

พัฒนาการของกลุ่มไอเอส (IS) ในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2006-2017
THE DEVELOPMENT OF IS (ISLAMIC STATE) IN IRAQ AND SYRIA, 2006-2017

เมทินี บุศบก่อน

พัฒนาการของกลุ่มไอเอส (IS) ในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2006-2017

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE DEVELOPMENT OF IS (ISLAMIC STATE) IN IRAQ AND SYRIA, 2006-2017

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for MASTER OF ARTS (History)

Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University

2019

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

พัฒนาการของกลุ่มไอเอส (IS) ในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2006-2017

ของ

เมทินี บุศบกอ่อน

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

(อาจารย์ ดร.ศราวดี อารีย์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์)

ชื่อเรื่อง	พัฒนาการของกลุ่มไอเอส (IS) ในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2006-2017
ผู้วิจัย	เมทินี บุศบภออ่อน
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2562
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ชาศกริต ชุ่มวัฒนะ

การเข้าไปมีบทบาทในตะวันออกกลางของชาติมหาอำนาจภายนอกภูมิภาค นับตั้งแต่สงครามอิรัก ค.ศ. 2003 ทำให้เกิดการรวมตัวของนักรบมุสลิมขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธกระจายไปอยู่ในประเทศต่างๆ ในตะวันออกกลาง โดยเฉพาะการเข้าไปมีบทบาทในการต่อต้านการยึดครองอิรักของสหรัฐฯ เหตุการณ์นี้ทำให้นักรบมุสลิมจำนวนมากเข้าไปยังอิรักและรวมตัวขึ้นเป็นเครือข่ายติดอาวุธ กลุ่มที่มีบทบาทมากคือ กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด ที่นำโดยนายอับู มุสอับ อัล-ซอร์กาวิ ซึ่งมุ่งโจมตีสหรัฐฯ และรัฐบาลซีเฮอร์ของอิรัก ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากชาวซุนนีในอิรักเป็นจำนวนมาก ปฏิบัติการของกลุ่มที่ใช้ความรุนแรงได้นำไปสู่การปราบปรามจากสหรัฐฯ จนกระทั่ง ค.ศ. 2006 ซอร์กาวิเสียชีวิตจากการโจมตี หลังจากนั้นถือได้ว่าเป็นช่วงที่กลุ่มนี้พยายามฟื้นฟูความเข้มแข็งจากการโดนโจมตีและปรับภาพลักษณ์ของกลุ่มให้มีความเป็นอิรักมากขึ้น โดยเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักหรือไอเอสไอ และมีเป้าหมายใหญ่ขึ้นคือ การตั้งรัฐอิสลามในอิรัก จนเมื่อ นายอับู บักร อัล-บัฆดาดี ขึ้นเป็นผู้นำกลุ่มใน ค.ศ. 2010 โดยมียุทธศาสตร์เร่งฟื้นฟูความเข้มแข็งของกลุ่ม กลุ่มจึงฟื้นตัวได้มากขึ้นและเมื่อสหรัฐฯ ถอนทหารออกจากอิรักใน ค.ศ. 2011 กลุ่มไอเอสไอก็สามารถระดมนักรบและเพิ่มจำนวนปฏิบัติการในอิรัก เมื่อเกิดสงครามกลางเมืองในซีเรียในปีเดียวกัน กลุ่มไอเอสไอจึงขยายปฏิบัติการเข้าไปในซีเรีย เพื่อต่อต้านรัฐบาลซีเรียและเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรียหรือไอเอสไอ กลุ่มไอเอสไอสามารถยึดพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก และนำไปสู่การประกาศตั้งรัฐอิสลาม และเปลี่ยนชื่อเป็น กลุ่มรัฐอิสลาม หรือไอเอสใน ค.ศ. 2014 จากนั้น กลุ่มได้ขยายปฏิบัติการออกไปนอกอิรักและซีเรีย ทำให้นานาชาติเริ่มกำลังกันเพื่อปราบปราม จนในที่สุด ใน ค.ศ. 2017 รัฐอิสลามที่จัดตั้งขึ้นได้ล่มสลาย กลุ่มไอเอสจึงเกือบหมดบทบาทลงในอิรักและซีเรีย

คำสำคัญ : กลุ่มไอเอส, อิรัก, ซีเรีย

Title	THE DEVELOPMENT OF IS (ISLAMIC STATE) IN IRAQ AND SYRIA, 2006-2017
Author	MAETINEE BUSABOK-ORN
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2019
Thesis Advisor	Associate Professor CHAKRIT CHOOMWATTANA , Ph.D.

The role of the major powers outside Middle East since the Iraq War in 2003 led Muslim fighters to group themselves into various armed forces which then spread to various Middle Eastern countries. They participated in resisting the U.S. occupation of Iraq. This situation induced a large number of Muslim militiamen to pour into Iraq and form armed forces networks. The most prominent group was Jama'at al-Tawhid wal-Jihad or JTJ, led by Abu Musab al-Zarqawi, which aimed to attack both the U.S. and the Shia government in Iraq and the group then received support from the Sunni people. These violent operations resulted in U.S. repression until 2006 and Zarqawi was killed in an attack. Afterwards, there was a period of revival of attacks and attempted to rebrand the group by changing their name to the Islamic State of Iraq or ISI. Their aims were expanded to establish an Islamic state in Iraq. In 2010, Abu Bakr al-Baghdadi became the leader with the intention of making it stronger. The withdrawal of American soldiers from Iraq in 2011 enabled ISI to recruit new members and carried out many operations. When a civil war in Syria broke out in the same year, ISI then expanded its operations into Syria to oppose the Syrian government and changed the name of the group to Islamic State of Iraq and Syria or ISIS. This enabled ISIS to occupy larger areas and led to the declaration of the establishment of Islamic State. The name was then changed to Islamic State or IS in 2014. Their operations beyond Iraq and Syria brought many countries into action against IS. As a result, the short-lived Islamic State collapsed in 2017 and IS almost lost its role in Iraq and Syria.

Keyword : IS, Iraq, Syria

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ ที่รับเป็นประธานควบคุมปริญญา นิพนธ์ ที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีในการทำปริญญาานิพนธ์ คอยให้ความ ช่วยเหลือ ตรวจสอบแก้ไขสำนวนการเขียนของผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่ และคอยให้กำลังใจในการทำ ปริญญาานิพนธ์ให้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ศราวุฒิ อารีย์ และอาจารย์ ดร. ณัฐพร ไทยจรงค์ ที่ให้เกียรติสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ และให้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาโนชญ์ อารีย์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ช่วยแนะนำหนังสือ และแหล่งข้อมูลที่เป็น ประโยชน์อย่างมากในการทำปริญญาานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ อาจารย์ และเจ้าหน้าที่แห่งภาควิชา ประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ ในการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดาของผู้วิจัยที่ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในทุกๆ ด้านและเป็น กำลังใจที่สำคัญตลอดมา คุณปวีณา บุศบกอ่อน น้องสาวของผู้วิจัยที่ให้ความช่วยเหลือ และ สนับสนุนในทุกๆ ความคิดของผู้วิจัย ขอขอบคุณ คุณชัญญะภักดิ์ บุญยเกียรติ คุณธัญกร วิหะเสถียร กุล และคุณธนภรณ์ อยู่อ่ำ ที่คอยรับฟังปัญหาและช่วยหาทางแก้ไข รวมถึงพี่ๆ เพื่อนๆ ทุกคนที่คอย ถามไถ่และเป็นกำลังใจให้ ขอขอบคุณ คุณหวัง เจียเออร์ ที่เป็นกำลังใจที่ดีและช่วยคลายเครียดแก่ ผู้วิจัยเสมอมา และขอขอบคุณ พนักงานร้านสตาร์บัค สาขามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ดูแล และคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการทำปริญญาานิพนธ์

เมทินี บุศบกอ่อน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
แหล่งค้นคว้า	9
บทที่ 2 ภูมิหลังสถานการณ์และความขัดแย้งในตะวันออกกลาง ค.ศ. 1979-2003.....	10
ชาตินิยมอาหรับหลังการล่มสลายของจักรวรรดิออตโตมัน	10
การเกิดขึ้นของขบวนการภาราตราภาพมุสลิม.....	15
โครงสร้างอำนาจและความขัดแย้งในตะวันออกกลาง ค.ศ. 1979-2003.....	17
บทที่ 3 กระบวนการก่อกำเนิดของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2003-2014	26
กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด	27
กลุ่มตันซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาด อัล-รอฟีดาน.....	34

กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก.....	36
กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย	44
บทที่ 4 การปรากฏตัวของรัฐอิสลาม (ไอเอส)	49
การแย่งชิงพื้นที่อิทธิพลในตะวันออกกลาง	49
การประกาศตัวของรัฐอิสลามและระบอบคอดีฟะห์	52
การบริหารจัดการภายในของรัฐอิสลาม	56
การใช้สื่อเผยแพร่อุดมการณ์.....	71
การขยายอิทธิพลและความรุนแรงของกลุ่มไอเอส	75
บทที่ 5 การลดบทบาทของกลุ่มไอเอส (IS) ค.ศ. 2015-2017	82
การเปลี่ยนแปลงท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาซีเรีย	82
ความร่วมมือในการปราบปรามกลุ่มไอเอส.....	86
บทบาทของตุรกีต่อสถานการณ์ในซีเรีย	92
การเสียพื้นที่ของกลุ่มไอเอส.....	96
บทที่ 6 สรุป	101
พัฒนาการของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย ระหว่าง ค.ศ. 2006-2017	101
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและลดบทบาทของกลุ่มไอเอส	103
บรรณานุกรม	107
ประวัติผู้เขียน.....	126

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 แผนที่การแบ่งเขตแดนรัฐเกิดใหม่.....	11
ภาพประกอบ 2 นายอับดู มุสอับ อัล-ชอริกาวี.....	31
ภาพประกอบ 3 มัสรีและโอมาร์ อัล-บัฆดาดี สองผู้นำกลุ่มไอเอสไอ.....	37
ภาพประกอบ 4 นายอับดู บักร อัล-บัฆดาดี ผู้นำกลุ่มไอเอสและคอลีฟะห์ของรัฐอิสลาม	39
ภาพประกอบ 5 พื้นที่ภายใต้การยึดครองและปฏิบัติการในอิรักและซีเรีย ก่อนการสถาปนาตั้งรัฐอิสลาม.....	46
ภาพประกอบ 6 ภาพวาดบนผนังของโรงเรียน ในเมืองนินาวา มีข้อความว่า “Together we cultivate the tree of the Caliphate.”	58
ภาพประกอบ 7 ตารางสอบคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยโมซูล	59
ภาพประกอบ 8 ประกาศเกี่ยวกับการจัดการขยะ.....	60
ภาพประกอบ 9 ประกาศควบคุมราคาขาย.....	61
ภาพประกอบ 10 บ้านที่ถูกยึดในเมืองโมซูล	62
ภาพประกอบ 11 ผู้คนกำลังละหมาดในเมืองโมซูล	63
ภาพประกอบ 12 ผู้คนกำลังละหมาดในเมืองรกกกา	64
ภาพประกอบ 13 นักรบไอเอสพร้อมกันธงรัฐอิสลาม.....	69
ภาพประกอบ 14 โดรนที่ใช้ปฏิบัติการของกลุ่มไอเอส.....	77
ภาพประกอบ 15 พื้นที่รัฐอิสลามในเดือน สิงหาคม ค.ศ. 2014.....	78
ภาพประกอบ 16 พื้นที่รัฐอิสลามในเดือน มิถุนายน ค.ศ. 2015.....	79
ภาพประกอบ 17 พื้นที่รัฐอิสลามในเดือน ตุลาคม ค.ศ. 2016.....	80
ภาพประกอบ 18 แผนที่เมืองอัล-แบบ จังหวัดดอเลปโป พื้นที่ชายแดนซีเรียและตุรกี	90

ภาพประกอบ 19 การประชุมสัมมนาภาพซีเรีย ในกรุงอิสตันบูล ประเทศคาซัคสถาน วันที่ 23-24
มกราคม ค.ศ. 201796

ภาพประกอบ 20 พื้นที่ภายใต้การยึดครองของกลุ่มไอเอสใน ค.ศ. 2015 และค.ศ. 2017 100

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เหตุการณ์ 9/11 ที่กลุ่มก่อการร้ายมุ่งโจมตีศูนย์กลางทุนนิยมอย่างตึก World Trade ที่สหรัฐอเมริกาในค.ศ. 2001 ทำให้ประชาคมโลกตระหนักถึงภัยการก่อการร้าย ที่สร้างความหวาดกลัวและความเสียหายเป็นวงกว้าง นำไปสู่การกำหนดนิยามการก่อการร้ายขึ้นใหม่ว่าเป็น การใช้ความรุนแรง ที่มุ่งให้เกิดความกลัว ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นวงกว้าง โดยมีเป้าหมายทางการเมือง¹ และหลังจากเหตุการณ์ 9/11 ได้เกิดวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อผนวกเป็นส่วนหนึ่งของการก่อการร้ายคือ ความบ้าคลั่ง ไร้เหตุผล อิสลาม และหัวรุนแรง² จากวาทกรรมและเหตุการณ์ 9/11 ได้นำไปสู่การจัดการกับการก่อการร้ายในรูปของ “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror)”

การก่อการร้ายไม่ใช่ปัญหาใหม่ที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของโลก แต่เป็นปัญหาที่มีพัฒนาการและประวัติศาสตร์มายาวนาน หากแต่เหตุการณ์ 9/11 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการก่อการร้าย ที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มก่อการร้ายมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิด อุดมการณ์ ยุทธศาสตร์ รูปแบบปฏิบัติการที่ต่างไปจากที่เคยมีมาในอดีต³ ทำให้ประชาคมโลกหันกลับมาตระหนักถึงภัยการก่อการร้ายรูปแบบใหม่อีกครั้งหนึ่ง อันนำไปสู่การประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้ายขึ้นทั่วโลก ในวันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 2001⁴ ภายใต้การนำของสหรัฐฯ และประเทศพันธมิตร โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การระหว่างประเทศอย่างสหประชาชาติ (United Nations - UN) และนาโต้ (NATO) ซึ่งเน้นการใช้กำลังทางทหารและความร่วมมือด้านการข่าวเพื่อกวาดล้างกลุ่มก่อการร้ายด้วยงบประมาณมหาศาล แต่ปัญหาการก่อการร้ายนอกจากจะยังไม่ได้หมดไป กลับขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในรูปของการรวมตัวกันของกลุ่มก่อการร้ายและกลุ่มติดอาวุธขึ้นเป็นเครือข่าย ความถี่และความรุนแรงของปฏิบัติการได้ยกระดับมากขึ้นเรื่อยๆ พื้นที่ของปฏิบัติการได้ขยายไปทั้งในตะวันออกกลาง เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในโลกตะวันตกด้วย หลังนายโอซามะ บิน ลาดิน หัวหน้ากลุ่มอัลกออิดะห์ (Al-Qaeda) ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นผู้วางแผนก่อเหตุการณ์ 9/11 ถูกสังหารในค.ศ. 2011 ปัญหานี้ก็ไม่ได้หมดไป แต่กลับเกิดกลุ่มใหม่อย่างกลุ่มรัฐอิสลาม หรือ ไอเอส (Islamic State -

¹ ศราวูตมิ อารีย์. (2550). การก่อการร้าย : มุมมองของโลกอิสลาม. หน้า 51.

² กฤติกร วงศ์สว่างพานิช. (2559). Thou Shall Fear : เจ้าจงตื่นกลัว การก่อการร้าย ความรุนแรง และการครอบงำ. หน้า 27.

³ สุรชาติ บำรุงสุข. (2554). การก่อการร้ายร่วมสมัย. หน้า 19-20.

⁴ Tamplin, Harley. (2016). It's been 15 years since George W. Bush declared 'War on Terror'. (online).

IS) [ที่ถูกละทิ้งว่ามีศักยภาพและความโหดร้ายมากกว่ากลุ่มอัลกออิดะห์] ที่ทั่วโลกมองว่าเป็นกลุ่มก่อการร้าย และมีศักยภาพ มีความโหดร้ายมากกว่ากลุ่มอัลกออิดะห์ แต่ทางกลุ่มไอเอสเองกลับไม่ได้มองว่าตนเองเป็นกลุ่มก่อการร้าย แต่เป็นนักรบมุสลิมที่ต้องการสร้างรัฐอิสลามเหมือนที่เคยมีมาในอดีต⁵

การเกิดขึ้นของกลุ่มไอเอสที่สร้างความภาพความโหดร้ายได้มากกว่ากลุ่มอัลกออิดะห์นั้น เนื่องจาก กลุ่มไอเอสเป็นกลุ่มติดอาวุธหัวรุนแรงที่มีแนวคิดสุดโต่ง การปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสเป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อสร้างความหวาดกลัวให้แก่ประชาชน รวมไปถึงแนวคิดในการสร้างรัฐอิสลาม ทำให้ใน ค.ศ. 2014 กลุ่มไอเอสสามารถขยายพื้นที่ปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็ว และสามารถยึดครองพื้นที่ในอิรักและซีเรีย ได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งพื้นที่ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มไอเอส มีผู้ประเมินว่ามีขนาดถึง 90,000 ตารางกิโลเมตร⁶ หรือมีขนาดใหญ่กว่าประเทศจอร์แดน ซึ่งยังไม่เคยมีกลุ่มติดอาวุธกลุ่มไหนที่สามารถทำได้ นักวิชาการบางคนเปรียบเทียบขนาดพื้นที่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มไอเอสกับประเทศจอร์แดน เนื่องจากจอร์แดนถือเป็นพื้นที่ต้นกำเนิดของขบวนการที่ได้พัฒนามาเป็นกลุ่มไอเอส และนายอับ มุสอับ อัล-ซอร์กาวิ (Abu Musab al-Zarqawi) ผู้ก่อตั้งกลุ่มไอเอสก็เป็นชาวจอร์แดน⁷ การยึดพื้นที่เพื่อสร้างรัฐอิสลามนั้นทำให้กลุ่มไอเอสมีพื้นที่และฐานที่มั่นที่แน่นอน ต่างกับกลุ่มอัลกออิดะห์ที่มุ่งโจมตีกองกำลังต่างชาติในพื้นที่ที่ถูกยึดครอง ปฏิบัติการของกลุ่มอัลกออิดะห์จึงมีพื้นที่ที่จำกัด แต่การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกบฏและประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติการ ทำให้กลุ่มอัลกออิดะห์ได้รับความนิยมมากกว่ากลุ่มไอเอสที่ได้รับการต่อต้านเพราะปฏิบัติการที่มีความสุดโต่งจนสร้างความหวาดกลัวให้แก่ประชาชน

กลุ่มไอเอสไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2014 แต่เป็นผลมาจากการรวมกลุ่มกันระหว่างกลุ่มติดอาวุธในอิรักเพื่อต่อต้านการเข้ามายึดครองของสหรัฐฯ ในสงครามอิรักเมื่อ ค.ศ. 2003 ซึ่งการรวมตัวเพื่อต่อต้านมหาอำนาจนอกภูมิภาคในลักษณะเช่นนี้ เคยเกิดขึ้นมาแล้วในช่วงสงครามอัฟกานิสถาน ค.ศ. 1979 ซึ่งนายอับ มุสอับ อัล-ซอร์กาวิ ได้เข้าร่วมในสงครามอัฟกานิสถาน ต่อมาได้รวมตัวกับนักรบมุสลิมกลุ่มอื่นๆ ขึ้นเป็นเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธ และพัฒนามาเป็นกลุ่มไอเอส กลุ่มไอเอสได้ประกาศชื่อกลุ่มอย่างเป็นทางการในชื่อ กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก (Islamic State of Iraq - ISI) ใน ค.ศ. 2006 กล่าวได้ว่า สถานการณ์ในอิรักได้เปิดโอกาสให้กลุ่มไอเอสเข้าไปมีฐานที่มั่นและปฏิบัติการ โดยสงครามอิรักที่สหรัฐฯ เข้าไปรุกรานนั้นได้ทำให้เกิดการหลั่งไหลของนักรบ

⁵ ญรัญ มะลูลีม. (2557). รัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย The Islamic State of Iraq and Syria. (ออนไลน์).

⁶ ยอดชาย วิถีพานิช. (2558). ไอเอส กลุ่มก่อการร้ายที่โลกต้องจับตามอง. (ออนไลน์).

⁷ Kerr, Gordon. (2016). A Short History of the Middle East from Ancient empires to Islamic State. p. 178.

มุสลิมเข้าไปยังอิรักเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีเป้าหมายในการต่อต้านสหรัฐฯและชาติตะวันตก เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นเครือข่ายโดยมีจุดมุ่งหมายในการต่อต้านการเข้าไปยึดครองของมหาอำนาจนอกภูมิภาค ส่วนในพื้นที่ซีเรียที่ต่างไปจากอิรัก บาซาร์ ฮาฟิซ อัล-อัสซาด (Bashar Hafez al-Assad) ผู้นำซีเรียไม่ได้เป็นศัตรูโดยตรงของสหรัฐฯ จึงไม่ได้เกิดการหลังไหลของนักรบมุสลิมเพื่อต่อต้านมหาอำนาจตะวันตกในซีเรีย แต่เป็นสถานการณ์ความรุนแรงในลักษณะของสงครามกลางเมือง ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลอัสซาด และกลุ่มต่อต้านรัฐบาลที่นำโดย กองทัพปลดแอกซีเรีย (Free Syrian Army - FSA) กลุ่มไอเอสใช้โอกาสที่ซีเรียเกิดความวุ่นวายเข้ายึดพื้นที่ทางเหนือของซีเรียเป็นฐานที่มั่น กลุ่มไอเอสจึงยิ่งเติบโตขึ้น การยึดครองพื้นที่ทั้งในอิรักและซีเรียทำให้กลุ่มไอเอสถือได้ว่า เป็นกลุ่มที่มีฐานที่มั่น มีรูปแบบปฏิบัติการ และจุดมุ่งหมายที่เป็นรูปธรรมมากกว่ากลุ่มก่อการร้ายและกลุ่มติดอาวุธอื่นในภูมิภาค และสามารถสร้างความเข้มแข็งขึ้นมาได้อย่างรวดเร็วจนทำให้เป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและโหดเหี้ยมที่สุดกลุ่มหนึ่ง

ความเข้มแข็งของกลุ่มไอเอสนั้นมีหลายปัจจัยที่สนับสนุน ซึ่งปัจจัยในด้านแหล่งเงินทุนนั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของกลุ่ม แหล่งเงินทุนหลักมาจากการขายน้ำมัน จากบ่อน้ำมันในพื้นที่ที่ยึดได้ในซีเรียและอิรัก โดยขายผ่านพ่อค้าคนกลางในราคาสูงกว่าตลาด น้ำมันสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มไอเอสเป็นจำนวนมากกว่า 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯต่อเดือน⁸ ส่งผลให้การค้าน้ำมันเป็นแหล่งรายได้หลักของกลุ่มที่ถูกนำมาใช้ในการปฏิบัติการทางทหาร และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการปฏิบัติการ ส่งผลให้กลุ่มไอเอสสามารถปฏิบัติการได้มีประสิทธิภาพมาก เช่น การดัดแปลงโดรนให้สามารถใช้ในการโจมตีทางอากาศได้ หรือ การดัดแปลงโดรนพาณิชย์มาใช้ในการทิ้งระเบิด และยังมีการใช้โดรนในภารกิจอื่นๆ เช่น การลาดตระเวน การซุ่มเป้า รวมถึงใช้โดรนเป็นระเบิดแสวงเครื่อง นอกจากนี้กลุ่มไอเอสได้ใช้เทคโนโลยีทางด้านสื่อและสิ่งพิมพ์เพื่อสร้างภาพความโหดร้ายของกลุ่มต่อสายตาประชาคมโลก และยังสามารถใช้สื่อสังคม (social media) อย่างเช่น Facebook, Twitter, Youtube เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ และผลงานในพื้นที่ต่างๆ ผลของการใช้สื่อสังคม นอกจากจะสร้างความหวาดกลัวแก่ผู้คนแล้ว ยังสามารถชักจูงคนจากทั่วโลกที่มีความคิด ความเชื่อคล้ายๆ กันให้หันมาเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอส

ปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสในการใช้ความรุนแรงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้เกิดการต่อต้านกลุ่มไอเอสจากประชาชนและกลุ่มติดอาวุธภายในอิรักและซีเรีย และทำให้ทั่วโลกตระหนักถึงภัยก่อการร้ายอีกครั้งที่รุนแรงมากกว่าที่เคยมีมา ส่งผลให้มหาอำนาจภายนอกภูมิภาคอย่าง สหรัฐฯและรัสเซียเข้าไปดำเนินนโยบายต่อต้านกลุ่มไอเอส การเข้าไปของมหาอำนาจทำให้

⁸ ประชาชาติธุรกิจ. (2558). เจาะข้อมูลอุตสาหกรรมน้ำมัน "ไอเอส". (ออนไลน์).

กลุ่มไอเอสประสบปัญหาในการขยายพื้นที่ปฏิบัติการ ทำให้ในช่วงค.ศ. 2017 กลุ่มไอเอสได้เสียพื้นที่สำคัญทั้งในอิรักและซีเรียซึ่งเคยเป็นที่มั่นสำคัญของกลุ่ม

การศึกษาเรื่อง พัฒนาการของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2006-2017 จะทำให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการของกลุ่มไอเอส ตั้งแต่การเกิดขึ้น การขยายอำนาจ จนกระทั่งการลดบทบาทลงในอิรักและซีเรีย รวมไปถึงบริบทที่ทำให้กลุ่มไอเอสขึ้นมามีอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งขณะที่ทั่วโลกมองว่ากลุ่มไอเอสเป็นกลุ่มก่อการร้าย แต่กลุ่มไอเอสเองไม่ได้มองตัวเองเช่นนั้น การศึกษานี้จึงเป็นการมุ่งหาคำตอบทั้งจากมุมมองของกลุ่มไอเอสด้วย และตอบคำถามที่ว่าใครเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการเติบโตของกลุ่มไอเอส ซึ่งมีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มไอเอสอยู่บ้าง แต่ยังไม่มีความที่ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ นอกจากนี้จะช่วยให้เข้าใจกลุ่มก่อการร้ายอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย ระหว่างค.ศ. 2006-2017
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการและการดำรงอยู่ของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย

ขอบเขตของการวิจัย

ปฏิญญาฉบับนี้มุ่งศึกษากลุ่มไอเอส (Islamic State - IS) ในประเด็นประวัติการจัดตั้ง สภาพการณ์ในอิรักและซีเรียที่เอื้อต่อการเติบโต ปฏิบัติการในอิรักและซีเรีย และการลดบทบาทลงในอิรักและซีเรียของกลุ่มไอเอส โดยเริ่มตั้งแต่การเกิดชื่อกลุ่มไอเอสไอ หรือกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก (ISI) ในค.ศ. 2006 ซึ่งเป็นชื่อแรกของกลุ่มก่อนมีการเปลี่ยนมาใช้ชื่อกลุ่มไอเอส (IS) จนถึงการลดบทบาทในอิรักและซีเรียของกลุ่มไอเอสในค.ศ. 2017 ซึ่งเป็นผลมาจากการเสียพื้นที่ที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในอิรักและซีเรีย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานขั้นต้น (Primary Sources) เช่น คำแถลงการณ์ นิตยสารของกลุ่มไอเอส และหลักฐานขั้นรอง (Secondary Sources) เช่น บทความหนังสือ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จากสำนักข่าวต่างๆ และวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการก่อการร้ายในอิรักและซีเรีย แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การก่อการร้าย (Terrorism) หมายถึง การกระทำที่ใช้ความรุนแรงของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มุ่งให้เกิดความเสียหายขนาดใหญ่ เพื่อก่อให้เกิดความหวาดกลัว โดยมีเป้าหมายทางการเมือง

การระเบิดพลีชีพ หรือการระเบิดฆ่าตัวตาย (Suicide Bomb) หมายถึง การก่อเหตุโดยใช้วัตถุระเบิดผูกติดกับตัวและเคลื่อนที่เข้าหาเป้าหมาย เพื่อบริเวณเป้าหมายไปพร้อมกับตัวผู้ก่อเหตุ ในปัจจุบันกำหนดให้ใช้คำว่า การระเบิดฆ่าตัวตายเพราะถือเป็นการที่ไม่ถูกต้อง ไร้มนุษยธรรม ต่างจากคำว่า พลีชีพ ที่สื่อถึงการเสียสละชีวิตเพื่อรักษาบางสิ่ง ซึ่งในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า การระเบิดพลีชีพ เนื่องจากศึกษาในมุมมองของกลุ่มติดอาวุธที่มองว่า การกระทำดังกล่าวถือเป็นการที่ชอบธรรมและกล้าหาญ เป็นการสละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดินของตน

ชีอะห์ (Shia) หมายถึง มุสลิมที่เชื่อเรื่องการสืบเชื้อสายของผู้นำ ว่าต้องมาจากครอบครัวของศาสดาเท่านั้น โดยมีอะลี เป็นอิหม่ามคนแรก ซึ่งมุสลิมชีอะห์ถือเป็นประชากรส่วนน้อยของผู้นับถือศาสนาอิสลาม โดยอิหร่านเป็นประเทศที่มีมุสลิมชีอะห์อาศัยอยู่มากที่สุด

ซุนนี (Sunni) หมายถึง มุสลิมที่เชื่อว่าผู้นำสามารถมาจากการเลือกตั้ง แต่งตั้ง หรือมาจากเผ่าพันธุ์ของศาสดา(กูร์อยซ์) ซึ่งมุสลิมซุนนีถือเป็นประชากรส่วนใหญ่ของศาสนาอิสลาม

ญิฮาด (Jihad) หมายถึง การต่อสู้ในแนวทางอิสลาม

มูญาฮิดีน (Mujahideen) หมายถึง นักต่อสู้หรือนักรบ

รัฐอิสลาม (Islamic State) หมายถึง พื้นที่ภายใต้การปกครองของคอลีฟะห์ หรือกาหลิบ (Caliph) โดยใช้กฎหมายชารีอะห์ในการปกครอง ซึ่งคอลีฟะห์จะเป็นผู้นำสูงสุดที่ดูแลกิจการทางศาสนาและกิจการของรัฐ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย ระหว่างค.ศ. 2006-2017
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการและการดำรงอยู่ของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานเขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับ พัฒนาการของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย ระหว่างค.ศ. 2006-2017 ได้แก่

1. งานเขียนที่ว่าด้วยเรื่อง การก่อการร้าย

ในขณะที่ทั่วโลกระบุว่ากลุ่มไอเอสเป็นกลุ่มก่อการร้าย แต่กลุ่มไอเอสเองนั้นไม่ได้มองว่าตนเป็นกลุ่มก่อการร้าย จึงนำไปสู่การพิจารณา นิยามและความหมายของการก่อการร้าย ซึ่งมีงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับการให้คำนิยามการก่อการร้ายไว้เป็นจำนวนมาก

กฤติกร วงศ์สว่างพานิช. (2559). THOU SHALL FEAR : เจ้าจงตื่นกลัว การก่อการร้าย ความรุนแรง และการครอบงำ. กรุงเทพฯ: มติชน. ได้ให้ภาพของนิยามการก่อการร้ายที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในอดีต ซึ่งคำว่า “การก่อการร้าย” เริ่มใช้ครั้งแรกที่ฝรั่งเศส ช่วง ค.ศ. 1795 ความหมายของการก่อการร้ายได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา จนถึงปัจจุบัน ความหมายของการก่อการร้ายยังไม่คงที่ กฤติกรจึงยกนิยามของ Alex P. Schmid ที่เขียนไว้ในหนังสือ Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data bases, Theories and Literature โดย Alex P. Schmid ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1988 ได้สรุปองค์ประกอบหลักที่ใช้ในการนิยามได้ 22 องค์ประกอบ ซึ่งสรุปได้ว่า เป็นวิธีการสร้างความกลัว จากการใช้ความรุนแรง ซึ่งมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยกระทำในที่สาธารณะ ใช้ประชาชนผู้บริสุทธิ์เป็นเหยื่อโดยไม่เลือกเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดความเสียหายขนาดใหญ่ เพื่อสร้างความกดดันและข้อเรียกร้องทางการเมือง นิยามนี้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง แต่ในปัจจุบันเริ่มไม่ครอบคลุมสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น

ศราวุฒิ อารีย์. (2550). การก่อการร้าย : มุมมองของโลกอิสลาม = Terrorism in Islamic World's Perspectives. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ได้กล่าวถึงนิยามการก่อการร้ายขององค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Cooperation - OIC) ว่าเป็นการใช้ความรุนแรงหรือคุกคามที่มีแผนก่อความผิดทางกฎหมายที่ทั้งต่อส่วนรวมและปัจเจก โดยมีเป้าหมายในการสร้างความหวาดกลัวให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิต อีสุภาพ ความมั่นคง ทรัพย์สินส่วนบุคคลและส่วนรวม รวมไปถึงการทำอันตรายต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างประเทศ การข่มขู่ คุกคามบูรณภาพแห่งดินแดน และอำนาจอธิปไตย แต่ไม่รวมถึงการต่อสู้ของประชาชนต่อลัทธิล่าอาณานิคม การรุกรานและยึดครองของต่างชาติ โดยมีเป้าหมายที่จะปลดปล่อยและมีอิสระในการกำหนดชีวิตของตน

สุรชาติ บำรุงสุข. (2554). การก่อการร้ายร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (โครงการหนังสือชุด ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศศึกษา) ได้ให้ความหมายของการก่อการร้ายว่า เป็นกลุ่มบุคคล องค์กรหรือประเทศ ที่ใช้ความรุนแรง เพื่อสร้างความหวาดกลัวในวงกว้างเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งนิยามนี้ สุรชาติ บำรุงสุข กล่าวว่าเป็นการให้ความหมายการก่อ

การร้ายอย่างกว้างที่สุด เพราะคำว่าการก่อการร้ายมีความลึกลับ และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท เช่น ในช่วงหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส ก่อการร้ายได้ถูกนำมาใช้เรียกการปกครองของ Robespierre ที่ใช้นโยบายกวาดล้างผู้ไม่เห็นด้วย ช่วงทศวรรษ 1920-1930 การก่อการร้ายมักใช้อ้างถึงการกระทำของรัฐที่ใช้ความรุนแรงอย่างเป็นระบบต่อประชาชน โดยมีเป้าหมายทางการเมือง เพื่อกำจัดผู้ต่อต้านและให้ประชาชนเชื่อฟัง เช่น วิธีการที่รัฐบาลนาซีของเยอรมนี รัฐบาลฟาสซิสต์ของอิตาลี และรัฐบาลสตาลินของโซเวียตรัสเซียใช้ในช่วงเวลาดังกล่าว หลังจบสงครามโลกครั้งที่ 2 การก่อการร้ายเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ พบได้ในพื้นที่อาณานิคม เป็นกลุ่มชาตินิยม และต่อต้านจักรวรรดินิยม ที่ใช้ปฏิบัติการการก่อการร้ายเพื่อต่อต้านการปกครองของเจ้าอาณานิคม ในช่วงทศวรรษ 1960-1970 กลุ่มก่อการร้ายขยายตัว ไม่ได้จำกัดในกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ด้านชาตินิยม แต่ขยายไปถึงกลุ่มที่มีเป้าหมายด้านชาติพันธุ์ อุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งในปัจจุบันการก่อการร้ายที่มีบทบาทและได้รับความสนใจมากที่สุดคือ การก่อการร้ายที่มีจุดมุ่งหมายทางศาสนา ซึ่งความเชื่อทางศาสนาเป็นหนึ่งในแรงจูงใจของผู้ก่อเหตุ โดยการก่อการร้ายทางศาสนา เป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุสิ่งที่เห็นว่าเป็นความต้องการของพระเจ้า โดยมุ่งโจมตีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และไม่ต้องการแรงสนับสนุน ไม่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติการ

2.งานเขียนที่ว่าด้วยเรื่อง กลุ่มไอเอส

จรัญ มะลูลีม. (2557). รัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย The Islamic State of Iraq and Syria. (online) กล่าวถึงกลุ่มไอเอส ว่าเป็นกลุ่มมุสลิมซุนนิตี่เกิดขึ้นมาเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มภราดรภาพมุสลิม แต่มีปฏิบัติการที่รุนแรงกว่า และสหรัฐฯเป็นผู้ทำให้กลุ่มไอเอสและกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ ก่อตัวขึ้นจากการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในอิรัก นอกจากนี้สหรัฐฯยังแทรกแซงการเมืองของอิรัก โดยตั้งคนที่สหรัฐฯเห็นว่าน่าจะยอมรับข้อเรียกร้องของสหรัฐฯขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนในซีเรีย สหรัฐฯได้ให้การสนับสนุนกลุ่มกบฏสายกลางเพื่อล้มรัฐบาลอัสซาด และสนับสนุนชนกลุ่มน้อยเคิร์ดให้ประกาศเอกราช โดยการส่งอาวุธให้กลุ่มกบฏสายกลางและกองทหารของเคิร์ด เพื่อต่อต้านรัฐบาลและกลุ่มไอเอส ปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสที่รุนแรงและยึดพื้นที่จำนวนมากในอิรักและซีเรีย ทำให้สหรัฐฯประกาศให้กลุ่มไอเอสเป็นผู้คุกคามระยะยาวต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ นำไปสู่การโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสทั้งในอิรักและซีเรีย อย่างไรก็ตามความนี้ไม่ได้ให้รายละเอียดพัฒนาการของกลุ่มมากนัก เพราะเน้นไปที่บทบาทของสหรัฐฯในการเข้ามาแทรกแซงการเมืองของอิรัก และการพยายามล้มรัฐบาลซีเรีย นอกจากนี้รายละเอียดบางส่วนของพัฒนาการกลุ่มไอเอสไม่ตรงกับข้อมูลในงานชิ้นอื่นๆ

จิตรภรณ์ จิตรธร. (2557). ISIS กับการเปลี่ยนแปลงในตะวันออกกลาง. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กล่าวถึงกลุ่มไอเอสว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อิรักและซีเรียกลายเป็นรัฐล้มเหลว ซึ่งไอเอสเป็นที่รู้จักจากความขัดแย้งในซีเรียและมีบทบาทมากขึ้นในอิรักในช่วงค.ศ. 2013 ต่อมาจึงประกาศตั้งรัฐอิสลาม โดยสมาชิกของกลุ่มไอเอสมาจากหลายประเทศทั้งในตะวันออกกลางและยุโรป กลุ่มไอเอสสามารถยึดพื้นที่ทางเหนือของอิรักและซีเรียซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญได้ ปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสที่ขยายตัวมากขึ้นทำให้สหรัฐฯและอิหร่านเข้ามามีบทบาทในการต่อต้านกลุ่มไอเอส โดยสหรัฐฯใช้การโจมตีทางอากาศบริเวณพื้นที่ของกลุ่มไอเอส และอิหร่านได้ส่งหน่วยทหารที่เข้มแข็งที่สุดเข้ามาช่วยเหลือรัฐบาลซีเรีย หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสในพื้นที่อิรักและซีเรียและผลที่เกิดขึ้นตามมา แต่ไม่ได้ให้ข้อมูลถึงการเกิดขึ้นและการลดบทบาทของกลุ่ม

ยอดชาย วิถีพานิช. (2558). ไอเอส กลุ่มก่อการร้ายที่โลกต้องจับตามอง. (online) กล่าวถึงกลุ่มไอเอสว่า เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของนักรบขึ้นเป็นเครือข่ายในช่วงสงครามอิรัก ค.ศ. 2003 และต่อมาได้ตั้งรัฐอิสลามโดยนำกฎหมายอิสลามเข้ามาใช้ในพื้นที่รัฐอิสลาม รวมไปถึงการใช้ความรุนแรงในการปฏิบัติการ บทความขึ้นนี้เน้นไปในด้านเงินทุนของกลุ่ม แต่ไม่ได้ให้ข้อมูลละเอียดมากนัก และไม่ได้กล่าวถึงการเข้ายึดครองพื้นที่อิรักและซีเรีย

อาทิตย์ ทองอินทร์. (2560). ขบวนการรัฐอิสลาม. นนทบุรี : สถาบันคลังปัญญาด้านยุทธศาสตร์ชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลของกลุ่มไอเอสตั้งแต่การเกิดขึ้นจนถึงการขยายอำนาจของกลุ่มค่อนข้างละเอียด โดยนำคำสอนทางศาสนาอิสลามเข้ามาวิเคราะห์กลุ่มไอเอส รวมไปถึงการพยายามพิสูจน์ว่ากลุ่มไอเอสตีความหลักศาสนาในทางที่ผิด แต่งานชิ้นนี้ไม่ครอบคลุมถึงการลดบทบาทของกลุ่มไอเอส และไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยทางด้านเส้นทางการเงินของกลุ่มไอเอส

Aymenn Jawad al-Tamimi. (2014). The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham. (online). กล่าวถึงกลุ่มไอเอส ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไอเอสกับกลุ่มแนวหน้าอัลนุสเราะฮ์ ว่ากลุ่มแนวหน้าอัลนุสเราะฮ์ได้แยกตัวออกมาจากกลุ่มไอเอส ซึ่งการแยกตัวนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มไอเอสประกาศตัดความสัมพันธ์กับกลุ่มอัลกออิดะห์ และถึงแม้กลุ่มไอเอสและกลุ่มแนวหน้าอัลนุสเราะฮ์จะแยกจากกัน แต่สมาชิกทั้งสองกลุ่มไม่ได้แยกจากกันไปด้วย ยังคงมีการย้ายกลับไปกลับมาระหว่างทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการดำเนินยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการปกครองในพื้นที่ที่ยึดครองได้ แต่บทความนี้ไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีตัวตนและการลดบทบาทของกลุ่มไอเอส

Gulmohamad, Zana Khasraw. (2014). The Rise and Fall of the Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) ISIS. (online). กล่าวถึงกลุ่มไอเอสว่า เป็นกลุ่มที่พัฒนามาจากกลุ่มอัลกออิดะห์ ซึ่งได้แยกตัวออกมา และกลายเป็นกลุ่มติดอาวุธหัวรุนแรงที่สุด โดยมีแหล่งเงินทุนจากการขายน้ำมัน และการก่ออาชญากรรม มีเป้าหมายในการตั้งรัฐอิสลามและการกำจัดอิทธิพลของชาติตะวันตก ในซีเรีย กลุ่มไอเอสมีความสัมพันธ์กับกลุ่มแนวหน้าอัลนุสเราะฮ์ (Jabhat al-Nusra - JN) โดยให้การสนับสนุนกลุ่มแนวหน้าอัลนุสเราะฮ์ในซีเรีย แต่ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งกันจนนำไปสู่การตัดความสัมพันธ์ บทความกล่าวถึงความเข้าใจทั่วไปว่า การขายน้ำมันเป็นแหล่งรายได้หลักของไอเอส แต่ผู้วิจัยพบว่า BBC ได้ทำการสำรวจรายได้ของกลุ่ม และพบว่ารายได้หลักนั้นไม่ได้มาจากการขายน้ำมัน

งานที่ยกมาข้างต้นนั้นมีลักษณะค่อนข้างคล้ายคลึงกันคือ เป็นการกล่าวถึงการปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย โดยเน้นไปที่การยึดพื้นที่ การสร้างความแตกแยกระหว่างสำนักคิดชีอะห์ (Shia) และซุนนี (Sunni) รวมไปถึงการเกิดกลุ่มต่อต้านของประชาชนต่อการเข้าไปในพื้นที่ของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย งานส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของบทความ และไม่มีชิ้นไหนที่ครอบคลุมพัฒนาการของกลุ่มไอเอสตั้งแต่กำเนิดขึ้น จนถึงการลดบทบาทลง อีกทั้งยังไม่มีวิทยานิพนธ์ในประเทศไทยที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าว

แหล่งค้นคว้า

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยาการอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

แหล่งข้อมูลออนไลน์

บทที่ 2

ภูมิหลังสถานการณ์และความขัดแย้งในตะวันออกกลาง ค.ศ. 1979-2003

ตะวันออกกลางถือได้ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของโลก เป็นภูมิภาคที่เชื่อมระหว่างเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา เป็นดินแดนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่าง น้ำมัน ซึ่งเป็นสินค้าที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลก ทำให้ชาติมหาอำนาจต้องการเข้าไปควบคุม⁹ และยังเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญทางศาสนาอย่าง ยูดาห์ คริสต์ และอิสลาม¹⁰ ด้วยปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมาทำให้ดินแดนตะวันออกกลางเป็นที่ต้องการของมหาอำนาจภายนอกภูมิภาคที่ต้องการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ โดยอังกฤษและฝรั่งเศสได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการจัดการดินแดนในตะวันออกกลาง ซึ่งหลังจากการเกิดรัฐชาติสมัยใหม่ที่แบ่งเขตการปกครองตะวันออกกลางตามข้อตกลงไซคส์-พิกอต (Sykes-Picot agreement) ใน ค.ศ. 1916 พร้อมกับเกิดการกระแสนิยมอาหรับ ได้ทำให้เกิดความร่วมมือกันในกลุ่มชาติอาหรับ ทำให้ดินแดนตะวันออกกลางเป็นเขตอิทธิพลของชาวอาหรับที่มีความเหนียวแน่นทางวัฒนธรรม เมื่อมีการสถาปนารัฐอิสราเอลใน ค.ศ. 1948 จึงทำให้เกิดการทำลายความเป็นเอกภาพของชาวอาหรับ เกิดการรวมตัวกันเพื่อต่อต้านอิสราเอลและมหาอำนาจภายนอกอย่างเป็นระบบ¹¹ เหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือในกลุ่มชาติอาหรับ นอกเหนือจากการต่อต้านการตั้งรัฐอิสราเอล ใน ค.ศ. 1948 ได้แก่ วิกฤตการณ์คลองสุเอซ ใน ค.ศ. 1956 การทำสงครามระหว่างชาติอาหรับกับอิสราเอล ใน ค.ศ. 1967 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของกระแสชาตินิยมในกลุ่มชาติอาหรับก็ก่อความขัดแย้งที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในภูมิภาคที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลางในเวลาต่อมา

ชาตินิยมอาหรับหลังการล่มสลายของจักรวรรดิออตโตมัน

หลังจักรวรรดิออตโตมันล่มสลายใน ค.ศ. 1920 มหาอำนาจฝ่ายสัมพันธมิตรได้ทำข้อตกลงแบ่งแยกดินแดนในจักรวรรดิออตโตมัน มีการตั้งรัฐสมัยใหม่ และลากเส้นแบ่งอาณาเขตของรัฐต่างๆ มีประเทศเกิดใหม่ 5 ประเทศคือ ซีเรีย เลบานอน ทรานส์จอร์แดน อิรัก และปาเลสไตน์ ไม่รวมซาอุดีอาระเบียและประเทศเล็กๆ ในอ่าวเปอร์เซียที่ปกครองโดยเชค¹² อังกฤษและฝรั่งเศส

⁹ สุทิน สนองผัน. (2546). **ไฟสงครามในตะวันออกกลาง**. หน้า 38.

¹⁰ นันทนา กปิลกาญจน์. (2554). **การปฏิวัติคอกมะลิในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ**. หน้า 1.

¹¹ สุทิน สนองผัน. (2546). **เล่มเดิม**. หน้า 41.

¹² เชค (Sheikh) หมายถึง ผู้นำของเผ่า โดยเลือกจากความอาวุโสและคุณสมบัติส่วนตัว

ต้องการรักษาอิทธิพลทางการเมืองและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน ในขณะที่สหรัฐฯ สนับสนุนให้ดินแดนอาณานิคมมีสิทธิกำหนดการปกครองด้วยตนเอง (Self-determination) ตามหลักการ 14 ข้อของประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) แนวคิดที่ขัดแย้งระหว่างชาติมหาอำนาจได้คลี่คลายลงหลังการประชุมสันติภาพที่ปารีส (Paris Peace Conference) ใน ค.ศ. 1919 ซึ่งได้ตกลงบริหารดินแดนในตะวันออกกลางในนามของสันนิบาตชาติ (League of Nations) ในรูปแบบของระบบอาณัติ (Mandate system) ซึ่งเจ้าอาณานิคมมีสิทธิเต็มรูปแบบในการกำหนดนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ชาวอาหรับไม่ได้สิทธิในการจัดตั้งรัฐอาหรับของตนอย่างเต็มที่ จากการทำข้อตกลงปกครองดินแดนในตะวันออกกลาง ชาติมหาอำนาจยุโรปได้แบ่งแยกและรวมดินแดนภายใต้อาณัติของตนขึ้นเป็นรัฐชาติต่างๆ โดยที่ชาวอาหรับไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่อย่างใด ทำให้ชาวอาหรับบางส่วนไม่พอใจและนำไปสู่การต่อต้านเจ้าอาณานิคมของผู้นำอาหรับที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการกำหนดการปกครองด้วยตนเอง¹³ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกร่วมในการต่อต้านมหาอำนาจภายนอกร่วมกันของกลุ่มชาตินิยมอาหรับ

ภาพประกอบ 1 แผนที่การแบ่งเขตแดนรัฐเกิดใหม่

ที่มา : Hourani, Albert. (2019). A History of the Arab Peoples.

¹³ ศราวุฒิ อารีย์. (2561). ตะวันออกกลางยุคอาณานิคมและการก่อเกิดรัฐสมัยใหม่(3) : รูปแบบและระบบการปกครองภายใต้อาณัติ. (ออนไลน์).

กรณีที่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสชาตินิยมที่ร่วมกันต่อต้านมหาอำนาจนอกภูมิภาคนั้น เห็นได้จากหลายกรณี เช่น ผลที่เกิดจากสนธิสัญญาแซฟร์ (Treaty of Sèvres)¹⁴ ได้กำหนดให้อังกฤษได้ดินแดนปาเลสไตน์ และเมโสโปเตเมีย และฝรั่งเศสได้ดินแดนซีเรียและเลบานอน อาจกล่าวได้ว่าระบบดินแดนใต้อาณัติตอบสนองของความต้องการของอังกฤษและฝรั่งเศสในการรักษาผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจในตะวันออกกลาง¹⁵ การกำหนดให้อังกฤษได้ดินแดนเมโสโปเตเมียหรืออิรักนั้น ขัดกับคำสัญญาที่อังกฤษเคยให้ไว้กับ ชาریف ฮุสเซน (Sharif Hussein of Mecca) ผู้นำเมืองมักกะฮ์ ที่จะมอบดินแดนอาหรับที่เคยเป็นของจักรวรรดิออตโตมัน แลกกับการช่วยอังกฤษทำสงครามกับเยอรมนี ดินแดนอิรักภายใต้อาณัติอังกฤษจึงถูกต่อต้านอย่างมากจากประชาชนอิรัก ได้เกิดกลุ่มผู้พิทักษ์เอกราชอิรัก (The Guardians of Iraqi independence) ที่รวมกำลังต่อต้านระบบอาณัติของอังกฤษเป็นครั้งแรก และได้เกิดการประท้วงใหญ่ที่อิรักใน ค.ศ. 1920 นำโดยผู้นำทางศาสนา สำนักคิดชีอะห์ จากเมืองต่างๆ ซึ่งเหตุการณ์นี้ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญ เพราะเป็นความร่วมมือของประชาชนมุสลิมอิรักจากทั้งซุนนีและชีอะห์ที่ต่อต้านผู้ครอบครองต่างชาติเป็นครั้งแรก

ส่วนการมอบดินแดนซีเรียให้แก่ฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1920 ได้ขัดต่อสภาแห่งชาติซีเรีย (The Syrian National Congress) ที่ระบุนิว้ในบันทึกของคณะกรรมการคิง-เครน (The King-Crane Commission) ที่ต้องการให้เจ้าชายไฟซอลเป็นกษัตริย์ปกครองซีเรีย และให้สหรัฐฯ ได้รับมอบอาณัติดินแดนซีเรียจนกว่าจะสามารถปกครองตนเองได้อย่างอิสระ ซึ่งนำไปสู่การเกิดกระแสต่อต้านฝรั่งเศสในซีเรีย¹⁶ ทำให้เจ้าชายไฟซอล (Prince Faisal) บุตรของชาریف ฮุสเซน ผู้ปกครองซีเรียในขณะนั้นทำสงครามกับฝรั่งเศส ผลของสงครามคือ เจ้าชายไฟซอลแพ้และถูกขับออกจากซีเรีย ทางอังกฤษจึงแต่งตั้งเจ้าชายไฟซอลขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองอิรัก ภายใต้อาณัติอังกฤษและแต่งตั้งเจ้าชายอับดุลลฮ์ (Abdullah I bin al-Hussein) น้องชายของเจ้าชายไฟซอลขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองทรานส์จอร์แดน ซึ่งแยกตัวออกมาจากปาเลสไตน์ใน ค.ศ. 1921 การปกครองซีเรียของฝรั่งเศสประสบปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก ฝรั่งเศสใช้วิธีการแบ่งแยกและปกครอง โดยแบ่งซีเรียออกเป็น 5 รัฐคือ ดามัสกัส (Damascus) อะเลปโป (Aleppo) อลาไวต์ (Alawites) ญาบัล-ดรูซ

¹⁴ สนธิสัญญาแซฟร์ (Treaty of Sèvres) ได้ลงนามใน ค.ศ. 1920 ที่ฝรั่งเศส เป็นจุดเริ่มต้นของการแบ่งแยกจักรวรรดิออตโตมัน และการมอบดินแดนอาณัติให้อังกฤษและฝรั่งเศสปกครอง

¹⁵ ศราวุฒิ อารีย์. (2561). ตะวันออกกลางยุคอาณานิคมและการก่อตั้งรัฐสมัยใหม่(2) : ที่มาของระบบดินแดนใต้อาณัติ. (ออนไลน์).

¹⁶ ศราวุฒิ อารีย์. (2561). ตะวันออกกลางยุคอาณานิคมและการก่อตั้งรัฐสมัยใหม่(5) : ซีเรียในอาณัติฝรั่งเศส. (ออนไลน์).

(Jabal-Druze) และเลบานอน (Lebanon) โดยฝรั่งเศสแบ่งตามความแตกต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์ของประชาชนในซีเรีย เพื่อป้องกันการแผ่ขยายอิทธิพลแนวคิดชาตินิยมอาหรับ (Arab Nationalism) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้ขบวนการชาตินิยมซีเรียแผ่ขยายอิทธิพลและสร้างฐานสนับสนุนนอกพื้นที่ตามัสกัส อะเลปโป ฮามา และฮอมส์ ฝรั่งเศสใช้การแบ่งแยกและปกครองในดินแดนใต้อาณัติเพื่อให้การปกครองดินแดนที่เต็มไปด้วยกลุ่มชนหลากหลายกลุ่มเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ปกครอง แต่ถึงแม้ฝรั่งเศสจะพยายามขจัดขบวนการชาตินิยมซีเรียจากการแบ่งแยกและปกครอง แต่ระบบดังกล่าวได้ทำให้เกิดกระแสชาตินิยมในเลบานอน และนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองในเวลาต่อมา ผู้นำเลบานอนเป็นคริสต์ในขณะที่ยังมีประชาชนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องสิทธิและแนวคิดที่แตกต่างกัน เช่น ใน ค.ศ. 1958 เป็นความขัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมที่สนับสนุนประธานาธิบดีนัสเซอร์แห่งอียิปต์ กับชาวคริสต์ที่ยังสนับสนุนประธานาธิบดีเลบานอนที่มีนโยบายสนับสนุนชาติตะวันตก ซึ่งสาเหตุมาจากวิกฤตการณ์คลองสุเอซ จึงเกิดการเรียกร้องของประชาชนในเลบานอนให้ตัดความสัมพันธ์กับอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งผู้นำเลบานอนในขณะนั้นเป็นชาวคริสต์และยังคงความสัมพันธ์กับทั้ง 2 ประเทศเช่นเดิม ทำให้มุสลิมในเลบานอนเกิดความไม่พอใจนำมาสู่สงครามกลางเมือง¹⁷ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นข้อพิพาทที่ยาวนานในเลบานอนหลังจากระบบอาณัติสิ้นสุดลง

กรณีของเลบานอนจะเห็นได้ว่าเป็นความขัดแย้งทางศาสนาและการเมืองระหว่างคริสต์ศาสนิกชนกับมุสลิมในเลบานอน มากกว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งในโลกมุสลิมด้วยตนเอง อาจกล่าวได้ว่ากระแสชาตินิยมอาหรับในตะวันออกกลางได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพ และความร่วมมือกันของกลุ่มประเทศมุสลิม โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การต่อต้านการปกครองของมหาอำนาจตะวันตก ซึ่งจะเห็นได้ว่า กระแสชาตินิยมอาหรับนั้นได้อยู่เหนือความแตกต่างทางสำนักคิดและเชื้อชาติ

กระแสชาตินิยมอาหรับได้ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศอาหรับด้วยกันทั้งในด้านการร่วมต่อสู้ในนามของกลุ่มชาติอาหรับ และการก่อตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติอาหรับ ซึ่งจะเห็นได้ในหลายกรณี เช่น ความร่วมมือในกลุ่มประเทศอาหรับในการต่อต้านมหาอำนาจนอกภูมิภาคจากกรณีวิกฤตการณ์คลองสุเอซ (Suez Crisis) ใน ค.ศ. 1956 ถือเป็นความขัดแย้งระหว่างอียิปต์กับอังกฤษ ฝรั่งเศสและอิสราเอล โดยผู้นำของอียิปต์ในขณะนั้นคือ ญะมาล อับดุลนาซีร์ ฮุซัยน์ (Gamal Abdel Nasser Hussein) หรือนัสเซอร์ ได้ยึดเอาคลองสุเอซที่เคยเป็นกรรมสิทธิ์ของอังกฤษและฝรั่งเศสมาเป็นของรัฐบาล ทำให้ทั้งอังกฤษและ

¹⁷ ศราวุฒิ อารีย์. (2550). ปัญหาการเมืองในเลบานอน: จากอดีตถึงปัจจุบัน. (ออนไลน์).

ฝรั่งเศสเสียผลประโยชน์และหันไปร่วมมือกับอิสราเอลในการโจมตีอียิปต์เพื่อยึดคลองสุเอซคืนและเพื่อโค่นอำนาจของประธานาธิบดีนัสเซอร์ ซึ่งวิกฤตการณ์คลองสุเอซได้ทำให้เกิดความร่วมมือของชาติในอาหรับอย่าง อียิปต์ ซีเรีย และจอร์แดน ในการต่อสู้กับฝ่ายอังกฤษ ฝรั่งเศส และอิสราเอล¹⁸ ผลจากการโจมตีก่อให้เกิดแรงกดดันจากประชาคมระหว่างประเทศ องค์การสหประชาชาติและชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตที่เรียกร้องให้อังกฤษและฝรั่งเศสหยุดยิงและถอนทหารออกจากอียิปต์¹⁹ ถึงแม้ในวิกฤตการณ์คลองสุเอซ อียิปต์จะเป็นฝ่ายแพ้แต่ประธานาธิบดีนัสเซอร์ได้รับการยอมรับจากชาติอาหรับอื่นๆ ให้เป็นแกนนำจัดตั้งแผนการรวมชาติอาหรับ เพื่อร่วมปกป้องชาติอาหรับจากการคุกคามของชาติตะวันตกโดยเฉพาะอิสราเอล²⁰

ตั้งแต่ ค.ศ. 1956 เป็นต้นมาโลกอาหรับที่มีเป้าหมายร่วมกันคือ การต่อต้านอิสราเอล จากเป้าหมายนี้ได้นำไปสู่การรณรงค์สร้าง ความเกลียดชังอิสราเอลผ่านใบปลิว ภาพยนต์ โทรทัศน์ การกระจายเสียง รวมไปถึงในหนังสือเรียนด้วย ความขัดแย้งระหว่างชาติอาหรับและอิสราเอลได้นำมาสู่การทำสงครามระหว่างกัน²¹ โดยใน ค.ศ. 1967 ซีเรียได้ระดมยิงใส่พื้นที่ของชาวยิวในที่ราบสูงโกลัน (Golan Heights) ทำให้อิสราเอลตอบโต้กลับ อียิปต์จึงได้ปิดช่องแคบติราน (Straits of Tiran) และอ่าวอะกาบา (Gulf of Aqaba) เพื่อปิดเส้นทางเดินเรือในทะเลแดงของอิสราเอล ทำให้อิสราเอลเข้าโจมตีอียิปต์และบุกเข้าไปถึงคาบสมุทรไซนาย (Sinai Peninsula) และคลองสุเอซ เข้ายึดดินแดนฉนวนกาซา (Gaza Strip) คาบสมุทรไซนาย ชายฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจอร์แดน และที่ราบสูงโกลัน การโจมตีของอิสราเอลนั้นได้รับการสนับสนุนจากชาติตะวันตก ในขณะที่ชาติอาหรับต่างรวมตัวกันเพื่อต่อต้านอิสราเอล ผลของสงครามคือ อิสราเอลได้บรรลุผลประโยชน์แห่งชาติ และได้รับการยอมรับจากสหรัฐฯ ในฐานะพันธมิตรหลักในตะวันออกกลาง ต่อมาใน ค.ศ. 1973 ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามอาหรับและอิสราเอลขึ้นอีกครั้ง เมื่อทหารอียิปต์และซีเรียบุกเข้าไปยังอิสราเอล สงครามจึงเริ่มขึ้นและเต็มไปด้วยความรุนแรง แต่ละฝ่ายต่างได้รับการสนับสนุนจากมหาอำนาจโลกกล่าวคือ ฝ่ายอาหรับได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต และกำลังหนุนจากอิรักและจอร์แดน ในขณะที่อิสราเอลได้รับการช่วยเหลือจากสหรัฐฯ เมื่อระดับความรุนแรงของสงครามเพิ่มมากขึ้นสหประชาชาติจึงเข้าไปควบคุมสถานการณ์และได้นำไปสู่การยุติสงคราม²²

¹⁸ ปรีชา ศรีวาลย์. (2549). *กรณีพิพาทตะวันออกกลาง*. หน้า 35.

¹⁹ ไพลิน กิตติเสรีชัย. (2556). *ตะวันออกกลางในโลกสมัยใหม่*. หน้า 43.

²⁰ ดานูภา ไชยพรธรรม. (2554). *ประวัติศาสตร์อียิปต์: จากยุคก่อนราชวงศ์จนถึงปัจจุบัน*. หน้า 181-182.

²¹ ปรีชา ศรีวาลย์. (2549). *เล่มเดิม*. หน้า 51.

²² วันเฉลิม จันทรากุล. (2546). *ความเกลียดชังไม่เคยชนะ = Hate can not win*. หน้า 163-168.

สงครามครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นการโจมตีผลประโยชน์ของชาติตะวันตก โดยได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต²³

วิกฤตการณ์คลองสุเอซและสงครามระหว่างอาหรับและอิสราเอลถือได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง แต่เป็นความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มประเทศอาหรับที่มีเป้าหมายเดียวกัน นอกจากนี้กลุ่มประเทศอาหรับยังมีความร่วมมือในรูปแบบอื่นๆ อย่าง องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศที่มาจากแนวคิดการรวมกลุ่มประเทศอาหรับให้มีความเป็นเอกภาพ และเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มประเทศอาหรับ²⁴ เช่น องค์การสันนิบาตอาหรับ (Arab League) ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1945 โดยเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม เพื่อเชื่อมความร่วมมือระหว่างกลุ่มอาหรับ ร่วมกันรักษาอธิปไตย และความมั่นคงระหว่างประเทศสมาชิก จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในตะวันออกกลางมีความร่วมมือกันมากกว่าความขัดแย้ง แต่อย่างไรก็ตามความขัดแย้งในอียิปต์ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในเวลาต่อมา

การเกิดขึ้นของขบวนการภราดรภาพมุสลิม

การเข้ามาของชาติตะวันตกนอกจากจะก่อให้เกิดกระแสชาตินิยมอาหรับแล้วนั้น ยังก่อให้เกิดกระแส ฟันฟูอิสลามที่ต้องการกลับสู่การเป็นอิสลามตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและชะรีฮ์ และการนำกฎหมายชะรีอะฮ์เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยในอียิปต์ได้เกิดขบวนการอัล-อิกวาน อัล-มุสลิมูน (al-Ikwan al-Muslimun) หรือขบวนการภราดรภาพมุสลิม (Muslim Brotherhood) ขึ้นซึ่งก่อตั้งใน ค.ศ 1928 โดยฮะซัน อัล-บันนา (Hassan al-Banna) เป็นขบวนการทางศาสนาและการเมืองที่ต้องการฟื้นฟูอิสลาม และได้พัฒนาเป็นองค์กรเพื่อการเคลื่อนไหวที่มีแผนการดำเนินงานและรูปแบบองค์กรที่ชัดเจน โดยมีแนวคิดให้เลิกใช้ระบบตะวันตก เช่น ให้ใช้ภาษาอาหรับแทนภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศส เลิกการดื่มสุราในงานเลี้ยงของราชการ รวมถึงไนต์คลับ บ่อน และการแข่งม้า นอกจากนี้ยังเสนอให้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างเต็มที่ และขบวนการภราดรภาพมุสลิมยังได้ตั้งโรงเรียน มัสยิด ศูนย์สังคมสงเคราะห์ขึ้นทั่วประเทศทำให้อิทธิพลของขบวนการภราดรภาพมุสลิมแพร่ขยายไปทั่วอียิปต์และประเทศใกล้เคียง แต่ความขัดแย้งทางแนวคิดและอุดมการณ์ระหว่างขบวนการภราดรภาพมุสลิมกับรัฐบาล

²³ ไพลิน กิตติเสวีชัย. (2556). เล่มเดิม. หน้า 46.

²⁴ ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2557). เหตุการณ์โลกปัจจุบัน. หน้า 176.

ทหารที่กลุ่มเคยให้การสนับสนุนในช่วงปฏิวัตินั้นมีความรุนแรงมากขึ้นจนนำไปสู่การลอบทฆาตของ
ขบวนการภราดรภาพมุสลิมในอียิปต์

รัฐบาลทหารได้ขึ้นมาบริหารประเทศจากการปฏิวัติล้มระบอบกษัตริย์ที่อังกฤษให้การ
สนับสนุน และเปลี่ยนไปสู่การปกครองในระบอบสาธารณรัฐใน ค.ศ. 1952 การปฏิวัตินำโดย
มูฮัมหมัด นาจิบ (Muhammad Najib) และนัสเซอร์ รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากขบวนการภราดร
ภาพมุสลิม ภายหลังจากการปฏิวัติจึงได้ตั้งรัฐบาลโดยมี มูฮัมหมัด นาจิบขึ้นเป็นประธานาธิบดีและ
นายกรัฐมนตรี และตั้งสภาบัญชาการปฏิวัติอียิปต์ (Egyptian Revolutionary Command Council)
ต่อมาประธานาธิบดีมูฮัมหมัด นาจิบได้เกิดความขัดแย้งกับนัสเซอร์ในเรื่องนโยบายการบริหาร
ประเทศ จึงนำไปสู่การกดดันให้ประธานาธิบดีมูฮัมหมัด นาจิบลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
และดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเพียงอย่างเดียวเนื่องจากสภาบัญชาการปฏิวัติอียิปต์เห็นว่า
ประธานาธิบดีมูฮัมหมัด นาจิบเป็นที่ยอมรับในหมู่ทหารและประชาชน แต่ในทางปฏิบัติอำนาจในการ
บริหารประเทศไม่ได้อยู่ที่ประธานาธิบดี ทำายที่สุดประธานาธิบดีมูฮัมหมัด นาจิบถูกกดดันให้ลาออก
จากตำแหน่ง และนัสเซอร์ได้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีของอียิปต์ในเวลาต่อมา²⁵

การขึ้นมาของนัสเซอร์พร้อมกับนโยบายแบบสังคมนิยมที่เน้นในเรื่องชาติ และการรวม
ชาติอาหรับเข้าด้วยกัน ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งกับขบวนการภราดรภาพมุสลิม และนำไปสู่การ
ต่อต้านนโยบายของนัสเซอร์ เพราะขบวนการภราดรภาพมุสลิมเชื่อว่าหลักการในการปกครอง
ทั้งหมดได้มีอยู่แล้วในอิสลาม การฟื้นฟูหลักการและการปฏิบัติตามแนวอิสลามดั้งเดิม จะทำให้
อิสลามเข้มแข็งขึ้นเพื่อต่อต้านการเข้ามาของลัทธิวัตถุนิยม²⁶ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าอิสลามต้องมา
ก่อนเขตแดนทางภูมิศาสตร์ การเมือง เชื้อชาติ หรือภาษา เพราะอิสลามอยู่บนจุดหมายในเรื่อง
เอกภาพของมนุษย์²⁷ ความขัดแย้งระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายได้ขยายตัวมากขึ้นนำไปสู่การปราบปรามและ
จับกุมสมาชิกของขบวนการภราดรภาพมุสลิม และเมื่อเกิดการพยายามลอบสังหารประธานาธิบดี
จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและขบวนการภราดรภาพมุสลิมสิ้นสุดลง และนำไปสู่การ
จับกุมและปราบปรามสมาชิกขบวนการภราดรภาพมุสลิมโดยรัฐบาลอียิปต์

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์จากการเคลื่อนไหวทางสังคม
เพื่อฟื้นฟูอิสลามไปสู่คำสอนของชัยยิด กุฏบ (Sayyid Qutb)²⁸ ที่เสนอให้ใช้กำลังในการต่อสู้

²⁵ ดานูภา ไชยพรธรรม. (2554). ประวัติศาสตร์อียิปต์: จากยุคก่อนราชวงศ์จนถึงปัจจุบัน. หน้า 177-179.

²⁶ จรัญ มะลูลีม. (2559). Islamophobia: เรียนรู้ ลบเลือนความหวาดระแวง. หน้า 76.

²⁷ รุสดีม หวันสู. (2560). กลุ่มภราดรภาพมุสลิมกับการเมือง. (ออนไลน์).

²⁸ ชัยยิด กุฏบ (1906-1966) เป็นนักคิดคนสำคัญในโลกมุสลิม มีแนวคิดในการฟื้นฟูอิสลามและสังคมอียิปต์จากลัทธิวัตถุนิยม และได้เข้าร่วมขบวนการภราดรภาพมุสลิมในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการฝ่ายบริหาร

หรือญิฮาด (Jihad)²⁹ และการโดนทรมาณในระหว่างการจับกุมทำให้สมาชิกบางส่วนของขบวนการ ภาราตราภาพมุสลิมหันไปใช้ความรุนแรง ในขณะที่บางส่วนยังคงยึดถือในแนวทางเดิมจึงทำให้ ขบวนการภาราตราภาพมุสลิมแตกออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายสายกลาง ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และสังคม และฝ่ายหัวรุนแรงที่ไปเข้าร่วมกับกลุ่มติดอาวุธ ซึ่งการต่อสู้กับรัฐบาลได้ทำให้ขบวนการ ภาราตราภาพมุสลิมที่เดิมมีฐานอยู่ในอียิปต์ต้องกระจายตัวออกไปยังประเทศต่างๆ เช่น ซีเรีย เลบานอน จอร์แดน ตูนิเซีย โมร็อกโก และซูดาน เป็นต้น³⁰ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดกลุ่มติดอาวุธที่รับ เอาแนวคิดของขบวนการภาราตราภาพมุสลิมไปใช้ เช่น กลุ่มฮามาส³¹

ความขัดแย้งระหว่างขบวนการภาราตราภาพมุสลิมกับรัฐบาลอียิปต์ เป็นความขัดแย้งในหมู่ มุสลิมด้วยกันเอง ซึ่งต่างกับความขัดแย้งในประเทศอื่นที่เป็นการขัดแย้งระหว่างศาสนาที่แตกต่าง กัน และขบวนการภาราตราภาพมุสลิมถือได้ว่าเป็นขบวนการแรกๆ ที่ลุกขึ้นมาใช้ความรุนแรงในการ ต่อต้านชาติตะวันตก รวมไปถึงรัฐบาลที่ได้รับการสนับสนุนจากตะวันตก และเข้าไปมีส่วนร่วม ทางการเมืองและความขัดแย้งต่างๆ ในตะวันออกกลาง โดยส่วนหนึ่งได้กลายเป็นกลุ่มติดอาวุธ และ กลุ่มก่อการร้ายในเวลาต่อมา

โครงสร้างอำนาจและความขัดแย้งในตะวันออกกลาง ค.ศ. 1979-2003

ก่อน ค.ศ. 1979 ภูมิภาคตะวันออกกลางถือได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างกันมากกว่าความ ขัดแย้ง แต่การปฏิวัติอิหร่านที่นำไปสู่การล้มระบอบกษัตริย์และเปลี่ยนมาเป็นระบอบสาธารณรัฐใน ค.ศ. 1979 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่กระทบต่อลักษณะความสัมพันธ์และโครงสร้าง อำนาจในตะวันออกกลาง การปฏิวัตินี้ทำให้เกิดการแบ่งขั้วอำนาจขึ้นในตะวันออกกลางอย่าง ชัดเจน นอกจากนี้ในปีเดียวกันสหภาพโซเวียต ได้รุกรานอัฟกานิสถานทำให้เกิดการหลั่งไหลของ นักรบมูญาฮิดีนเข้าไปในอัฟกานิสถานเป็นจำนวนมาก เพื่อต่อสู้ขับไล่สหภาพโซเวียต ภายใต้การ สนับสนุนของสหรัฐฯ กลุ่มมูญาฮิดีนเหล่านี้กลายเป็นกลุ่มติดอาวุธ และกลายเป็นกลุ่มก่อการร้าย ในเวลาต่อมาที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มอัลกออิดะห์

การรุกรานอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียต ได้เริ่มขึ้นเมื่อกลุ่มกบฏคอมมิวนิสต์ ชาวอัฟกัน ล้มการปกครองและเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสาธารณรัฐไปสู่การปกครองแบบ

²⁹ จรัญ มะลูลีม. (2555). อิสลามการเมืองในการเมืองตะวันออกกลาง. หน้า 131.

³⁰ มุสลิมไทยโพสต์. (2556). ที่มาของ กลุ่ม อิควาน (ภาราตราภาพมุสลิม) - กลุ่มฟื้นฟูอิสลาม ขบวนการอัล-อิควานอัล-มุสลิมูน. (ออนไลน์).

³¹ กลุ่มฮามาส ก่อตั้งใน ค.ศ. 1987 โดยเชค อะห์มัด ยัสซิน (Sheikh Ahmad Yassin) เป็นขบวนการอิสลามที่มีบทบาทสำคัญใน ดินแดนปาเลสไตน์ มีจุดมุ่งหมายในการปลดปล่อยดินแดนทางประวัติศาสตร์ของอิสลามโดยการทำญิฮาด

สังคมนิยม ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองในอัฟกานิสถาน ได้เปิดโอกาสให้สหภาพโซเวียตเข้ารุกรานใน ค.ศ. 1979 ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในช่วงสงครามเย็น เป็นการแข่งขันการขยายอิทธิพลระหว่างสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต เมื่อเกิดความผันผวนทางการเมือง และการแบ่งแยกอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ ในอัฟกานิสถาน จึงเป็นโอกาสให้สหภาพโซเวียตเข้าไปยังอัฟกานิสถาน นำมาสู่การหลังไหลของนักรบมุญาฮิดีนเพื่อทำสงครามต่อต้านสหภาพโซเวียต โดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ³² ซึ่งการรุกรานของสหภาพโซเวียตถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามการต่อสู้ระหว่างมหาอำนาจนอกภูมิภาคกับนักรบมุญาฮิดีน กล่าวได้ว่าสงครามอัฟกานิสถาน ค.ศ. 1979 ได้ทำให้เกิดการหลังไหลของนักรบมุญาฮิดีนเพื่อต่อต้านอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค และเป็นการรวมตัวของโลกมุสลิมในการต่อสู้กับศัตรูคนเดียวกัน การหลังไหลของนักรบมุญาฮิดีนเข้าไปในอัฟกานิสถานทำให้เกิดการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายนักรบจากสงครามครั้งนี้ และหลายๆกลุ่มได้พัฒนาเป็นกลุ่มก่อการร้ายขนาดใหญ่ในปัจจุบัน เช่น กลุ่มอัลกออิดะห์ (Al-Qaeda)³³ ที่นำโดยนายโอสามาะ บิน ลาเดน (Osama bin Laden) ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการต่อต้านการยึดครองอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียต โดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และก่อตั้งกลุ่มอัลกออิดะห์ที่รวมกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนเข้าด้วยกัน³⁴ ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายเหล่านี้จะเข้าไปมีบทบาทในการปฏิบัติการในประเทศต่างๆ เพื่อต่อต้านมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างในกรณีสงครามอิรัก ค.ศ. 2003 และต่อต้านรัฐบาลในประเทศต่างๆ เช่น สงครามกลางเมืองในซีเรีย ค.ศ. 2011

ใน ค.ศ. 1979 นอกจากการเกิดสงครามอัฟกานิสถานที่นำไปสู่การรวมตัวของนักรบมุญาฮิดีนขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธจำนวนมากและขยายปฏิบัติการออกไปนอกอัฟกานิสถานแล้วนั้น ยังได้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในภูมิภาคตะวันออกกลางคือการปฏิวัติอิหร่าน ซึ่งเป็นการปฏิวัติตามแนวทางอิสลาม เกิดจากการเคลื่อนไหวของประชาชน นักศึกษาและนักการศาสนา เพื่อโค่นล้ม โมฮัมหมัด เรซา ชาห์ ปาห์ลาวี (Mohammad Reza Shah Pahlavi) ซึ่งเป็นกษัตริย์ราชวงศ์ปาห์เลવીองค์สุดท้ายที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และมีนโยบายที่เป็นพันธมิตรทางการเมือง การทหารกับสหรัฐฯ ทำให้ระบบเศรษฐกิจและกลไกทางทหารของอิหร่านถูกรอบงำโดยสหรัฐฯ และเกิดการหลังไหลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้าไปยังอิหร่าน³⁵ มีการปรับภาพลักษณ์ของอิหร่านให้มีความทันสมัยมากขึ้น เช่น การห้ามมุสลิมสวมฮิญาบ การอนุญาตให้เปิดสถานบันเทิง ซึ่งทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมและฝ่ายศาสนาไม่พอใจ รวมไปถึงการปฏิรูปที่ดินและ

³² สุรชาติ บำรุงสุข. (2545). *สงครามอัฟกานิสถาน*. หน้า 17.

³³ วรณสิงห์ ประเสริฐกุล. (2559). *ใครคือตาลิบัน และทำไมอัฟกานิสถานถึงมีสงคราม*. (ออนไลน์).

³⁴ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2561). *สาเหตุที่โอสามา บิน ลาเดน ก่อให้เกิดวินาศกรรม 9/11*. (ออนไลน์).

³⁵ จรัญ มะลูลีม. (2555). *อิสลามการเมืองในการเมืองตะวันออกกลาง*. หน้า 84.

อุตสาหกรรมที่เอื้อประโยชน์ให้ชนชั้นนำ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้น ในขณะที่ประชาชนอิหร่านมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ขาดแคลนการรักษาโรคและการศึกษา นอกจากนี้นโยบายที่สนับสนุนอิสราเอล ยิ่งทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ประชาชน นำไปสู่การเดินขบวนประท้วง การจลาจล การนัดหยุดงาน สถานการณ์ในอิหร่านได้มีความรุนแรงมากขึ้น นำไปสู่การเดินทางออกนอกประเทศของโมฮัมมัดเรซา ซาฮี ปาร์ลาวีเพื่อลี้ภัย และอะยาตุลลอฮ์ รุฮุลลอฮ์ มุซาवी อัล-โคมัยนี (Ayatollah Ruhollah Musavi Khomeini) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องให้โค่นล้มรัฐบาลของซาฮีขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง และเปลี่ยนการปกครองของอิหร่านจากระบอบราชาธิปไตยสู่สาธารณรัฐอิสลาม³⁶

อิหร่านหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มีนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ยึดสัมปทานน้ำมันที่เคยเป็นของชาติตะวันตกมาเป็นของรัฐทั้งหมด นอกจากนี้อิหร่านยังได้พยายามส่งออกแนวคิดการปฏิวัติไปยังประเทศอื่นๆ ในตะวันออกกลาง อิหร่านจึงถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของระบอบราชาธิปไตย ทำให้ผู้ปกครองในหลายๆ ประเทศเริ่มตระหนักถึงความไม่มั่นคงในสถานะกษัตริย์ของตน ซึ่งจากเหตุการณ์นี้ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เกิด 2 ชั่วอำนาจ ระหว่างซาอุดีอาระเบียที่เป็นแกนนำมุสลิมซุนนี และอิหร่านที่เป็นแกนนำมุสลิมชีอะห์ อาจมองได้ว่าไม่ใช่แค่การแข่งขันทางอำนาจระหว่างสำนักคิดที่แตกต่างกัน แต่เป็นการแข่งขันกันทางแนวคิด อุดมการณ์ทางการเมือง เป็นการต่อสู้ระหว่างฝ่ายอนุรักษ์นิยมนำโดยประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยอย่างซาอุดีอาระเบีย กับฝ่ายชาตินิยมอาหรับอย่างอิหร่าน

อิหร่านได้ขึ้นมาเป็นภัยคุกคามที่น่ากลัวมากกว่าอิสราเอล ดังนั้นความเป็นเอกภาพของประเทศในตะวันออกกลางที่มีจุดร่วมเดียวกันคือ การต่อต้านอิสราเอลได้ถูกสั่นคลอน นำไปสู่การแข่งขันทางอำนาจระหว่างซาอุดีอาระเบียที่มีสำนักคิดซุนนีและอิหร่านที่มีสำนักคิดชีอะห์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ตะวันออกกลางสมัยใหม่ที่เกิดการแตกแยกอย่างเห็นได้ชัดในกลุ่มประเทศอาหรับ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจ โดยโครงสร้างอำนาจนี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งเมื่อซาอุดีอาระเบียสนับสนุนอิรักภายใต้การนำของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ให้ทำสงครามกับอิหร่านใน ค.ศ. 1980

การเกิดชั่วอำนาจในตะวันออกกลาง ทำให้สถานการณ์ในตะวันออกกลางอยู่ในลักษณะของสงครามตัวแทน (Proxy War) ใน ค.ศ. 1980 ได้เกิดสงครามระหว่างอิรักและอิหร่าน โดยอิรักได้รับการสนับสนุนจากซาอุดีอาระเบียและสหรัฐฯ ในการทำสงคราม โดยมีความแตกต่างทางอุดมการณ์ และการพิพาทเรื่องดินแดนเป็นสาเหตุสำคัญของสงคราม ใน ค.ศ. 1980 อิรักเป็นฝ่าย

³⁶ สารคดีการปฏิวัติอิสลาม ตอนที่ 1. (2553). (วีดิทัศน์).

ละเมิดสนธิสัญญาที่ทำกับอิหร่านใน ค.ศ. 1975 และประกาศอธิปไตยเหนือน่านน้ำชดต์ อัล-อาหรับ ซึ่งเป็นเส้นทางลำเลียงน้ำมันที่สำคัญของอิรักและอิหร่านสู่อ่าวเปอร์เซีย ในปีเดียวกันนั้นอิรักเป็นฝ่ายบุกเข้าไปในอิหร่าน ระเบิดคลังน้ำมันและยึดเมืองต่างๆ ได้ อิหร่านจึงโจมตีกลับเพื่อยึดพื้นที่คืน โดยในการทำสงครามนี้อิรักได้รับการช่วยเหลือจากพันธมิตรอาหรับ ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต และ สหรัฐฯ กล่าวได้ว่าเป็นสงครามที่ชาติตะวันตกและตะวันออกร่วมมือกันช่วยอิรักอย่างไม่เคยมีมาก่อน เนื่องจากกลัวว่าหากอิหร่านชนะสงคราม อิหร่านจะเผยแพร่อุดมการณ์การปฏิวัติอิสลามเข้าไปในประเทศของตน³⁷ ในขณะที่ซีเรียอยู่ฝ่ายอิหร่านได้ปิดเส้นทางลำเลียงน้ำมัน ไม่ให้อิรักผ่านเขตแดนของซีเรีย และอิหร่านต้องซื้ออาวุธราคาแพงจากจีนและเกาหลีเหนือ สงครามได้มีความรุนแรงมากขึ้น มีการนำอาวุธสมัยใหม่ และอาวุธเคมีเข้ามาใช้ในสงคราม กลุ่มประเทศผู้ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดพยายามให้มีการเจรจาระหว่าง 2 ประเทศแต่ไม่สำเร็จ และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้มีมติให้ยุติสงคราม โดยสหประชาชาติจะเป็นผู้ควบคุมการถอนกำลังกลับของทั้งสองฝ่าย แต่อิหร่านยืนยันจะทำสงครามต่อจนกว่าประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซนจะถูกดำเนินคดีในฐานะผู้ก่อสงคราม พร้อมทั้งเรียกค่าปฏิกรรมสงครามจากอิรัก แต่หลังจากนั้นประธานาธิบดีของอิหร่านได้ส่งจดหมายถึงเลขาธิการองค์การสหประชาชาติเพื่อยอมรับมติดังกล่าว นักวิเคราะห์สถานการณ์เชื่อว่าสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้อิหร่านยอมรับมติยุติสงครามคือ อิหร่านเผชิญศึกหลายด้าน นอกจากอิรักแล้วยังมีสหรัฐฯ และชาติพันธมิตรอาหรับที่สนับสนุนอิรัก³⁸ สงครามระหว่างอิรักและอิหร่านทำให้เห็นถึงการแบ่งฝ่ายในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยฝ่ายหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐที่ปกครองด้วยระบอบกษัตริย์ และมีความสัมพันธ์อันดีกับชาติตะวันตก กับอีกฝ่ายที่เป็นการปกครองในระบอบสาธารณรัฐ ดังนั้นสงครามนี้จึงเป็นสงครามตัวแทนจากการแข่งขันทางอำนาจระหว่างฝ่ายชาอูตอิอะเราะเบียที่สนับสนุนอิรักกับฝ่ายอิหร่าน โดยอิรักในฐานะผู้ชนะสงครามจะขึ้นมามีบทบาทในโครงสร้างอำนาจ ทำให้ใน ค.ศ. 1990 โครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลางได้เกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่ออิรักรุกรานคูเวตด้วยเหตุผลทางผลประโยชน์และดินแดน

การรุกรานคูเวตของอิรักใน ค.ศ. 1990 ทำให้เกิดการแทรกแซงของมหาอำนาจ และเป็น การต่อสู้ของอาหรับกับกองกำลังต่างชาติเพื่อเอาชนะอาหรับอีกประเทศ ซึ่งเหตุผลในการรุกรานนั้น อิรักอ้างว่า คูเวตเคยเป็นจังหวัดหนึ่งของอิรักมาก่อน และอิรักยังกล่าวว่าคุณเวตได้แอบสูบน้ำมันเกินอัตราจากทุ่งน้ำมันรูไมลา (Rumaila oil field) ซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างอิรักและคูเวต อีกหนึ่งเหตุผลที่อาจเป็นสาเหตุของการรุกรานคูเวตคือ ปัญหาเรื่องหนี้ ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการทำ

³⁷ นันทนา กปิลกาญจน์. (2541). *ประวัติศาสตร์ตะวันออกกลางในโลกปัจจุบัน*. หน้า 102.

³⁸ จรัญ มะลูลีม; และ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. (2534). *บทนำแห่งตะวันออกกลาง*. หน้า 315-316.

สงครามกับอิหร่านเป็นจำนวนถึง 8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งหลายฝ่ายมองว่า ถ้าเทียบจำนวนนี้กับปริมาณน้ำมันสำรองนั้นนับว่าไม่ได้สูงมาก และประเทศเจ้าหนี้ไม่ได้เร่งรัดในการคืนเงิน ดังนั้นเรื่องนี้จึงไม่น่าจะเป็นเหตุผลหลักในการเข้ายึดคูเวต³⁹

เอพริล กลาสปี (April Glaspie) เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำแบกแดด ได้กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างอิรักและคูเวตเป็นเรื่องของชาวอาหรับ สหรัฐฯ จะไม่เข้าไปยุ่ง แต่ก็ไม่ได้สนับสนุนอิรักในการเข้ายึดครองคูเวต ซึ่งนักวิชาการบางกลุ่มเสนอว่า ที่ประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซนตัดสินใจบุกคูเวตเนื่องจากมองว่าสงครามเย็นยังไม่จบ การบุกคูเวตจึงอยู่ในบริบทของสงครามและอาจได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต ในขณะที่สหรัฐฯ จะไม่เข้าแทรกแซง แต่การตัดสินใจของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซนนั้นก่อให้เกิดการเรียกร้องจากประเทศต่างๆ ให้ถอนทหาร โดยการคว่ำบาตรน้ำมันซึ่งมีแกนนำคือ ซาอุดีอาระเบีย อียิปต์ อิหร่าน ตุรกี และจากเหตุการณ์นี้ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างอิรักกับสหรัฐฯ คือ เมื่ออิรักประกาศสงครามกับคูเวต จุดยืนของสหรัฐฯ ได้เปลี่ยนไป โดยสหรัฐฯ กล่าวว่า การกระทำของอิรักถือเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ และถูกใช้เป็นข้ออ้างในการประกาศสงครามกับอิรัก⁴⁰

นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลอิรักมากกว่า 70 กลุ่ม หลายฝ่ายมองว่าแรงผลักดันหลักในการทำสงครามของสหรัฐฯ มาจากน้ำมัน และความต้องการในการขยายอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจ⁴¹ แต่เมื่อการเจรจาในเรื่องการถอนทหารไม่ได้รับการตกลงจากอิรัก จึงทำให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติออกมติ 678 อนุญาตให้กองกำลังสหประชาชาติเข้าแทรกแซงในสงครามหากการเจรจาไม่เป็นผล⁴² ส่งผลให้กองกำลังสหประชาชาติที่นำโดยสหรัฐฯ เข้าโจมตีอิรักจนได้รับความเสียหายอย่างหนัก ทำให้อิรักยอมลงนามยุติการสู้รบและถอนทหารออกจากคูเวต

การรุกรานคูเวตของอิรักได้นำไปสู่การยุติความสัมพันธ์ระหว่างอิรักและซาอุดีอาระเบีย รวมไปถึงสหรัฐฯ ด้วย ชั่วคราวในตะวันออกกลางจึงเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ชั่วคราวคือ ซาอุดีอาระเบีย อิรัก และอิหร่าน การเกิด 3 ชั่วคราวนี้ได้ทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน (Balance of Power) ทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวตะวันออกกลางมีความสงบ แต่ละประเทศต่างเร่ง

³⁹ ไพลิน กิตติเสรีชัย. (2556). *ตะวันออกกลางในโลกสมัยใหม่ = Middle east in the modern world.* (เอกสารประกอบการสอน). หน้า 57.

⁴⁰ เบนนิส ฟิลลิปส์. (2546). *วิกฤตการณ์อเมริกา-อิรัก: สาเหตุและผลกระทบแห่งสงคราม.* ใน *สงครามอเมริกา-อิรัก.* แปลโดย ณัฐเศรษฐ์ พูลเจริญ. หน้า 61.

⁴¹ แหล่งเดิม. หน้า 68.

⁴² ไพลิน กิตติเสรีชัย. (2556). *เล่มเดิม.* หน้า 59.

พัฒนาประเทศในด้านต่างๆ รวมไปถึง การพัฒนาทางการทหารด้วย นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจที่เกิดขึ้นแล้วนั้น การรุกรานคูเวตของอิรักยังได้ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างซาอุดีอาระเบีย และกลุ่มอัลกออิดะห์ตามมาอีกด้วย ความสัมพันธ์ระหว่าง บิน ลาเดน กับรัฐบาลซาอุดีอาระเบียและสหรัฐฯ ถึงจุดสิ้นสุดลง เมื่อกษัตริย์ซาอุดีอาระเบียปฏิเสธการใช้กองกำลังของกลุ่มอัลกออิดะห์ ในการป้องกันประเทศจากการรุกรานของอิรัก แต่กลับยอมให้กองทัพของสหรัฐฯ เข้าไปตั้งฐานในซาอุดีอาระเบีย ซึ่งบิน ลาเดนมองว่าซาอุดีอาระเบียเป็นดินแดนที่ตั้งสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของอิสลาม ไม่ควรมีทหารนอกศาสนามาตั้งกองทัพอยู่ จากเหตุนี้ได้นำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ซาอุดีอาระเบีย หลังสงครามจบลงความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์ซาอุดีอาระเบียและบิน ลาเดนได้นำไปสู่การลุกขึ้นมาต่อต้านซาอุดีอาระเบียและสหรัฐฯ

ความรุนแรงในตะวันออกกลางได้เริ่มต้นอีกครั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ 9/11 ที่สหรัฐฯ อ้างว่ากลุ่มก่อการร้ายอัลกออิดะห์ได้โจมตีศูนย์กลางทุนนิยมอย่างตึกเวิลด์เทรด และอาคารเพนตากอน นำมาสู่การประกาศนโยบายต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งหลังเหตุการณ์ 9/11 โลกได้เข้าสู่การจัดระเบียบใหม่ โดยระเบียบโลกใหม่ (New World Order) ในยุคสงครามต่อต้านการก่อการร้ายได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสหรัฐฯ ในฐานะมหาอำนาจหนึ่งเดียว และการต่อต้านการก่อการร้ายเป็นแกนหลักของนโยบายและการปฏิบัติทางการเมืองและทางทหาร⁴³

สงครามต่อต้านการก่อการร้ายถูกนำไปใช้ครั้งแรกที่อัฟกานิสถานใน ค.ศ. 2001 เพื่อจัดการกับกลุ่มอัลกออิดะห์และโค่นล้มรัฐบาลตาลีบัน การเข้าไปจัดการกลุ่มก่อการร้ายของสหรัฐฯ ในอัฟกานิสถาน ทำให้นักบวชมุญาฮิดีนกลุ่มต่างๆ รวมไปถึงกลุ่มอัลกออิดะห์ที่มีฐานอยู่ในอัฟกานิสถานต้องกระจายตัวออกไปยังประเทศต่างๆ ในตะวันออกกลาง โดยสมาชิกกลุ่มอัลกออิดะห์และนักบวชมุญาฮิดีนบางส่วนได้กระจายเข้าไปยังอิรัก อิรักจึงเป็นเป้าหมายต่อไปของการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐฯ

หลังจากการใช้สงครามต่อต้านการก่อการร้ายเข้าไปจัดการกับกลุ่มอัลกออิดะห์ ล้มรัฐบาลตาลีบันและตั้งรัฐบาลใหม่ในอัฟกานิสถาน สหรัฐฯ และอังกฤษได้เข้าสู่อิรักโดยอ้างว่า อิรักมีอาวุธร้ายแรงและเป็นภัยต่อความมั่นคงโลก คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ออกมติที่ 1441 กำหนดให้อิรักทำลายอาวุธร้ายแรงในครอบครองและให้ผู้ตรวจอาวุธของสหประชาชาติเข้าไปตรวจสอบ อิรักได้ยอมรับมติดังกล่าว และได้ทำลายอาวุธหมดแล้วซึ่งผู้ตรวจสอบของสหประชาชาติได้เข้าไปตรวจสอบและไม่พบหลักฐานการครอบครองอาวุธร้ายแรงตามที่สหรัฐฯ และอังกฤษอ้าง⁴⁴

⁴³ ประภัสสร เทพชาตรี. (2551). 5 ปีสงครามอิรัก ตอนที่1. (ออนไลน์).

⁴⁴ ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2557). เหตุการณ์โลกปัจจุบัน. หน้า 341.

แต่สหรัฐฯ และอังกฤษกลับยืนยันว่าอิรักได้ปกปิดหลักฐาน และอิรักจะต้องเข้าสู่สงคราม ซึ่งโลกภายนอกมองว่าการทำสงครามครั้งนี้ของสหรัฐฯ และอิรักเป็นการมุ่งเข้าไปครอบครองผลประโยชน์น้ำมัน และโค่นประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซนที่มีแนวคิดตรงข้ามสหรัฐฯ และอังกฤษมานาน⁴⁵

ด้วยเหตุผลเรื่องการครอบครองอาวุธและให้การสนับสนุนบิน ลาเดนและกลุ่มอัลกออิดะห์ ทำให้สหรัฐฯ และอังกฤษเข้าโจมตีอิรัก โดยอ้างว่า อิรักเป็นภัยต่อความมั่นคง จึงต้องชิงโจมตีก่อน ซึ่งสงครามครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นสงครามที่ได้การสนับสนุนน้อยที่สุด เกิดการเดินขบวนคัดค้านในสหรัฐฯ และประเทศต่างๆ ทั่วโลก ไม่ได้รับความเห็นชอบจากองค์การสหประชาชาติและพันธมิตร เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี ที่มองว่าสงครามอิรักเป็นสงครามที่ละเมิดรัฐธรรมนูญของสหรัฐฯ และกฎบัตรสหประชาชาติ นอกจากนี้ การโจมตีอิรักไม่ได้เป็นภัยที่ใกล้เข้ามาถึงตามที่ประธานาธิบดีบุช กล่าวอ้าง

การเข้าไปทำสงครามในอิรักของสหรัฐฯ และพันธมิตรได้ทำให้เกิดการหลั่งไหลของนักรบมุญาฮิดีนและกลุ่มติดอาวุธต่างๆ เข้าไปยังอิรักเป็นจำนวนมาก โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการต่อต้านสหรัฐฯ และพันธมิตร โดยนักรบมุญาฮิดีนและกลุ่มติดอาวุธเหล่านี้ได้รวมตัวขึ้นเป็นเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายที่มีประสิทธิภาพทางอาวุธและการปฏิบัติการที่เพิ่มมากขึ้น สหรัฐฯ ต้องใช้งบประมาณทางการทหารเป็นจำนวนมากในการทำสงครามครั้งนี้ ถึงแม้ว่าสงครามอิรักจะจบลงด้วยชัยชนะของสหรัฐฯ สามารถโค่นล้มระบอบซัดดัมได้ แต่ปัญหาการก่อการร้าย สงครามเย็น ความแตกแยกภายในประเทศต่างๆ ยังคงมีอยู่ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการเข้าไปยึดครองอิรักของสหรัฐฯ

การเข้าไปยังอิรักของกองทัพสหรัฐฯ นั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลาง การโค่นล้มระบอบซัดดัมและความเสียหายจากสงครามทำให้บทบาทของอิรักในฐานะขั้วอำนาจหนึ่งที่ถ่วงดุลอำนาจกับอีกสองขั้วอำนาจได้ลดบทบาทลง โครงสร้างอำนาจจาก 3 ขั้วอำนาจได้กลับไปสู่ 2 ขั้วอำนาจคือ ซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน บรรยากาศการแข่งขันทันแย่งชิงอำนาจระหว่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่านได้กลับมาอีกครั้ง ซาอุดีอาระเบียได้เข้าไปสนับสนุนสำนักคิดซุนนีในประเทศต่างๆ เช่นเดียวกับกับอิหร่านที่ไปสนับสนุนสำนักคิดชีอะห์ ซึ่งจะเห็นได้ชัดในกรณีสงครามกลางเมืองซีเรีย ที่อิหร่านให้การสนับสนุนรัฐบาลซีเรียที่มีสำนักคิดชีอะห์ หากสงครามจบลงด้วยชัยชนะของรัฐบาลจะทำให้อิทธิพลของชีอะห์เติบโตมากขึ้น ซาอุดีอาระเบียจึงให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลในซีเรียที่มีสำนักคิดซุนนี ซึ่งหากกลุ่มต่อต้าน

⁴⁵ จรัญ มะลูลีม. (2545). *โลกมุสลิม จาก9/11 สูสงครามอิรัก*. หน้า 25.

สามารถโค่นล้มรัฐบาลซีเรียได้จะทำให้อิทธิพลของสำนักคิดซีอะห์ที่กำลังเติบโตขึ้นมาในตะวันออกกลางลดลงไป

สถานการณ์ในตะวันออกกลางที่ถือได้ว่าเป็นความร่วมมือระหว่างกันค่อนข้างมาก ได้มาถึงจุดเปลี่ยนใน ค.ศ. 1979 ที่ทำให้เกิดจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอำนาจขึ้น การพยายามส่งออกแนวคิดปฏิวัติของอิหร่าน ทำให้อิหร่านขึ้นมาเป็นภัยคุกคามความมั่นคง นำไปสู่การเกิดโครงสร้างอำนาจ 2 ฝ่ายในตะวันออกกลาง นำโดยซาอุดีอาระเบียที่ยึดถือการปกครองแบบดั้งเดิมกับอิหร่านที่ปกครองด้วยระบอบสาธารณรัฐ การเกิดขึ้นของ 2 ขั้วอำนาจได้ทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างกัน รวมไปถึงการเกิดสงครามตัวแทนที่ซาอุดีอาระเบียและพันธมิตรให้การสนับสนุนอิรักทำสงคราม 8 ปีกับอิหร่าน ซึ่งสงครามนี้ซาอุดีอาระเบียและชาติพันธมิตรได้ให้การสนับสนุนอิรักทั้งทางเงิน อาวุธและเทคโนโลยีทางทหารในการต่อสู้กับอิหร่าน ทำให้อิรักสามารถพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ในกองทัพได้ แต่ผลกระทบจากสงครามที่อิรักได้รับทำให้อิรักประสบปัญหาการเป็นหนี้ จากการกู้ยืมเงินในการทำสงคราม ประกอบกับประเด็นเรื่องผลประโยชน์และเขตแดน ทำให้อิรักตัดสินใจบุกคูเวต สงครามครั้งนี้ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และอิรักเปลี่ยนไป เกิดความร่วมมือจากชาติตะวันตกในการช่วยเหลือคูเวตทำสงครามกับอิรัก สงครามครั้งนี้ทำให้อิรักขึ้นมาเป็นอีกหนึ่งขั้วอำนาจ ทำให้เกิดการคานอำนาจระหว่าง 3 ฝ่าย แต่ใน ค.ศ. 2001 เกิดการจีเคีรื่องบินพุ่งชนตึกเวิลด์เทรดและอาคารเพนตากอนของสหรัฐฯ ซึ่งสหรัฐฯ ได้ประกาศว่ากลุ่มอัลกออิดะห์เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง และได้ตอบโต้ด้วยสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่ใช้ครั้งแรกในอัฟกานิสถาน เพื่อจัดการกับกลุ่มก่อการร้าย โดยเฉพาะกลุ่มอัลกออิดะห์และรัฐบาลตาลีบันผู้ให้การสนับสนุน การเข้าไปยังอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ ได้ทำให้เกิดการกระจายตัวของนักรบมุญาฮิดีน กลุ่มติดอาวุธต่างๆ ที่อยู่ในอัฟกานิสถานออกไปยังประเทศต่างๆ รวมไปถึงการเข้าไปยังอิรักของกลุ่มอัลกออิดะห์และตาลีบัน

สหรัฐฯ ได้เข้าไปยังอิรักโดยอ้างเรื่องการครอบครองอาวุธร้ายแรงของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน และอ้างว่าประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซนให้การสนับสนุนกลุ่มก่อการร้าย การเข้าไปของสหรัฐฯ ได้รับการต่อต้านอย่างหนักจากประเทศต่างๆ ที่ไม่เห็นด้วย และทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของนักรบมุญาฮิดีนเพื่อร่วมต่อต้านสหรัฐฯ และพันธมิตร หลายฝ่ายมองว่าการพยายามก่อสงครามครั้งนี้มีสาเหตุมาจากผลประโยชน์เรื่องน้ำมัน ที่สหรัฐฯ และอังกฤษต้องการเข้าไปครอบครอง ทำที่สหรัฐสามารถโค่นล้มรัฐบาลของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน และทำให้อิรักลดบทบาทลง โครงสร้างอำนาจกลับไปสู่แบบ 2 ขั้วและเกิดการแข่งขันกันตามมา

ความขัดแย้งที่นำไปสู่สงครามระหว่างประเทศในตะวันออกกลางที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างอำนาจแล้วนั้น ยังทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของนักบุญยิวที่รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธ และพัฒนาเป็นกลุ่มก่อการร้ายในเวลาต่อมา โดยจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวของนักบุญยิวคือ สงครามอัฟกานิสถาน ค.ศ. 1979 ที่เกิดการหลังไหลของนักบุญยิวเข้าไปเพื่อขับไล่สหภาพโซเวียต นักบุญยิวเหล่านี้ได้รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธกระจายตัวออกไปทั่วตะวันออกกลางเพื่อปฏิบัติการโดยการใช้อาวุธรุนแรง แต่การเข้าไปรุกรานอิรักของสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2003 ได้ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของนักบุญยิวอีกครั้ง โดยนักบุญยิวเหล่านี้ได้เข้าไปยังอิรักเป็นจำนวนมากเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ และพันธมิตร สถานการณ์ในอิรักได้ทำให้เกิดการรวมตัวกันขึ้นเป็นเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติการมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

กระบวนการก่อกำเนิดของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2003-2014

ผลจากสงครามอิรักใน ค.ศ. 2003 ที่นำไปสู่การยึดครองของสหรัฐฯ และการจัดตั้งรัฐบาลของนายนูรี อัล-มาลิกี (Nouri al-Maliki) ซึ่งเป็นมุสลิมสายซุนนีขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี และนายยาลาล ทาลาบานี (Jalal Talabani) ชาวเคิร์ดเป็นประธานาธิบดี โดยในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช แห่งสหรัฐฯ ได้ออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการว่า ปฏิบัติการทางการทหารของกองทัพสัมพันธมิตรในอิรักได้สิ้นสุดลงแล้ว ต่อมา ในวันที่ 11 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 นายพลทอมมี เรย์ แฟรงก์ (Tommy Ray Franks) ผู้นำในปฏิบัติการเสรีภาพแห่งอิรัก ได้ประกาศยุบพรรคบาธ⁴⁶ (Ba'ath Party) ในอิรัก⁴⁷ ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดการปกครองของระบอบซัดดัมอย่างสมบูรณ์

ปฏิบัติการของสหรัฐฯ ได้ทำให้อิรักประสบปัญหาต่างๆ ตามมา เกิดความวุ่นวายในสังคมอิรัก การปล้น อาชญากรรม การก่อวินาศกรรมตามสถานที่ราชการ⁴⁸ การเดินขบวนเพื่อแสดงความไม่พอใจสหรัฐฯ และพันธมิตร อัตราการว่างงานและความยากจนก็เพิ่มมากขึ้น การจัดการศึกษาไม่อาจดำเนินได้เป็นปกติ โครงสร้างพื้นฐานของประเทศถูกทำลาย เกิดความขาดแคลนสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานของชาวอิรักทั้งในเรื่องน้ำดื่ม อาหาร สุขอนามัย ไฟฟ้า บุคลากรและอุปกรณ์ทางการแพทย์⁴⁹ จากปัญหาที่เกิดขึ้นหลังสภาวะสงครามได้ทำให้เกิดความไม่พอใจสหรัฐฯ และนายนูรี อัล-มาลิกี ซึ่งนำไปสู่การเกิดแนวร่วมต่อต้านการยึดครองของสหรัฐฯ

อย่างไรก็ตาม การเข้าไปยึดครองอิรักของสหรัฐฯ นั้นไม่ต่างจากที่สหภาพโซเวียตเข้าไปยังอัฟกานิสถาน และนำไปสู่การต่อต้านการยึดครองของสหรัฐฯ ในอิรัก นอกจากนี้การดำเนินนโยบายทางการเมืองของนายมาลิกีที่กีดกันชาวซุนนี ทำให้ชาวซุนนีที่เคยมีอำนาจในสมัยของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ถูกลดบทบาทลง รวมถึงที่นั่งในสภาส่วนใหญ่เป็นของชาวชีอะห์ ซึ่งนโยบายที่แบ่งแยกนี้ได้สร้างความแตกแยกขึ้นในสังคมอิรักโดยมีสาเหตุมาจาก สำนักคิดทาง

⁴⁶ พรรคบาธคือ พรรคการเมืองที่มีแนวคิดสังคมนิยม โดยชูประเด็นความเป็นเอกภาพ เสรีภาพ และสังคมนิยม เป็นการสื่อถึงความ เป็นเอกภาพในชาติอาหรับ และอิสรภาพจากการควบคุมของต่างชาติ พรรคบาธมีสาขาทั้งในอิรักและซีเรีย โดยในอิรักนำโดย ประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน และในซีเรีย นำโดย ประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด

⁴⁷ ประทุมพร วัชรเสถียร. (2546). *อิรัก : วิกฤตถาวร?*. หน้า 242.

⁴⁸ จรัญ มะลูลีม. (2547). *อิรักหลังสงคราม*. หน้า 95.

⁴⁹ Global Policy Forum. (2018). *Iraq's Humanitarian Crisis*. (online).

ศาสนาที่แตกต่างกัน นำไปสู่การเกิดความขัดแย้งระหว่างซุนนีและชีอะห์⁵⁰ ที่พัฒนาไปสู่สงครามกลางเมือง ซึ่งความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในอิรักเป็นช่องว่างที่ทำให้นักรบมุญาฮิดีนจำนวนมากเดินทางเข้าสู่อิรัก ทำให้อิรักกลายเป็นศูนย์กลางการทำสงครามศาสนาเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ และการเข้ามาของนักรบมุญาฮิดีนเหล่านี้ได้ทำให้เกิดเครือข่ายติดอาวุธขึ้นจำนวนมากจนกระทั่งพัฒนาไปเป็นกลุ่มรัฐอิสลามใน ค.ศ. 2014 โดยมีฐานที่มั่นทั้งในอิรักและซีเรีย กลุ่มรัฐอิสลามได้พัฒนาในช่วง ค.ศ. 2003-2014 และได้มีบทบาทในอิรักในฐานะเครือข่ายต่อต้านการยึดครองของสหรัฐฯ ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด

การยึดครองของสหรัฐฯ ในอิรัก ค.ศ. 2003 ได้ทำให้เกิดการหลั่งไหลของนักรบเข้าไปยังอิรักเป็นจำนวนมากเพื่อร่วมต่อต้านการยึดครองของสหรัฐฯ ซึ่งนักรบเหล่านี้ได้รวมตัวขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธที่มีปฏิบัติการทั่วพื้นที่อิรัก โดยมีรายงานว่ากลุ่มติดอาวุธในอิรักมีมากกว่า 20 กลุ่ม⁵¹ เช่น กลุ่มติดอาวุธมุสลิมซุนนีและชีอะห์ในอิรัก กลุ่มนักรบเพื่อศาสนาที่มาจากหลากหลายประเทศ กลุ่มติดอาวุธจำนวนมากเหล่านี้ได้สร้างความเสียหายแก่สหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ ประกาศใช้สงครามต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อจัดการกับกลุ่มติดอาวุธเหล่านี้ ซึ่งกลุ่มติดอาวุธที่สร้างความเสียหายขนาดใหญ่ในอิรัก ได้แก่ กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด (Jama'at al-Tawhid wal-Jihad - JTJ)

กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด หรือองค์กรแห่งเอกภาพในการศรัทธาและการญิฮาด (The Organization of Monotheism and Jihad) เป็นกลุ่มติดอาวุธที่เกิดจากการรวมตัวของนักรบในอิรัก โดยมีเป้าหมายเพื่อต่อต้านการยึดครองของสหรัฐฯ มีปฏิบัติการครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม ค.ศ. 2003 ด้วยการระเบิดสถานทูตจอร์แดนในกรุงแบกแดด⁵² และโจมตีสำนักงานใหญ่แห่งสหประชาชาติในกรุงแบกแดด ทำให้เซอร์จิโอ วิเอียรา เดอ เมลโล (Sergio Vieira de Mello) ทูตพิเศษของสหประชาชาติประจำอิรักเสียชีวิต เหตุการณ์นี้ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการระเบิดพลีชีพอีกหลายครั้ง⁵³ การเกิดขึ้นของกลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-

⁵⁰ Wehrey, Frederic. (2010). The Middle East After Iraq war. (online).

⁵¹ จิตราภรณ์ จิตธรรม. (2557). ISIS กับการเปลี่ยนแปลงในวันออกกลาง. หน้า 3.

⁵² Global Security. (2012). Jamaat al-Tawhid wa'l-Jihad / Unity and Jihad Group, Tanzim Qa'idat Al-Jihad in Bilad al-Rafidayn (Organization of Jihad's Base in the Country of the Two Rivers). (online).

⁵³ ไมเคิล ไวสส์. (2558). ISIS: เจาะลึกกองกำลังรัฐอิสลาม = ISIS: Inside the Army of Terror. แปลโดย ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์. หน้า 59.

ญิฮาด นอกจากก่อความเสียหายแล้วยังได้ทำให้เกิดความหวาดกลัวเพิ่มมากขึ้นในอิรักด้วย กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด ได้มีพัฒนาการมาก่อนหน้า ค.ศ. 2003 โดยผูกอยู่กับผู้นำคือ นายอับู มุสอับ อัล-ซอร์กาวิ (Abu Musab al-Zarqawi)

นายอับู มุสอับ อัล-ซอร์กาวิ มีชื่อเดิมว่า อาเหม็ด ฟัดฮิล นัสซาน อัล-คอลละยฺและห์ (Amad Fadin Nassan al-coraila) ชาวจอร์แดนที่เข้าร่วมสงครามอัฟกานิสถานใน ค.ศ. 1989 ซอร์กาวิ เดินทางเข้าอัฟกานิสถานเพื่อร่วมทำสงครามต่อต้านสหภาพโซเวียต แต่ในขณะที่ไปถึงสงคราม ใกล้จะสิ้นสุดลงแล้ว ซอร์กาวิจึงไปอยู่ที่ศูนย์กลางบัญชาการปฏิบัติการ มัฆด็อบ อัล-คิตามัต (The Service Bureau) ของนายโอสามาะ บินลาเดน (Osama bin Laden) ผู้นำกลุ่มอัลกออิดะห์ ที่เมือง ฮายาตาบัต (Hayatabad) ในปากีสถาน ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่ทำหน้าที่จัดหาอาหาร เงิน ที่พักอาศัย และให้คำแนะนำต่างๆ แก่นักรบที่เข้าร่วมในสงครามอัฟกานิสถาน ศูนย์กลางบัญชาการนี้จึงเป็น สถานที่รวมตัวกันของนักรบจากต่างชาติ ต่างภาษา ที่นี้ทำให้ซอร์กาวิได้รู้จักบุคคลสำคัญต่างๆ จำนวนมาก เช่น คอลิด ชีค มุฮัมหมัด ผู้ที่มีส่วนในแผนการ 9/11 โมฮัมหมัด โซบันนา ผู้จัดพิมพ์ นิตยสารสนับสนุนการญิฮาดชื่อ นิตยสารอัลบุนยาน อัล-มัรซุส (al-Bunyan al-Marsus - The Impenetrable Edifice) ซึ่งเป็นที่กล่าวกันว่า นิตยสารฉบับนี้เป็นกระบอกเสียงให้กับกลุ่มอัลกออิดะห์ เนื่องจากฉบับเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1989 นิตยสารได้เผยแพร่บทความประกาศเป้าหมายที่แท้จริง ของกลุ่มอัลกออิดะห์คือ การให้มุสลิมทุกคนทำญิฮาดต่อสหรัฐฯ และซอร์กาวิยังรู้จักกับ ซอลาห์ อัลฮามิ (Salah al-Hami) นักหนังสือพิมพ์เชื้อสายจอร์แดน-ปาเลสไตน์ ของนิตยสาร al-Jihad ซึ่งเป็นนิตยสารที่เผยแพร่แนวคิดของอับดุลเลาะห์ อัลซาม (Abdullaj Azzam)⁵⁴

ความสัมพันธ์ระหว่างซอร์กาวิและบุคคลเหล่านี้ทำให้ซอร์กาวิได้เข้าไปทำงานเป็นผู้สื่อข่าวให้กับนิตยสารอัล บุนยาน อัล-มัรซุส โดยความช่วยเหลือของ อับู มุฮัมหมัด อัล-มัคดิซี (Abu Muhammad al-Makdici) ครูสอนศาสนาเชื้อสายจอร์แดน-ปาเลสไตน์ ต่อมาเมื่อเกิดสงครามกลางเมืองในอัฟกานิสถาน ซอร์กาวิได้เข้าร่วมสงคราม โดยเข้ากับกลุ่มของ ก็อลบูดีน เฮ็คมัตติ ยาร์ (Gulbuddin Hekmatyar) อดีตนายกรัฐมนตรียุคอัฟกานิสถาน⁵⁵ หลังจากนั้นซอร์กาวิเดินทางกลับ จอร์แดนใน ค.ศ. 1992

การกลับไปจอร์แดนครั้งนี้ทำให้ซอร์กาวิถูกจับตามองโดยกองอำนาจการข่าวทั่วไป (GID) ซึ่งมีความกังวลว่านักรบที่กลับมาจากสงคราม จะกลับมาก่อเหตุที่ประเทศบ้านเกิด โดยใน ค.ศ. 1993 จอร์แดนได้เกิดบริบทที่ทำให้ซอร์กาวิเริ่มเคลื่อนไหวคือ การเจรจาสันติภาพระหว่างจอร์แดน

⁵⁴ Gerjes, Fawaz A. (2017). *ISIS a History*. p.53.

⁵⁵ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). *ขบวนการรัฐอิสลาม = Islamic State*. หน้า 60.

และอิสราเอล และเกิดปัญหาเศรษฐกิจถดถอย ทำให้รัฐบาลต้องขึ้นภาษีและลดการอุดหนุนสวัสดิการช่วยเหลือประชาชน ทำให้เกิดปัญหาราคาสินค้าสูงขึ้น เกิดการประท้วงทั่วประเทศ ปัญหาเหล่านี้ทำให้ชาวจอร์แดนจำนวนมากเริ่มตั้งคำถาม รวมถึงไม่เชื่อถือในรัฐบาลและระบอบการปกครองประเทศ ก่อให้เกิดกระแสเกลียดชังในหมู่ประชาชนจอร์แดน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มหันไปรับแนวทางแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง เกิดกลุ่มที่มีแนวคิดอิสลามสุดโต่ง รวมไปถึงนักรบที่กลับมาจากสงครามได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มญิฮาดของตนเอง และเคลื่อนไหวปฏิบัติการโดยใช้ความรุนแรงต่อชาวคริสต์ และเจ้าหน้าที่รัฐจอร์แดน⁵⁶ เช่น ญะช มุฮัมมัด (Jaysh Muhammad) และ อัล-ฮะชัยคเกาะห์ (al-Hashaykkeh) จากสภาวะดังกล่าวซอร์กาวิได้ร่วมกับมักดิซีผู้นิยมแนวคิดสลาฟีย์ (Salafism) ที่เคยพบกันในช่วงสงครามอัฟกานิสถานเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอร์แดน

การเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอร์แดนนั้นมีหลายประเด็น โดยเฉพาะ ด้านการต่างประเทศ ที่มีความสัมพันธ์อันดีกับอิสราเอล และนโยบายต่างประเทศที่นิยมสหรัฐฯ โดยการเคลื่อนไหวนี้ได้ดึงดูดประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นเยาวชนที่มีฐานะยากจน ไร้การศึกษา คนเหล่านี้มีความเชื่อถือในตัวมักดิซี ทำให้มักดิซีถือได้ว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ นอกจากนี้มักดิซีได้เขียนหนังสือและบทความจำนวนมาก รวมถึงมีอุดมการณ์ที่เป็นระบบบนแนวคิดเรื่องตักฟิรี (Takfiri)⁵⁷ โดยมีการตีความคำสอนทางศาสนาอย่างสุดโต่ง เป็นที่เข้าใจกันว่าซอร์กาวิและมักดิซี ได้ตั้งกลุ่มชื่อ บัยตุ อัล-อิมาม (Bait al-Imam) แต่มีหลักฐานว่าซอร์กาวิและมักดิซี รวมถึงสมาชิกกลุ่มไม่ได้เรียกตัวเองด้วยชื่อนี้เลย เนื่องจากมักดิซีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนายนาบิล อญู ฮะวีริเยะ ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มฮะรออะตุ บัยตุ อัล-อิมาม ซึ่งกลุ่มนี้และมักดิซี ซอร์กาวิ รวมถึงสมาชิกทั้งหมดถูกจับในเวลาเดียวกัน หน่วยข่าวกรองจอร์แดนจึงขึ้นทะเบียนพวกเขาทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกัน⁵⁸

ในเรื่องจำซอร์กาวิได้ตั้งตนขึ้นมาเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาสูงสุดและได้รับการยกย่องเป็นอะมีร์ (Emir) หรือ ผู้นำ ด้วยสถานะดังกล่าวทำให้ซอร์กาวิมีสถานะเหมือนนักโทษคนอื่นและมีบทบาทเหนือมักดิซี นอกจากนี้ซอร์กาวิได้ใช้อิทธิพลต่อผู้คุมหัวอ่อน ผู้คุมที่ไม่ซื่อสัตย์ ทำให้กลุ่มของซอร์กาวิเฟื่องฟูมากและได้สิทธิพิเศษต่างๆ ในเรือนจำ รวมถึงได้พยายามโน้มน้าวให้อุดมการณ์อิสลามแบบที่เขาตีความโดดเด่นเหนือแนวคิดอื่น โดยร่วมกับมักดิซีช่วยกันประกาศพิทวา

⁵⁶ แหล่งเดิม. หน้า 63.

⁵⁷ ตักฟิรีคือ การใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองหรือศาสนา ต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าไม่ใช่มุสลิมและปฏิเสธศรัทธาในหลักศาสนา ตักฟิรีถูกนำมาใช้เพื่อรองรับการใช้ความรุนแรงในการปฏิบัติการ และเป็นอุดมการณ์ของกลุ่มติดอาวุธหลายๆ กลุ่ม

⁵⁸ อาติเย์ ทองอินทร์. (2559). เล่มเดิม. หน้า 65.

(Fatwa)⁵⁹ และเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีอยู่ 2-3 ประกาศที่ได้รับความสนใจจากบิน ลาเดน⁶⁰ หลังจากอยู่ในเรือนจำได้ไม่นาน จอร์แดนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นใน ค.ศ. 1999 กษัตริย์อับดุลลาห์ที่ 2 ประกาศนิรโทษกรรมนักโทษประมาณ 3,000 คน ซึ่งซอร์กาวีเป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมด้วย⁶¹

หลังจากออกจากเรือนจำ ซอร์กาวีเดินทางไปยังปากีสถานเพื่อเข้าพบกับ บิน ลาเดน ที่เมืองกันดาฮาร์ (Kandahar) แต่การพบกันนั้นเป็นไปอย่างไม่ค่อยดีนัก เมื่อบิน ลาเดนสงสัยซอร์กาวีและชาวจอร์แดนที่เดินทางมาด้วยกันว่าถูกแทรกซึมโดยกองอำนาจการข่าวทั่วไปของจอร์แดน นอกจากนี้ลักษณะภายนอกของซอร์กาวีที่มีแผลเป็นจากการพยายามลอบรอยสักจำนวนมาก สร้างความไม่พอใจแก่ บิน ลาเดน ที่เป็นผู้เคร่งศาสนา แต่สิ่งที่ทำให้ บิน ลาเดนไม่พอใจมากที่สุดคือ ลักษณะนิสัยที่ทะนงตนและไม่รับฟังความคิดเห็นของใคร ทำให้ที่ประชุมอัลกออิดะห์เห็นตรงกันว่าซอร์กาวีไม่ใช่ตัวเลือกที่ดีในอันดับแรกๆ ในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่การที่ซอร์กาวีมีเครือข่ายที่กว้างขวางและมีความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญหลายๆ คน จึงทำให้บิน ลาเดน ยอมให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ซอร์กาวี

เงินทุนจากบิน ลาเดนประมาณ 200,000 ดอลลาร์สหรัฐถูกนำไปใช้ในการตั้งค่ายฝึกทหารที่เมืองเฮรัต (Herat) ชายแดนอัฟกานิสถาน-อิหร่าน ใน ค.ศ. 2000 ค่ายนี้ได้ฝึกนักรบจาก จอร์แดน ปาเลสไตน์ เพื่อสร้างกองกำลัง ญุนด์ อัชชาม (Jund Ash-Sham) ให้ปฏิบัติการก่อการร้ายในประเทศอิสราเอล ปาเลสไตน์ จอร์แดน และประเทศอาหรับอื่นๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปฏิบัติการที่โดดเด่น เช่น การลอบสังหาร ลอเรนซ์ ไมเคิล โฟลีย์ (Laurence Michael Foley) เจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ในกรุงอัมมาน เมื่อ ค.ศ. 2002 ผลงานของทหารจากค่ายฝึกนี้สร้างความพอใจให้แก่บิน ลาเดนเป็นอย่างมาก จึงได้เรียกตัวซอร์กาวีกลับไปยังสำนักงานกลุ่มอัลกออิดะห์เพื่อปฏิญาณเข้าเป็นสมาชิก แต่เนื่องจากซอร์กาวีและบิน ลาเดนมีทัศนคติและมุมมองต่อการทำปฏิหารที่แตกต่างกัน ซอร์กาวีจึงปฏิเสธการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอัลกออิดะห์ แต่ยังคงความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้เพื่อผลประโยชน์ และการสนับสนุนทางการเงินต่อไป⁶²

⁵⁹ ฟัตวา คือ การวินิจฉัยในประเด็นทางศาสนา ซึ่งมาจากการตีความหลักศาสนาและกฎหมายอิสลาม

⁶⁰ ไมเคิล ไวส์ (2558). เล่มเดิม. หน้า 37.

⁶¹ แหล่งเดิม. หน้า 38.

⁶² แหล่งเดิม. หน้า 42.

ภาพประกอบ 2 นายอับู มุสอับ อัล-ซอร์กาวิ

ที่มา : O'Connell, Thomas. (2006). Abu Musab Al-Zarqawi.

ความสัมพันธ์ระหว่างซอร์กาวิกับกลุ่มอัลกออิดะห์เป็นไปในเชิงผลประโยชน์มากกว่าจะเป็นเรื่องของอุดมการณ์และแนวทางปฏิบัติการ เนื่องมาจากความแตกต่างทางอุดมการณ์และวิถีปฏิบัติการระหว่าง ซอร์กาวิกับบิน ลาเดน เพราะเป้าหมายของซอร์กาวิคือ มุสลิมที่เห็นต่างกับแนวคิดของเขา โดยเฉพาะชาวซื่อะห์ที่ถูกมองว่าเป็นพวกนอกศาสนา โดยถือว่าเป็นศัตรูระยะใกล้ ซอร์กาวิถือว่า “การละทิ้งศาสนาถือเป็นการละเมิดที่ยิ่งใหญ่มากกว่าการปฏิเสธความเชื่อแบบดั้งเดิม และพวกนอกศาสนาถือเป็นศัตรูที่สำคัญ ในขณะที่การต่อสู้กับศัตรูระยะไกล อาจเป็นโอกาสให้ศัตรูระยะใกล้ทำร้ายชาวมุสลิม จึงต้องโจมตีศัตรูระยะใกล้ก่อน”⁶³ ส่วนเป้าหมายของบิน ลาเดนคือ สหรัฐฯ ซึ่งถือเป็นศัตรูระยะไกล เนื่องจากสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่รัฐอาหรับอื่นๆ ขยายอาวุธให้ เป็นแหล่งอำนาจทางการเมืองของพวกนอกศาสนา ดังนั้นบิน ลาเดนจึงจัด

⁶³ Fishman, Brian. (2006). op. cit. p.21.

ความสำคัญ ว่าต้องโจมตีสหรัฐฯ เป็นอันดับแรก ความแตกต่างดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายค่อนข้างอ่อนแอ⁶⁴

หลังจากผลงานของนักรบจากค่ายฝักใฝ่ทหารของซอร์กาวีเป็นที่ยอมรับ ซอร์กาวีจึงเริ่มขยายพื้นที่ปฏิบัติการ โดยการส่งคนเข้าไปทางตอนเหนือของอิรักเพื่อตั้งดินแดนในเขตปกครองตนเองเคิร์ดิสถาน ซึ่งอยู่ภายใต้การคุ้มครองของกองกำลังนานาชาติที่ประกาศเขตห้ามบิน เพื่อป้องกันการโจมตีจากกองทัพของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ในพื้นที่ดังกล่าวซอร์กาวีได้ตั้งกลุ่มนักรบในชื่อญุนด์ อัล-อิสลาม (Jund al-Islam) และยึดครองพื้นที่ประมาณ 500 ตารางกิโลเมตรบริเวณเทือกเขาทางเหนือของเคิร์ดิสถาน ในพื้นที่นี้ซอร์กาวีได้สร้างสัมพันธ์กับกลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลาม (Ansar al-Islam)⁶⁵ แต่เมื่อสหรัฐฯ ประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้ายและโจมตีกลุ่มก่อการร้ายในอัฟกานิสถานใน ค.ศ. 2001 ทำให้กลุ่มญุนด์ อัล-อิสลามร่วมมือกับกลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลามเข้าไปต่อต้านสหรัฐฯ ในอัฟกานิสถาน ซึ่งอดีตเจ้าหน้าที่ต่อต้านการก่อการร้ายระดับสูงในเพนตากอนมองว่า ความสัมพันธ์ระหว่างซอร์กาวีกับกลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลาม อยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์มากกว่าอุดมการณ์⁶⁶

การโจมตีของสหรัฐฯ และองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization - NATO) ได้ทำให้กลุ่มติดอาวุธในอัฟกานิสถานกระจายออกไปยังประเทศต่างๆ รวมถึงกลุ่มอัลกออิดะห์และกลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลามด้วย โดยซอร์กาวีได้หนีเข้าไปยังปากีสถาน ที่เมืองกันดาฮาร์ และเดินทางต่อไปยังอิหร่าน ในอิหร่านกลุ่มของซอร์กาวีได้เข้าไปอยู่ที่เมือง ซาฮีดาน (Zahedan) โดยได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มซุนนีในอิหร่าน ก่อนจะเข้าไปยังเตหะราน ภายใต้ความช่วยเหลือของกือลบุดิน⁶⁷ ในอิหร่านซอร์กาวีได้สร้างเครือข่ายไว้ก่อนที่รัฐบาลอิหร่านจะถูกกดดันโดยสหรัฐฯ ให้จัดการกับซอร์กาวีและสมาชิก⁶⁸ ทำให้สมาชิกหลายคนของกลุ่มถูกเจ้าหน้าที่อิหร่านจับกุม บางส่วนกระจายเข้าไปยังตุรกีและประเทศอื่นๆ โดยซอร์กาวีและสมาชิกบางส่วนได้

⁶⁴ Ibid. p.20.

⁶⁵ กลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลาม เป็นกลุ่มติดอาวุธซุนนีในอิรักและซีเรีย ก่อตั้งใน ค.ศ. 2001 มีเป้าหมายในการใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านกองกำลังสหรัฐฯและพันธมิตรในอิรัก โดยมีฐานที่มั่นอยู่ทางเหนือของอิรัก กลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลามได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและฝักใฝ่จากกลุ่มอัลกออิดะห์ นอกจากนี้ยังฝักใฝ่การทำระเบิดและยาพิษจากค่ายฝักใฝ่ของซอร์กาวี ต่อมากลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลามได้เปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มอัลซอร์ อัล-ซุนนี หลังจากสหรัฐฯถอนทหารออกจากอิรัก กลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลามยังคงต่อสู้กับรัฐบาลอิรักและส่งสมาชิกไปยังซีเรียเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลของประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด

⁶⁶ ไมเคิล ไวลส์. (2558). เล่มเดิม. หน้า 43.

⁶⁷ Gerjes, Fawaz A. (2017). op. cit. p. 63.

⁶⁸ United Against Nuclear Iran. (2018). Alliance against America: Al Qaeda and Iran. (online).

กลับเข้าไปยังอิรักด้วยความช่วยเหลือจากกลุ่มอัลซอร์ อัล-อิสลาม⁶⁹ ซึ่งซอร์กาวิมองว่าพื้นที่ในอิรักจะเป็นเวทีใหม่ในการปฏิวัติ และคาดหวังว่าจะได้เผชิญหน้ากับสหรัฐฯ ที่อิรัก⁷⁰ จึงนำมาสู่การตั้งกลุ่มติดอาวุธขึ้นในอิรัก โดยรวมนักรบจากค่ายฝึกทหารของซอร์กาวิ และกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ ในอิรักขึ้นเป็น กลุ่มติดอาวุธญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด ในวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 2004

กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด มีสำนักงานใหญ่ในเมืองฟาหลูจาห์ (Fallujah) มีนักรบประมาณ 500 คนและมีนักรบอยู่ตามเมืองต่างๆ อีกได้แก่ ในกรุงแบกแดด (Baghdad) มี 50 คน ในเมืองอันบาร์ (Anbar) 60 คน ในเมืองโมซูล (Mosul) 400 คน ในเมืองชะมร์เราะห์ (Samara) 50 คน ในเมืองดิยารา (Diyara) 80 คน และเมืองอัล-เคอิม (al-Qaim) ซึ่งเป็นเมืองที่ติดกับชายแดนซีเรียมีประมาณ 150 คน⁷¹ สมาชิกส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกจากค่ายที่เมืองคุรมา (Khurma) ซึ่งค่ายนี้นอกจากการฝึกทหารแล้ว ยังทำหน้าที่จัดหาที่พักสำหรับนักรบที่เข้ามาใหม่รวมถึงนักรบจากอัฟกานิสถานและเลอแวนต์ (Levant)⁷² ด้วย นอกจากนี้ยังมีการรับสมัครนักรบจากที่ต่างๆ โดยเฉพาะจากเมืองบิลาด อัล-ชาม (Bilad al-Sham) ในซีเรีย โดยมีนายสุไลมาน กาลิด ดาวิช (Sulayman Khalid Darwish) หรือที่รู้จักกันในชื่อ อบู อัล-กาดียา (Abu al-Ghadiya) ชาวซีเรียที่ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับซอร์กาวิทำหน้าที่รับผิดชอบในการเคลื่อนย้ายนักรบจากซีเรียเข้าสู่อิรัก⁷³ นอกจากนี้กาดียายังเป็นผู้จัดหาเงินทุนและอาวุธให้กับกลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด เพื่อใช้ในปฏิบัติการต่อต้านกองทัพสหรัฐฯ ประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ และประชาชนอิรักด้วย โดยกาดียาจะส่งเงินประมาณ 10,000-12,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ให้กับซอร์กาวิทุก 20-25 วัน ผ่านนักรบที่ทำหน้าที่ใช้ระเบิดพลีชีพ⁷⁴

การสนับสนุนทางการเงินและอาวุธทำให้กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด สามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว แม้กลุ่มนี้จะมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับกลุ่มก่อการร้ายทั้งหมดในอิรัก แต่ปฏิบัติการของกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 42 ของการก่อการร้ายด้วยระเบิดพลีชีพทั้งหมด ซึ่งถือเป็นวิธีการก่อเหตุที่สร้างความเสียหายมาก⁷⁵ จากปฏิบัติการทำให้กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด

⁶⁹ Geroges, Fawaz A. (2017). *op. cit.* p. 64.

⁷⁰ ไมเคิล ไวลส์. (2558). *เล่มเดิม*. หน้า 45.

⁷¹ Geroges, Fawaz A. (2017). *op. cit.* p. 65.

⁷² เลอแวนต์ หมายถึง ดินแดนทางฝั่งตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ครอบคลุมพื้นที่ประเทศอิรัก ซีเรีย เลบานอน ไชปรัส อิสราเอล ปาเลสไตน์ จอร์แดน และบางส่วนของตุรกี

⁷³ Moubayed, Sami. (2006). *Abu Al-Ghadiya to Build on Al-Zarqawi's Legacy in Iraq.* (online).

⁷⁴ U.S. Department of the Treasury. (2005). *Treasury Designates Individual Financially Fueling Iraqi Insurgency, al Qaida.* (online).

⁷⁵ ไมเคิล ไวลส์. (2558). *เล่มเดิม*. หน้า 61.

เป็นหนึ่งในกลุ่มติดอาวุธที่สร้างความเสียหายมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง ผลงานของกลุ่มได้สร้างความพอใจให้กับกลุ่มอัลกออิดะห์ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนและต้องการให้กลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด เข้าเป็นสาขาของกลุ่มอัลกออิดะห์ในอิรัก ซึ่งในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 ซอร์กาวิได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น ตันซิม กออิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาต อัล-รอฟีดาน (Tanzim Qaidat al-Jihad fi Bilad al-Rafidayn)

กลุ่มตันซิม กออิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาต อัล-รอฟีดาน

การเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็นกลุ่มตันซิม กออิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาต อัล-รอฟีดาน หรือ องค์การแห่งการญิฮาดซึ่งมีฐานในประเทศแห่งสองแม่น้ำ (The Organization of Jihad's Base in the Country of the two rivers - TQJBR) ทำให้หลายฝ่ายมองว่าซอร์กาวิและกลุ่มตันซิม กออิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาต อัล-รอฟีดาน ได้เข้าเป็นสาขาหนึ่งของกลุ่มอัลกออิดะห์แล้ว และการที่สื่อตะวันตกได้เรียกกลุ่มนี้ว่าเป็น กลุ่มอัลกออิดะห์แห่งอิรัก (al-Qaeda in Iraq - AQI) ทำให้เป็นที่เข้าใจกันในวงกว้างว่าปฏิบัติการของกลุ่มในอิรักนั้นอยู่ภายใต้กลุ่มอัลกออิดะห์ และยังทำให้อิทธิพลของกลุ่มอัลกออิดะห์ในอิรักเพิ่มมากขึ้น⁷⁶ แม้ว่าซอร์กาวิจะไม่เคยเรียกกลุ่มตนเองว่ากลุ่มอัลกออิดะห์เลยก็ตาม ซึ่งผู้วิจัยใคร่ตั้งข้อสังเกตว่า การเปลี่ยนชื่อกลุ่มไปเป็น กลุ่มตันซิม กออิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาต อัล-รอฟีดานนั้นน่าจะเป็นการสื่อถึงแนวร่วมและการสนับสนุนต่างๆ ที่มาจากซีเรีย ด้วยการสนับสนุนทางการเงินและนักรบที่กาตียาส่งจากซีเรียเข้าไปยังอิรัก [ทั้งอิรักและซีเรียเป็นดินแดนที่มีแม่น้ำไทกริส (Tigris) และยูเฟรติส (Euphrates) ไหลผ่าน]

หลังจากเปลี่ยนชื่อกลุ่ม ซอร์กาวิได้เริ่มปฏิบัติการที่ฟาลูจาห์ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2004 โดยมีมุ่งโจมตีพลเรือน กองกำลังความมั่นคงอิรัก กองกำลังนาซาติ ทำให้ทหารสหรัฐฯ จำนวนมากเข้าสู่ฟาลูจาห์เพื่อจัดการกับกลุ่มตันซิม กออิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาต อัล-รอฟีดาน การโจมตีของทหารสหรัฐฯ ทำให้กลุ่มกระจายไปอยู่ตามที่ต่างๆ ทั่วอิรัก เท่ากับว่าอุดมการณ์ของซอร์กาวิได้แพร่ขยายไปยังส่วนต่างๆ ของประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการต่อต้านสหรัฐฯ สูง อย่างเช่น จังหวัดอันบารี

หลังจากสงครามในฟาลูจาห์ ซอร์กาวิได้เข้าไปตั้งฐานที่มั่นในเมืองโมซูล ซึ่งเป็นเขตของชาวซุนนีที่ต่อต้านการยึดครองของสหรัฐฯ และได้ประกาศต่อต้านศัตรูทั้งหมด 4 กลุ่มคือ สหรัฐฯ เคิร์ด กองกำลังความมั่นคงอิรัก และชาวชีอะห์ ซึ่งชาวชีอะห์ถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักในการโจมตี โดยกระตุ้นให้เกิดสงครามระหว่างชาวชีอะห์และซุนนี มุ่งโจมตีพื้นที่ที่มีชาวชีอะห์จำนวนมาก

⁷⁶ Fishman, Brian. (2006). *op. cit.* p.20.

และสถานที่สำคัญทางศาสนาของชาวชีอะห์ ทำให้เกิดการตอบโต้จากชาวชีอะห์เพื่อต่อต้านชาวซุนนี⁷⁷ ความขัดแย้งนี้ได้นำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองที่มีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางสำนักคิดทางศาสนา นอกจากนี้จะสร้างความเกลียดชังระหว่างซุนนีและชีอะห์แล้ว ยุทธศาสตร์ของซอร์กาวิยังได้ขยายจากการต่อต้านสหรัฐฯ และชาวชีอะห์ไปสู่ชาวซุนนีที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของซอร์กาวิ และกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ ในอิรัก เช่น กลุ่ม Jayish al-Islam (The Islam Army)

ปฏิบัติการของกลุ่มตันซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาด อัล-รอฟีดานต่อเป้าหมายที่มองว่าเป็นศัตรูนั้นใช้ความรุนแรงเช่น การลักพาตัว การชุมนุมโจมตี การระเบิดพลีชีพ ระเบิดยานพาหนะ ประหารชีวิต ซึ่งสร้างความหวาดกลัวแก่ประชาชนชาวอิรัก จนนำไปสู่การต่อต้านจากชาวอิรัก โดยเกิดการรวมตัวขึ้นเป็นกลุ่มอัล-ซาวาห์ (al-Sawah)⁷⁸ ซึ่งเป็นการรวมตัวของชาวซุนนีที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินและอาวุธจากสหรัฐฯ ในการก่อจลาจลต่อต้านกลุ่มตันซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาด อัล-รอฟีดาน การต่อต้านนี้ได้เริ่มในจังหวัดอันบาร์ซึ่งเป็นเมืองของชาวซุนนีก่อนจะขยายตัวออกไปยังหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศ⁷⁹ ปฏิบัติการของขบวนการนี้ทำให้ซอร์กาวิพบกับ การต่อต้านจากชาวซุนนีเป็นครั้งแรก และทำให้เห็นว่าเป้าหมายของซอร์กาวิที่จะก่อให้เกิดสงครามระหว่างชาวชีอะห์กับซุนนี ได้เปลี่ยนเป็นสงครามระหว่างชาวซุนนีด้วยกันเอง⁸⁰ ถึงแม้ว่าในช่วงแรกที่ซอร์กาวิเข้าไปยังจังหวัดอันบาร์จะได้รับการต้อนรับจากประชาชนในพื้นที่ ในฐานะกองกำลังต่อต้านสหรัฐฯ ก็ตาม

นอกจากการใช้ความรุนแรงในการปฏิบัติการแล้ว ซอร์กาวิยังใช้กระบวนการสื่อสารมวลชนอย่างสื่อสังคมเป็นเครื่องมือในการนำเสนอความรุนแรงอีกด้วย ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงมากกว่าซอร์กาวิจะเป็นผู้ลงมือตัดศีรษะนายนิคโคลัส เบิร์ก (Nicolas Berk) ชาวสหรัฐฯ อายุ 26 ปี ใน ค.ศ. 2004 และเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ Muntada al-Ansar ที่บันทึกเมื่อ 9 เมษายน ค.ศ. 2004 วิดีโอนี้ได้ถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก ซึ่งในวิดีโอได้แสดงให้เห็นผู้ชายที่ปิดหน้าจำนวน 5 คนยืนอยู่ด้านหลังของตัวประกัน ซึ่งหนึ่งในนั้นได้อ่านคำประกาศเตือนสหรัฐฯ ถึงการกระทำต่อนักโทษและเรียกร้องให้นักรบออกมาทำญิฮาด ก่อนจะสังหารนายนิคโคลัส เบิร์ก ซึ่งการกระทำเช่นนี้ทำให้ชื่อของซอร์กาวิโดดเด่นและเป็นที่รู้จักมากขึ้นในหมู่นักรบอิสลามในโลกอาหรับและตะวันตก

ปฏิบัติการที่ใช้ความรุนแรงโดยมุ่งก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมาก ทำให้สหรัฐฯ ประกาศให้กลุ่มตันซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาด อัล-รอฟีดาน เป็นกลุ่มก่อการร้าย ที่เป็นภัยต่อ

⁷⁷ Gerages, Fawaz A. (2017). *op. cit.* p. 82.

⁷⁸ สื่อตะวันตกเรียกกลุ่มอัล-ซาวาห์ว่า Awakening Councils หรือ Sons of Iraq

⁷⁹ Synovitz, Ron. (2009). *Tension Runs Deep between Iraqi Government and Awakening Councils.* (online).

⁸⁰ Gerages, Fawaz A. (2017). *op. cit.* p.88.

ความมั่นคงของสหรัฐฯ โดยผู้นำกลุ่มอย่างซอร์กาวิที่มีค่าหัวถึง 25 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นำไปสู่การใช้สงครามต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อเข้าไปปราบปราม โดยในวันที่ 7 มิถุนายน ค.ศ. 2006 เวลาประมาณ 18.12 นาฬิกา ที่หลบภัยของซอร์กาวิที่ใกล้กับเมืองบาคุบ่า (Baquba) ทางเหนือของเมืองแบกแดดถูกโจมตีโดยปฏิบัติการทางอากาศของสหรัฐฯ ด้วยการใช้อากาศยานไร้คนขับ การโจมตีนี้ทำให้ที่ปรึกษาทางจิตวิญญาณของซอร์กาวิเสียชีวิตในทันที แต่มีรายงานว่าเมื่อสมาชิกของกองกำลังเฉพาะกิจ 145 เข้าไปในพื้นที่เกิดเหตุหลังการระเบิด พบว่าซอร์กาวิยังมีชีวิตอยู่แต่ได้รับบาดเจ็บสาหัส ทีมแพทย์ได้พยายามช่วยชีวิตแต่เขาเริ่มไม่รู้สึกตัว ซึ่พจรเต้นช้าลง และมีเลือดออกจากปอด ดังนั้น ซอร์กาวิจึงอยู่ในสภาวะเกือบจะเสียชีวิตแล้วในตอนที่ทหารสหรัฐฯ ไปถึง⁸¹ หลังจากนั้นไม่นานซอร์กาวิได้เสียชีวิตลง และพลเอกวิลเลียม บี. คาลด์เวลล์ (William B. Caldwell) ได้ยืนยันว่าศพนั้นเป็นของซอร์กาวิจริงจากการตรวจสอบลักษณะทางพันธุกรรม (DNA)⁸² อย่างไรก็ดี แม้ว่าซอร์กาวิและสมาชิกบางส่วนเสียชีวิตลงแล้ว แต่ก็ไม่ได้ทำให้อิทธิพลของกลุ่มต้นซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟี บิลาต อัล-รอฟีดานในอิรักหมดไป แต่ได้พัฒนาไปเป็นกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก

กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก

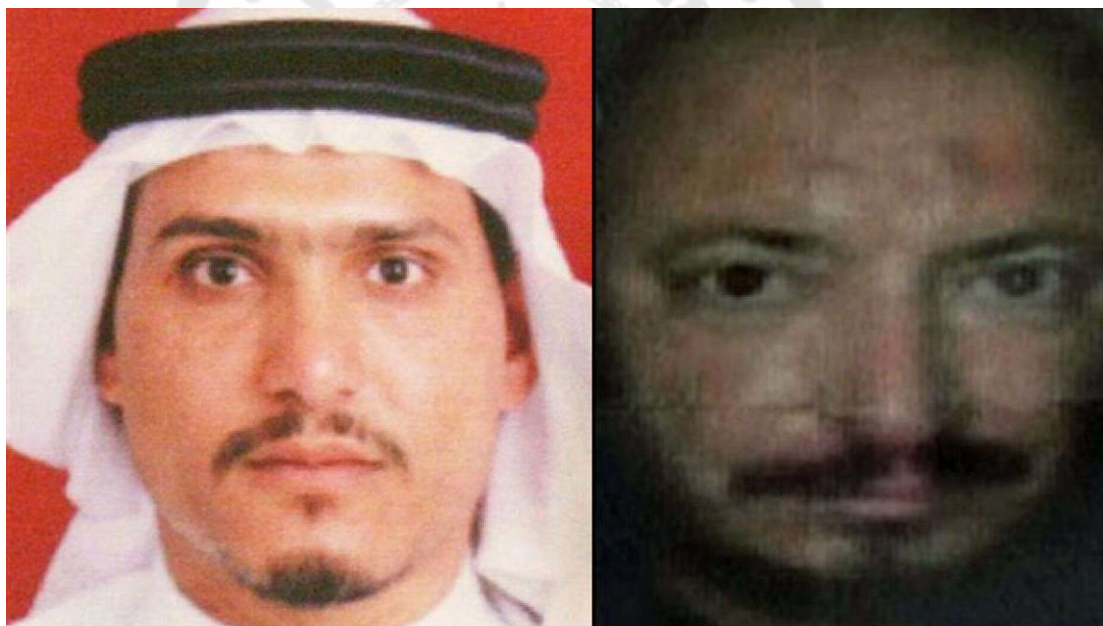
กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก หรือไอเอสไอ (Islamic State of Iraq – ISI) มีชื่อภาษาอาหรับว่า ดะวัต อัล-อิรัก อัล-อิสลามียะ (Dawlat al-Iraq al-Islamiya) ได้พัฒนามาจากกลุ่มต้นซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟี บิลาต อัล-รอฟีดาน แต่เนื่องจากก่อนหน้านี้ กลุ่มได้ถูกตั้งคำถามถึงเป้าหมายที่แท้จริง เนื่องมาจากการที่มีสมาชิกและผู้นำเป็นนักรบต่างชาติ ทำให้ชาวอิรักเกิดความสงสัยว่ากลุ่มจะมีเป้าหมายอื่นที่มากกว่าความต้องการปลดปล่อยอิรัก จึงทำให้ซอร์กาวิสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธในอิรักที่มีแนวคิดคล้ายๆ กันอีก 7 กลุ่มขึ้นเป็น สภาชูรอ มุญาฮิดีน (Mujahideen Shura Council) เพื่อปรับภาพลักษณ์ของกลุ่มให้มีความเป็นอิรักมากขึ้น เมื่อกลุ่มต้นซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟี บิลาต อัล-รอฟีดานโดนโจมตีจากปฏิบัติการร่วมของสหรัฐฯ ทำให้ซอร์กาวิเสียชีวิต ผู้นำที่ขึ้นมาใหม่จากการเลือกของสภาชูรอ มุญาฮิดีนอย่าง นายอญู อัยยิบ อัล-มัสรี (Abu Ayyub al-Masri) จึงได้สานต่อนโยบายของซอร์กาวิ

เมื่อซอร์กาวิเดินทางเข้าอิรักใน ค.ศ. 2003 อญู อัยยิบ อัล-มัสรี หรืออีกชื่อคือ อญู ฮัมซา อัล-มุฮัจญิร (Abu Hamza al-Muhajir) ชาวอียิปต์ที่มีความสัมพันธ์กับซอร์กาวิตั้งแต่สงครามอัฟกานิสถาน จึงได้ร่วมเดินทางเข้าไปยังอิรักด้วย เมื่อมัสรีขึ้นเป็นผู้นำกลุ่มจึงได้ดำเนินนโยบายต่อ

⁸¹ Chambers, Peter. (2012). Abu Musab Al Zaraqawi: The Making and Unmaking of an American Monster (in Baghdad). (online).

⁸² Burns, John F. (2006). U.S. Strike Hits Insurgent at Safehouse. (online).

จากซอร์กาวิคือ การปรับภาพลักษณ์กลุ่มให้เป็นอิรักโดยตั้ง อบู โอมาร์ อัล-บัฆดาดี (Abu Omar al-Baghdadi) อดีตทหารชาวอิรักที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดจากสภาซุรอ มูญาฮิดีน ขึ้นเป็นผู้นำกลุ่มแทนโดยมีมัสนีเป็นรัฐมนตรีกลาโหม และควบรวมกลุ่มเข้ากับสภาซุรอ มูญาฮิดีนภายใต้ชื่อกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก ในวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 2006 โดยมีฐานที่มั่นในเมืองโมซูล การโจมตีของสหรัฐ ทำให้กลุ่มประสบปัญหาทางการเงิน การสนับสนุนทางการเงินของกลุ่มหยุดชะงักลง แต่ใน ค.ศ. 2008 มีรายงานว่า กลุ่มมีรายได้จากการขโมยน้ำมันดิบในเมือง บาอิจี (Baiji) ที่ตั้งอยู่ระหว่างเมืองโมซูลและกรุงแบกแดด ซึ่งน้ำมันสร้างรายได้ให้กลุ่มไอเอสไอประมาณ 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการลักพาตัว ขโมยรถ จี๊ปบรรทุกเชื้อเพลิง ขโมยอาวุธและกระสุนจากทหารอิรัก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สร้างรายได้ให้กับกลุ่มไอเอสไอประมาณ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี⁸³ ซึ่งรายได้เหล่านี้ได้สนับสนุนปฏิบัติการของกลุ่มในพื้นที่ต่างๆ

ภาพประกอบ 3 มัสรีและโอมาร์ อัล-บัฆดาดี สองผู้นำกลุ่มไอเอสไอ
ที่มา: Fox News. (2010). 2 Most Wanted Al Qaeda Leaders in Iraq

กลุ่มไอเอสไอภายใต้การนำของ โอมาร์ อัล-บัฆดาดี ยังคงดำเนินยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมายเหมือนกับในสมัยของซอร์กาวิคือ การมุ่งเป้าไปยังชาวซีอะห์และ

⁸³ Samuels, Lennox. (2008). Al Qaeda in Iraq ramps up Its racketeering. (online).

ชาวซุนนี่ที่ทำงานให้กับรัฐบาลชีอะห์ของอิรัก โดยมุ่งโจมตีเป้าหมายที่อ่อนแอ (Soft Target) หรือเป้าหมายที่ไม่มีกำบัง เช่น บ้านพัก สถานที่ทั่วไป ยานยนต์ ประชาชน โดยเน้นใช้การวางระเบิดรถยนต์ ซึ่งเจตนาดี. ลูอิส นักวิเคราะห์สถานการณ์ในอิรัก ประจำสถาบันเพื่อยุทธศึกษา (Institute for the Study of War) ได้กล่าวว่า “ความชำนาญในการใช้รถยนต์ติดตั้งระเบิดแสวงเครื่องเป็นเหตุผลหนึ่ง ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม” นอกจากนี้ความเสียหายที่เพิ่มมากขึ้นจากการใช้ระเบิดรถยนต์ วิธีการนี้ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสับสนทางจิตวิทยาต่อฝ่ายตรงข้าม เช่น การระเบิดรถยนต์โจมตีสถานที่ในแบกแดดหรือตามพื้นที่ต่างๆ เพื่อทดสอบว่ากองกำลังความมั่นคงอิรัก และกองกำลังติดอาวุธชีอะห์จะมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไรต่อการโจมตีเหล่านี้⁸⁴ โดยมีพื้นที่ภายใต้การควบคุมคือ เมืองนินาวา (Ninawa) เมืองอันบาร์ เมืองซาลาห์แอดดิน (Salah ad Din) เมืองบาบิล (Babil) เมืองวาสิท (Wasit) เมืองดียวาลา กรุงแบกแดด และเมืองเคอร์คุก (Kirkuk)

ปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสโอที่เน้นการโจมตีโดยการใช้ระเบิดพลีชีพได้สร้างความเสียหาย รวมถึงมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก อย่างเช่น การระเบิดรถบรรทุกใกล้กับมัสยิดในฟาลูจาห์ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 35 คน หรือในกรณีการระเบิดพลีชีพเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 2007 ต่อการประชุมผู้นำเผ่าของจังหวัดอันบาร์และเจ้าหน้าที่ ที่โรงแรม Mansour ในแบกแดดทำให้มีผู้เสียชีวิต 13 คน รวมถึงผู้นำเผ่าชาวซุนนี่ 6 คนและบุคคลสำคัญ ซึ่งกลุ่มไอเอสโอได้อ้างว่าปฏิบัติการนี้ทำเพื่อแก้แค้นในกรณี ตำรวจซุ่มยิงผู้หญิงในจังหวัดอันบาร์⁸⁵ จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่ากลุ่มไอเอสโอได้เลือกโจมตีที่ประชุมผู้นำเผ่าอันบาร์ เนื่องมาจากหัวหน้าเผ่าหลายคนในจังหวัดอันบาร์ได้เข้าร่วมกับกองกำลังสหรัฐฯ ในการต่อสู้กับกลุ่มติดอาวุธ ซึ่งรวมถึงกลุ่มไอเอสโอด้วย

ปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยความรุนแรงของกลุ่มไอเอสโอทำให้เกิดการตอบโต้จากกลุ่มอัล-ซาวาห์ กองกำลังความมั่นคงอิรัก และสหรัฐฯ การตอบโต้กลุ่มไอเอสโอทำให้มีสมาชิกเสียชีวิตประมาณ 2,400 คนและถูกจับประมาณ 8,800 คน ใน ค.ศ. 2008 และปีต่อมา สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนทางการเงินต่อกองกำลังซุนนี่กลุ่มต่างๆ เพื่อให้ต่อสู้กับกลุ่มไอเอสโอ กลุ่มซุนนี่ที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนนี้เป็นกลุ่มที่เคยเข้าร่วมกับกลุ่มก่อความไม่สงบเพื่อต่อต้านการรุกรานของสหรัฐฯ มาก่อนเช่นกัน⁸⁶ จนกระทั่งใน ค.ศ. 2010 ปฏิบัติการร่วมระหว่างกลุ่มอัล-ซาวาห์ กองกำลังความมั่นคงอิรัก และสหรัฐฯ ทำให้กลุ่มไอเอสโอลดบทบาทลง เนื่องจากการโจมตีด้วยอากาศยานของสหรัฐฯ ใส่วานที่มั่นของกลุ่มบริเวณใกล้เมืองตีกริต (Tikrit) บ้านเกิดของอดีตประธานาธิบดี

⁸⁴ ไมเคิล ไวสส์. (2558). เล่มเติม. หน้า 109.

⁸⁵ Tran, Mark. (2007). Al-Qaida Linked to Baghdad Hotel Bombing. (online).

⁸⁶ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). เล่มเติม. หน้า 52.

ซัดดัม ฮุสเซน ทำให้สมาชิกกลุ่มไอเอสไอ โดยเฉพาะโอมาร์ อัล-บัฆดาดี และมัสนี สองผู้นำของกลุ่มไอเอสไอเสียชีวิตในวันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 2010 ภายหลังจากการเสียชีวิตของทั้งคู่ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มไอเอสไอขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว ถึงแม้ว่าการโจมตีครั้งนี้จะทำให้กลุ่มไอเอสไอสูญเสียศักยภาพ และไม่สามารถรักษาพื้นที่ภายใต้การควบคุมไว้ได้ แต่ไม่ได้ทำให้กลุ่มไอเอสไอหมดบทบาทไป กลุ่มยังคงมีปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่ต่างๆ และยังคงรักษาเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธไว้ได้ ภายใต้งานนำของผู้นำคนใหม่อย่าง อับดุล บักร์ อัล-บัฆดาดี (Abu Bakr al-Baghdadi)

ภาพประกอบ 4 นายอับดุล บักร์ อัล-บัฆดาดี ผู้นำกลุ่มไอเอสไอและคอดีฟะห์ของรัฐอิสลาม
ที่มา : Giovanni, Janine Di. (2014). Who is ISIS Leader Abu Bakr Al-Baghdadi?

อับดุล บักร์ อัล-บัฆดาดี หรือ อิบรอฮีม อาวาด อิบรอฮีม อะลี อัลบัดรี (Ibrahim Awwad Ibrahim Ali al-Badri) เกิดใน ค.ศ. 1971 ใกล้กับเมืองชะมรเราะห์ เป็นชาวอิรักที่จบการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยวิทยาการอิสลามในอะดะมียะฮ์ (Adamiya) ชานเมืองกรุงแบกแดด เขามีความสัมพันธ์กับ โมฮัมเหม็ด ฮาร์ดัน (Mohammed Hardan) ผู้ที่เป็นหนึ่งในแกนนำขบวนการภราดรภาพมุสลิม (Muslim Brotherhood) และอับดุล บักร์ อัล-บัฆดาดีเคยเข้าร่วมกับกลุ่มติดอาวุธซุนนีอีกหลายกลุ่มเช่น แญช อัล-มูญายิดีน (Jaysh al-Mujahideen) และปลาย ค.ศ. 2003 อับดุล บักร์ อัล-บัฆดาดีได้ตั้งกลุ่มอิสลามหัวรุนแรงของตนเองขึ้นในชื่อ กองทัพประชาชน

แห่งชุมชนซุนนีหรือ เญช อะห์ลุลซุนนะฮ์ วัลญะมะอะฮ์ (Jaysh Ahl al-Sunnah wa al-Jamaah) หลังจากนั้น อบู บักร อัล-บัฆดาดีถูกจับเข้าเรือนจำที่ค่ายบัคกา⁸⁷ ของสหรัฐฯ หลังจากอบู บักร อัล-บัฆดาดีถูกปล่อยตัว เขาได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งใน สมาชิกออบามูญายิดีนที่ซอร์กาเวีตั้งขึ้น จากข้อมูลอัล-ฮาซิมี่ ระบุว่า อบู บักร อัล-บัฆดาดี ได้รับเลือกขึ้นเป็นผู้นำจากเหตุผลสามประการคือ เขาเป็น สมาชิกเผ่ากูเรช (Quraysh) ซึ่งเป็นเผ่าที่ได้รับความเคารพนับถือสูงสุดในตะวันออกกลาง การเป็น สมาชิกสภาซุรอ มูญายิดีนที่มีความใกล้ชิดกับโอมาน อัล-บัฆดาดี และด้วยอายุที่น้อยกว่าคนอื่นทำให้ถูกมองว่าจะสามารถรักษาอิทธิพลของกลุ่มไอเอสไอดียาวนาน⁸⁸

การขึ้นมาเป็นผู้นำของกลุ่มไอเอสไอจากการแต่งตั้งของสภาซุรอ มูญายิดีน หลังการโจมตีของกองกำลังร่วม ทำให้กลุ่มไอเอสไอประสบกับปัญหาการขยายตัวของกลุ่ม มีปฏิบัติการทางทหารลดน้อยลง สมาชิกบางส่วนกระจายไปยังซีเรีย ในช่วงเวลานี้ถือว่ากลุ่มไอเอสไอยังไม่สามารถฟื้นฟูความเข้มแข็งของกลุ่มได้อย่างเต็มที่ การไม่สามารถฟื้นฟูได้อย่างเต็มที่เนื่องมาจากความเสียหายจากการโดนโจมตี และการที่สหรัฐฯ ยังคงกองกำลังทหารไว้ในพื้นที่ แต่เมื่อสหรัฐฯ ถอนทหารออกไปใน ค.ศ. 2011 ทำให้กลุ่มไอเอสไอเริ่มฟื้นตัวขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้กลุ่มอัล-ชวาหฺที่เคยร่วมกับสหรัฐฯ ในการต่อต้านกลุ่มไอเอสไอลดบทบาทลงไปด้วย เนื่องจากการที่สหรัฐฯ ถอนทหารออกไปจึงทำให้การคุ้มครองที่กลุ่มอัล-ชวาหฺเคยได้รับหมดตามไปด้วย ประกอบกับในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2012 เกิดการประท้วงของชาวซุนนีในจังหวัดอันบารฺ์ตอนนโยบายของรัฐบาลมาลิที่กีดกันชาวซุนนีและถูกวิจารณ์ว่าเป็นเผด็จการที่เลวร้ายที่สุด ทางการอิรักจึงเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงด้วยความรุนแรง อันนำไปสู่การก่อให้เกิดการตอบโต้ของชาวซุนนีโดยมีเป้าหมายเป็นชาวชีอะฮ์

เมื่อกองกำลังความมั่นคงอิรักพยายามสลายการชุมนุมในเมืองรามาดิ (Ramadi) ของจังหวัดอันบารฺ์ ในช่วงปลาย ค.ศ. 2013 จึงทำให้การลุกฮือของชาวซุนนีขยายตัวมากขึ้นเพื่อผลักดันกองกำลังความมั่นคงอิรักให้ออกไปจากพื้นที่⁸⁹ ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของนายมาลิที่นี้ได้ขยายตัวออกไปยังหลายๆ พื้นที่ของชาวซุนนีและเกิดการลุกฮือประท้วงขึ้น ทำให้รัฐบาลตอบโต้ด้วยการส่งกองกำลังความมั่นคงอิรักบุกเข้าไปรีดถอนจุดชุมนุมในฮะวียะฮ์ (Hawija) ใกล้เมือง

⁸⁷ ค่ายบัคกาถือได้ว่าเป็นแหล่งระดมแนวร่วมและฝึกอาวุธของนักรบ ค่ายนี้ได้ถูกปิดตัวลงใน ค.ศ. 2009 เนื่องมาจากข้อตกลงระหว่างสหรัฐฯ และรัฐบาลมาลิที่ของอิรัก ที่กำหนดว่า ค่ายนักโทษภายใต้การดูแลของสหรัฐฯ หากไม่ปิดตัวลงจะต้องโอนให้ไปอยู่ในความดูแลของรัฐบาลอิรัก และกองกำลังทหารของสหรัฐฯ จะถอนกำลังออกจากเมืองต่างๆ ของอิรักตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 2009 หลังการลงนามในข้อตกลง นักโทษในค่ายบัคกาทั้งหมดถูกปล่อยตัว ซึ่งนักโทษเหล่านี้กลับไปรวมอยู่กับกลุ่มติดอาวุธต่างๆ

⁸⁸ ไมเคิล ไวสส์. (2558). เล่มเติม. หน้า 181.

⁸⁹ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). เล่มเติม. หน้า 54.

เคอร์คูก การปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมและกองกำลังความมั่นคงอิรักทำให้มีชาวซุนนีเสียชีวิต 29 คน และบาดเจ็บมากกว่า 100 คน จากเหตุการณ์นี้ทำให้เกิดการก่อเหตุขึ้นอีกหลายพื้นที่ในอิรัก โดยมุ่งไปที่สถานีตำรวจ ด้านตรวจต่างๆ ของทหาร ซึ่งความรุนแรงนี้ได้ขยายเข้าไปยังเมืองโมซูล และกรุงแบกแดด และลุกลามไปยังเมืองของชาวชีอะห์⁹⁰

ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นนี้ได้เปิดโอกาสให้กลุ่มไอเอสไอขยายตัวกลับเข้าไปยังจังหวัดอันบาร์อีกครั้งและฟื้นตัวขึ้นได้อย่างรวดเร็ว โดยการนำเสนอเป้าหมายในการต่อสู้เพื่อชาวซุนนีอันเป็นการระดมแนวร่วมและการสนับสนุนจากชาวซุนนี โดยอบู บักร อัล-บัฆดาดี ได้วางยุทธศาสตร์เพื่อฟื้นฟูความเข้มแข็งของกลุ่มไว้ 2 แนวทางคือ การทำลายกำแพง (Breaking wall) และการระดมนักรบ (Soldiers' Harvest) ซึ่งยุทธศาสตร์ทั้ง 2 แนวทางจะปฏิบัติการแยกออกจากกัน โดยเริ่มที่ยุทธศาสตร์การทำลายกำแพง ใน ค.ศ. 2012-2013 เพื่อเป็นการเร่งช่วยสมาชิกกลุ่มไอเอสไอและเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธออกจากเรือนจำ โดยบุกโจมตีเรือนจำทั้ง 8 แห่งของอิรัก ซึ่งปฏิบัติการทำลายกำแพง แยกออกเป็น 4 ระยะคือ หนึ่งโจมตีเรือนจำ 4 แห่ง รวมถึงเรือนจำตัสฟิรอต (Tasfirof) ในจังหวัดตีกริต ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2012 เพื่อปลดปล่อยผู้ต้องขัง 100 คน สองโจมตีเป้าหมายแนว Greenline⁹¹ ที่แบ่งดินแดนอิรักกับเขตพื้นที่ปกครองตนเองเคิร์ดิสถาน สามระเบิดรถยนต์ในกรุงแบกแดด และพื้นที่ใกล้เคียง โดยมุ่งโจมตีเจ้าหน้าที่ความมั่นคงอิรักและพื้นที่ของชาวชีอะห์ และระยะที่สี่ เริ่มขึ้นในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2013 เป็นการสร้างความหวาดกลัวต่อประชาชนชาวอิรัก โดยเร่งให้เกิดสงครามกลางเมืองจากความแตกแยก โดยในระยะที่สี่ เกิดควบคู่ไปกับการชุมนุมประท้วงของชาวซุนนี ปฏิบัติการดังกล่าวได้ประสบผลสำเร็จ ปฏิบัติการระเบิดพลีชีพในอิรักจาก ค.ศ. 2011-2012 ที่มีประมาณ 5-10 ครั้งต่อเดือนเพิ่มขึ้นสูงถึง 30 ครั้งต่อเดือนในช่วง 3 เดือนหลังของปฏิบัติการทำลายกำแพง⁹²

หลังจากประกาศภารกิจสุดท้ายของยุทธศาสตร์ การทำลายกำแพง กลุ่มไอเอสไอได้เริ่มยุทธศาสตร์การระดมนักรบ โดยกระตุ้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อเป้าหมายที่เป็นชาวชีอะห์ และสร้างกองกำลังนักรบจากสมาชิกที่ช่วยเหลือออกมาจากเรือนจำ โดยมีเป้าหมายโจมตีกองกำลังความมั่นคงอิรักและเจ้าหน้าที่รัฐบาล นอกจากนี้ยังได้เข้าควบคุมพื้นที่สำคัญในอิรักเช่น ดิยาลา โมซูล นินาวา ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนอิรักและซีเรีย⁹³ โดยพื้นที่ที่กองกำลังนักรบเหล่านี้เข้าควบคุมล้วน

⁹⁰ ไมเคิล ไวสส์. (2558). เล่มเดิม. หน้า 149.

⁹¹ เขตกรีนไลน์คือ พื้นที่บริเวณกรุงแบกแดดเป็นเขตที่อยู่ของทหารและเจ้าหน้าที่ต่างชาติ มีการรักษาความปลอดภัยอย่างแน่นหนาควบคุมดูแลพื้นที่โดยทหารสหรัฐฯ

⁹² แหล่งเดิม. หน้า 150.

⁹³ Lewis, Jessica D. (2013). Aqi's "Soldiers' Harvest" Campaign. (online).

เป็นพื้นที่ของชาวซุนนี ทำให้กลุ่มไอเอสได้รับการสนับสนุนจากชาวซุนนีบางส่วนในพื้นที่ การดำเนินยุทธศาสตร์ของ อับดุลบักร์ อัล-บัซดาดี ทำให้กลุ่มไอเอสไต่ความเข้มแข็งได้อย่างรวดเร็ว

ในขณะที่กลุ่มไอเอสไต่กำลังในตัวในอิรัก ในซีเรียได้เกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมือง ซึ่งเป็นอิทธิพลจากกระแสอาหรับสปริง (Arab Spring) โดยในวันที่ 6 มีนาคม ค.ศ. 2011 เด็กวัยรุ่นจำนวน 15 คน ในเมืองดาร์อา (Daraa) ตอนใต้ของประเทศซีเรีย ถูกจับกุมจากการพ่นข้อความบนกำแพงต่อต้านรัฐบาลซีเรีย และเสียดสีประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด (Bashar al-Assad) จากเหตุการณ์นี้ทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงรัฐบาลอย่างสงบเพื่อเรียกร้องให้ประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด ลงจากตำแหน่ง แต่รัฐบาลซีเรียได้ใช้ความรุนแรงจัดการกับกลุ่มผู้ชุมนุม ทำให้การประท้วงขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะการชุมนุมหลังการละหมาดในวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ จากการใช้ความรุนแรงในการจัดการกับกลุ่มผู้ชุมนุมทำให้เกิดการตอบโต้กลับด้วยความรุนแรง มีการเดินขบวนและเผาสำนักงานใหญ่พรรคบาธ กองกำลังรักษาความปลอดภัยจึงตอบโต้ด้วยการยิงเข้าใส่กลุ่มผู้ชุมนุม ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การประท้วงได้ขยายออกไปยังส่วนอื่นๆ ของประเทศ นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้ปล่อยตัวนักโทษการเมืองด้วย⁹⁴

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้ชุมนุมมีความรุนแรงมากขึ้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามจัดการกับความขัดแย้งนี้ แต่การใช้ความรุนแรงของรัฐบาลได้ทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง จำนวนผู้ชุมนุมเพิ่มมากขึ้นและแพร่ขยายไปยังพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะการประท้วงในเมืองใหญ่ๆ อย่างฮอมส์ (Homs) และฮามา (Hama) เมืองที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 และ 4 ของซีเรีย กลุ่มผู้ชุมนุมได้ตอบโต้รัฐบาลด้วยการใช้อาวุธ และนำไปสู่การจัดตั้งของกองทัพปลดปล่อยซีเรีย (Free Syrian Army - FSA) ในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 2011 ที่มาจากการรวมตัวกันของผู้ชุมนุมและทหารแปรพักตร์ โดยกองทัพปลดปล่อยซีเรียได้ตั้งสภาแห่งชาติซีเรียที่รวมกลุ่มกบฏหลายๆ กลุ่มเพื่อปฏิบัติซีเรีย เป้าหมายหลักคือ การขับไล่ประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาดลงจากตำแหน่ง ซึ่งกองทัพปลดปล่อยซีเรียได้รับการสนับสนุนจากหลายๆ ชาติเช่น⁹⁵ เช่น สหรัฐฯ และพันธมิตรในยุโรป ซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ และตุรกี เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของผู้ชุมนุมจากในตอนแรกที่เรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปได้เปลี่ยนไปสู่การเรียกร้องให้เกิดการปฏิวัติขึ้นและนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองซีเรียที่เป็นความขัดแย้งระหว่างกองทัพปลดปล่อยซีเรียกับรัฐบาลของประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด

⁹⁴ Kerr, Gordon. (2016). *Short History of the Middle East*. p.175.

⁹⁵ Ibid. p.176.

สงครามกลางเมืองซีเรียได้เปิดโอกาสให้กลุ่มติดอาวุธหลายกลุ่มเข้าไปยังซีเรียบริเวณจังหวัดอิดีลิบ (Idlib) อะเลปโป (Aleppo) และดินแดนส่วนอื่นๆ รวมทั้งดินแดนรอบนอกกรุงดามัสกัส (Damascus) เมืองฮามา (Hama) ได้กลายมาเป็นที่ตั้งของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ซึ่งในซีเรียมีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลทั้งหมดประมาณ 21 กลุ่มที่หลั่งไหลมาจากประเทศต่างๆ ถึง 25 ประเทศโดยเข้ามาทางเหนือของเลบานอน อิรัก และตุรกี ทำให้จำนวนนักรบในซีเรียเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่า 140,000 คน⁹⁶ โดยการเข้ามาของนักรบที่ได้รับการฝึกฝน และการสนับสนุนจากประเทศภายนอก ทั้งเงินทุนและอาวุธได้ทำให้ซีเรียกลายเป็นที่พำนักของกลุ่มติดอาวุธหลายๆ กลุ่ม

สถานการณ์ในซีเรียทำให้อับู มุฮัมหมัด อัล-จูลานี (Abu Mohammad al-Julani) ชาวซีเรียที่เป็นสมาชิกระดับสูงของกลุ่มไอเอสไอเข้าไปตั้งกลุ่มติดอาวุธในซีเรียเพื่อต่อต้านรัฐบาลของประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด ในชื่อ กลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ (al-Nusra Front, Jabhat al-Nusra - JN) ในช่วงปลาย ค.ศ. 2011 ซึ่งอัล-จูลานีได้ประกาศว่า กลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ เป็นกลุ่มนักรบมุญาฮิดีนที่มีปฏิบัติการในซีเรียมากกว่าจะเป็นสาขาของกลุ่มอัลกออิดะห์ หรือของกลุ่มไอเอสไอ⁹⁷ ใน ค.ศ. 2012 กลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มกบฏต่างๆ ในซีเรีย และการที่สมาชิกของกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ ส่วนใหญ่เป็นชาวซีเรีย จึงทำให้กลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ ได้รับความนิยมและการสนับสนุนจากประชาชนชาวซีเรีย⁹⁸ รวมถึงการได้รับเงินทุนและอาวุธที่ถูกส่งจากสหรัฐฯและประเทศพันธมิตรผ่านทางกองทัพปลดปล่อยซีเรีย กลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ จึงสร้างความเข้มแข็งในซีเรียได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งปฏิบัติการของกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ ส่วนมากจะเป็นการโจมตีด้วยการระเบิดพลีชีพ⁹⁹ จากศักยภาพในการปฏิบัติการทำให้ใน ค.ศ. 2013 กลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ เป็นผู้นำกลุ่มติดอาวุธต่อต้านรัฐบาลซีเรีย¹⁰⁰

ความสำเร็จจากการก่อตั้งกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ ในซีเรีย ทำให้อับู บักร อัล-บัฆดาดี ต้องการควมรวมกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ เข้าเป็นสาขาหนึ่งของกลุ่มไอเอสไอ แต่ความต้องการของอับู บักร อัล-บัฆดาดีได้รับการปฏิเสธจากผู้นำกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ และได้รับการคัดค้านจาก อัยมาน อัล-ซาวาฮีรี (Ayman al-Zawahiri) ผู้นำคนใหม่ของกลุ่มอัลกออิดะห์ที่เห็นว่ากลุ่มไอเอสไอควรจะมีปฏิบัติการแคในอิรักเท่านั้น ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ และกลุ่มอัลกออิดะห์กับกลุ่มไอเอสไอ

⁹⁶ จรัญ มะลูลีม. (2559). เล่มเดิม. หน้า 138.

⁹⁷ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). เล่มเดิม. หน้า 176.

⁹⁸ Magvid, Mohammed Abdel. (2018). How Influential Is Al-Nusra Front in Syria?. (online).

⁹⁹ BBC. (2016). Syria War: Who Are Jabhat Fateh Al-Sham?. (online).

¹⁰⁰ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2560). เล่มเดิม. หน้า 191.

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ กับกลุ่มไอเอสไอทำให้ อนุ บักร อัล-บัฆดาดี ประกาศขยายปฏิบัติการของกลุ่มเข้าไปยังซีเรียด้วยความช่วยเหลือจากอดีตนักรบต่างชาติของกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ ซึ่งความขัดแย้งระหว่างทั้งสองกลุ่ม นำไปสู่การโจมตีฐานที่มั่นของกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ ในดีร์ เอซ-ซอร์ (Deir ez-zor) กลุ่มไอเอสไอเข้ายึดพื้นที่ดีร์ เอซ-ซอร์ นอกจากนี้ทำให้กลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ เสียฐานที่มั่นแล้ว ยังเสียทุ่งน้ำมันที่เป็นแหล่งรายได้สำคัญของกลุ่มไปอีกด้วย หลังจากยึด ดีร์ เอซ-ซอร์ ได้แล้วกลุ่มไอเอสไอได้เข้ายึดร็อกกา (Raqqa) ซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ของซีเรีย และได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย (Islamic State of Iraq and Syria - ISIS)

กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย

การเปลี่ยนชื่อกลุ่มจากกลุ่มไอเอสไอ ไปเป็นกลุ่มไอซิส หรืออีกชื่อที่เรียกว่า กลุ่มไอซิล (ISIL) หรือกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย ชื่อภาษาอาหรับคือ อัล-เดาละฮ์ อัล-อิสลามียะฮ์ ฟีย์ อิรัก วะ อัล-ชาม (al-Dawlat al-Islamiya fi Iraq wa al-Sham) ในวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 2013 ได้แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายและขอบเขตของปฏิบัติการที่ขยายจากอิรักไปยังซีเรีย โดยมุ่งโจมตีรัฐบาลอิรัก รัฐบาลซีเรีย ชนเผ่าต่างๆ ที่เห็นต่างจากกลุ่มไอซิส กลุ่มติดอาวุธในอิรัก กองกำลังเพชเมอร์กา (Peshmerga) ของชาวเคิร์ด กลุ่มกบฏในซีเรีย และกลุ่มติดอาวุธสายกลางที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้ทำให้กลุ่มไอซิสได้รับการสนับสนุนจากประชาชนซุนนีในพื้นที่¹⁰¹

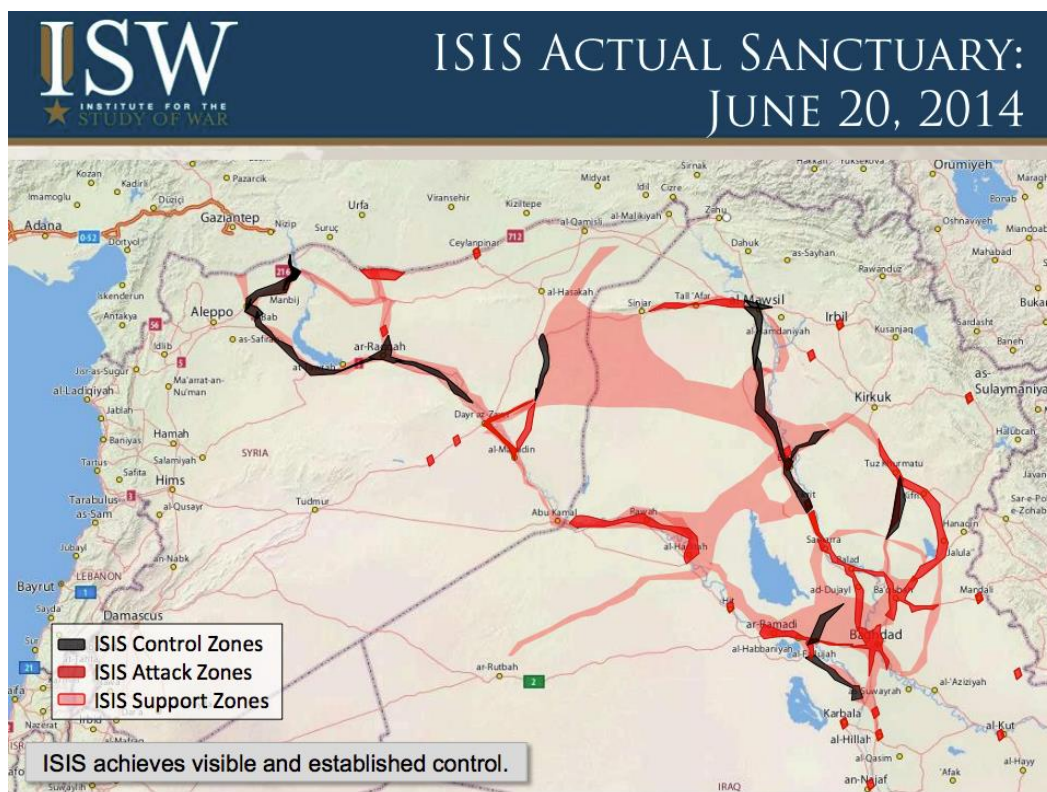
การมุ่งโจมตีกลุ่มกบฏต่างๆ ในซีเรีย ทำให้เกิดการตอบโต้จากกลุ่มเหล่านี้ ส่งผลให้ทิศทางของสงครามกลางเมืองซีเรียเปลี่ยนไป จากที่ฝ่ายกบฏมุ่งโจมตีรัฐบาล ได้หันไปโจมตีกลุ่มไอซิส ซึ่งการโจมตีกลุ่มไอซิสไม่ได้ทำให้กลุ่มประสพกับความยากลำบากหรือลดบทบาทลงเลย เนื่องจากกลุ่มสามารถระดมแนวร่วมได้เป็นจำนวนมาก แนวร่วมเหล่านี้มาจากอดีตสมาชิกของกลุ่มกบฏต่างๆ ที่ย้ายมาสนับสนุนกลุ่มไอซิส นอกจากนี้ยังได้รับเงินทุนและอาวุธที่ยึดมาจากกลุ่มกบฏต่างๆ ซึ่งกลุ่มกบฏเหล่านี้ได้รับอาวุธและเงินจากประเทศภายนอกอย่างสหรัฐฯ ซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ เป็นต้น โดยส่งผ่านกองทัพปลดปล่อยซีเรีย เพื่อใช้ในการต่อต้านรัฐบาลของประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาดด้วยศักยภาพในการปฏิบัติการที่ไม่จำกัดขอบเขตและใช้ความรุนแรงของกลุ่มไอซิส โดยเฉพาะการใช้ระเบิดพลีชีพ ทำให้ในปลาย ค.ศ. 2013 กลุ่มไอซิสขึ้นเป็นแนวหน้าของกลุ่มติดอาวุธในซีเรีย และยังสามารถเข้ายึดพื้นที่ทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของซีเรียได้เป็นจำนวน

¹⁰¹ Gulmohamad, Zana Khasraw. (2014). The Rise and Fall of Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) ISIS. *Global Security Studies*. 5(2): 5. (online).

มากอย่างเช่น เมืองดีร์ เอซ-ซอร์ และเมืองรักกา อย่างไรก็ตามการขยายปฏิบัติการของกลุ่มไอซิสจากอิรักเข้าไปยังซีเรียได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มไอซิสกับกลุ่มอัลกออิดะห์ ซึ่งความขัดแย้งระหว่างทั้งสองฝ่ายนั้นมีมานานแล้ว โดยมีสาเหตุจากความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่ไม่ตรงกันในด้านแนวคิด อุดมการณ์ วิธีปฏิบัติการ รวมไปถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ แต่ประเด็นที่ทำให้ความขัดแย้งขยายตัวเพิ่มมากขึ้นคือ การที่กลุ่มอัลกออิดะห์คัดค้านการขยายปฏิบัติการของกลุ่มไอซิสเข้าไปยังซีเรีย กลุ่มไอซิสได้เพิกเฉยและยังคงปฏิบัติการยึดพื้นที่อย่างต่อเนื่องก่อนจะประกาศตัดความสัมพันธ์กับกลุ่มอัลกออิดะห์ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2014 และขยายปฏิบัติการของกลุ่มกลับไปยังอิรักในเดือนเมษายน ปีเดียวกัน

กลุ่มไอซิสได้ขยายปฏิบัติการเข้าสู่อิรักอย่างรวดเร็ว ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2014 โดยยึดเมืองสำคัญทางเหนือของอิรักไล่ลงมาถึงตอนกลางของประเทศ เช่น เมือง ฟาลูจาห์ ซะมัวเราะห์ โมซูล อันบาร์ ติกริต นินาวา บาอิจิ และยึดเมืองชายแดนที่ติดกับซีเรียอย่างเมืองอัล-เคอิม ในวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 2014 ทำให้กลุ่มไอซิสไม่ประสบกับปัญหาด้านการเคลื่อนย้ายกำลังพลและอาวุธ ซึ่งพื้นที่ที่กลุ่มไอซิสเลือกโจมตีนั้นล้วนเป็นพื้นที่ของชาวซุนนี จึงทำให้กลุ่มไอซิสได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ และพื้นที่เหล่านี้มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างน้ำมันและมีโรงกลั่นขนาดใหญ่ ซึ่งสร้างรายได้เป็นจำนวนมากให้กับกลุ่มไอซิส นอกจากนี้การยึดเมืองโมซูล ทำให้กลุ่มไอซิสได้รับอาวุธจำนวนมากจากทหารอิรักที่หนีไประหว่างการสู้รบ และได้สร้างรายได้จำนวนมากถึง 425 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากการปล้นธนาคารกลางของรัฐบาลและธนาคารอื่น ๆ¹⁰²

¹⁰² McCoy, Terrence. (2014). Isis Just Stole \$425 Million, Iraqi Governor Says, and Became the 'World's Richest Terrorist Group'. (online).

ภาพประกอบ 5 พื้นที่ภายใต้การยึดครองและปฏิบัติการในอิรักและซีเรีย ก่อนการ
สถาปนาตั้งรัฐอิสลาม

ที่มา : Institute for the Study of War. (2014). ISIS Sanctuary Map: June 20, 2014

รายได้ของกลุ่มไอซิสนอกจากการปล้นธนาคารแล้วยังมาจากการข่มขู่ การเก็บภาษีประชาชนและบริษัทต่างๆ ในพื้นที่ กิจกรรมอาชญากรรม เช่น การลักพาตัว การเรียกค่าไถ่ การขโมยทรัพย์สิน ธุรกิจผิดกฎหมาย อย่างเช่น การค้าอาวุธและยาเสพติด¹⁰³ การลักลอบค้าวัตถุโบราณ การขายน้ำมันจากบ่อน้ำมันทั้งที่อิรักและซีเรียในตลาดมืด ซึ่งรายได้จากการขายน้ำมันได้ประมาณ 1-3 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อวัน และการสนับสนุนจากผู้บริจาคในกลุ่มประเทศแถบอ่าว¹⁰⁴ เงินทุนขนาดใหญ่นี้ทำให้กลุ่มไอซิสถือได้ว่าเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่ร่ำรวยที่สุดในโลก ซึ่งนอกจาก

¹⁰³ Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2014). The Dawn of the Islamic State of Iraq and Ash-Sham. (online).

¹⁰⁴ Gulmohamad, Zana Khasraw. (2014). op. cit. p.7.

เงินทุนจะถูกนำไปใช้ในปฏิบัติการแล้วนั้น ยังถูกนำไปใช้ในการบริหารจัดการภายในพื้นที่ควบคุมด้วย

ในการควบคุมพื้นที่ภายใต้การยึดครองนี้ กลุ่มไอซิสได้จัดตั้งศาลอิสลามโดยใช้กฎหมายชารีอะห์ (Sharia Law) อย่างเข้มงวดเช่น ขโมยของจะต้องถูกตัดมือ ต้องละหมาด 5 ครั้งตามเวลาที่หลักศาสนาอิสลามกำหนด ห้ามใช้ยาเสพติด แอลกอฮอล์ บุหรี่ และยังมีข้อห้ามที่กลุ่มไอซิสกำหนดเช่น การถืออาวุธและธงที่ไม่ของไอซิสถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย สถานที่เคารพบูชาจะถูกทำลายเนื่องจากการนับถือพระเจ้าหลายองค์ซึ่งขัดกับหลักศาสนา ผู้หญิงต้องแต่งกายให้เรียบร้อย ถึงแม้ว่ากลุ่มไอซิสจะปกครองด้วยความเข้มงวดแต่ยังอนุญาตให้เด็กผู้หญิงสามารถไปโรงเรียนได้ แต่ต้องเรียนแยกกับเด็กผู้ชาย และแต่งกายให้เหมาะสมตามแบบอิสลาม¹⁰⁵ นอกจากนี้กลุ่มไอซิสยังใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) เข้ามาควบคุมพื้นที่ด้วย เช่น การสอนศาสนาให้ประชาชนในพื้นที่ การนำข้อความจากอัลกุรอานมาขึ้นป้ายโฆษณาเพื่อกระตุ้นให้ผู้หญิงสวมฮิญาบ และกลุ่มไอซิสยังมีบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น การตั้งสำนักงานไฟฟ้าเพื่อให้บริการตรวจสอบ ติดตั้ง และซ่อมแซมไฟฟ้า การแจกจ่ายขนมปัง ผักและผลไม้ให้กับหลายๆ ครอบครัว การตั้งโรงอาหารสำหรับผู้ยากจน ตั้งสำนักงานเด็กกำพร้าเพื่อหาครอบครัวให้กับเด็ก การให้บริการรถโรงเรียน รวมถึงการบริการฉีดวัคซีนโปลิโอเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค¹⁰⁶

การบริหารจัดการพื้นที่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มไอซิสนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะการจัดการคล้ายรัฐคือ มีผู้นำสูงสุดคือ อับู บักร อัล-บัฆดาดีและมีผู้นำอีก 2 คนคือ อับู อะลี อัล-อันบารี (Abu Ali al-Anbari) เป็นผู้ดูแลปฏิบัติการในซีเรีย และอับู มุสลิม อัล-เติร์กมานี (Abu Muslim al-Turkmani) ดูแลปฏิบัติการในอิรัก นอกจากนี้ยังมีสภาผู้บริหารอีก 12 คนที่ทำหน้าที่ดูแลประชาชนทั้งในอิรักและซีเรีย และมีสภาที่ทำหน้าที่ด้านต่างๆ เช่น การเงิน การสื่อสาร ศาสนา เป็นต้น¹⁰⁷

การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มไอซิสตั้งแต่ ค.ศ. 2006 เป็นต้นมาล้วนมีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความอ่อนแอและเข้มแข็งของกลุ่ม รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของกลุ่มที่มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการเปลี่ยนชื่อกลุ่มที่แสดงให้เห็นถึง การขยายตัวของเป้าหมายและขอบเขตในการปฏิบัติการ จากชื่อกลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด วัล-ญิฮาด ที่เป็นการบอกถึงการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์เพื่อต่อต้านมหาอำนาจภายนอก อย่างสหรัฐฯ และซาอุดีอาระเบียได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น

¹⁰⁵ Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2014). *op. cit.*

¹⁰⁶ Zelin, Aaron. (2014). *The Islamic State of Iraq and Syria Has a Consumer Protection Office a Guide to How the Militant Group Overrunning Iraq Wins Hearts and Minds.* (online).

¹⁰⁷ Cronin, Audrey Kurth. (2015). *ISIS Is Not a Terrorist Group: Why Counterterrorism Won't Stop the Latest Jihadist Threat.* (online).

กลุ่มต้นซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด פי پیلاد อัล-รอฟีदान ที่เป็นการบ่งบอกถึงการขยายความร่วมมือและการสนับสนุนจากอิรักและซีเรีย ซึ่งทั้งสองชื่อนี้แสดงให้เห็นว่าเป้าหมายของกลุ่มคือการต่อต้านสหรัฐและชาวซีอะห์ ซึ่งยังไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนนัก แต่เมื่อเปลี่ยนชื่อมาเป็นกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก จึงทำให้เห็นว่า เป้าหมายของกลุ่มคือ การตั้งรัฐอิสลามในอิรัก และเมื่อขยายปฏิบัติการเข้าไปยังซีเรีย ชื่อของกลุ่มจึงถูกเปลี่ยนเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย เพื่อเป็นการบ่งบอกถึงจุดประสงค์และขอบเขตของกลุ่มในการตั้งรัฐอิสลามในพื้นที่อิรักและซีเรีย ถึงแม้ว่าการตั้งรัฐอิสลามของกลุ่มไอซิสจะยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน แต่การบริหารจัดการพื้นที่ที่ยึดมาได้ทำประหนึ่งรัฐ มีการตั้งสภาพบริหารพื้นที่ต่างๆ ในการปฏิบัติการและการจัดการพื้นที่นั้น มีเงินทุนจำนวนมาก สนับสนุน เงินทุนขนาดใหญ่นี้ทำให้กลุ่มไอซิสสามารถปฏิบัติการได้อย่างไม่จำกัด และสามารถยึดพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การประกาศตั้งรัฐได้สำเร็จ

บทที่ 4

การปรากฏตัวของรัฐอิสลาม (ไอเอส)

จากบทที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลุ่มรัฐอิสลามหรือไอเอส (Islamic State - IS) ไม่ได้เป็นกลุ่มที่ไม่มีที่มาที่ไป หากแต่มีพัฒนาการความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ มาก่อน นับตั้งแต่ความเชื่อมโยงกับนักรบญูฮาดีในสงครามอัฟกานิสถานช่วงยุคสงครามเย็น กลุ่มอัลกออิดะห์ (Al-Qaeda) ของนายโศฮามะ บิน ลาดิน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธที่เคลื่อนไหวต่อต้านการรุกรานของสหรัฐฯ นับตั้งแต่สงครามอิรักใน ค.ศ. 2003 ในอีกด้านหนึ่งก็จะเห็นว่า ขบวนการกลุ่มติดอาวุธเหล่านี้มีพัฒนาการควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงของการเมืองระหว่างประเทศในหลายๆ บริบทจากยุคสงครามเย็นถึงยุคหลังสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐฯ และโครงสร้างอำนาจของตะวันออกกลางที่เปลี่ยนไปหลังยุคของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันของขั้วอำนาจต่างๆ ในสงครามตัวแทน (Proxy War) และเหตุการณ์อาหรับสปริง (Arab Spring) ทำให้เกิดสุญญากาศทางอำนาจที่เปิดโอกาสให้กลุ่มติดอาวุธต่างๆ เข้มแข็งขึ้นจนสามารถรวมตัวกันภายใต้ชื่อ กลุ่มรัฐอิสลาม ซึ่งมีฐานที่มั่นเป็นของตนเองในดินแดนอิรักและซีเรีย มีรายได้มหาศาลจากการขายทรัพยากรน้ำมัน การลักพาตัว การจัดเก็บภาษี เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นกลุ่มติดอาวุธที่มีเครือข่ายไปทั่วโลก

ในบทนี้จึงต้องการนำเสนอการเติบโตของไอเอสในฐานะผู้ก่อตั้งรัฐอิสลาม โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้คือ การแย่งชิงพื้นที่อิทธิพลในตะวันออกกลาง การประกาศตัวของรัฐอิสลามและระบอบคอลีฟะห์ การบริหารจัดการภายในของรัฐอิสลาม การใช้สื่อเผยแพร่อุดมการณ์ และการขยายอิทธิพลและความรุนแรงของกลุ่มไอเอส

การแย่งชิงพื้นที่อิทธิพลในตะวันออกกลาง

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในตะวันออกกลางตั้งแต่เหตุการณ์ใน ค.ศ. 2003 ที่สหรัฐฯ เข้ายึดครองอิรักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในภูมิภาคตะวันออกกลาง ส่งผลให้ชาติมหาอำนาจภายนอกต้องปรับนโยบายต่างประเทศของตนเพื่อเข้าไปมีบทบาทมากขึ้นในตะวันออกกลาง ขณะเดียวกันมหาอำนาจภายในภูมิภาคอย่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่านต้องพยายามรักษาและขยายพื้นที่อิทธิพลของตนในภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งเหตุการณ์หลังสงครามอิรักที่สหรัฐฯ ตั้งรัฐบาลที่เป็นมุสลิมชีอะห์ขึ้นในอิรัก ได้ทำให้ซาอุดีอาระเบียที่เป็นมุสลิมซุนนีเกิดความไม่มั่นคงในสถานภาพของตน หากอิรักร่วมมือกับอิหร่านที่เป็นมุสลิมชีอะห์เหมือนกัน เหตุการณ์นี้ได้นำไปสู่การเกิดความ

หวาดระแวงระหว่างสองประเทศ และพยายามที่จะช่วงชิงอิทธิพลในประเทศต่างๆ เช่นเดียวกับมหาอำนาจภายนอกอย่างสหรัฐฯ และรัสเซีย

เหตุการณ์ที่ชาติมหาอำนาจแข่งขันกันอย่างชัดเจนคือ เหตุการณ์อาหรับสปริงในซีเรีย ค.ศ. 2011 ที่เกิดการลุกฮือของประชาชนซีเรียเพื่อโค่นล้มการปกครองของประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด (Bashar al-Assad) ที่ครองอำนาจอย่างยาวนาน และนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาลซีเรียกับฝ่ายต่อต้านที่นำโดย กองกำลังปลดปล่อยซีเรีย (Free Syrian Army - FSA) ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้พัฒนาไปเป็นสงครามตัวแทน เมื่อชาติมหาอำนาจเข้าไปสนับสนุนฝ่ายต่างๆ ในสงครามครั้งนี้

ฝ่ายรัฐบาลของประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด ได้รับการสนับสนุนจากอิหร่านและรัสเซีย ซึ่งอิหร่านได้สนับสนุนระบอบการปกครองของซีเรียมาอย่างยาวนาน การเป็นพันธมิตรระหว่างอิหร่านและระบอบอัล-อัสซาด เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้อิหร่านสามารถรักษาสถานะมหาอำนาจในภูมิภาคได้ อิทธิพลทางทหารและการเมืองของอิหร่านจึงเข้มแข็งมากในกรุงดามัสกัส (Damascus) และซีเรียยังเป็นเส้นทางที่อิหร่านใช้ในการส่งอาวุธให้กับกลุ่มติดอาวุธฮิซบอลเลาะห์ (Hizbullah) ในเลบานอนอีกด้วย ในช่วงแรกของสงครามอิหร่านให้ความช่วยเหลือทางทหาร โดยส่งที่ปรึกษาทางทหารเพื่อช่วยฝึกให้ทหารซีเรีย และยังช่วยเหลือทางการเงิน อาวุธ มีการคาดการณ์ว่าอิหร่านใช้เงินมากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีเพื่อช่วยปกป้องระบอบอัล-อัสซาด ซึ่งการสนับสนุนของอิหร่านต่อระบอบอัล-อัสซาดนี้ได้ทำให้กลุ่มติดอาวุธฮิซบอลเลาะห์ นักบวชมุสลิมชีอะห์จากประเทศต่างๆ อย่างอิรัก อิหร่าน อัฟกานิสถาน ปากีสถาน เข้าร่วมในสงครามครั้งนี้ด้วย ขณะเดียวกัน รัสเซียก็ได้สนับสนุนฝ่ายรัฐบาลซีเรียด้วย ซึ่งรัสเซียเข้าร่วมสงครามนี้ส่วนหนึ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนในซีเรียอย่าง ท่าเรือทาร์ตุส (Tartous) ที่เป็นฐานในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนของกองเรือทะเลดำ (Black Sea fleet) และฐานกองกำลังทางอากาศในลาตาคีเย (Latakia)¹⁰⁸ และรัสเซียยังเป็นผู้จัดหาอาวุธให้กับกองทัพซีเรียด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศนี้ ทำให้ซีเรียเป็นฐานที่มั่นสุดท้ายที่ทำให้รัสเซียยังสามารถรักษาอิทธิพลของตนในตะวันออกกลางได้ โดยในช่วงแรกของสงครามรัสเซียเป็นผู้สนับสนุนทางอาวุธ และส่งทหารเข้าไปฝึกให้กับทหารซีเรีย นอกจากนี้ยังใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ในที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เพื่อยับยั้งร่างมติหยุดยิงในเมืองอเลปโป (Aleppo) และร่างมติคว่ำบาตรซีเรียจากการใช้อาวุธนิวเคลียร์ของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รัสเซียถูกตำหนิจากนานาชาติ โดยเฉพาะสหรัฐฯ และฝรั่งเศส ซึ่งการเข้าไปมีบทบาท

¹⁰⁸ BBC. (2015). Syria crisis: Where Key countries stand. (online).

ของรัสเซียในซีเรียเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สงครามกลางเมืองซีเรียพัฒนาไปเป็นสงครามตัวแทน¹⁰⁹ ซีเรียได้เป็นพื้นที่แข่งขันทางอำนาจระหว่างรัสเซียกับสหรัฐฯ¹¹⁰

ในขณะที่ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลที่นำโดยกองกำลังปลดปล่อยซีเรีย และกลุ่มกบฏที่เป็นกลุ่มติดอาวุธจำนวนมากที่เกิดจากการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ของมุสลิมซุนนีหลายกลุ่มย่อย ซึ่งมีนักรบประมาณ 1 แสนคน¹¹¹ โดยได้รับการสนับสนุนจากซาอุดีอาระเบียและประเทศกลุ่มอ่าว (Gulf States) มีเป้าหมายเพื่อโค่นล้มประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด ประเทศเหล่านี้ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การทหาร แก่กลุ่มติดอาวุธ สาเหตุหลักคือ เพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของอิหร่านในภูมิภาค และได้เรียกร้องให้เกิดเขตห้ามบิน (No-Fly zone) เพื่อปกป้องประชาชนจากการโจมตีของรัฐบาลซีเรีย¹¹² ขณะเดียวกันสหรัฐฯ ได้เข้าไปมีบทบาทในสงครามครั้งนี้ โดยในช่วงต้นของสงคราม ให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร และบรรเทาทุกข์แก่ฝ่ายต่อต้าน แต่หลังจากสงครามยกระดับความรุนแรงขึ้น สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน อาวุธ และส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมด้วย นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังประกาศให้การสนับสนุนกลุ่มกบฏสายกลางอย่างกองกำลังปลดปล่อยซีเรีย และได้ติดอาวุธให้กับกลุ่มกบฏบางกลุ่ม รวมถึงการสนับสนุนชนกลุ่มน้อยเคิร์ดทั้งในอิรักและซีเรียให้ต่อสู้กับกลุ่มไอเอสและรัฐบาลซีเรีย นอกจากนี้ยังมีตุรกีที่ให้การสนับสนุนฝ่ายต่อต้านเพื่อโค่นประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด โดยการจัดหาอาวุธ เปิดชายแดนให้เป็นเส้นทางลำเลียงอาวุธและนักรบ เป็นที่ประชุมของแกนนำฝ่ายต่อต้าน ตุรกีก็ยังยินยอมให้สหรัฐฯ และพันธมิตรใช้ฐานทัพอากาศเพื่อโจมตีกลุ่มไอเอส แต่ตุรกีไม่ยอมรับการเรียกร้องของชาวเคิร์ดซีเรียที่ต้องการแยกไปปกครองตนเอง เพราะจะทำให้ชาวเคิร์ดในตุรกีเรียกร้องการปกครองตนเองเช่นกัน

จากที่กล่าวมาสถานการณ์ในซีเรียที่เป็นการแข่งขันของมหาอำนาจแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับซีเรียที่ถือเป็นมหาอำนาจโลก และการแข่งขันระหว่างซาอุดีอาระเบียกับอิหร่าน ที่เป็นมหาอำนาจในภูมิภาค ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ซีเรียแบ่งออกเป็น 4 ฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐบาลซีเรียที่นำโดย ประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด ฝ่ายต่อต้านรัฐบาล กองกำลังเคิร์ดที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน และกลุ่มไอเอส การแข่งขันเพื่อช่วงชิงอิทธิพลในตะวันออกกลางจากการ

¹⁰⁹ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2561). ซีเรีย สงครามกลางเมืองในมือรัสเซีย. (ออนไลน์).

¹¹⁰ ศราวุฒิ อารีย์. (2561). ตะวันออกกลางหลังอาหรับสปริง: อิสลามการเมือง มหาอำนาจ ประชาธิปไตย และการก่อการร้าย. หน้า 156.

¹¹¹ เมื่อสงครามดำเนินไปสักระยะหนึ่งนักรบบางส่วนได้หันไปเข้าร่วมกับกลุ่มติดอาวุธที่มีความสุดโต่งอย่าง กลุ่มไอเอสและกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์ (al-Nusra Front)

¹¹² BBC. (2015). op. cit.

ใช้สถานการณ์ในซีเรียได้เปิดโอกาสให้กลุ่มไอเอสขยายปฏิบัติการโดยอาศัยความวุ่นวายที่เกิดขึ้นและประกาศตั้งรัฐอิสลาม

การประกาศตัวของรัฐอิสลามและระบอบคาลิฟะห์

ก่อนการประกาศตั้งรัฐอิสลามและเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มรัฐอิสลามหรือไอเอสนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนี้ ซึ่งปัจจัยสำคัญคือ การขยายพื้นที่อิทธิพลของกลุ่มในดินแดนอิรักและซีเรียเพื่อการสถาปนารัฐอิสลาม เพราะนอกจากพื้นที่แล้วนั้นสิ่งที่ตามมาคือแหล่งรายได้จากทรัพยากรภายในพื้นที่ ในช่วงที่กลุ่มยังใช้ชื่อ กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย หรือกลุ่มไอซิส (Islamic State of Iraq and Syria - ISIS) อยู่นั้น กลุ่มสามารถยึดเมืองฟาลูจาห์ (Fallujah) ที่เป็นเมืองหลักทางภาคเหนือของอิรัก เมืองโมซูล (Mosul) ที่ถือได้ว่าเป็นเมืองใหญ่อันดับสองของอิรัก เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมต่อเขตแดนระหว่างอิรักและซีเรีย และเมืองตีกริต (Tikrit) ที่เป็นบ้านเกิดของอดีตประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ซึ่งการยึดพื้นที่เหล่านี้ได้นั้นทำให้กลุ่มไอซิสมีความเข้มแข็งขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะสามารถควบคุมที่ทำการของรัฐบาล สนามบิน สถานีตำรวจ มหาวิทยาลัย และธนาคารกลาง นอกจากนี้การยึดครองพื้นที่ดังกล่าวยังทำให้กลุ่มสามารถครอบครองแหล่งน้ำมัน ที่สร้างรายได้จำนวนมากให้กับกลุ่มไอซิส จึงทำให้กลุ่มไอซิสถือได้ว่าเป็นกลุ่มติดอาวุธที่ร่ำรวยที่สุด นอกจากนี้การขยายปฏิบัติการทางทหารจากซีเรียกลับเข้าไปยังอิรักทำให้กลุ่มไอซิสมีพื้นที่ภายใต้การยึดครองขนาดใหญ่ ซึ่งสหรัฐฯ ประเมินว่าใน ค.ศ. 2014 กลุ่มมีพื้นที่ภายใต้การควบคุมมากกว่า 88,000 ตารางกิโลเมตร¹¹³

จนกระทั่งวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 2014 โฆษกของกลุ่มไอซิส อบู โมฮัมหมัด อัล-อัदनานี (Abu Mohammad al-Adnani) ได้ออกประกาศตั้งรัฐอิสลามในพื้นที่ภายใต้การยึดครองของกลุ่มในอิรักและซีเรียตั้งแต่เมืองอเลปโป (Aleppo) ที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของซีเรียไปจนถึงเมืองดัยลาลา (Diyala) ที่อยู่ภาคกลางของอิรัก มีเมืองร็อกกา (Raqqqa) เป็นเมืองหลวงของรัฐอิสลาม และมีประชาชนภายในรัฐอิสลามไม่ต่ำกว่า 4 ล้านคน¹¹⁴ โฆษกของกลุ่มยังได้ประกาศเปลี่ยนชื่อกลุ่มจากกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย หรือไอซิส เป็นกลุ่มรัฐอิสลาม หรือไอเอส จากการประกาศดังกล่าวทำให้กลุ่มไอเอสเป็น กลุ่มมุสลิมติดอาวุธกลุ่มแรกที่สามารถตั้งรัฐอิสลามขึ้นได้ และในวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 2014 อบู บักร อัล-บัฆดาดี (Abu Bakr al-Baghdadi) ผู้นำกลุ่มไอเอส ได้ประกาศตนขึ้นเป็นคาลิฟะห์หรือผู้นำโลกมุสลิมในชื่อ คาลิฟะห์อิบรอฮิม (Caliph Ibrahim) และเรียกตัวเอง

¹¹³ CNN. (2019). ISIS Fast Facts. (online).

¹¹⁴ จรัญ มะลูลีม. (2559). Islamophobia: เรียนรู้ ลบเลือนความหวาดระแวง. หน้า 118.

ให้มุสลิมทั่วโลกเชื่อฟังเขา ซึ่งการประกาศนี้ ชาร์ล ลิสเตอร์ (Charles Lister) ผู้สังเกตการณ์จาก ศูนย์ Brookling Doha Center กล่าวว่า จะทำให้พันธมิตรของกลุ่มอัลกออิดะห์ และนักรบมุสลิม ทั่วโลกต้องเลือกว่าจะสนับสนุนและเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอส หรือจะอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มไอเอส¹¹⁵ อับดุล บักร อัล-บัฆดาดี ได้ประกาศฟื้นฟูเกียรติ และความชอบธรรมของศาสนาอิสลามขึ้นใหม่ในคำแถลงของเขาเมื่อขึ้นเป็นคอลีฟะห์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มุสลิมบางส่วนที่ต้องการความรุ่งเรืองของศาสนาอิสลามในอดีตกลับคืน หันมาให้การสนับสนุนกลุ่มไอเอส

“ในไม่ช้า โดยได้รับการยินยอมจากพระอัลลอฮ์ วันนั้นจะมาถึง วันที่ชาวมุสลิมจะเดินไปทุกที่อย่างผู้มีอำนาจ มีเกียรติ และได้รับความเคารพ ศีรษะของพวกเขาจะตั้งตรง เกียรติยศจะได้รับการปกป้อง ผู้ใดก็ตามที่กระทำผิดต่อพวกเขาจะถูกลงโทษ มือที่ยื่นมาทำร้ายพวกเขาจะถูกตัด ดังนั้น ชาวมุสลิมทั้งหลายต้องทำให้โลกรู้ว่า เรากำลังอยู่ในยุคใหม่ ผู้ใดที่ไม่ระวังตนจะถูกตักเตือน ผู้ใดที่หวั่นไหวอยู่ต้องตื่นขึ้น ผู้ใดก็ตามที่ตกใจประหลาดใจจะต้องเข้าใจ ชาวมุสลิมในวันนี้มีประกาศที่ตั้งก๊กก่อและรองเท้าบูตที่หนักหน่วง โลกจะได้ยินและเข้าใจความหมายของการก่อการร้าย และรองเท้าบูตของชาวมุสลิม จะเหยียบย่ำลงบนสัญลักษณ์ของลัทธิชาตินิยม ทำลายล้างสัญลักษณ์ของประชาธิปไตย และเปิดโปงให้เห็นลักษณะที่แปรเปลี่ยนไป”¹¹⁶

อับดุล บักร อัล-บัฆดาดี

2 กรกฎาคม ค.ศ. 2014

ขณะเดียวกัน อับดุล บักร อัล-บัฆดาดี ได้กล่าวว่า โลกในทุกวันนี้แบ่งออกเป็น 2 ค่ายคือ ค่ายของอิสลามและความเชื่อซึ่งเป็นค่ายของมุสลิมและนักรบบุญญาฮิดีน กับค่ายของความไม่เชื่อและการหลอกลวง ซึ่งเป็นค่ายของพวกยิว ประเทศพันธมิตรของอิสราเอล และประเทศอื่นๆ ที่เหลือในภูมิภาค ค่ายนี้นำโดยชาติมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ และรัสเซีย เขาจึงเรียกร้องให้ชาวมุสลิมทั่วโลกเข้าร่วมกับรัฐอิสลาม โดยกล่าวว่า รัฐอิสลามเป็นของชาวมุสลิม การเดินทางเข้าไปยังรัฐอิสลามถือเป็นภาระหน้าที่ของชาวมุสลิม รวมถึงมีการเชิญชวนให้นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญใน

¹¹⁵ Tran, Mark; & Weaver, Matthew. (2014). ISIS announces Islamic Caliphate in area straddling Iraq and Syria. (online).

¹¹⁶ Al Hayat Media Center. (2014). The Return of Khilafah. p.8.

สาขาต่างๆ เช่น ด้านการแพทย์ วิศวกรรม กฎหมาย การทหาร การบริหาร และการจัดการ เป็นต้น ให้เข้าไปยังรัฐอิสลามเพื่อทำหน้าที่บริการในด้านต่างๆ

“ดังนั้น ชาวมุสลิมทั้งหลายจึงรีบเดินทางไปยังรัฐอิสลาม ไซ้แล้ว นั่นคือรัฐของพวกเขา เพราะซีเรียไม่ใช่สำหรับชาวซีเรีย และอิรักก็ไม่ใช่สำหรับชาวอิรัก แต่รัฐอิสลามแห่งนี้ เป็นของชาวมุสลิมทั้งหมด ดินแดนนี้สำหรับชาวมุสลิมทั้งปวง ชาวมุสลิมทั้งหลายที่สามารถอพยพไปยังรัฐอิสลาม จงไปเถิด เพราะการเดินทางไปยังรัฐอิสลามถือเป็นภาระหน้าที่”¹¹⁷

อบู บักร อัล-บัฆดาดี

การพยายามฟื้นฟูโครงสร้างของรัฐอิสลามในอดีตที่ไม่ได้มีแนวคิดและรูปแบบที่ชัดเจนมากนัก ไม่มีนโยบาย กฎหมาย หรือยุทธศาสตร์ทางการเมือง ขณะเดียวกันก็ได้ปฏิเสธระบบรัฐชาติสมัยใหม่ พยายามแทนที่ด้วยรัฐทางศาสนา ทำให้โครงสร้างและความชอบธรรมของรัฐสมัยใหม่ถูกท้าทายจากการตั้งรัฐอิสลามครั้งนี้¹¹⁸ การเกิดขึ้นของรัฐอิสลามถือได้ว่าเป็นการเกิดขึ้นของภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ ที่ได้ทำลายขอบเขตพื้นที่ของรัฐเดิมอย่างอิรักและซีเรีย กลุ่มไอเอสได้ยกเลิกเส้นเขตแดนระหว่างสองประเทศ และวาดเส้นเขตแดนของรัฐอิสลามขึ้นมาใหม่ แต่รัฐอิสลามของกลุ่มไอเอสกลับไม่ได้รับการยอมรับจากประชาคมโลก เนื่องจากขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศในการรุกรานดินแดนรัฐอื่น และขาดองค์ประกอบของรัฐตามหลักรัฐศาสตร์¹¹⁹ กล่าวคือ รัฐอิสลามของกลุ่มไอเอสได้รุกรานเขตแดนของรัฐอื่น และถึงแม้จะมีขอบเขตดินแดนที่ชัดเจน แต่ดินแดนได้มาจากการใช้กำลังรุกรานอธิปไตยของรัฐอื่น รวมไปถึงการตั้งรัฐบาลในการบริหารงานของรัฐ ก็ไม่ได้มาจากการเห็นชอบของประชาชน การตั้งรัฐอิสลามของกลุ่มไอเอสที่เริ่มจากการเข้ายึดครอง ใช้กำลังบังคับ ได้แสดงให้เห็นรากฐานของรัฐคือ ความอยุติธรรม

นอกจากนี้รัฐอิสลามของกลุ่มไอเอส ยังไม่ได้รับการยอมรับจากชาวมุสลิมด้วยกันเองอีกด้วย เนื่องจากการประกาศตั้งรัฐอิสลามของกลุ่มไอเอส และการประกาศตัวเป็นผู้นำตามแนวทาง

¹¹⁷ Al Hayat Media Center. (2014). op. cit. p.11.

¹¹⁸ Barfield, Thomas. (2016). The Islamic State as an Empire of Nostalgia. (online).

¹¹⁹ รัฐจะต้องมีองค์ประกอบ 4 อย่างคือ 1. ประชากร (Population) ที่มีที่อยู่อาศัยที่แน่นอนในรัฐนั้น 2. ดินแดน (Territory) รัฐต้องมีอาณาเขตที่ชัดเจน 3. รัฐบาล (Government) มีหน้าที่ดำเนินงานของรัฐตามหลักนโยบายสาธารณะ รัฐบาลต้องได้รับการยินยอมจากประชาชน และยังทำหน้าที่สร้างและรักษากฎหมายทั้งภายในและระหว่างรัฐ 4. อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ปราศจากการควบคุมจากอำนาจของรัฐอื่น

คอลีฟะห์หรือกาหลิบของรัฐอิสลามโดย อับดุล-บัซดาดี ถูกวิจารณ์ว่า เป็นกลุ่มที่เต็มไปด้วย ความสับสน มีการใช้กำลังในการเข้าสู่อำนาจ ไม่ได้เดินตามแนวทางอิสลามอย่างแท้จริง และคำว่า คอลีฟะห์ หรือกาหลิบที่กลุ่มหมายถึงก็ยังไม่ีอะไรเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เจนิเฟอร์ เทีย กอร์ดอน (Jennifer Thea Gordon) นักวิเคราะห์ด้านภูมิภาคตะวันออกกลางของรัฐบาลสหรัฐฯ ได้กล่าวถึง การกำหนดเขตแดนของกลุ่มไอเอสว่า กลุ่มไอเอสมองโลกอาหรับเป็นหนึ่งเดียวกันและมีลักษณะไร้ พรหมแดนตามจินตคติของรัฐอิสลามที่มีมาตั้งแต่การเกิดขึ้นของศาสนาอิสลามในคริสต์ศตวรรษที่ 7 จนถึงการล่มสลายของจักรวรรดิออตโตมัน แต่ตามจริงแล้ว ดินแดนอาหรับมีการแบ่งพื้นที่ระหว่าง ชนเผ่าต่างๆ ที่ต่อมาถูกจักรวรรดิออตโตมันเข้าปกครองดินแดน ถึงแม้จะอยู่ภายใต้การปกครอง เดียวกัน แต่ก็ไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่ละพื้นที่ยังมีเขตการปกครองของตนเอง รวมถึง ดินแดนเมโสโปเตเมีย และชาม (Sham) หรือเลแวนต์ (Levant) ที่กลายเป็นประเทศอิรักและซีเรีย ตามข้อตกลงแบ่งพื้นที่หลังจักรวรรดิออตโตมันล่มสลาย จะเห็นได้ว่า พรหมแดนของอิรักและซีเรียที่ กลุ่มไอเอส พยายามจะยกเลิกนั้นไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง¹²⁰

อย่างไรก็ตาม รัฐอิสลามและระบอบคอลีฟะห์ (Caliphate) ในแบบของกลุ่มไอเอสต่าง จากแบบดั้งเดิมที่กลุ่มพยายามอ้างถึง รัฐอิสลามในอดีตนั้นก่อตั้งโดย ศาสดามุฮัมมัดที่ได้รับ บัญชาจากอัลลอฮ์ให้อพยพประชากรจากนครมักกะฮ์ (Makkah) สู่นครมาดีนะ (Medina) ใน ค.ศ. 622 รัฐอิสลามนี้อยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและซุนนะฮ์¹²¹ที่วางไว้โดยพระเจ้า และภารกิจของ ท่านมุฮัมมัดคือ การกำหนดเงื่อนไขซึ่งประชาชนจะได้รับความยุติธรรมทางสังคมตามมาตรฐานที่ ได้ประกาศไว้ในอัลกุรอาน ในโองการอัลลอฮ์ที่ได้ตรัสว่า “บรรดาผู้ที่เราให้อำนาจปกครองแผ่นดิน แก่พวกเขา พวกเขาก็ดำรงการละหมาด บริจาคทานชะกาต ใช้ในการทำความดี ห้ามทำสิ่งที่ ต้องห้าม และสิ่งที่ไม่ยุติธรรม” ในการสถาปนารัฐอิสลาม ศาสดามุฮัมมัดให้ความสำคัญในด้าน การดำเนินการต่างๆ ตามบทบัญญัติอิสลามในทุกๆ ด้านของการดำเนินชีวิต มีการสถาปนากฎหมาย การปกครองเพื่อรักษาความสงบสุขและความมั่นคงของรัฐ มีการสร้างกองทัพที่สามารถสร้างความ มั่นคงและรักษาความปลอดภัยจากการรุกรานจากภายนอก มีแหล่งรายได้ที่พอเพียง ประชาชนมี ความจงรักภักดี และมีเขตการปกครองที่มั่นคง¹²² นอกจากนี้ระบอบคอลีฟะห์ ซึ่งหมายถึง การ ปกครองที่ผู้นำมีอำนาจหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชาวมุสลิม เป็นระบอบการปกครองของอิสลามที่

¹²⁰ Gordon, Jennifer Thea. (2014). ISIS desire to erase Sykes-Picot is rooted in fiction, Not history. (online).

¹²¹ ซุนนะฮ์คือ แนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบท่านรอซูล (บุคคลที่อัลลอฮ์เลือกมาจากเหล่านบีต่างๆ และแต่งตั้งให้เป็นรอซูลเพื่อ เผยแพร่ศาสนาอิสลามแก่มนุษย์) ศาสนาอิสลามถือว่าท่านรอซูลคือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแบบอย่างคำสอนของอัลลอฮ์ได้สมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านรอซูลเพื่อให้เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์เท่าที่จะทำได้

¹²² สามารถ ทองเผื่อ. (2562). **อิสลามกับการเมือง** = Islam and Politics. หน้า 44.

หายไปเกือบหนึ่งศตวรรษ แต่เป็นระบอบที่ประเทศอาหรับและชาวมุสลิมยังมีความผูกพันอยู่ เนื่องจากเป็นระบอบการปกครองในยุคทองของอิสลาม คอลีฟะห์หรือกาหลิบคนสุดท้ายในโลกมุสลิมคือ คอลีฟะห์ ของอาณาจักรออตโตมันที่สิ้นสุดอำนาจการเป็นคอลีฟะห์ ใน ค.ศ 1920 ต่อมาอาณาจักรออตโตมันถูกแทนที่ด้วยรัฐชาติ ที่ให้บทบาททางสังคมมากกว่าบทบาทของศาสนา (Secularism)¹²³

การประกาศตั้งรัฐอิสลามและเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มไอเอสนั้น ได้สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์และเป้าหมายของกลุ่มที่ขยายตัวมากขึ้น กล่าวคือ พื้นที่ในการปฏิบัติการไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในอิรักและซีเรียเท่านั้น แต่มีการปฏิบัติการในพื้นที่ภายนอกรัฐอิสลาม อย่างเช่น ในประเทศฝรั่งเศส เลบานอน เบลเยียม สหรัฐฯ เยอรมนี อังกฤษ เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มไอเอสมียุทธศาสตร์เพื่อขยายอิทธิพลของกลุ่ม 4 ระดับ ระดับที่หนึ่งคือ การทำลายเขตแดนและสร้างเงื่อนไขสำหรับการก่อสงครามกลางเมือง ระดับที่สองคือ การตั้งรัฐอิสลามในพื้นที่อิรักและซีเรียในฐานะผู้นำโลกอิสลาม ระดับที่สามคือ การรวบรวมคนที่มีใจเดียวกันในการต่อสู้ให้เดินทางเข้าไปอยู่รวมกันภายใต้ดินแดนที่ปกครองด้วยผู้นำคนเดียวกัน และระดับที่สี่คือ การพยายามสร้างความสัมพันธ์กับมุสลิมทั่วโลกด้วยการตั้งรัฐอิสลาม¹²⁴ ซึ่งการประกาศนี้ทำให้กลุ่มนักรบมุญาฮิดีนหลายกลุ่มเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอส และยังทำให้ประชาชนบางส่วนที่ต้องการรัฐอิสลามให้การสนับสนุนกลุ่มไอเอส โดยการสนับสนุนนี้มาจากชาวมุสลิมจากหลากหลายประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส แคนาดา ออสเตรเลีย เบลเยียม เป็นต้น ซึ่งประสิทธิภาพในการครอบครองดินแดนและปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสทำให้ประชาคมโลกหันมาให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น

การบริหารจัดการภายในของรัฐอิสลาม

กลุ่มไอเอสมีการแบ่งการบริหารงานภายในรัฐอิสลามออกเป็นสภาต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการแตกต่างกันไป โดยแบ่งเป็น 9 สภาคือ 1. สภาผู้นำ (Leadership council) ทำหน้าที่บัญญัติกฎหมาย และตัดสินใจในเรื่องสำคัญ 2. สภาชูรอ (Shura council) รับผิดชอบประเด็นด้านศาสนา ทหาร และให้คำปรึกษาต่อสภาผู้นำ 3. สภาทหาร (Military council) มีหน้าที่คล้ายกระทรวงกลาโหมของรัฐทั่วไป 4. สภากฎหมาย (Legal council) รับผิดชอบด้านข้อขัดแย้งในครอบครัว และการกระทำผิดหลักศาสนา 5. สภาความมั่นคง (Security council) รับผิดชอบกิจการความมั่นคงภายในรัฐ รวมถึงงานตำรวจ 6. สภาข่าวกรอง (Intelligence council) ทำหน้าที่ให้ข่าว

¹²³ จรัญ มะลูลีม. (2559). เล่มเดิม. หน้า 115.

¹²⁴ Sands, Timothy. (2016). Strategies for combatting Islamic State. (online).

เกี่ยวกับศัตรู 7. สภาการเงิน (Financial council) ทำหน้าที่คล้ายกระทรวงการคลัง และกระทรวงพาณิชย์ของรัฐทั่วไป 8. สภาสันับสนุนนักต่อสู้ (Fighters assistance council) ทำหน้าที่สนับสนุนการเข้ามาของนักรบญิฮาด จัดหาที่อยู่อาศัย รับผิดชอบงานลักลอบขนถ่าย หนีเข้า-ออกเมืองต่างๆ ระหว่างอิรักและซีเรีย และ 9. สภาสื่อสารมวลชน (Media council) รับผิดชอบการออกคำประกาศและแถลงการณ์อย่างเป็นทางการของรัฐ รวมถึงบริหารจัดการสื่อออนไลน์¹²⁵

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานย่อยที่ทำหน้าที่ในด้านต่างๆ อย่าง หน่วยงานด้านการศึกษา (Diwan al-Ta'aleem) หน่วยงานด้านการบริการ (Diwan al-Khidamat) หน่วยงานด้านสุขภาพ (Diwan al-Siha) หน่วยงานด้านการตัดสินและการบริหารงานยุติธรรม (Diwan al-Qada wa al-Mazalim) หน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับน้ำมัน (Diwan al-Rikaz) หน่วยงานด้านสวัสดิการ (Diwan al-Zakat wa al-Sadaqat) หน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ (Diwan al-Hisba) หน่วยงานด้านการจัดการมัสยิดและสถาบันทางศาสนา (Diwan al-Awqaf qa al-Masajid) และยังมีกองกำลังผู้หญิงขึ้นในชื่อ กองกำลังอัล-คันซา (al-Khansaa) เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจและบังคับใช้กฎหมายต่อผู้หญิง มีการลาดตระเวนเพื่อดูแลและควบคุมให้ผู้หญิงปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐอิสลาม¹²⁶

หน่วยงานด้านการศึกษามีหน้าที่ควบคุมการจัดการการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยหน่วยงานนี้ จะแสดงผลมมองต่อการศึกษาผ่านการวาดภาพบนผนังของโรงเรียน และมีการแบ่งโครงสร้างการศึกษาออกเป็น 6-3-3 คือ ประถมศึกษา 6 ปี มัธยมต้น 3 ปี และมัธยมปลาย 3 ปี และมีจัดการสอบในระดับมัธยมต้นปีที่ 3 (Grade 9) และมัธยมปลายปีที่ 3 (Grade 12)

¹²⁵ Alexander, Yonah; & Alexander, Dean. (2015). The Islamic State: Combatting the Caliphate without border. (online).

¹²⁶ จิตราภรณ์ จิตรร. (2557). ISIS กับการเปลี่ยนแปลงในวันออกกลาง. หน้า 7.

ภาพประกอบ 6 ภาพวาดบนผนังของโรงเรียน ในเมืองนินาวา มีข้อความว่า “Together we cultivate the tree of the Caliphate.”

ที่มา : Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State (Is) Administration in Ninawa Province: Part I.

นอกจากนี้ หน่วยงานด้านการศึกษาในยังมีหน้าที่ในการกำหนดหลักสูตร โดยปิดหลักสูตร และสาขาวิชาที่ขัดกับกฎหมายชารีอะห์ ได้แก่ วิทยาลัยสิทธิมนุษยชนการเมือง ศิลปกรรมศาสตร์ วิชาพลศึกษา วิชาปรัชญา การจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม และยังคงเลิกวิชาที่ขัดกับกฎหมายชารีอะห์ ได้แก่ วิชาประชาธิปไตย วัฒนธรรม เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน ภูมิศาสตร์ และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ถูกต้อง หน่วยงานนี้ยังได้กำหนดระยะเวลาในการสอบของแต่ละชั้นเรียน โดยในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยโมซูล คณะแพทยศาสตร์ เป็นคณะแรกที่ถูกปรับเปลี่ยนเวลาสอบ¹²⁷

¹²⁷ Aymenn, Jawad al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State Administration in Ninawa part1. (online).

**Islamic State: Caliphate on the program of the prophets.
Diwan al-Ta'aleem
Mosul College of Medicine**

Final examination for the first setting for year of study (1435/2014)

Day	Date	First	Second	Third	Fourth	Fifth	Sixth
Saturday	11/10	Foundations of Medicine		Microbes			
Sunday	12/10		Autopsy			Women's (Obstetrics)	
Monday	13/10						
Tuesday	14/10			Parasites	Surgery		
Wednesday	15/10				Ethics	X-Rays	
Thursday	16/10	Biology	Tissue				
Saturday	18/10				Behavioural Sciences	Children	
Sunday	19/10	Medical physics		Medications			
Monday	20/10		Medical Chemistry				Surgery
Tuesday	21/10			Societal medicine		Psychology	
Wednesday	22/10				Societal Medicine	ENT	
Saturday	25/10			Internal medicine	Legal/forensic medicine	Dermatology	

**Note: Exams begin at 9:00 a.m. sharp
With our prayers for your success and excellence in the dunya [material world] and Hereafter**

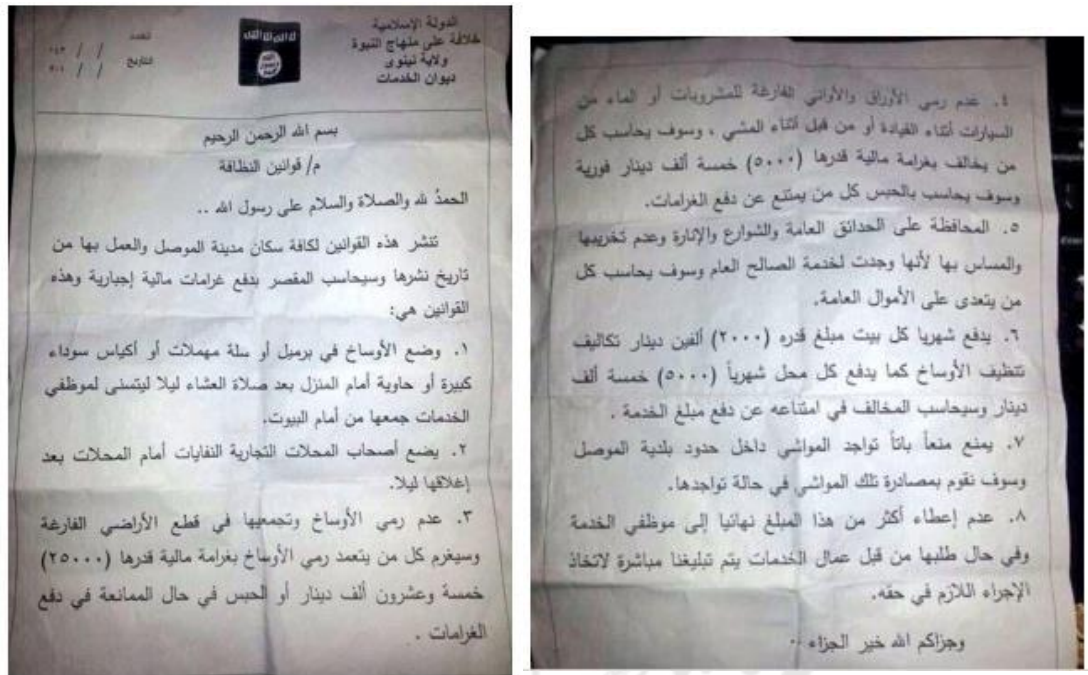
ภาพประกอบ 7 ตารางสอบคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยโมซูล

ที่มา : Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State (Is)

Administration in Ninawa Province: Part I

หน่วยงานด้านการบริการมีหน้าที่รับผิดชอบการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน โดยเฉพาะ ไฟฟ้า สุขภาพบาล น้ำ การก่อสร้าง แต่พบว่าในเมืองโมซูล การผลิตไฟฟ้ามีปัญหาเนื่องจากถูกตัดขาดจากแหล่งไฟฟ้าของประเทศอิรัก ประชาชนในพื้นที่จึงต้องปั่นไฟใช้เองจากเครื่องปั่นไฟภายในบ้าน ซึ่งต่างจากในเมืองร็อกกาของซีเรีย ที่กลุ่มไอเอสสามารถควบคุมเขื่อนบริเวณแม่น้ำยูเฟรติส (Euphrates) ที่เป็นแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ จึงทำให้ไม่ประสบปัญหาด้านพลังงานไฟฟ้า หน่วยงานด้านการบริการนี้ยังออกกฎหมายสุขภาพบาลเพื่อดูแลเรื่องการจัดการขยะ โดยให้ใส่ขยะในถุงสีดำวางไว้หน้าบ้านในเวลาหลังการสวดมนต์ตอนเย็น เจ้าของร้านค้าและธุรกิจต้องวางถุงขยะไว้หน้าร้านในเวลากลางคืนหลังปิดร้าน และต้องจ่ายค่าทำความสะอาดของเสียใน

ราคา 2,000 ดินาร์หรือ 1.75 ดอลลาร์สหรัฐสำหรับบ้านเรือน และ 5,000 ดินาร์หรือ 4.40 ดอลลาร์สหรัฐสำหรับร้านค้าและธุรกิจต่างๆ และห้ามเลี้ยงปศุสัตว์ในพื้นที่เมืองโมซูลและเมืองร็อกกา รวมถึงกำหนดโทษสำหรับผู้ที่ยังขยะในที่สาธารณะ และทำลายทรัพย์สินสาธารณะอย่างเช่น ถนน เสาไฟฟ้า เป็นต้น

ภาพประกอบ 8 ประกาศเกี่ยวกับการจัดการขยะ

ที่มา: Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State (Is)

Administration in Ninawa Province: Part II

หน่วยงานด้านสุขภาพทำหน้าที่ดูแลเรื่องการรักษาทางการแพทย์ต่างๆ โดยหน่วยงานนี้ที่เมืองโมซูล ประสบปัญหาจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดของกลุ่มไอเอสที่บังคับให้แยกผู้หญิงและผู้ชายออกจากกัน การดูแลจึงยากลำบากมากขึ้น รวมถึงในพื้นที่ดังกล่าวถูกตัดขาดจากเวชภัณฑ์ ทำให้ยาและอุปกรณ์การแพทย์มีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะยาในกลุ่มโรคเรื้อรัง เช่น ความดันเลือด เบาหวาน ไต หัวใจ เป็นต้น หน่วยงานนี้จึงพยายามควบคุมราคาขายที่ขายในร้านขายยาให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมคือ หากซื้อมาในราคา 1,000 ดินาร์ สามารถขายได้ในราคา 1,250 ดินาร์ หากซื้อมาในราคา 10,000 ดินาร์ สามารถขายได้ในราคา 11,500 ดินาร์ โดยร่วมมือกับหน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษเพื่อให้ร้านขายยาปฏิบัติตามข้อกำหนด

سؤاله الرحمن الرحيم
 دولة الخلافة الإسلامية ذاتية النمو والاطمح الجوهري:
 نظرًا لما يحمله بعض السليويين من اصحاب الفطن المتحدون من قبل في هذه الدنيا والموثوق العروة والمنطقة قام هؤلاء في الدولة الإسلامية بخدا
 العمل لمساعدة أولئك السليويين من اجل فتح جرائد لثباتهم في الامارات في الموصل وقد ساءت حالته الآن هذه السليويين يتكون من اقطاع ضمت
 في اعمار الاثوية وطبقها لخدمة الامراض المزمنة بخصه هذه بعض اصحابه من الاثري القتل صيدهم وانتهت هذه الاوضاع برفع اعمار
 الاثوية وخصوصها المهمة من الامراض المزمنة (الذئبة والصدف والسكري والقلب وغيرها) وهذا مما زاد ثقل ثقل بعض السليويين من حتى
 بعضهم لم يستطع شراء تلك الاثوية. وهذه وبها تسامت الامور في دول العسرة في دولنا ما يتلى:

:- توجهه في اعمار الاثوية واصحابه جعل (العسلية) بالانوار بمنطقة والنسب التالية:
 1_ عندما يتم شراء المواد من المصنوع سعر (1000) دينار عراقى كانه سعر (1250) دينار عراقى فقط.
 2_ عندما يتم شراء المواد من المصنوع سعر (10000) دينار عراقى كانه سعر (11500) دينار عراقى فقط.
 3_ يكون نسبة الربح من سعر (250) دينار عراقى (1000) دينار عراقى 35%
 4_ يكون نسبة الربح من سعر (1000) دينار عراقى (10000) دينار عراقى 25%
 5_ يكون نسبة الربح من سعر (10000) دينار عراقى فما فوق 15%
 وهذا برؤى الاثوية من قبل الامور اصحابه المتسلمات تكون هناك تعاون بين المسلمين حتى البر والتوى واتجاه روج التعاون والسحة بين
 المسلمين والمسلمين سوف يحرص عليه قسمة الشريعة.
 والله من وراء القصد
 دولة الخلافة الإسلامية بسم الله
 سئل عن اصحابه وهم: احمد الجوهري

ภาพประกอบ 9 ประกาศควบคุมราคา

ที่มา : Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State (Is)

Administration in Ninawa Province: Part li

หน่วยงานด้านการตัดสินใจและการบริหารงานยุติธรรมมีหน้าที่ในการจัดการประชาชนที่พยายามหนีออกจากรัฐอิสลาม เพราะบัณฑิตที่จับใหม่จำนวนมากเดินทางออกจากรัฐอิสลาม ซึ่งโทษของการหลบหนีคือ การยึดทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ที่ยึดได้จะถูกพ่นเครื่องหมาย ra ที่มาจากรอฟีฎาฮ์ (Rafidi) หมายถึงชาวชีอะห์ และ nun ที่มาจากนัศรอนี (Nasrani) หมายถึงชาวคริสต์ เพื่อแยกความแตกต่างทางสำนักคิดของเจ้าของเดิม ที่พักอาศัยที่ยึดได้จะถูกยกให้กับประชาชนและนักรบของกลุ่มไอเอส และโรงแรมที่ถูกยึดจะอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มไอเอสเพื่อเป็นแหล่งจ้างงานแก่ประชาชน นอกจากนี้ยังมีการเปิดประมูลอสังหาริมทรัพย์อีกด้วย

ภาพประกอบ 10 บ้านที่ถูกยึดในเมืองโมซูล

ที่มา : Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State (IS)

Administration in Ninawa Province: Part II

หน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับน้ำมันทำหน้าที่ดูแลการผลิตน้ำมันจากโรงกลั่น การตั้งสถานีบริการน้ำมันในที่ต่างๆ ในพื้นที่รัฐอิสลาม รวมไปถึงแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำมัน ซึ่งบ่อน้ำมันในบาอิจิ (Baiji) ของเมืองโมซูลนั้น น้ำมันที่ผลิตได้ไม่ค่อยสะอาดนัก จึงต้องนำเข้าน้ำมันจากบ่อน้ำมันอื่น รวมถึงจากบ่อน้ำมันในซีเรียด้วย ทำให้น้ำมันมีราคาสูงขึ้น จึงต้องแก้ปัญหาด้วยการเปิดสถานีบริการน้ำมันบริเวณทางเหนือของเมืองโมซูล และขายน้ำมันในราคาถูก

หน่วยงานด้านสวัสดิการมีสำนักงานอยู่ทั่วพื้นที่รัฐอิสลาม ทำหน้าที่ดูแลและกระจายสวัสดิการแก่ประชาชนโดยเฉพาะคนจน เด็กกำพร้าทั้งในด้านการเงินและอาหาร มีการจำหน่ายและจัดหาอาหารในราคาถูก ซึ่งสวัสดิการเหล่านี้มาจากเงินชะกาตที่ได้จากการบริจาค หน่วยงานนี้จึงมีหน้าที่ดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น¹²⁸

¹²⁸ Aymenn, Jawad al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State Administration in Ninawa part2. (online).

หน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษได้ตั้งตำรวจศาสนาเพื่อควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมายชาอริอะห์ ตำรวจเหล่านี้จะจับผู้กระทำความผิดส่งให้หน่วยงานเพื่อกำหนดบทลงโทษ เช่น การเขียนตี ปราบ ยึดทรัพย์ เป็นต้น หน่วยงานนี้ยังดูแลเรื่องการบังคับเวลาเปิดปิดของร้านค้าในช่วงเวลาละหมาด โดยจะต้องปิดร้านในเวลาสัญญาณเรียกละหมาดดังขึ้น เป็นเวลา 15 นาทีในช่วงละหมาดตอนพระอาทิตย์ตกดิน และ 20 นาทีสำหรับการละหมาดในเวลาอื่นๆ หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษเช่น ปราบ หรือยึดร้าน

ภาพประกอบ 11 ผู้คนกำลังละหมาดในเมืองโมซูล

ที่มา : Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State (IS)

Administration in Ninawa Province: Part III

ภาพประกอบ 12 ผู้คนกำลังละหมาดในเมืองร็อกกา

ที่มา : Aymenn, Jawad Al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State (IS) Administration in Ninawa Province: Part III

หน่วยงานด้านการจัดการมัสยิดและสถาบันทางศาสนา ทำหน้าที่จัดการเงินและของบริจาค รวมถึงดูแลมัสยิดและสถาบันทางศาสนา มีการตั้งโรงเรียนสอนศาสนา เปิดโรงเรียนศาสนาสำหรับผู้หญิง ให้ใช้มัสยิดสอนอัลกุรอานแก่เด็กในพื้นที่ ในด้านการจัดการสอนศาสนาหน่วยงานนี้ได้ร่วมมือกับหน่วยงานด้านการศึกษาเพื่อควบคุมดูแลการสอน¹²⁹

ในการบริหารจัดการพื้นที่รัฐอิสลามของหน่วยงานต่างๆ และการปฏิบัติการทางทหาร จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ซึ่งเงินทุนของกลุ่มไอเอสนั้นมาจากหลายแห่ง ใน ค.ศ. 2008 รายได้ของกลุ่มอยู่ที่ประมาณ 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน แต่ใน ค.ศ. 2014 สูงขึ้นถึง 1.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี¹³⁰ และใน ค.ศ. 2015 กลุ่มไอเอสมีรายได้สูงถึง 6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ถือเป็นรายได้ที่สูงที่สุดตั้งแต่ก่อตั้งกลุ่มมา¹³¹ จะเห็นได้ว่าการเงินของกลุ่มมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง

¹²⁹ Aymenn Jawad al-Tamimi. (2015). Aspects of Islamic State Administration in Ninawa part3. (online).

¹³⁰ Heibner, Stefan et al. (2017). Caliphate in Decline: An Estimate of Islamic State's Financial Fortunes. (online).

¹³¹ Clark, Colin P. (2018). ISIS's new plans to get rich and wreak havoc. (online).

รายได้หลักของกลุ่มไอเอสจะมาจากการกระทำผิดกฎหมายในพื้นที่ที่ยึดครองได้ อย่างการควบคุม บ่อน้ำมันและโรงกลั่น การยึดครองพื้นที่ทางการเกษตรอย่างทุ่งข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ฝ้าย และ ปศุสัตว์ การปล้นธนาคาร การขู่กรรโชก การขโมยเงินและทรัพย์สิน การเก็บภาษีที่ผิดกฎหมายจาก สินค้าและการโอนเงิน แหล่งรายได้เหล่านี้ทำให้กลุ่มไอเอสมีอิสระทางการเงิน ต่างจากกลุ่มติดอาวุธ อื่นที่ต้องพึ่งพิงอยู่กับผู้บริจาค การกุศล และการสนับสนุนจากรัฐ

การยึดครองพื้นที่ขนาดใหญ่ในอิรักและซีเรีย โดยเฉพาะพื้นที่ทางภาคตะวันออกของซีเรีย ภาคตะวันตก และภาคเหนือของอิรักที่มีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติสำคัญอย่าง น้ำมัน จึงทำให้ กลุ่มไอเอสสามารถควบคุมแหล่งผลิตน้ำมันได้เป็นจำนวนมาก โดยควบคุมบ่อน้ำมันได้ถึง 7 แห่งใน เมืองดีร์ เอซ-ซอร์ (Deir Ez-zor) และเมืองรักกา รวมถึงในเมืองอัล-โอมาร์ (al-Omar) และเมืองจาฟตรา (Jaftra) ที่สามารถผลิตน้ำมันได้ถึง 6 หมื่นบาร์เรลต่อวัน¹³² นักวิเคราะห์ทางทหารของสหรัฐฯ ได้ ประเมินว่าบ่อน้ำมันในเมือง อัล-โอมาร์ สร้างรายได้ให้กับกลุ่มไอเอสถึง 1.7 – 5.1 ล้านดอลลาร์ สหรัฐต่อเดือน¹³³ จากข้อมูลขององค์การพลังงานระหว่างประเทศ (International Energy Agency - IEA) กล่าวว่า กลุ่มไอเอสสามารถควบคุมบ่อน้ำมันประมาณ 13 แห่งในอิรัก ในจังหวัด นินาวา (Ninawa) อันบาร์ (Anbar) ซาลาเฮดดิน (Salaheddin) และเคิร์คุก (Kirkuk) ที่มีกำลังการผลิตถึง 6 หมื่นบาร์เรลต่อวัน การที่กลุ่มไอเอสควบคุมแหล่งผลิตน้ำมันขนาดใหญ่เหล่านี้ทำให้กลุ่มสามารถ กลั่นน้ำมันใช้เองได้ นอกจากนี้ การควบคุมโรงกลั่นน้ำมันยังสร้างรายได้จำนวนมากจากการกลั่น น้ำมันเพื่อขายในตลาดมืด และขายให้กับประชาชนในพื้นที่ ทำให้การค้าน้ำมันถือเป็นแหล่งรายได้ หลักของกลุ่ม โดยจะกลั่นน้ำมันในโรงกลั่นขนาดเล็กและขนส่งไปยังชายแดนตุรกีที่มีผู้ซื้อน้ำมัน ในตลาดมืด เนื่องจากเป็นการขายแบบผิดกฎหมาย น้ำมันจึงต้องขายในราคาถูกและราคามีความ ผันผวนไปตามราคาตลาด นอกจากนี้กลุ่มไอเอสยังส่งน้ำมันไปยังจอร์แดน อิหร่าน เคิร์ดิสถาน ตุรกี และประเทศอื่นๆ มีการตั้งข้อสงสัยว่า มีการขายน้ำมันกลับไปให้ระบอบอัล-อัสซาดจากพ่อค้า คนกลางบางกลุ่ม กลุ่มไอเอสได้ควบคุมกำลังผลิตน้ำมันในซีเรียถึงร้อยละ 60 และในอิรักประมาณ ร้อยละ 9 มีกำลังการผลิตน้ำมันทั้งหมดของกลุ่มไอเอสอยู่ระหว่าง 100,000 – 140,000 บาร์เรลต่อ วัน กำไรที่ได้จากการขายน้ำมันสูงถึง 3 - 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อวัน ซึ่งสร้างผลกำไรประจำปีให้ กลุ่มไอเอสถึง 730 - 1,460 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹³⁴

¹³² Michael, Martin. & Hussein, Solomon. (2017). Islamic State: Understanding the Nature of the Beast and Its Funding. (online).

¹³³ Gordon, Michael R; & Schmitt, Eric. (2015). U.S. Steps Up Its Attacks on ISIS-Controlled Oil Fields in Syria. (online).

¹³⁴ Michael Martin; & Hussein Solomon. (2017). op. cit.

รายได้หลักของกลุ่มอันดับต่อมาคือ การขายวัตถุโบราณที่ขโมยไปจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จากสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในเขตแพลมัยรา (Palmyra) ของซีเรีย และในเมืองโมซูลของอิรัก ซึ่งพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มไอเอส นอกจากนี้ยังลักลอบขนย้าย ศิลปวัตถุของซีเรียประมาณ 100 ชิ้น เหยียบในสมัยไบเซนไทน์ เครื่องปั้นดินเผา และแก้วสมัยโรมัน เข้าสู่อังกฤษ โดยกลุ่มไอเอสได้กำหนดภาษีร้อยละ 20-50 สำหรับการขุดค้นโบราณวัตถุและการขน วัตถุเหล่านี้ออกจากพื้นที่ ในบางพื้นที่อย่างทางภาคตะวันออกของซีเรียบริเวณแม่น้ำยูเฟรติส กลุ่มไอเอสตั้งสำนักงานเพื่อควบคุมด้านการขุดโบราณวัตถุ ซึ่งสามารถทำเงินให้กับกลุ่มได้ ประมาณ 150-200 ล้านดอลลาร์ต่อปี¹³⁵ มีการตั้งข้อสังเกตว่า ธุรกิจค้าวัตถุโบราณอาจจะขึ้นมาเป็น แหล่งรายได้หลักของกลุ่มแทนการค้าน้ำมันที่เริ่มตกต่ำลงจากการโดนโจมตีจากสหรัฐฯ

รายได้ของกลุ่มไอเอสยังมาจากการชู้กรวโซกและการเก็บภาษีอย่างผิดกฎหมาย รายได้จากแหล่งนี้ค่อนข้างมั่นคง เห็นได้จากการที่กลุ่มไอเอสยึดเมืองโมซูลซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ ทำให้ กลุ่มไอเอสสามารถหาเงินได้ถึง 12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯภายในเมืองเดียว มีรายงานระบุว่า รายได้ การชู้กรวโซกและเก็บภาษีจากประชาชนในพื้นที่รัฐอิสลาม ถือเป็นแหล่งรายได้ขนาดใหญ่ของกลุ่มที่ สูงถึง 360 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯต่อปี และการควบคุมพื้นที่ชายแดนระหว่างอิรักและซีเรีย ทำให้กลุ่ม สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการขนส่งสินค้าได้ ประมาณ 200 - 1,000 ดอลลาร์สหรัฐฯต่อ เที่ยว¹³⁶ และยังเรียกเก็บภาษีจากเจ้าของกิจการ ชาวนาในพื้นที่รัฐอิสลาม ให้จ่ายกำไรที่ได้จากการ ขายสินค้าให้กับกลุ่มไอเอส เช่น ร้านขายยาในเมืองโมซูลจะถูกเก็บภาษีประมาณร้อยละ 10-35 ของยอดการขายทั้งหมด กระทรวงด้านสิทธิมนุษยชนอิรัก (The Iraqi Human Rights Ministry) กล่าวว่า กลุ่มไอเอสกำหนดให้นักเรียนในเมืองโมซูลและเมืองอื่นๆ ในพื้นที่รัฐอิสลามต้องเสียภาษี รายเดือน กำหนดให้นักเรียนชั้นประถมจ่ายภาษีประมาณ 22 ดอลลาร์สหรัฐฯ นักเรียนชั้นมัธยม จ่ายภาษีประมาณ 43 ดอลลาร์สหรัฐฯ และนักศึกษามหาวิทยาลัยต้องจ่ายภาษีประมาณ 65 ดอลลาร์สหรัฐฯ¹³⁷ นอกจากนี้ กลุ่มไอเอสยังได้ควบคุมโครงสร้างพื้นฐานทางพลังงาน ในบางกรณี จะเปิดให้ผู้จ่ายเงินสามารถใช้บริการสาธารณูปโภคได้ เช่น ในเมืองร็อกกา กลุ่มไอเอสเรียกเก็บเงิน ประมาณ 20 ดอลลาร์สหรัฐฯในทุกๆ 2 เดือนจากเจ้าของกิจการในการใช้ไฟฟ้า น้ำ และบริการ

¹³⁵ การโจมตีที่กรุงปารีส ของฝรั่งเศส ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 มีค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติการประมาณ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ เงินทุนที่ใช้ในปฏิบัติการนี้มาจากการลักลอบขายวัตถุโบราณ จะเห็นได้ว่าธุรกิจนี้สร้างรายได้จำนวนมากให้กับกลุ่มไอเอส

¹³⁶ Blannin, Patrick. (2017). Islamic State's financing: Sources, Methods and Utilisation. *Counter Terrorist Trends and Analyses*. 9(5): 13-22. (online).

¹³⁷ The New York Times. (2014). Turkey votes to allow operations against ISIS. (online).

รักษาความปลอดภัย¹³⁸ กลุ่มไอเอสยังได้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากชาวคริสต์ประมาณร้อยละ 5 สำหรับการถอนเงิน ซึ่งเป็นการสร้างกำไรให้กับกลุ่มไอเอสอย่างต่อเนื่องจากการทำธุรกรรมทางการเงิน

กลุ่มไอเอสยังมีรายได้จำนวนมากจากการค้ายาเสพติด จากข้อมูลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดรัสเซีย (Russian Federal Drug Control Service) ระบุว่า การค้ายาเป็นแหล่งรายได้ขนาดใหญ่ของกลุ่มไอเอส สร้างรายได้ประมาณ 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีจากอุตสาหกรรมยาเสพติด ซึ่งโคเคนประมาณ 48 ตันทำรายได้ประมาณ 1.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และการขนส่งเฮโรอีนกลายเป็นแหล่งรายได้อีกทางหนึ่งของกลุ่ม โดยส่งข้ามอ่าวเอเดน (Gulf of Aden) เข้าสู่ประเทศในทวีปแอฟริกา ทำให้จำนวนผู้ซื้อขายยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาค กลุ่มไอเอสยังมีเป้าหมายในการขยายดินแดนไปทางเหนือเข้าสู่เอเชียกลางอย่างประเทศ ทาจิกิสถาน (Tajikistan) อุซเบกิสถาน (Uzbekistan) เติร์กเมนิสถาน (Turkmenistan) เพื่อขยายเส้นทางการขนส่งยาเสพติดเพื่อสร้างรายได้แทนที่รายได้จากการค้าน้ำมันที่เสียไป เมื่อบ่อน้ำมันถูกกองกำลังร่วมสหรัฐฯ โจมตีทางอากาศตั้งแต่เดือน สิงหาคม ค.ศ. 2014¹³⁹

นอกจากการค้ายาเสพติดแล้ว กลุ่มไอเอสยังลักลอบค้ามนุษย์ ซึ่งสร้างรายได้ประมาณร้อยละ 20 ของรายได้ทั้งหมด แต่แหล่งรายได้ที่ผิดกฎหมายในกรณีนี้กลับได้รับความสนใจน้อย เมื่อเทียบกับแหล่งรายได้ทั้งหมดของกลุ่มไอเอส ผู้หญิงจากพื้นที่ต่างๆ จะถูกบังคับให้แต่งงานกับนักรบไอเอส เด็กผู้ชายจะถูกส่งไปยังค่ายฝึกทหาร ฝึกการใช้อาวุธเพื่อเป็นนักรบของกลุ่ม¹⁴⁰ ในกรณีของชาวยาซิดี (Yazidi) ที่เป็นชนกลุ่มน้อยทางภาคเหนือของอิรัก ผู้หญิงและเด็กประมาณ 2,500-4,000 คนถูกบังคับให้แต่งงาน เป็นทาสทางเพศ (sex slavery)¹⁴¹ แก่นักรบไอเอส และถูกนำไปขายในตลาดมืด แต่ในบางกรณีผู้หญิงชาวยาซิดีจะถูกปล่อยตัวหากครอบครัวยอมจ่ายเงินประมาณ 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2014 มีรายงานว่าการค้ามนุษย์มีการหมุนเวียน โดยกำหนดราคาเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย อายุประมาณ 1-9 ปีไว้ที่ 165 ดอลลาร์สหรัฐ ผู้หญิงในช่วงวัยรุ่นราคาประมาณ 124 ดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ผู้หญิงอายุมากกว่า 20 ปีราคาจะถูกลง นอกจากนี้กลุ่มไอเอสยังใช้ประโยชน์จากปัญหาผู้อพยพที่ต้องการอพยพจากภูมิภาคตะวันออก

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Michael, Martin; & Hussein, Solomon. (2017). op. cit.

¹⁴⁰ ในวิดีโอที่เผยแพร่โดยกลุ่มไอเอสชื่อ The Cup of the Caliphate เป็นวิดีโอที่เสนอมภาพเด็กอายุ 4 ปีที่จุดระเบิดสายลับ 4 คนในรถยนต์ และเด็กอายุ 3 ปีใช้อาวุธปืนยิงชายที่ยืนอยู่ในสนามเด็กเล่น และยังมีเด็กกลุ่มอื่นๆ เข้าไปในเขาวงกตเพื่อหานักโทษและฆ่าด้วยการยิงที่ศีรษะและที่คอ

¹⁴¹ Wood, Graeme. (2015). What ISIS really wants. (online).

กลางและภาคตะวันออกของแอฟริกาเข้าสู่ยุโรป โดยการลักลอบพาผู้อพยพเหล่านี้เข้ายุโรปซึ่งสามารถสร้างรายได้ประมาณ 323 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ผู้สังเกตการณ์เรื่องการอพยพตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มไอเอสมุ่งโจมตีในตะวันออกกลางเพื่อให้เกิดการอพยพของประชาชน ทำให้กลุ่มได้ประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายของผู้อพยพ

กลุ่มยังขยายรายได้ไปยังการค้าอวัยวะมนุษย์ด้วย โดยการจ้างแพทย์ต่างชาติผ่าตัดอวัยวะจากร่างนักรบที่เสียชีวิต และผ่าตัดจากร่างตัวประกันที่ยังมีชีวิต รวมไปถึงการผ่าตัดเอาอวัยวะของเด็กจากชนกลุ่มน้อยในอิรักและซีเรีย กลุ่มไอเอสได้ตั้งแผนการขายอวัยวะขึ้นโดยเฉพาะเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบการขายหัวใจ ตับ ไต ในตลาดมืด¹⁴² รายงานจาก The Assyrian International News Agency ระบุว่า ชินส์ส่วนอวัยวะจำนวนมากถูกส่งออกจากอิรักและซีเรียไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่าง ซาอุดีอาระเบีย ตุรกี เพื่อส่งไปขายต่อทั่วโลกทำให้กลุ่มไอเอสมีรายได้จากการค้าอวัยวะมนุษย์ประมาณ 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี¹⁴³ จากที่กล่าวมาข้างต้นแหล่งรายได้จำนวนมากเหล่านี้ทำให้กลุ่มไอเอสสามารถจัดหาสวัสดิการให้แก่ นักรบของกลุ่มได้อย่างเต็มที่ และยังคงดึงดูดนักรบจากต่างชาติให้เดินทางเข้าไปยังรัฐอิสลาม

นักรบของกลุ่มไอเอสจะอยู่ภายใต้การดูแลของสภานับสนุนนักต่อสู้ ซึ่งจะจัดหาที่พัก อาหาร สวัสดิการต่างๆ การแต่งงาน และเงินเดือน ซึ่งนักรบไอเอสจะได้รับเงินเดือนประมาณ 400-1,000 ดอลลาร์สหรัฐ รวมไปถึงการดูแลครอบครัวของนักรบ โดยกลุ่มไอเอสได้ใช้การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อดึงดูดนักรบจากที่ต่างๆ ซึ่งจะนำเสนอภาพของรัฐอิสลามที่ยิ่งใหญ่ ความสะอาดสงบ สิ่งตอบแทนหากเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอส การโฆษณาชวนเชื่อนี้ได้ดึงดูดนักรบจากต่างชาติจำนวนมากที่มีอุดมการณ์คล้ายๆ กันและประสบกับปัญหาเชิงโครงสร้างในประเทศของตนเอง เช่น ความยากจน ความหมดหวัง ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้น กลุ่มไอเอสยังได้เสนอสิทธิและทรัพย์สินแก่ผู้ที่เข้าร่วม ให้สถานะความปลอดภัยและความมั่นคงภายใต้การนำของคอลีฟะห์ รวมถึงความพร้อมเรื่องอาหารและสินค้า ด้วยข้อเสนอเหล่านี้จึงทำให้นักรบของกลุ่มไอเอสเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก¹⁴⁴ โดยหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ ได้ประเมินว่า ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2014 กลุ่มไอเอสมีสมาชิกในอิรักและซีเรียประมาณ 31,000 คน แต่กลุ่มผู้สังเกตการณ์เพื่อสิทธิมนุษยชนซีเรีย (Syrian Observatory for Human Rights) ประเมินว่า กลุ่มไอเอสมีสมาชิกประมาณ 50,000 คน

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Blake, Matthew. (2014). Blood money: How ISIS is selling human organs harvested from living hostages and its own dead soldiers to fund terror across the Middle East. (online).

¹⁴⁴ Al Hayat Media Center. op. cit. p.13.

ภาพประกอบ 13 นักรบไอเอสพร้อมกับธงรัฐอิสลาม

ที่มา : African Bulletin. (2017). Terrorism: AU wary about return of around 6,000 IS fighters

งานวิจัยด้านจิตวิทยาของ Yordanova Kalina ได้มีการศึกษาถึงสาเหตุในการเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอสของวัยรุ่นมุสลิม ซึ่งสาเหตุมาจากผู้ลี้ภัยชาวอิรักและซีเรียที่กลับไปยังบ้านเกิดเพื่อเข้าร่วมสงคราม ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่เข้าร่วมสงครามเพื่อแสดงความเป็นชาวอาหรับที่แท้จริง การร่วมญาติถือเป็นสิ่งที่ต้องจารึก โดยข้อมูลมาจากกลุ่มตัวอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นวัยรุ่นอายุประมาณ 18-23 ปี มาจากอิรักและซีเรียที่ลี้ภัยเข้าไปยังบัลกาเรีย ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมาจากพื้นที่สงคราม บางส่วนถูกแกล้งจากการที่ครอบครัวอยู่ฝ่ายประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน และการแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาลซีเรีย ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าถึงความทรงจำเกี่ยวกับการต่อต้านตะวันตก การรุกรานที่นำโดยสหรัฐฯ การใช้ความรุนแรงต่อต้านประชาชนในพื้นที่ที่ทำให้พวกเขาต้องละทิ้งบ้านเกิด และบางส่วนได้หันไปเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอสเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ¹⁴⁵

ในช่วงแรกสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ชาย กลุ่มไอเอสไม่สนับสนุนให้ผู้หญิงเข้าร่วม แต่เนื่องจากการประกาศตั้งรัฐอิสลามทำให้ต้องการแรงงานคนมากขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในด้านต่างๆ จึงประกาศให้ผู้หญิงเข้าร่วมโดยใช้สื่อสังคมเป็นช่องทางติดต่อ ทำให้มีผู้หญิงเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอสมากขึ้น ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ขนส่งอาวุธ เงิน ข่าวสาร รวมถึงปฏิบัติการทางทหารด้วย นอกจากนี้ ยังมี

¹⁴⁵ Yordanova, Kalina. (2016). Troubled Journeys: Some motivations of young Muslim men to join the Islamic State. American Journal of Psychoanalysis. (online).

การประกาศให้ผู้หญิงเดินทางเข้าไปยังรัฐอิสลามเพื่อแต่งงานกับเหล่านักรบของกลุ่มไอเอส โดยใช้การโฆษณาชวนเชื่อถึงความโรแมนติก ใช้ภาพนักรบที่ดูดี มีความศรัทธาในศาสนา ทำให้ดึงดูดผู้หญิงที่ฝันอยากได้ชายหนุ่มหน้าตาดีในองค์กรหัวรุนแรง และจะได้ค่าตอบแทนจากรัฐอิสลามเป็นที่พักอาศัย และเงินจำนวนมาก รวมถึงมีการประกาศพิทวาให้ผู้หญิงชาวมุสลิมทำญิฮาดนิกะห์ (Sexual Jihad) โดยอธิบายว่า เป็นการต่อสู้ในหนทางของพระเจ้า เป็นการก้าวเข้าสู่สนามรบ โดยการตอบสนองของความต้องการทางเพศแก่นักรบ จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้หญิงมุสลิมจากหลายประเทศเดินทางเข้าไปยังรัฐอิสลาม กลุ่มไอเอสจึงได้ตั้งค่ายควบคุมดูแลหญิงสาวเหล่านี้ โดยมี อักซอ มะห์มูด (Aqsa Mahmood) ผู้หญิงชาวสกอตแลนด์ที่เดินทางเข้าไปยังซีเรียเพื่อทำญิฮาดนิกะห์เป็นหัวหน้าค่ายนี้¹⁴⁶

นอกจากนักรบจำนวนมากที่เข้าร่วมกับกลุ่มไอเอสแล้ว ยังมีชนเผ่าและกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ ที่ประกาศเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอส ได้แก่ ผู้นำและบุคคลสำคัญของเผ่า Albu Khamis ผู้นำและบุคคลสำคัญของเผ่า Banu Sa'id ผู้นำและบุคคลสำคัญของเผ่า Al-'Awn ผู้นำและบุคคลสำคัญของเผ่า Al-Khafsah และผู้นำและบุคคลสำคัญของเผ่า Al-Ghanim ในการประชุมระหว่างผู้นำและบุคคลสำคัญของเผ่ากับกลุ่มไอเอสได้มีข้อเรียกร้องจำนวนมาก แต่ข้อเรียกร้องที่สำคัญที่สุดคือ ผู้นำเผ่าต่างๆ ต้องการให้มีการรวบรวมชะกาต หรือเงินบริจาคเพื่อมอบให้กับสำนักงานชะกาตที่ตั้งอยู่ทั่วเมืองวิลายา (Wilayah) เพื่อใช้ในการดูแลเด็กกำพร้า และคนจน และเสนอให้คืนอาวุธที่ได้จากการยึดมาจากทหารของรัฐบาลซีเรียและจากกองทัพปลดปล่อยซีเรียหรือเอฟเอสเอ (Free Syrian Army - FSA)¹⁴⁷ กลุ่มติดอาวุธกลุ่มแรกประกาศความภักดีต่อ อับู บักร อัล-บัฆดาดีคือ กลุ่มโบโก ฮาราม (Bogo Haram) แห่งไนจีเรีย และต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2014 มีกลุ่มที่ประกาศให้การสนับสนุนกลุ่มไอเอสอีกประมาณ 11 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม Abu Mehjen al-Tae'fi Brigade มีฐานในลิเบีย กลุ่ม Ansar al-Tawhid fi Bilad al-Hind มีฐานในอินเดีย กลุ่ม Jaish al-Sahaba มีฐานในซีเรีย กลุ่ม Jund al-Khilafah fi Ard al-Jazaair มีฐานในอัลจีเรีย กลุ่ม Jund al-Khilafah in the Land offi Ard al มีฐานในอียิปต์ กลุ่ม Liwaa Ahrar al-Sunna Baalbek มีฐานในเลบานอน กลุ่ม Majlis Shura al-Mujahideen fi Aknaaf Bayt al-Maqdis มีฐานในฉนวนกาซา กลุ่ม Abu Sayyaf Group กลุ่ม Bangsamoro Islamic Freedom Fighters มีฐานในฟิลิปปินส์ และกลุ่ม Jamaah Ansharut Tauhid กลุ่ม Mujahideen Indonesia มีฐานในอินโดนีเซีย¹⁴⁸

¹⁴⁶ United Nations Security Council. (2015). Aqsa Mahmood. (online).

¹⁴⁷ Al Hayat Media Center. (2014). op. cit. p.14.

¹⁴⁸ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายสากล. (2561). กองกำลังรัฐอิสลาม (Islamic State) กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. (ออนไลน์).

การใช้สื่อเผยแพร่อุดมการณ์

การติดต่อหรือเผยแพร่ข้อมูลรวมถึงแถลงการณ์ของกลุ่มไอเอส มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบคือ สภาสื่อสารมวลชน (Media council) โดยงานด้านการข่าวถือเป็นปฏิบัติการที่สำคัญใกล้เคียงกับปฏิบัติการทางทหาร เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การต่อสู้ของกลุ่มไอเอสที่มีความสำคัญมาก กลุ่มได้ใช้งบประมาณจำนวนมากกับปฏิบัติการด้านการข่าวนี้ และได้วางโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารขนาดใหญ่เพื่อสนับสนุนการผลิตข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพ ทันเหตุการณ์ มีหลายภาษา สามารถสื่อสารกับผู้รับสารได้อย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการถ่ายทอด ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดผ่านหลายช่องทาง เช่น โทรทัศน์ คลื่นวิทยุ อินเทอร์เน็ต และคำบอกเล่า¹⁴⁹ สื่อของกลุ่มไอเอสมีคุณภาพสูง มีหลายภาษา เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มคนที่แตกต่างกันผ่านทางอินเทอร์เน็ต การกระจายเสียง การตีพิมพ์ต่างๆ การสื่อสารของกลุ่มไอเอสแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ หน่วยสื่อสารกลาง (Central Media Unit) สำนักสื่อสารระดับภูมิภาคและจังหวัด (Regional Media Bureau/ Provincial Information offices, Al Wilayah) และการสื่อสารส่วนตัวของสมาชิก นักต่อสู้ รวมถึงผู้สนับสนุนกลุ่มไอเอสจากทั่วโลกจำนวนมากที่มีบัญชี (Account) อยู่ในอินเทอร์เน็ต เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ยูทูบ (YouTube)¹⁵⁰

ในหน่วยการสื่อสารกลาง มีสภาการสื่อสารมวลชน ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางผลิตข่าวสารที่เป็นทางการของกลุ่มไอเอส และกระจายออกไปในรูปแบบต่างๆ เช่น แถลงการณ์ คลิปวิดีโอ รูปภาพ เป็นต้น โดยมีสื่ออยู่ 4 สำนักคือ สถาบันอัล-ฟุรกอน (Al-Furqan Foundation) ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 2006 (ตอนที่ยังเป็นกลุ่มไอเอสไอ) โดยเน้นการสร้างโฆษณาชวนเชื่อ ในรูปแบบวิดีโอ แต่ใน ค.ศ. 2016 ได้เป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นทางการของกลุ่มไอเอส แห่งที่สองคือ สถาบันอัล-อิตีซาม (Al-Itisam Foundation) ทำหน้าที่ผลิตและเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อในรูปแบบของวิดีโอในช่วง ค.ศ. 2013-2014 แห่งที่สามคือ ศูนย์กลางสื่อสารมวลชน อัล-ฮะยาฮ์ (Al-Hayat Media Center) ทำหน้าที่ผลิตข้อมูลข่าวสารส่งไปยังผู้รับสารในโลกตะวันตกโดยเฉพาะ ภายใต้วัตถุประสงค์คือ การระดมสมาชิกใหม่จากพื้นที่ในโลกตะวันตก โดยจะผลิตข่าวสารในหลายรูปแบบหลายภาษา รวมทั้งผลิตวิดีโอที่มีคำแปล บทความ รายงานต่างๆ และแห่งที่สี่คือ สถาบันอัล-นาจาด (The Ajnad Media Foundation) ตั้งขึ้นในเดือน มกราคม ค.ศ. 2014 เป็นศูนย์กระจายการ

¹⁴⁹ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2560). **ขบวนการรัฐอิสลาม**. หน้า 117.

¹⁵⁰ Haroro, Ingram. (2015). **Islamic State's Information Operations Strategy**. (online).

ออกอากาศ เพลงเกี่ยวกับศาสนา การทำความดี เพลงปลุกใจในการทำอิบาดะฮ์ ข้อมูลข่าวสารที่ออกมาจากหน่วยสื่อสารกลางทั้งหมดจะผลิต และเผยแพร่อย่างเป็นทางการจากผู้นำกลุ่มไอเอส¹⁵¹

การสื่อสารระดับต่อมาคือ สำนักสื่อสารระดับภูมิภาคและจังหวัด ตั้งขึ้นในเขตปกครองของพื้นที่รัฐอิสลาม เช่น สำนักการสื่อสารแห่งเขตปกครองในจังหวัดนินาวา (Ninawa) ที่ได้ติดต่อภาพกลุ่มไอเอสที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นตำรวจให้กับเมือง โดยทั่วไปแล้วสำนักสื่อสารระดับภูมิภาคและจังหวัดไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตนเอง ต้องขออนุมัติจากกระทรวงการสื่อสารมวลชนก่อนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเสมอ และเน้นออกคำประกาศ แถลงการณ์ที่เป็นทางการ เพื่อการปฏิบัติการในระดับท้องถิ่น ซึ่งใช้เครื่องมือสื่อสารอย่างง่ายที่มีในพื้นที่นั้น เช่น บ้ายโฆษณา ไปสเตอร์ ไปจนถึงการจัดงาน เวทีต่างๆ¹⁵² ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2014 กลุ่มไอเอสได้ตั้งสถานีวิทยุอัล-บะยัน (Al-Bayan) ขึ้นในเมืองโมซูลเพื่อเผยแพร่ข่าวสาร สถานการณ์ในแต่ละวัน การสนทนา การบรรยายความรู้ การอ้างอิงอัลกุรอาน โดยนำเสนอทั้งในภาษาอาหรับ เคิร์ด อังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย¹⁵³ นอกจากนี้กลุ่มไอเอสยังเข้าควบคุมสถานีโทรทัศน์ในอิรักและซีเรียได้อีกหลายสถานี¹⁵⁴

การสื่อสารระดับสุดท้ายคือ การสื่อสารระดับส่วนตัวของเหล่าสมาชิก และผู้สนับสนุนกลุ่มไอเอสจากทั่วโลก การสื่อสารระดับนี้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ประกาศแถลงการณ์ต่างๆ ของกลุ่ม ผลิตและเผยแพร่ข่าวสารที่ไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะในทวิตเตอร์ (Twitter) ที่มีบัญชีผู้ใช้ของผู้สนับสนุนกลุ่มไอเอสอยู่หลายพันบัญชีทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีการใช้แอปพลิเคชันอย่าง วิสเปอร์ (Whisper) ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถโพสต์ภาพได้โดยไม่ระบุชื่อ¹⁵⁵ การใช้สื่อสังคมในลักษณะนี้ทำให้กลุ่มสามารถเผยแพร่ข้อมูลและโฆษณาชวนเชื่อได้มากยิ่งขึ้น ถึงแม้บางบัญชีผู้ใช้งานจะโดนปิดแต่กลุ่มไอเอสสามารถเปิดบัญชีผู้ใช้ใหม่ได้เสมอ จึงทำให้การแกะรอยกลุ่มไอเอสในสื่อสังคมเป็นไปได้ยาก

นอกจากนี้กลุ่มไอเอสยังมีการสื่อสารผ่านนิตยสารออนไลน์ โดยมี 2 นิตยสารหลักคือนิตยสารดาบิก (Dabiq Magazine) ซึ่งเป็นนิตยสารรายเดือนที่เผยแพร่โดยสถาบัน อัล-ฮะยะฮ์ ในภาษาอังกฤษ ฉบับแรกออกในวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 2014 ในชื่อ The Return of Khalifah มี

¹⁵¹ Combatting Terrorism Center at West Point. (2014). The group that calls itself a state: Understanding the Evolution and Challenges of the Islamic State. (online).

¹⁵² Haroro, Ingram. (2015). op. cit.

¹⁵³ The telegraph. (2015). Islamic State launches English-language radio news bulletins. (online).

¹⁵⁴ Tomlinson, Lucas. (2014). Welcome to Islamic State TV: US officials battle to counter slick ISIS media arm. (online).

¹⁵⁵ Doug, Gross. (2014). Social Media battle augments Iraq bloodshed. (online).

เนื้อหาครอบคลุมหลายประเด็น และยกคำพูดของอับดุล-บัซดาดิ มานำเสนอ การอภิปราย และตีความหะดีษ (คำพูด การกระทำ และชีวประวัติของท่านนบีมุฮัมมัด) ในทางสนับสนุนการต่อสู้ ข้อมูลที่เกี่ยวกับปฏิบัติการทางทหารและการเมืองของกลุ่ม การตีแผ่ความล้มเหลวของสหรัฐฯ ในการรบกับกลุ่มไอเอส การเรียกร้องให้มุสลิมทั่วโลกสังหารผู้รุกรานคือ สหรัฐฯ และทุกประเทศ พันธมิตรของสหรัฐฯ ที่ร่วมต่อสู้กับกลุ่มไอเอส ในทุกฉบับของนิตยสารดาบิคมมี 5 ประเด็นใหญ่คือ 1. หลักเอกภาพของพระเจ้า 2. แนวทางอันชัดเจนและแท้จริงตามครรลองของเหล่าผู้ศรัทธา 3. การอพยพไปยังรัฐอิสลามที่พื้นดินใหม่ 4. การทำสงครามศักดิ์สิทธิ์ และ 5. ความเป็นกลุ่มก้อนแห่งประชาชาติ¹⁵⁶

อีกหนึ่งนิตยสารหลักของกลุ่มไอเอสคือ ข่าวสารรัฐอิสลาม (The Islamic State News : ISN) ที่เน้นการสื่อสารโดยใช้ภาพประกอบเป็นส่วนใหญ่ เป็นนิตยสารออนไลน์ที่เจาะกลุ่มเป้าหมายไปยังกลุ่มคนนอกพื้นที่อิรักและซีเรีย มุ่งเผยแพร่มุมมองที่สนับสนุนการญihad และรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายภาษา และยังมี รายงานรัฐอิสลาม (The Islamic State Report - ISR) ที่นำเสนอเหตุการณ์ และกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มไอเอส โดยเฉพาะบทสัมภาษณ์ ภาพ และเรื่องราวในวาระสำคัญต่างๆ¹⁵⁷

การสื่อสารมวลชนและช่องทางการสื่อสารของกลุ่มไอเอสที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกลไกสำคัญในปฏิบัติการด้านข่าวสารที่มุ่งสร้างผลกระทบ และสร้างอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศ เพื่อเป้าหมายในด้านการระดมทุน ผู้สนับสนุน การระดมเงินสนับสนุน การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) และการสร้างความหวาดกลัว กลุ่มได้มีการปล่อยวิดีโอลงในสื่อสังคมอย่าง ยูทูป เพื่อนำเสนอความต้องการของกลุ่มผ่านสื่อ และด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้วิดีโอสามารถเล่นซ้ำ ย้อนกลับ เร่งให้เร็วขึ้น เล่นซ้ำ รวมถึงสามารถบันทึกวิดีโอและส่งต่อได้ โดยร้อยละ 10 ของจำนวนสื่อของกลุ่มไอเอสคือ วิดีโอที่เกี่ยวกับปฏิบัติการทางทหาร ที่แสดงถึงการสังหาร การทรมานเหยื่อ วิดีโอสรุปปฏิบัติการของกลุ่มในแต่ละช่วงเวลา รวมไปถึงการกล่าวอำลาและบอกเล่าประวัติของผู้ปฏิบัติการพลีชีพ นอกจากนี้ยังมีเพลงทางศาสนา และยังไม่รวมถึงภาพด้านอื่นๆ ของกลุ่มไอเอส ร้อยละ 48 เป็นภาพที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง ร้อยละ 20 เกี่ยวกับการปกครอง ร้อยละ 7 เกี่ยวกับการพาณิชย์ ร้อยละ 7 เกี่ยวกับการด้านศาสนา อีกร้อยละ 19 เป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ซึ่งวิดีโอที่เกี่ยวกับการสังหารถือเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการทางทหารเช่นกัน¹⁵⁸

¹⁵⁶ อาทิตย์ ทองอินทร์. (2560). เล่มเดิม. หน้า 120.

¹⁵⁷ แหล่งเดิม.

¹⁵⁸ Kraidy, Marwan M. (2017). The projectilic image: Islamic State's digital visual warfare and global networked affect. *Media, Culture&Society*. 39(8): 1194-1201. (online).

กลุ่มไอเอสได้ปล่อยวิดีโอผ่านสื่อเป็นจำนวนมาก เช่น วิดีโอชื่อ “Night Arrows” เป็นการให้ภาพว่ากลุ่มไอเอสอ้างความเป็นศาสนาอย่างไร และใช้สัญลักษณ์ อารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมในโฆษณาชวนเชื่อ วิดีโอได้เล่าถึงเมืองในตอนกลางคืน หอคอยสูงห่าที่เหล่ามุสลิมมาสดมภ์ วิดีโอนี้จึงเป็นภาพที่เกิดขึ้นในเมืองของมุสลิมที่มีมัสยิดเป็นสถานที่สำคัญที่สุด วิดีโอได้ถ่ายทอดเรื่องราวของมุสลิมที่ตื่นมาจุดเทียนตอนเช้า ทำความสะอาดร่างกายด้วยน้ำจากเหยือกดินเผา ทำให้นึกถึงชุมชนอิสลามในยุคแรก และเสียงในวิดีโอเป็นเสียงของอดีตผู้นำอย่าง อับู มุสซาบ อัล-ซอว์กาฟี (Abu Musab al-Zarqawi) ที่เรียกร้องให้ชาวมุสลิมสวดภาวนาให้กับนักรบที่ต่อสู้เพื่อพระเจ้า¹⁵⁹ นอกจากนี้วิดีโอในชื่อ “The Clanging of the Swords” ได้นำเสนอการสังหาร การระเบิดตามท้องถนน และการกระทำอื่นๆ ที่สร้างความหวาดกลัว โดยวิดีโอเหล่านี้ถูกนำเสนอในรูปแบบที่คล้ายๆ กับภาพยนตร์ของฮอลลีวูด (Hollywood) อย่างภาพยนตร์เรื่อง The Hurt Locker and Zero Dark Thirty พร้อมด้วยภาพถ่ายทางอากาศที่ซับซ้อน

นอกจากนี้กลุ่มไอเอสยังใช้สื่อนำเสนอวิดีโอการสังหารตัวประกัน อย่างเช่น การตัดศีรษะ นาย เจมส์ โฟลีย์ (James Foley) นักข่าวชาวอเมริกันที่ถูกลักพาตัวในซีเรีย ในชุดนักโทษสีส้มคุกเช่ากลางทะเลทราย มีชายชุดดำยืนถือมีดอยู่ด้านหลัง ซึ่งโฟลีย์ได้กล่าวว่า ฆาตกรตัวจริงคือสหรัฐฯ และการตายของเขาเป็นการชดใช้ที่สหรัฐฯ แทรกแซงอิรัก และชายชุดดำในภาพได้ประกาศเตือนประธานาธิบดีบารัค โอบามาว่า ตราบดที่สหรัฐฯ ยังใช้การโจมตีทางอากาศใส่ฐานที่มั่นกลุ่มไอเอสในอิรัก กลุ่มจะตอบโต้ด้วยการตัดศีรษะชาวอเมริกันอีก

วิดีโอตัดศีรษะตัวประกันรายต่อมามีคือ นายสตีเวน ซอตลอฟฟ์ (Steven Sotloff) นักข่าวชาวอเมริกันที่ถูกลักพาตัวไประหว่างทำข่าวในซีเรีย อยู่ในชุดนักโทษสีส้มเช่นเดียวกับเจมส์ โฟลีย์ เขาได้กล่าวว่า เขากำลังชดใช้ความผิดจากการกระทำของรัฐบาลสหรัฐฯ ชายชุดดำถือมีดได้กล่าวเตือนประเทศพันธมิตรของสหรัฐฯ ให้หยุดร่วมปฏิบัติการโจมตี และปล่อยให้คนของเราอยู่กันเอง และยังมีวิดีโอการตัดศีรษะตัวประกันชาวอังกฤษคือ นายเดวิด เฮนส์ (David Hens) เจ้าหน้าที่อังกฤษ ในชื่อวิดีโอว่า “A Message to America's Allies” ความยาว 2 นาที 30 วินาที ซึ่งชายชุดดำได้กล่าวว่า สาเหตุที่ตัวประกันรายนี้ต้องตายเพราะนายกรัฐมนตรี้เดวิด แคเมอรอน (David Cameron) ประกาศให้อาวุธแก่นักรบเพชเมอ์กา (Peshmerga) ในการต่อสู้กับกลุ่มไอเอส รวมถึงวิดีโอในชื่อ “Another Message to America and Its Allies” เป็นวิดีโอตัดศีรษะนายอลัน เฮนนิ่ง (Alan Henning) อาสาสมัครช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ชาวอังกฤษ ในชุดนักโทษสีส้มเช่นเดียวกับคน

¹⁵⁹ Rudiger, Lohlker. (2012). Islamic State IS-Caliphate and Modernity. (online).

อื่นๆ และยังมีวิดีโอตัดศีรษะนักข่าวอิสระชาวญี่ปุ่นคือ นายเคนจิ โกโตะ (Kenji Goto) โดยกลุ่มไอเอสได้เรียกค่าไถ่เป็นจำนวนเงิน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐภายใน 72 ชั่วโมง

อีกเหตุการณ์ที่สร้างความหวาดกลัวไปทั่วโลกคือ วิดีโอชื่อ “Healing the Believers’ Chests” ที่นำเสนอภาพการเผาทั้งเป็นนักบินกองทัพอากาศจอร์แดน เรืออากาศโทมุฮัมมัด อัล-คาสาซเบห์ (Muath al-Kasasbeh) วิดีโอถูกเผยแพร่ออกมาในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 แต่ที่จริงแล้วนายอัล-คาสาซเบห์เสียชีวิตตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 2015 วิดีโอมีความยาว 22 นาที โดยอัล-คาสาซเบห์ อยู่ในชุดนักโทษสีส้ม ถูกขังในกรง ร่างกายมีบาดแผลจากการถูกทำร้าย ในช่วงต้นของวิดีโอเป็นการโฆษณาชวนเชื่อจำนวนมาก แต่ 7 นาทีสุดท้ายเป็นการเผาทั้งเป็น ต่อมาไฟล์วิดีโอนี้ได้ถูกคัดลอกและเผยแพร่ต่อในสื่อชนิดอื่น เช่น Nasher.me Manbar.me ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่เผยแพร่ข้อมูลได้โดยไม่ต้องระบุชื่อ วิดีโอนี้ยังได้ถูกเผยแพร่ลงในทวิตเตอร์ และส่งต่อกันเป็นวงกว้าง

การใช้สื่อของกลุ่มไอเอสเพื่อการกระจายข่าวสาร แลกเปลี่ยนของกลุ่มทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการนี้ ทำให้การเข้าถึงข่าวสารของกลุ่มไอเอสเป็นไปได้ได้อย่างสะดวก รวมไปถึงการเผยแพร่ข่าวสารของกลุ่มที่มีหลากหลายช่องทาง จึงทำให้กลุ่มไอเอสถือเป็นกลุ่มติดอาวุธที่ใช้สื่อสังคมในการโฆษณาชวนเชื่ออย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน อย่างไรก็ตามการใช้สื่อสังคมรับสมัครนักรบ แพร่กระจายคำพูดในการใช้ความรุนแรงโจมตี ซึ่งเป็นวิธีที่ซับซ้อนกว่านักรบกลุ่มอื่น นอกจากนี้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย ทำให้เป็นโอกาสในการนำเสนอเนื้อหา โดยอ้างการกระทำในนามของกลุ่มไอเอส ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ง่ายขึ้น แม้ว่าในทางปฏิบัติพวกเขาไม่มีสถานะอย่างเป็นทางการในองค์กรก็ตาม กล่าวคือ กลุ่มคนเหล่านี้ได้อ้างชื่อกลุ่มไอเอสในการปฏิบัติการ เพื่อหวังผลบางประการ เช่น การสร้างความหวาดกลัว แต่ขณะเดียวกันการใช้สื่อของกลุ่มไอเอสยังทำให้กลุ่มสามารถระดมเงินจากทั่วโลกได้เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการระดมเงินจากผู้สนับสนุน และเกิดการรับเอาแนวคิดของกลุ่มไอเอสไปใช้ในการปฏิบัติการ เช่น หมาป่าเดี่ยวตาย (Lone wolf) ซึ่งเป็นปฏิบัติการโดยคนคนเดียว และไม่ได้จำกัดเฉพาะมุสลิมที่อยู่ในตะวันออกกลางเท่านั้น แต่ได้ขยายไปยังสหรัฐฯ และยุโรปอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความกลัวอิสลาม (Islamophobia) ให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น

การขยายอิทธิพลและความรุนแรงของกลุ่มไอเอส

ในการขยายปฏิบัติการทางทหารของกลุ่มไอเอสที่เต็มไปด้วยความรุนแรงไปยังพื้นที่ต่างๆ นั้นได้ก่อให้เกิดความหวาดกลัว ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว

ซึ่งกลุ่มไอเอสถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีอาวุธในครอบครองจำนวนมาก อาวุธบางส่วนนั้นได้จากการยึดมาจากทหารอิรักที่หนีทหาร หรือนักรบของกลุ่มติดอาวุธที่ย้ายมาอยู่กับกลุ่มไอเอส รวมไปถึงการจัดซื้ออาวุธในตลาดมืด

ในด้านการครอบครองอาวุธต่างๆ กลุ่มไอเอสถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสูงมาก และมีเงินทุนในการพัฒนา จึงทำให้กลุ่มไอเอสได้พัฒนาอากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicle - UAV) หรือโดรน (Drone) มาใช้ในการก่อเหตุ และต่อสู้กับกองทัพของรัฐบาลอิรักและซีเรีย โดยเฉพาะในพื้นที่อิรักและซีเรีย โดรนถูกใช้ในภารกิจลาดตระเวน และมีการติดอาวุธ บรรทุกระเบิดเพื่อโจมตีเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ กลุ่มไอเอสได้สร้างความวิตกไปทั่วโลก เมื่อใช้โดรนติดอาวุธโจมตีกองกำลังอิรักตั้งแต่ปลาย ค.ศ. 2016 ต่อมาในช่วงต้น ค.ศ. 2017 กลุ่มไอเอสได้ปล่อยวิดีโอบันทึกปฏิบัติการโจมตีด้วยโดรนอีกครั้งในช่วงที่กองกำลังอิรักปราบปรามกลุ่มไอเอสเพื่อยึดเมืองโมซูลคืนจากการยึดครองของกลุ่ม

ในระยะแรกกลุ่มไอเอสใช้โดรนในการถ่ายภาพและบันทึกวิดีโอเหตุการณ์โจมตีฝ่ายตรงข้าม ต่อมาได้พัฒนาดัดแปลงเพื่อการโจมตีทางอากาศ เทคโนโลยีโดรนที่กลุ่มไอเอสใช้คือ “Quadcopter” เป็นโดรนพาณิชย์ทั่วไป แต่ถูกนำมาดัดแปลงให้สามารถบรรทุกระเบิดขนาด 40 มม. บังคับระยะไกลได้ถึง 100 กิโลเมตร โดรนของกลุ่มมีลักษณะคล้ายกับโดรนรุ่น “Skywalker Black X8 Flying Wing” เป็นโดรนที่มีประสิทธิภาพสูง บังคับได้ในระยะไกล ทำความเร็วได้ 55-110 กิโลเมตรต่อชั่วโมง บินได้นาน 3 ชั่วโมง สามารถบรรทุกน้ำหนักได้ถึง 2.3 กิโลกรัม ซึ่งรับน้ำหนักได้ดีกว่าโดรนทั่วไป กล่าวคือ สามารถตีระเบิดขนาด 40 มิลลิเมตร ได้ทีละ 2 ลูก และยังสามารถบังคับด้วยรีโมทคอนโทรลหรือควบคุมอัตโนมัติเพียงแค่งำหนดพิกัดล่วงหน้าเท่านั้น ต่างจากโดรนทั่วไปที่บังคับด้วยรีโมทหรือเครื่องควบคุม จากวิดีโอของกลุ่มที่ปล่อยมาทำให้เห็นว่าการโจมตีมีประสิทธิภาพสูง แม่นยำมาก พัฒนาไปไกลกว่าโดรนของหลายๆ ประเทศ โดรนของกลุ่มไอเอสสามารถทำความสูงได้ในระดับที่สูงมาก สามารถบรรทุกระเบิดนำวิถีที่สามารถควบคุมจากระยะไกลได้ถึง 100 กิโลเมตร มีความแม่นยำสูง ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่า เทคโนโลยีโดรนของกลุ่มไอเอสมีประสิทธิภาพ และความล้ำสมัยมากกว่าโดรนที่ใช้ในกองทัพของหลายๆ ประเทศ และการสกัดกั้นหรือส่งสัญญาณรบกวนโดรนของกลุ่มไอเอสเป็นไปได้ยาก¹⁶⁰ นอกจากนี้โดรนที่ถือได้ว่าเป็นอาวุธที่มีประสิทธิภาพของกลุ่มแล้ว กลุ่มไอเอสยังครอบครองอาวุธหนักอย่างจรวดประทับไหล่แบบสติงเกอร์ (Stinger missiles) ปืนใหญ่ขนาด 155 มิลลิเมตร แบบเอ็ม-198 ปืนกลหนักของรัสเซียแบบติดตั้งบนยานยนต์ (DShk) ปืนต่อสู้อากาศยาน ปืนใหญ่อัตตาจร ซีปนาวุธสกัด (Scud missile) และยัง

¹⁶⁰ มาโนชญ์ อารีย์. (2560). Drone Strikes ความรุนแรงในโลกมุสลิม และกฎหมายระหว่างประเทศ. หน้า 46-48.

ครอบครองเฮลิคอปเตอร์แบล็คฮอว์ค (UH-60 Blackhawk)¹⁶¹ อาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพเหล่านี้ทำให้การปฏิบัติการทางทหารของกลุ่มสามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว และยึดครองพื้นที่ของอิรักและซีเรียได้เป็นจำนวนมาก

ภาพประกอบ 14 โดรนที่ใช้ปฏิบัติการของกลุ่มไอเอส

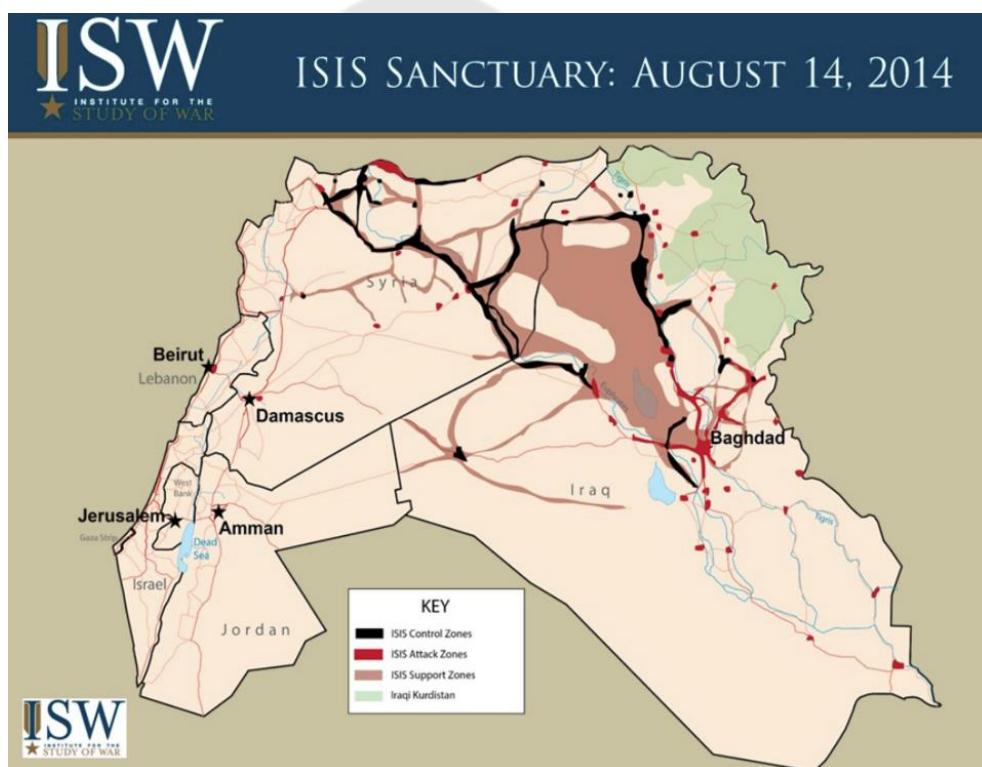
ที่มา : Asaad, Almohammad; & Speckhard, Anne. (2017). Isis Drones: Evolution, Leadership, Bases, Operations and Logistics

ปฏิบัติการทางทหารของกลุ่มไอเอสเป็นการปฏิบัติการรบทั้งในอิรักและซีเรียควบคู่กันไป โดยเฉพาะการปฏิบัติการทางทหารในภาคเหนือของอิรัก (The Northern Iraq Offensive) เพื่อหวังเปิดเส้นทางบุกเข้ากรุงแบกแดด (Baghdad) โดยในวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 2014 กลุ่มไอเอสยึดบ่อน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดในซีเรีย อย่างอัล-โอมาร์ ต่อมาในเดือนสิงหาคม กลุ่มไอเอสสามารถยึดเมืองซุมมาร์ (Zummar) และบ่อน้ำมันบริเวณภาคเหนือของอิรักเพิ่มเติมได้จากการชนะชาวเคิร์ด และได้เข้าโจมตีพื้นที่เผ่าอัล-ชัยตัด (al-Sheitaat) ในจังหวัดตีร์ เอช-ซอร์ ของซีเรียมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 700 คน สถานการณ์ในเดือนสิงหาคม มีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อกลุ่มไอเอสเปิดการรุกบริเวณเมืองแถบเทือกเขาซินจาร (Sinjar) ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มน้อยยาซิดี ขณะเดียวกันก็เกิดการรบอย่างต่อเนื่องกับกลุ่มติดอาวุธเคิร์ด¹⁶² สถานการณ์บริเวณเทือกเขาซินจารรุนแรงมากขึ้นเมื่อกลุ่มไอเอสสังหารหมู่ชาวซินจารหลายร้อยคน ทำให้เกิดการโจมตีทางกองกำลังเพชเมอ์กาของชาวเคิร์ดเพื่อ

¹⁶¹ สุราตี บำรุงสุข. (2557). รัฐอิสลาม สงครามอิรักครั้งที่3. จุลสารความมั่นคงศึกษา. หน้า 20.

¹⁶² สุราตี บำรุงสุข. (2557). กลุ่มรัฐอิสลาม: ความท้าทายใหม่-สงครามใหม่. (ออนไลน์).

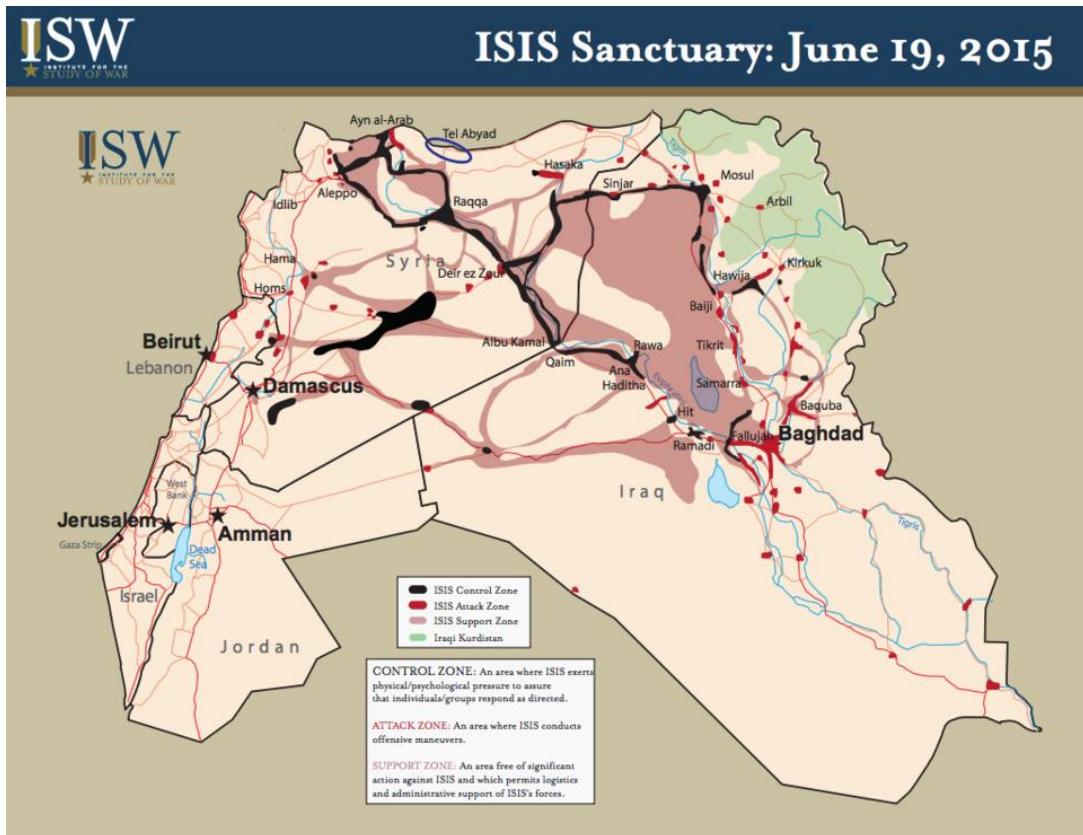
ยึดพื้นที่บริเวณเทือกเขาซินจาร์คืน ในเดือนตุลาคม กลุ่มไอเอสได้สังหารหมู่ชนเผ่าอบู นิมร์ (Abu Nimr) ซึ่งเป็นเผ่าซุนนีที่ต่อต้านกลุ่มไอเอสในจังหวัดอันบาร มีรายงานว่ามีผู้เสียชีวิตประมาณ 40-300 คน ในเดือนพฤษภาคม กลุ่มไอเอสได้ยึดเมืองรามาดิ (Ramadi) ที่เป็นเมืองหลวงของจังหวัดอันบารจากกองกำลังความมั่นคงอิรักที่ได้รับการสนับสนุนจากกองกำลังชีอะห์ และการโจมตีทางอากาศของสหรัฐฯ โดยกลุ่มไอเอสได้ยึดพื้นที่รอบๆ เมืองรามาดิประมาณ 1 ปี 6 เดือน ก่อนขยายปฏิบัติการเข้ายึดเมืองรามาดิ ปฏิบัติการนี้ทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 500 คน นอกจากนี้กลุ่มไอเอสได้พยายามรักษาพื้นที่อิทธิพลและขยายปฏิบัติการทางทหารออกไปยังพื้นที่ต่างๆ มากยิ่งขึ้น

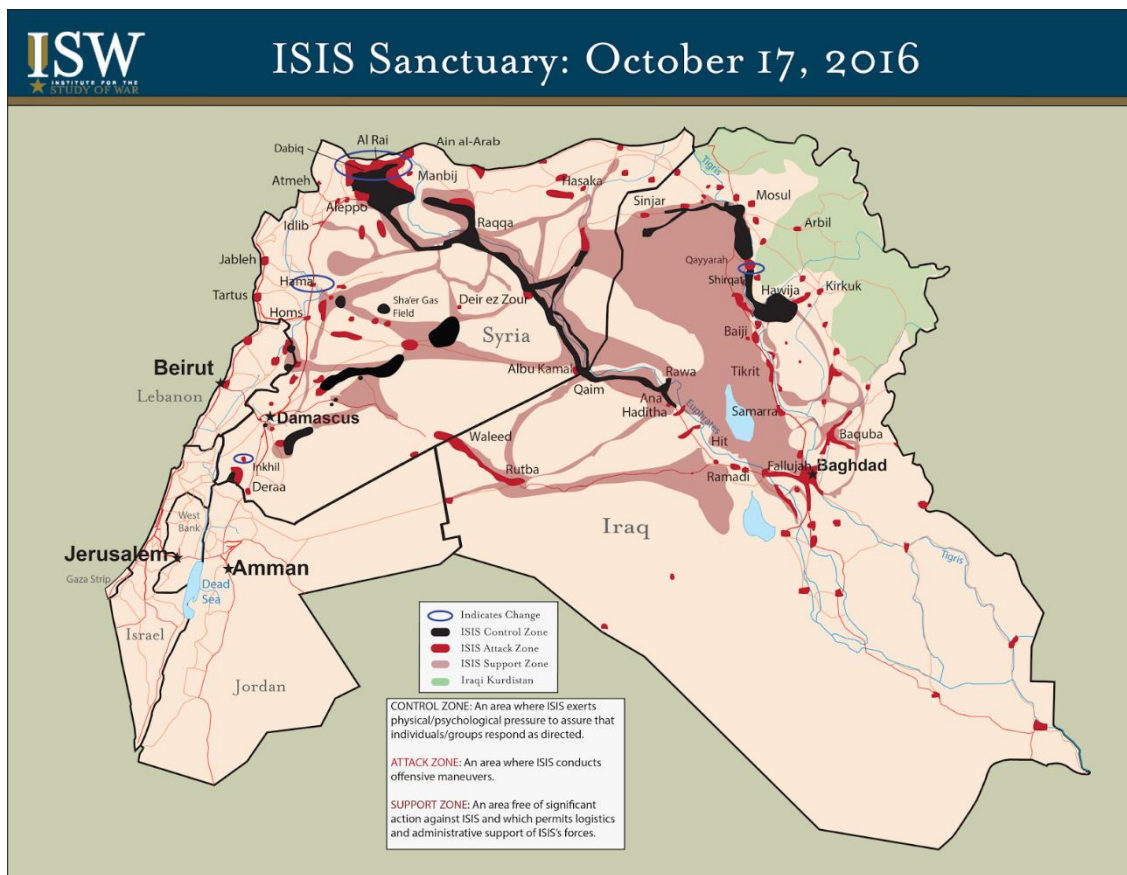
ภาพประกอบ 15 พื้นที่รัฐอิสลามในเดือน สิงหาคม ค.ศ. 2014

ที่มา : Institute, for the Study of War. (2014). ISIS Sanctuary Map: August 14,

2014

ภาพประกอบ 16 พื้นที่รัฐอิสลามในเดือน มิถุนายน ค.ศ. 2015
ที่มา : Lawrence, John. (2015). Isis Sanctuary: June 19, 2015

ภาพประกอบ 17 พื้นที่รัฐอิสลามในเดือน ตุลาคม ค.ศ. 2016

ที่มา : Gutowski, Alexandra. (2016). Isis Sanctuary Map: October 17, 2016

กลุ่มไอเอสได้ขยายปฏิบัติการทางทหารออกไปนอกภูมิภาคตะวันออกกลาง และได้ชี้้นำและสร้างแนวทางให้กับผู้โจมตีในนามของกลุ่มไอเอสทั่วโลก รวมไปถึงในสหรัฐฯ และยุโรป โดยใน ค.ศ. 2015 กลุ่มไอเอสปฏิบัติการโจมตีหลายครั้งในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เช่น การโจมตีในคอนเสิร์ต Bataclan ทำให้มีผู้เสียชีวิต 130 คนและบาดเจ็บ 350 คน นอกจากนี้ในเดือนเดียวกัน กลุ่มไอเอสได้ขยายเข้าไปยังลิเบียเพื่อตั้งฐานที่มั่นของกลุ่ม เริ่มปฏิบัติการโจมตีโรงแรมที่เมืองตริโปลี (Tripoli) มีผู้เสียชีวิต 8 คนต่อมาได้เผยแพร่วิดีโอตัดศีรษะชาวอียิปต์ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคอปติก (Coptic) จำนวน 21 คนบริเวณชายหาด สหรัฐฯ ได้ประเมินจำนวนสมาชิกของกลุ่มไอเอสในลิเบียว่ามีมากกว่า 5,000 คน และยังได้ขยายไปยังประเทศข้างเคียงอย่างเช่น ตูนิเซีย¹⁶³ และในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 สมาชิกกลุ่มไอเอสจำนวน 11 คนปฏิบัติการโจมตีอย่างต่อเนื่อง

¹⁶³ Stanford University. (2017). The Islamic State. (online).

ในหลายพื้นที่ของกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยใช้การระเบิดพลีชีพและการกราดยิงในสถานที่จัดแสดงดนตรี สนามฟุตบอล ร้านอาหาร และสถานบันเทิง ทำให้มีผู้เสียชีวิตประมาณ 130 คนและบาดเจ็บมากกว่า 100 คน ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2016 กลุ่มไอเอสปฏิบัติการโจมตี 2 ครั้งพร้อมกันที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม ครั้งแรกโจมตีที่สนามบินซาเวนเตม (Zaventem) ครั้งที่สองที่สถานีรถไฟใต้ดินมาลบีค (Maalbek) ทำให้มีผู้เสียชีวิต 32 คนและบาดเจ็บมากกว่า 250 คนในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2016 ผู้ก่อเหตุซึ่งประกาศตนว่าเข้ากับกลุ่มไอเอส ก่อเหตุที่ Pulse Nightclub ในเมืองออร์แลนโด (Orlando) รัฐฟลอริดา สหรัฐฯ มีผู้เสียชีวิต 49 คนบาดเจ็บ 53 คนในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2016 กลุ่มไอเอสอ้างการโจมตีในกรณีนี้ที่ผู้ก่อเหตุขับรถบรรทุกชนส่งสินค้าเข้าชนกลุ่มคนในเมืองนีซ ประเทศฝรั่งเศส ในระหว่างการเฉลิมฉลอง Bastille Day ทำให้มีผู้เสียชีวิต 86 คน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2016 กลุ่มไอเอสอ้างการโจมตีของผู้ก่อเหตุที่ขับรถบรรทุกโจมตีกลุ่มคนที่ตลาดคริสต์มาสในกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี มีผู้เสียชีวิต 12 คนบาดเจ็บ 48 คนในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2017 กลุ่มไอเอสอ้างการโจมตีที่สะพานเวสต์มินสเตอร์ (Westminster) ในกรุงลอนดอน เมื่อผู้ก่อเหตุขับรถไปจอดที่ทางเท้าและแทงผู้อื่น ทำให้มีผู้เสียชีวิต 5 คน ช่วงต้นเดือนเมษายน ค.ศ. 2017 ผู้ก่อเหตุอ้างตัวเป็นสมาชิกกลุ่มไอเอส ขับรถบรรทุกเข้าไปยังศูนย์การค้าที่มีผู้คนจำนวนมากในเมืองสตอคโฮล์ม ประเทศสวีเดน ทำให้มีผู้เสียชีวิต 5 คนและบาดเจ็บอีกเป็นจำนวนมาก ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2017 กลุ่มไอเอสอ้างเป็นผู้ปฏิบัติการระเบิดพลีชีพที่งานแสดงดนตรีของ อารีอานา กรันเด (Ariana Grande) ในเมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 22 คน และบาดเจ็บมากกว่า 250 คน¹⁶⁴ ซึ่งปฏิบัติการทางทหารของกลุ่มไอเอสและผู้ใช้อ้างการโจมตีในนามกลุ่มไอเอสในพื้นที่ต่างๆ สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการร่วมมือตอบโต้และใช้กำลังเข้าปราบปรามกลุ่มไอเอสของหลายประเทศทั่วโลก

¹⁶⁴ United States Department of State. (2018). Country Reports on Terrorism 2017 - Foreign Terrorist Organizations: Islamic State of Iraq and Syria (ISIS). (online).

บทที่ 5

การลดบทบาทของกลุ่มไอเอส (IS) ค.ศ. 2015-2017

การประกาศตั้งรัฐอิสลามใน ค.ศ. 2014 ของกลุ่มไอเอสที่ครอบคลุมเขตแดนบางส่วนของอิรักและซีเรีย ทำให้กลุ่มไอเอสเป็นกลุ่มติดอาวุธกลุ่มแรกที่สามารถตั้งรัฐอิสลามขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม หลังการประกาศดังกล่าว กลุ่มไอเอสได้ขยายปฏิบัติการทางทหารเพิ่มมากขึ้นเพื่อขยายเขตแดนของรัฐอิสลาม การได้พื้นที่มากขึ้นทำให้กลุ่มไอเอสมีประชากรภายในพื้นที่ที่ควบคุมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งส่งผลต่อการขยายตัวของรายได้กลุ่มที่มาจากภาษี ค่าธรรมเนียมต่างๆ รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่เหล่านั้นที่สามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มไอเอส รายได้เหล่านี้ถูกนำไปใช้ในการจัดการภายในรัฐอิสลาม และใช้ในการสนับสนุนปฏิบัติการของกลุ่ม นอกจากนี้การขยายปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสไปยังสหรัฐฯ และยุโรป ทั้งในด้านปฏิบัติการทางทหาร และการใช้สื่อสังคม (Social Media) ที่มีผู้รับเอาอุดมการณ์ของกลุ่มไปก่อเหตุและกล่าวอ้างปฏิบัติการนั้นในนามของกลุ่มไอเอส ทำให้ประชาคมโลกยิ่งเกิดความหวาดกลัวมากขึ้น

การเติบโตอย่างรวดเร็วของกลุ่มไอเอสโดยเฉพาะใน ค.ศ. 2014 ทำให้รัฐบาลอิรักและซีเรียพยายามปราบปราม และยึดพื้นที่คืนจากกลุ่มไอเอส โดยรัฐบาลของทั้งสองประเทศต่างได้รับการสนับสนุนจากมหาอำนาจทั้งภายในและภายนอกภูมิภาคตะวันออกกลาง นำไปสู่การใช้กำลังทางทหารเพื่อปราบปรามกลุ่มไอเอสในรูปของความร่วมมือระหว่างประเทศ การโจมตีอย่างต่อเนื่องในอิรักและซีเรียเพื่อปราบปรามกลุ่มไอเอส ทำให้กลุ่มเริ่มเสียพื้นที่ภายใต้การยึดครองและอิทธิพลลดลง

ในบทนี้จะกล่าวถึง การลดบทบาทและอิทธิพลของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย อันเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของกลุ่มไอเอส โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้คือ การเปลี่ยนแปลงท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาซีเรีย ความร่วมมือในการปราบปรามกลุ่มไอเอส บทบาทของตุรกีต่อสถานการณ์ในซีเรีย และการเสียพื้นที่ของกลุ่มไอเอส

การเปลี่ยนแปลงท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาซีเรีย

ปัญหาความวุ่นวายในซีเรียที่เริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ. 2011 มีสาเหตุมาจากอิทธิพลของกระแสอาหรับสปริง (Arab Spring) ที่แพร่ขยายในตะวันออกกลาง สถานการณ์ในซีเรียรุนแรงขึ้นเมื่อรัฐบาลที่นำโดย ประธานาธิบดีบาชาร์ อัล-อัสซาด (Bashar al-Assad) ใช้กำลังเข้าปราบปรามประชาชน จึงเปิดโอกาสให้กลุ่มติดอาวุธจากภายนอกเข้าไปตั้งฐาน และปฏิบัติการในซีเรียเพื่อ

ต่อต้านรัฐบาล หนึ่งในกลุ่มติดอาวุธเหล่านี้คือ กลุ่มไอเอส ที่เติบโตอย่างรวดเร็วจากความวุ่นวายในซีเรีย สถานการณ์ในซีเรียแบ่งกลุ่มคนออกเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายรัฐบาลซีเรีย ฝ่ายต่อต้านที่นำโดยกองกำลังปลดปล่อยซีเรีย หรือเอฟเอสเอ (Free Syrian Army - FSA) กลุ่มไอเอส และชนกลุ่มน้อยเคิร์ด ที่ต้องการการปกครองตนเองจากรัฐบาลซีเรีย ซึ่งสถานการณ์ในซีเรียได้ทำให้มหาอำนาจภายนอกอย่างสหรัฐฯ และรัสเซียเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนฝ่ายของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ ที่ประกาศสนับสนุนกลุ่มเอฟเอสเอ และชนกลุ่มน้อยเคิร์ด

สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัค โอบามา (Barak Obama) ให้ความสำคัญกับปัญหาซีเรีย และปัญหาการก่อการร้าย โดยเฉพาะกลุ่มไอเอส กลุ่มอัลกออิดะห์ (Al-Qaeda) และกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มเหล่านี้ โดยสหรัฐฯ สนับสนุนทางการเงิน และอาวุธยุทโธปกรณ์แก่กลุ่มเอฟเอสเอ ประธานาธิบดีโอบามา เรียกกลุ่มนี้ว่าเป็น กลุ่มกบฏสายกลาง (Moderate rebel) อาวุธที่สหรัฐฯ ส่งให้แก่กลุ่มเอฟเอสเอได้ถูกส่งต่อไปยังกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ ที่ร่วมต่อต้านรัฐบาลซีเรีย และได้ติดอาวุธให้กับชนกลุ่มน้อยเคิร์ดอย่าง หน่วยปกป้องประชาชนเคิร์ด หรือ วายพีจี (People's protection units, Yekîneyên Parastina Gel - YPG) กองกำลังชาวเคิร์ดซีเรียที่เคลื่อนไหวตามแนวชายแดนติดกับตุรกี โดยอ้างว่า เพื่อให้ใช้ต่อสู้กับกลุ่มไอเอสแต่การสนับสนุนดังกล่าวทำให้สหรัฐฯ ถูกมองว่า เป้าหมายที่แท้จริงคือ การมุ่งโค่นล้มประธานาธิบดี บาชาร์ อัล-อัสซาด โดยติดอาวุธให้กับกลุ่มต่างๆ เพื่อใช้โค่นล้มรัฐบาลมากกว่าการมุ่งปราบปรามกลุ่มไอเอส¹⁶⁵ ซูซาน ไรซ์ (Susan Rice) ที่ปรึกษาด้านความมั่นคงแห่งชาติในสมัยประธานาธิบดีโอบามา ได้กล่าวว่า รัฐบาลโอบามาได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการทหารแก่ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรียมากกว่า 1.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และสหรัฐฯ ต้องทำทุกทางเพื่อให้แน่ใจว่า สถานการณ์ในซีเรียจะดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และภูมิภาคตะวันออกกลาง¹⁶⁶

นอกจากการสนับสนุนทางการเงินและอาวุธให้แก่ฝ่ายต่อต้านในซีเรียแล้วนั้น ประธานาธิบดีโอบามาได้ขออนุมัติรัฐสภา ในการใช้การโจมตีทางอากาศเพื่อต่อต้านรัฐบาลของประธานาธิบดี บาชาร์ อัล-อัสซาด ที่สังหารหมู่ประชาชนโดยใช้อาวุธเคมีในเดือน กันยายน ค.ศ. 2013 โดยเขากล่าวว่า สหรัฐฯ จะไม่ส่งทหารเข้าไปในซีเรีย เหมือนอย่างที่เคยส่งเข้าไปในอิรักและอัฟกานิสถาน และการโจมตีทางอากาศครั้งนี้จะไม่ยืดเยื้ออย่างที่เกิดในลิเบีย และโคโซโว การโจมตีทางอากาศในซีเรียนี้มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือ การขัดขวางการใช้อาวุธเคมี และเพื่อลด

¹⁶⁵ Aljazeera. (2013). Obama signs secret order to aid Syria rebels. (online).

¹⁶⁶ Lynch, Dennis. (2014). Susan Rice: US is providing arms to moderate Syrian rebels. (online).

ประสิทธิภาพของรัฐบาลซีเรีย¹⁶⁷ แต่การโจมตีทางอากาศนี้ไม่ได้ถูกนำไปใช้ เนื่องจากประธานาธิบดีโอบามาได้หันไปใช้การเจรจาทางการทูตแทน แต่ใน ค.ศ. 2015 ประธานาธิบดีโอบามามีคำสั่งให้ส่งกองทหารพิเศษจำนวน 30 นายเข้าไปในซีเรีย โดยอ้างว่า เพื่อช่วยฝ่ายต่อต้านผู้ก่อการร้ายไอเอส ซึ่งหลายฝ่ายมองว่า การที่สหรัฐฯ ส่งทหารเข้าไปในซีเรียเนื่องมาจากความเข้มแข็งของรัฐบาลซีเรียที่เพิ่มมากขึ้นจากความช่วยเหลือของรัสเซียที่อ้างว่า เพื่อช่วยรัฐบาลซีเรียปราบปรามกลุ่มไอเอส แต่พื้นที่ที่รัสเซียโจมตี ส่วนใหญ่นั้นเป็นพื้นที่ของฝ่ายต่อต้านที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนอยู่ ฝ่ายต่อต้านได้รับความเสียหายอย่างหนัก ต่อมาเมื่อนาย โดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ นโยบายของสหรัฐฯ ต่อสถานการณ์ในซีเรียได้เปลี่ยนไป และส่งผลต่อบทบาทของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรียด้วย

ประธานาธิบดีทรัมป์ ขึ้นดำรงตำแหน่งพร้อมกับการชูนโยบาย สหรัฐฯ ต้องมาก่อน (America First) กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์และกิจการภายในของสหรัฐฯ เป็นอย่างแรกและสหรัฐฯ จะไม่ทุ่มงบประมาณจำนวนมากไปกับการคุ้มครองประเทศอื่นๆ เหมือนที่ผ่านมา¹⁶⁸ จากนโยบายนี้ทำให้ชาติพันธมิตรสหรัฐฯ โดยเฉพาะในตะวันออกกลางเริ่มลังเลในท่าทีของสหรัฐฯ และหันไปสร้างความสัมพันธ์กับรัสเซียและจีน เห็นได้จาก ซาอุดีอาระเบียที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ มาอย่างยาวนานได้หันไปลงทุนกับจีน และลงนามในข้อตกลงความร่วมมือและการลงทุนกับรัสเซียอีกหลายฉบับ รวมถึงสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอื่นในเอเชีย โดยกษัตริย์ ซัลมาน บิน อับดุลอาซีซ (Salman bin Abdulaziz) เสด็จเยือนมาเลเซีย อินโดนีเซีย จีน ญี่ปุ่น และมัลดีฟส์ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของซาอุดีอาระเบีย¹⁶⁹ การเปลี่ยนแปลงท่าทีของพันธมิตรได้ส่งผลต่อสถานะความเป็นชาติมหาอำนาจของสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ ต้องปรับนโยบายของตนเพื่อเรียกความเชื่อมั่นจากชาติพันธมิตร โดยใช้การโจมตีทางทหารเป็นวิธีหนึ่งในการรักษาสถานะความเป็นมหาอำนาจ

สหรัฐฯ เปิดการโจมตีในพื้นที่ต่างๆ เช่น ในวันที่ 7 เมษายน ค.ศ. 2017 มีคำสั่งยิงขีปนาวุธโทมาฮอว์ก จำนวน 59 ลูก ใส่อู่ฐานทัพอากาศเชย์รัต (Sheirat) ที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองฮอมส์ (Homs) โดยอ้างว่า รัฐบาลซีเรียใช้อู่ฐานทัพอากาศนี้ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดเคมีโจมตีพลเรือนในเขต อิดลิบ (Idlib)¹⁷⁰ การเรียกความเชื่อมั่นจากชาติพันธมิตรด้วยวิธีนี้ ถือได้ว่าประสบความสำเร็จ เห็นได้จากการที่เจ้าชายมุฮัมหมัด บิน ซัลมาน (Muhammad bin Salman)

¹⁶⁷ Washington Post. (2013). Full transcript: President Obama's Sept. 10 speech on Syria. (online).

¹⁶⁸ America First Policies. (2017). Strong National Defense and Foreign Policy. (online).

¹⁶⁹ Paul, Katie. (2017). Saudi King Salman launches investment drive with Asia tour. (online).

¹⁷⁰ มาโนชญ์ อารีย์. (2561). โดนัลด์ ทรัมป์ กับโลกมุสลิม จากนโยบายสู่การปฏิบัติและผลลัพธ์. หน้า 27.

มกุฎราชกุมารแห่งซาอุดีอาระเบียเสด็จเยือนสหรัฐฯ เพื่อหารือกับประธานาธิบดีทรัมป์ และในวันที่ 20-22 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 ประธานาธิบดีทรัมป์ ได้เดินทางเยือนซาอุดีอาระเบีย มีการลงนามซื้อขายอาวุธกว่า 3.5 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁷¹ และยังสามารถเข้าร่วมการประชุมพิเศษกับกลุ่มผู้นำประเทศอาหรับกว่า 55 ประเทศ ที่จัดโดยซาอุดีอาระเบีย

การเข้าร่วมการประชุมนี้ถือได้ว่าเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง ในการประชุมประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่ให้ความสำคัญ 2 ประเด็นหลักคือ ความร่วมมือต่อต้านแนวคิดสุดโต่งและการปราบปรามการก่อการร้าย สหรัฐฯ พร้อมที่จะช่วยเหลือตะวันออกกลางและหวังจะได้รับความร่วมมือมากขึ้น ประเด็นที่สองคือ กรณีอิหร่าน ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ได้กล่าวโจมตีอิหร่านว่า เป็นผู้ก่อสงครามระหว่างกลุ่มต่างๆ และเป็นผู้สนับสนุนการก่อการร้าย¹⁷² จะเห็นได้ว่า สหรัฐฯ ต้องการจัดระเบียบในตะวันออกกลางโดยมุ่งเข้าไปยังอิหร่านเพื่อลดอิทธิพลของอิหร่านในภูมิภาค ตามนโยบายของสหรัฐฯ ต่อตะวันออกกลางที่วางอยู่บนความต้องการ 3 ประการคือ หนึ่ง การรักษาความมั่นคงของรัฐอิสราเอล สอง ผลประโยชน์ด้านน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ และสามคือ การค้าอาวุธของสหรัฐฯ¹⁷³

นอกจากนี้สหรัฐฯ ได้พยายามเรียกความเชื่อมั่นจากชาติพันธมิตรด้วยการปรับนโยบายต่อสงครามซีเรีย จากที่สหรัฐฯ เคยให้การสนับสนุนฝ่ายต่อต้านเพื่อสู้กับรัฐบาลซีเรีย เปลี่ยนมาเป็นการหยุดให้การสนับสนุนฝ่ายต่อต้าน โดยประธานาธิบดีทรัมป์ ประกาศจุดยืนในการต่อสู้กับกลุ่มไอเอสต่อไป และยุติการสนับสนุนฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรีย¹⁷⁴ โดยมีมุมมองต่อสงครามซีเรียว่า ในขณะที่สหรัฐฯ ต่อสู้กับซีเรีย ซีเรียเองก็กำลังต่อสู้กับกลุ่มไอเอส และสหรัฐฯ ก็ต้องการปราบปรามกลุ่มไอเอส รัสเซียเองก็เป็นพันธมิตรของซีเรีย และอิหร่านก็เข้มแข็งขึ้นมากและเป็นพันธมิตรกับซีเรีย ขณะที่สหรัฐฯ สนับสนุนฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรียทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าคนเหล่านี้คือใคร¹⁷⁵ จากการประกาศดังกล่าวทำให้ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรียเริ่มลดบทบาทลง เนื่องจากการหยุดให้การสนับสนุนของสหรัฐฯ

จะเห็นได้ว่าการที่สหรัฐฯ เข้าไปมีบทบาทในสงครามซีเรีย ได้ทำให้สถานการณ์ในซีเรียเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยในสมัยประธานาธิบดีโอบามา ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธทางการเงิน อาวุธ และการส่งทหารสหรัฐฯ เข้าไปในซีเรียเพื่อฝึกให้กับนักรบของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ทำให้ฝ่าย

¹⁷¹ แหล่งเดิม. หน้า 29.

¹⁷² The White house. (2017). President Trump's Speech to the Arab Islamic American Summit. (online).

¹⁷³ มาโนชญ์ อารีย์. (2561). แหล่งเดิม. หน้า 96.

¹⁷⁴ Macgregor, Douglas. (2017). Toward an 'America First' foreign policy. (online).

¹⁷⁵ Lister, Charles. (2016). Trump's Syria strategy would be a disaster. (online).

ต่อต้านสามารถยึดพื้นที่รัฐบาลได้หลายแห่ง แต่เมื่อประธานาธิบดีทรัมป์ขึ้นดำรงตำแหน่ง การสนับสนุนที่ฝ่ายต่อต้านได้รับก็หยุดลง ซึ่งส่งผลต่อความเข้มแข็งของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ทำให้รัฐบาลซีเรียสามารถยึดพื้นที่คืนได้หลายแห่ง รวมไปถึง ความช่วยเหลือจากรัสเซียที่โจมตีพื้นที่ของฝ่ายต่อต้านทำให้สถานะของฝ่ายต่อต้านในซีเรียอ่อนแอลง ถึงแม้นโยบายของประธานาธิบดีโอบามา และประธานาธิบดีทรัมป์ในเรื่องการสนับสนุนฝ่ายต่อต้านจะแตกต่างกัน แต่นโยบายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเคิร์ดนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ สนับสนุนและติดอาวุธให้กับชนกลุ่มน้อยเคิร์ดเพื่อใช้ต่อสู้กับกลุ่มไอเอส ส่วนในด้านการปราบปรามกลุ่มไอเอส ประธานาธิบดีทรัมป์ได้ดำเนินการต่อจากประธานาธิบดีโอบามา คือ ยังคงการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสอย่างต่อเนื่อง เพื่อจำกัดการขยายตัวของกลุ่ม

ความร่วมมือในการปราบปรามกลุ่มไอเอส

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของกลุ่มไอเอสที่มีปัจจัยภายนอกจากความขัดแย้งในอิรักและซีเรีย และปัจจัยภายในจากความเข้มแข็งของกลุ่มที่มาจากยุทธวิธีในการปฏิบัติการที่ใช้ความรุนแรงและความรวดเร็วในการยึดพื้นที่ การมีแหล่งเงินทุนจำนวนมาก รวมถึงการมีนักรบต่างชาติจำนวนมากที่เดินทางเข้าไปยังอิรักและซีเรียเพื่อร่วมกับกลุ่มไอเอส ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้กลุ่มไอเอสสามารถขยายปฏิบัติการได้มากยิ่งขึ้น รวมถึงขยายปฏิบัติการออกไปนอกอิรักและซีเรียด้วย กลุ่มไอเอสจึงถูกมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงโลก ที่ต้องปราบปราม จึงเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปราบปรามกลุ่มไอเอส โดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายสหรัฐฯ และชาติพันธมิตร กับฝ่ายรัสเซีย และอิหร่าน

ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2014 สถานการณ์ความปลอดภัยในอิรักลดลง เนื่องจากเมืองขนาดใหญ่อย่างเมืองโมซูล (Mosul) และเมืองติกริต (Tikrit) ถูกกลุ่มไอเอสยึดครอง สหรัฐฯ จึงใช้การโจมตีทางอากาศใส่พื้นที่ของกลุ่มไอเอสบริเวณรอบๆ เทือกเขาซินจาห์ (Sinjar) โดยเฉพาะเมืองเออร์บิล (Erbil) ที่เป็นพื้นที่ของชาวเคิร์ดอิรักและเป็นที่ตั้งของสถานกงสุลสหรัฐฯ และสหรัฐฯ ยังใช้การโจมตีทางอากาศใส่พื้นที่ของกลุ่มไอเอสในกรุงแบกแดด ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานทูตสหรัฐฯ รวมถึงมีชาวอเมริกันจำนวนมากในพื้นที่นี้ สหรัฐฯ ใช้เครื่องบินรบ F-18 และอากาศยานไร้คนขับหรือโดรน (Drone) รุ่น Predator ในการโจมตีเพื่อทำลายพื้นที่ของกลุ่มไอเอสและหยุดยั้งการขยายตัวของกลุ่ม¹⁷⁶ นอกจากนี้สหรัฐฯ ได้ส่งทหารเข้าไปยังอิรักเพื่อช่วยฝึกให้กับกองกำลังความมั่นคงอิรักและ

¹⁷⁶ Rubin, Alissa J; Arango, Tim; & Cooper, Helence. (2014). U.S. jets and drones attack militants in Iraq, hoping to stop advance. (online).

กองกำลังชาวเคิร์ด พร้อมกับตั้งศูนย์ฝึก 2 แห่งในกรุงแบกแดด และในเมืองเบสมายา (Besmaya) และขยายการสนับสนุนของสหรัฐฯ ในการต่อต้านกลุ่มไอเอสทั่วอิรัก โดยจะตั้งศูนย์วางแผนปฏิบัติการ 2 แห่งในกรุงแบกแดด และในพื้นที่ทางเหนือของจังหวัดอันบาร์ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ทางทหารของสหรัฐฯ เป็นผู้ให้คำแนะนำ¹⁷⁷ การโจมตีในอิรักทำให้สมาชิกกลุ่มไอเอสบางส่วน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ ในอิรักเคลื่อนย้ายเข้าไปยังซีเรีย ทำให้สหรัฐฯ ต้องเพิ่มการโจมตีในซีเรียด้วย

สหรัฐฯ ได้ขอความร่วมมือจากชาติอาหรับ 5 ชาติ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน และจอร์แดน ร่วมในปฏิบัติการปราบปรามกลุ่มไอเอสในบริเวณภาคตะวันออกของซีเรีย โดยประธานาธิบดีโอบามา มีคำสั่งโจมตีภายใน 72 ชั่วโมงทันทีที่ชาติพันธมิตรอาหรับทั้ง 5 ชาติตอบตกลงเข้าร่วมปฏิบัติการ ปฏิบัติการร่วมระหว่างสหรัฐฯ และชาติอาหรับ มีขึ้นในวันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 2014 ซึ่งการมีชาติอาหรับเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการ จะช่วยลดความคลุมเครือในเรื่องของ ความชอบธรรมทางศาสนาที่กลุ่มไอเอสอ้างถึงโดยการตีความหลักศาสนาอิสลามอย่างบิดเบือน¹⁷⁸ และเพื่อแสดงให้เห็นว่า การต่อสู้ไม่ได้เป็นการต่อสู้ของสหรัฐฯ เพียงอย่างเดียวและไม่ใช้การแทรกแซงทางทหารของสหรัฐฯ ในตะวันออกกลางแต่เป็นความร่วมมือแบบพหุภาคีเพื่อต่อต้านภัยคุกคามอย่างกลุ่มไอเอส ในการปฏิบัติการร่วมนี้ ชาติอาหรับทั้ง 5 ชาติได้ให้การสนับสนุนทางการเงินและอาวุธ โดยซาอุดีอาระเบีย จอร์แดน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ บาห์เรน ส่งเครื่องบินไอพ่นและทอร์นาโดเข้าร่วมปฏิบัติการ ในขณะที่กาตาร์ไม่ได้เข้าร่วมปฏิบัติการโจมตีทางอากาศ แต่ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน โดยกาตาร์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายสำหรับค่าก่อสร้างฐานทัพอากาศของสหรัฐฯ และให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพอากาศอัล-อูเดด (al-Udeid) ที่ตั้งอยู่ใกล้กับกรุงโดฮา¹⁷⁹ ปฏิบัติการร่วมระหว่างสหรัฐฯ และชาติอาหรับในการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสในซีเรีย ได้ทำลายค่ายฝึกทหาร ศูนย์บัญชาการ สถานที่เก็บอาวุธและยานพาหนะของกลุ่มไอเอส¹⁸⁰

ในวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 2014 กระทรวงกลาโหมของสหรัฐฯ ได้กำหนดปฏิบัติการทางทหารในชื่อ Operation Inherent Resolve ซึ่งเป็นปฏิบัติการโจมตีเพื่อจัดการกับปัญหาการก่อการร้ายในอิรักและซีเรีย โดยเฉพาะกลุ่มไอเอส โดยเริ่มแรกสหรัฐฯ ใช้ปฏิบัติการนี้ร่วมกับฝ่ายต่อต้าน

¹⁷⁷ Ackerman, Spencer; & McCarthy, Tom. (2014). Barak Obama doubles US troop levels for war against ISIS in Iraq. (online).

¹⁷⁸ Cloud, David S. (2014). 5 Arab nations support U.S. in Strikes inside Syria. (online).

¹⁷⁹ Schulberg, Jessica. (2014). Five Arab countries are supporting Obama's strikes in Syria. What's their strategy?. (online).

¹⁸⁰ BBC. (2014). Syria: US begins airstrikes on Islamic State targets. (online).

รัฐบาลซีเรียในการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอส¹⁸¹ ต่อมาในวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 2015 ปฏิบัติการ Operation Inherent Resolve ได้ถูกพัฒนาไปเป็นปฏิบัติการร่วมระหว่างสหรัฐฯ และชาติพันธมิตร โดยมีเป้าหมายร่วมกัน 5 ประการ ประการที่หนึ่งคือ ความร่วมมือในการปฏิบัติการทางทหาร ประการที่สองคือ การหยุดยั้งการหลั่งไหลของนักรบต่างชาติที่จะเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอส ประการที่สามคือ การกำหนดมาตรการจัดการกับแหล่งเงินทุนของกลุ่มไอเอส ประการที่สี่คือ การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และประการที่ห้าคือ การชี้ให้เห็นถึงความชอบธรรมเกี่ยวกับแนวคิดและอุดมการณ์¹⁸²

ปฏิบัติการ Operation Inherent Resolve ได้โจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสรุนแรงมากขึ้น ในช่วง ค.ศ. 2015 มีการเพิ่มอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ใช้ในการโจมตีสูงถึง 146,000 ตัน โดยมุ่งโจมตีพื้นที่เศรษฐกิจของกลุ่มไอเอส โดยเฉพาะบริเวณบ่อน้ำมันและโรงกลั่น¹⁸³ ปฏิบัติการร่วมที่นำโดยสหรัฐฯ ได้เริ่มโจมตีทางอากาศและภาคพื้นดินในพื้นที่ของกลุ่มไอเอส โดยในอิรักเป็นปฏิบัติการร่วมของสหรัฐฯ ออสเตรเลีย เบลเยียม แคนาดา เดนมาร์ก ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษ ส่วนในซีเรียเป็นปฏิบัติการร่วมของ สหรัฐฯ บาห์เรน จอร์แดน ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

นับตั้งแต่เริ่มปฏิบัติการ Operation Inherent Resolve ใน ค.ศ. 2015 เจ้าหน้าที่กองบัญชาการกลางสหรัฐฯ ได้เปิดเผยจำนวนเป้าหมายที่ถูกโจมตีโดยสหรัฐฯ และชาติพันธมิตรในอิรักและซีเรียว่า มีจำนวนถึง 5,314 ครั้ง เป็นการโจมตีทางอากาศจำนวน 2,893 ครั้ง แบ่งเป็นในอิรักจำนวน 1,631 ครั้งและในซีเรียจำนวน 1,262 ครั้ง และการโจมตีจากสหรัฐฯ เพียงฝ่ายเดียวมีทั้งหมด 2,320 ครั้ง แบ่งเป็นในอิรักจำนวน 1,151 ครั้งและในซีเรียจำนวน 1,169 ครั้ง นายพลสตีฟ วอร์เรน (Steve Warren) โฆษกกองทัพบกสหรัฐฯ ได้กล่าวว่า กองกำลังร่วมที่นำโดยสหรัฐฯ ได้โจมตีเป้าหมายและสร้างความเสียหายแก่กลุ่มไอเอสเป็นจำนวนมาก เช่น โจมตีรถถัง 73 ครั้ง รถถังวีลส์ 282 ครั้ง พื้นที่ปฏิบัติการ 408 ครั้ง อาคารและสิ่งก่อสร้าง 736 ครั้ง พื้นที่ต่อสู้อีกกว่า 1,000 ครั้ง แหล่งน้ำมันและโรงกลั่น 151 ครั้ง รวมถึงเป้าหมายอื่นๆ อีกประมาณ 1,745 ครั้ง¹⁸⁴ และช่วงปลายเดือน กรกฎาคม ค.ศ. 2016 ปฏิบัติการร่วมที่นำโดยสหรัฐฯ ได้โจมตีทางอากาศในอิรักและซีเรียมากกว่า 14,000 ครั้ง โดยร้อยละ 70 ของการโจมตีทั้งหมดมาจากสหรัฐฯ ผลของปฏิบัติการร่วมที่นำโดยสหรัฐฯ ทำให้สามารถยึดพื้นที่จากกลุ่มไอเอสได้ถึง 29,000 ตาราง

¹⁸¹ U.S. central command. (2019). Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (CJTF - OIR). (online).

¹⁸² Rago, Joseph. (2014). Inside the War against Islamic State. (online).

¹⁸³ U.S. central command. (2019). op. cit.

¹⁸⁴ Department of Defense. (2015). Central Command updates Iraq-Syria target counts. (online).

กิโลเมตร¹⁸⁵ ในขณะที่ความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ และชาติพันธมิตรดำเนินการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสอย่างต่อเนื่องนั้น สหรัฐฯ ได้ให้การสนับสนุนปฏิบัติการของตุรกี เพื่อขยายความร่วมมือในการปราบปรามกลุ่มไอเอสอีกทางหนึ่งด้วย

วันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 2016 ตุรกีได้กำหนดปฏิบัติการไล่แห่งยูเฟรติส (Operation Euphrates Shield) โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อรักษาความมั่นคงบริเวณชายแดนตุรกีจากการคุกคามของกลุ่มไอเอส และกลุ่มวายฟิจีที่ยึดครองพื้นที่ชายแดนระหว่างตุรกีและซีเรีย ประธานาธิบดีเรเจป ไตยิป เอร์โดอาน (Recep Tayyip Erdoğan) ของตุรกีได้กล่าวว่า ตุรกีไม่ต้องการยึดซีเรียแต่จะคืนให้เจ้าของเดิมคือ ประชาชนชาวซีเรีย ดังนั้น ตุรกีจึงส่งทหารเข้าไปในซีเรียเพื่อหยุดการปกครองในระบอบอัล-อัสซาด¹⁸⁶ และเพื่อรักษาความปลอดภัยบริเวณชายแดนตุรกีและซีเรีย ตุรกีจึงส่งกองกำลังเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อปกป้องพรมแดนของตน ตามกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 51 ที่ว่าด้วยการใช้กำลังป้องกันตนเอง¹⁸⁷

ปฏิบัติการไล่แห่งยูเฟรติส ถือเป็นความร่วมมือระหว่างตุรกีและกลุ่มเอฟเอสเอ เพื่อโจมตีกลุ่มไอเอส และกลุ่มวายฟิจี บริเวณภาคเหนือของซีเรียในเมืองอเลปโป (Aleppo) โดยตุรกีส่งหน่วยคอมมานโดจำนวน 300 นาย จากฐานทัพอากาศคาร์ดิค (Cardig) และส่งเครื่องบินรบ รถถัง เข้าสู่ซีเรียเพื่อร่วมปฏิบัติการกับกลุ่มเอฟเอสเอจำนวน 1,500 นาย¹⁸⁸ ปฏิบัติการนี้เป็นการโจมตีทางภาคพื้นดินและทางอากาศ เพื่อผลักดันให้กลุ่มไอเอส และกลุ่มวายฟิจีออกไปจากพื้นที่ชายแดนตุรกีและซีเรีย ปฏิบัติการนี้ได้เข้ายึดพื้นที่ในเขตจาราบลัส (Jarablus) เพื่อหยุดการขยายอิทธิพลของกลุ่มวายฟิจี¹⁸⁹ และขยายปฏิบัติการเข้ายึดพื้นที่ในเมืองโคบานี (Kobani) รวมถึงเมืองอัล-แบบ (al-Bab) ซึ่งเป็นฐานที่มั่นของกลุ่มไอเอสในจังหวัดอเลปโป และเป็นพื้นที่กั้นชนระหว่างตุรกีและซีเรียที่มีระยะห่างจากชายแดนตุรกีเพียง 30 กิโลเมตร

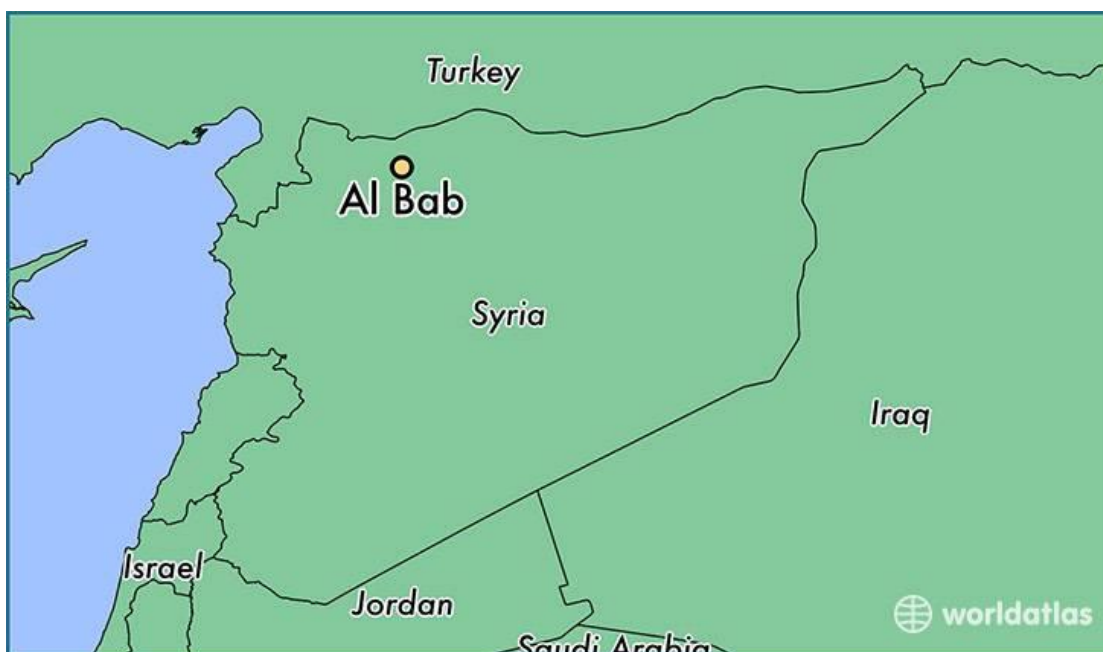
¹⁸⁵ U.S. central command. (2019). *op. cit.*

¹⁸⁶ Osborne, Samuel. (2016). President Erdogan: Turkey intervened in Syria to end the rule of the cruel Assad. (online).

¹⁸⁷ การใช้กำลังเพื่อป้องกันตนเองตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาตินั้น ต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างมาก ไม่มีเวลาที่เจาะจงหรือไม่มีทางระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี หรือไม่มีวิธีอื่นใดที่จะระงับยับยั้งการโจมตีนั้นแล้วนอกจากการใช้กำลัง

¹⁸⁸ Cook, Steven A. (2018). Turkey is lying about fighting ISIS. (online).

¹⁸⁹ จรัญ มะลูลีม. (2560). *ทรมานกับมุสลิม*. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 18 แผนที่เมืองอัล-แบบ จังหวัดอเลปโป พื้นที่ชายแดนซีเรียและตุรกี
ที่มา : Worldatlas. (2015). Where is Al Bab, Syria?

ปฏิบัติการไล่แห่งยูเฟรติสได้โจมตีแหล่งกบดานของกลุ่มไอเอส ทำให้มีนักรบไอเอสเสียชีวิตจำนวน 11 คน ทำลายรถหุ้มเกราะได้ 2 คัน และโจมตีพื้นที่ของกลุ่มได้ 67 แห่ง ทำให้กลุ่มไอเอสเสียพื้นที่ในเมืองอเลปโปประมาณ 2,000 ตารางกิโลเมตร¹⁹⁰ แต่ขณะเดียวกันปฏิบัติการไล่แห่งยูเฟรติส ทำให้พลเรือนซีเรียเสียชีวิตประมาณ 150 คน ซึ่งรัฐบาลซีเรียได้ประณามปฏิบัติการนี้ว่า เป็นการละเมิดอธิปไตยของซีเรีย¹⁹¹ จากปฏิบัติการยึดพื้นที่ทางภาคเหนือในเมืองอเลปโปของซีเรียคืนจากกลุ่มไอเอส และกลุ่มวายฟิจี ทำให้พื้นที่ดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มเอฟเอสเอ และที่ประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติของตุรกีได้ประกาศว่า ปฏิบัติการไล่แห่งยูเฟรติสประสบความสำเร็จและสิ้นสุดการดำเนินงาน ในวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2017 รวมระยะเวลาปฏิบัติการ 7 เดือน 5 วัน¹⁹²

ในขณะที่สหรัฐฯ และชาติพันธมิตรได้ดำเนินการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสนั้น รัสเซียและอิหร่านก็ได้มีบทบาทในการปราบปรามกลุ่มไอเอสเช่นกัน ทั้งสองประเทศต่างเป็นชาติพันธมิตรของ

¹⁹⁰ Hurriyet daily news. (2017). Turkey can start new operation if necessary as Euphrates Shield ends. (online).

¹⁹¹ China daily. (2016). Syria accuse Turkish airstrikes of killing 150 in Aleppo. (online).

¹⁹² BBC. (2017). Turkey ends Euphrates Shield campaign in Syria. (online).

ซีเรียมาอย่างยาวนาน ซีเรียถือได้ว่าเป็นพื้นที่อิทธิพลของรัสเซียในตะวันออกกลาง ซึ่งรัสเซียมีท่าเรือ ทาร์ตุส (Tartous) ที่เป็นฐานในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนของกองเรือทะเลดำ (Black Sea fleet) และ ฐานทัพอากาศในลatakia¹⁹³ นอกจากนี้รัสเซียยังให้การสนับสนุนรัฐบาลซีเรียในด้านการพัฒนากองทัพให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และปกป้องซีเรียในที่ประชุมสหประชาชาติ โดยใช้ สิทธิยับยั้ง (Veto) ในประเด็นที่ขัดกับผลประโยชน์และความมั่นคงของซีเรีย ใน ค.ศ. 2015 ขณะที่ รัฐบาลซีเรียเกือบจะแพ้ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลในสงครามกลางเมืองนั้น รัสเซียได้ส่งกองทัพเข้าไป ช่วยเหลือรัฐบาลซีเรีย โดยใช้การโจมตีทางอากาศใส่พื้นที่ของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล พื้นที่ของกลุ่มไอเอส และพื้นที่ของกลุ่มติดอาวุธหัวรุนแรง

นอกจากการส่งกองกำลังทหารและใช้การโจมตีทางอากาศในซีเรียแล้ว รัสเซียได้นำอาวุธ ยุทโธปกรณ์จำนวนมากเข้าไปในซีเรียอีกด้วยเพื่อใช้ในการปราบปรามฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลซีเรีย เช่น การส่งเรือลาดตระเวนที่ติดจรวดนำวิถีเข้าไปประจำในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน บริเวณนอกชายฝั่งตุรกี และซีเรีย เพื่อคุ้มครองการปฏิบัติการโจมตีภาคพื้นดินของทหารฝ่ายรัสเซียและซีเรีย รัสเซียยังให้ เครื่องบินขับไล่บินคุ้มครองเครื่องบินรบที่กำลังปฏิบัติการโจมตีทางอากาศในทุกครั้ง รวมถึงได้ ติดตั้งจรวดรุ่นที่ทันสมัยที่สุดเพื่อใช้โจมตีอากาศยานทุกชนิดที่อาจเป็นภัยต่อปฏิบัติการทางทหาร ของรัสเซียในซีเรีย¹⁹⁴ ซึ่งการเข้าไปมีบทบาทในสงครามซีเรียของรัสเซียทำให้รัฐบาลซีเรียกลับมาเป็น ฝ่ายได้เปรียบอีกครั้ง

อีกสาเหตุที่สำคัญของสถานการณ์ในซีเรียที่รัฐบาลเริ่มกลับมาเป็นฝ่ายได้เปรียบคือ การ สนับสนุนของอิหร่าน ที่มีสำนักคิดชีอะห์เหมือนกัน ทั้งยังมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันมาอย่าง ยาวนานและมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยประธานาธิบดีบาซาร์ อัล-อัลซาด ของซีเรียอนุญาตให้ อิหร่านใช้ซีเรียเป็นเส้นทางขนส่งอาวุธให้กลุ่มฮิซบอลเลาะห์ (Hezbollah) ที่เคลื่อนไหวในเลบานอน ภายใต้การสนับสนุนจากอิหร่าน และการดำรงอยู่ของประธานาธิบดีบาซาร์ อัล-อัลซาด ทำให้ อิหร่านยังคงสถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคไว้ได้ ในช่วงสงครามซีเรีย อิหร่านให้ความ ช่วยเหลือรัฐบาลซีเรียหลายด้าน ทั้งที่ปรึกษาทางทหาร กองกำลังทหาร อาวุธ การเงิน มีการ คาดการณ์ว่า ตั้งแต่เริ่มสงคราม อิหร่านเสียค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนรัฐบาลซีเรียประมาณ 6-15 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และเจ้าหน้าที่ทางการทหารของสหรัฐฯ ประเมินว่า ในช่วงต้น ค.ศ. 2017 อิหร่านให้การสนับสนุนรัฐบาลซีเรียมากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁹⁵

¹⁹³ BBC. (2015). Syria crisis: Where key countries stand. (online).

¹⁹⁴ วีระศักดิ์ นาทะสิริ. (2558). สงครามในซีเรีย ยุทธการเอาคืนและบทบาทของรัสเซียในซีเรีย. (ออนไลน์).

¹⁹⁵ United Against Nuclear Iran. (2019). The Assad regime: Iran's proxy in the Syrian civil war. (online).

ในช่วงต้นของสงครามในซีเรีย อิหร่านได้ส่งกองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิสลาม (Islamic Revolutionary Guard Corps - IRGC) เข้าไปยังซีเรียเพื่อให้คำปรึกษาและฝึกทหารในกองทัพซีเรีย รวมถึงส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ เช่น ปืนไรเฟิล กระสุนจำนวนมาก และอาวุธอื่นๆ เป็นต้น โดยใช้การขนส่งทางอากาศมากกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ รวมถึงส่งน้ำมันดีเซลให้กับกองทัพซีเรียเพื่อเติมยานพาหนะที่ใช้ในสงคราม ต่อมาอิหร่านได้ขยายการสนับสนุน โดยส่งกองกำลังทหารมากกว่า 1,000 นายเข้าไปในซีเรีย เพื่อช่วยรัฐบาลซีเรียต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม¹⁹⁶ และยังส่งหน่วยรบพิเศษอย่าง หน่วยกูดส์ (Quds) ไปยังซีเรียเพื่อช่วยรัฐบาลซีเรียปราบปรามฝ่ายต่อต้านและกลุ่มไอเอส¹⁹⁷ การเข้าร่วมสงครามซีเรียของอิหร่านทำให้กลุ่มติดอาวุธสำนักคิดชีอะห์จำนวนมากเดินทางเข้าไปยังซีเรียเพื่อร่วมรบด้วย รวมถึงกลุ่มอิซบูลเลาะห์ที่ได้รับการสนับสนุนจากอิหร่านก็ได้เดินทางเข้าไปยังซีเรียเพื่อร่วมรบในสงคราม ทำให้รัฐบาลซีเรียสามารถยึดพื้นที่คืนจากฝ่ายต่อต้านรัฐบาลและกลุ่มไอเอสได้หลายแห่ง

จะเห็นได้ว่า ในการปราบปรามกลุ่มไอเอสนั้น ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างตัวแสดงต่างๆ ทั้งที่เป็นรัฐและไม่ใช่อรัฐ อย่างความร่วมมือระหว่างสหรัฐฯ และชาติพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกตะวันออกกลาง ในการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสทั้งในอิรักและซีเรีย หรือปฏิบัติการร่วมระหว่างตุรกี และกลุ่มเอฟเอสเอที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ในการโจมตีกลุ่มไอเอสในพื้นที่ทางเหนือของซีเรีย นอกจากนี้ ยังมีการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสจากรัสเซียและอิหร่าน ซึ่งการโจมตีจากหลายฝ่ายทำให้กลุ่มไอเอสเริ่มเสียฐานที่มั่น รวมถึงพื้นที่ภายใต้การยึดครอง

บทบาทของตุรกีต่อสถานการณ์ในซีเรีย

ตั้งแต่ ค.ศ. 2011 ที่ซีเรียเกิดสงครามความขัดแย้งระหว่าง ฝ่ายรัฐบาลนำโดยประธานาธิบดี บาชาร์ อัล-อัสซาด กับฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ที่เป็นผลมาจากกระแสอาหรับสปริง (Arab Spring) ความขัดแย้งดังกล่าวนี้ได้ขยายตัวจนนำไปสู่การแทรกแซงของต่างชาติ ตุรกีซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของซีเรียได้มีส่วนในการสนับสนุนฝ่ายต่อต้านรัฐบาล โดยให้ความช่วยเหลือฝ่ายต่อต้านกลุ่มต่างๆ ทั้งทางอาวุธ การฝึกกองกำลังทหาร การรักษาทางการแพทย์ รวมถึงให้ที่หลบภัยและฐานที่มั่น นอกจากนี้ ตุรกียังเปิดพื้นที่บริเวณชายแดนตุรกีกับซีเรีย เพื่อให้หนีกรบจากอิรักสามารถเดินทางผ่านตุรกีเข้าไปร่วมรบในสงครามซีเรีย จนกระทั่งใน ค.ศ. 2016 ที่ตุรกีกำหนดปฏิบัติการไล่แห่งยูเฟรติส ปฏิบัติการนี้ทำให้ตุรกีเข้าไปมีบทบาทในสงครามซีเรียมากขึ้น

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Issacharoff, Avi. (2015). Iran's Soleimani visits Syrian Golan as Tehran bolsters war effort. (online).

บทบาทของตุรกีในสงครามซีเรียในช่วงแรกนั้น ตุรกีให้ความช่วยเหลือฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรียอย่างไม่เป็นทางการนัก ความช่วยเหลือของตุรกีจึงอยู่ในลักษณะของการสนับสนุนขั้นต้น อย่างการสนับสนุนอาวุธ การฝึกทหาร และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แต่เมื่อสหรัฐฯ ต้องการโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย ตุรกีในฐานะชาติพันธมิตร และเป็นสมาชิกขององค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ หรือนาโต (North Atlantic Treaty Organization - NATO) ที่มีกองทัพขนาดใหญ่ มีความเชี่ยวชาญในการรบ มีอาวุธที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพสูง จึงเห็นโอกาสในการเข้าร่วมเพื่อหวังล้มประธานาธิบดี บาชาร์ อัล-อัสซาด ของซีเรีย และเพื่อจัดการกับชาวเคิร์ดซีเรีย ใน ค.ศ. 2016 ตุรกีได้กำหนดปฏิบัติการโล่แห่งยูเฟรติส ซึ่งปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มเอฟเอสเอ ที่เป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรีย ปฏิบัติการนี้ทำให้ตุรกีมีบทบาทอย่างมากในพื้นที่ทางเหนือของซีเรีย โดยเฉพาะบริเวณชายแดนตุรกีและซีเรีย ในช่วงนี้ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีและสหรัฐฯ ค่อนข้างดี แต่ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศเริ่มย่ำแย่ลงเมื่อ สหรัฐฯ ประกาศสนับสนุนกลุ่มวายฟิจี ซึ่งเป็นกองกำลังชาวเคิร์ดซีเรีย

กลุ่มวายฟิจีเป็นกลุ่มย่อยของพรรคแรงงานเคิร์ดิสถาน หรือพีเคเค ((Kurdistan Workers Party, Partiya Karkerên Kurdistan - PKK) ที่มีปฏิบัติการโจมตีในตุรกี เป็นกลุ่มที่ตุรกีขึ้นบัญชีเป็นกลุ่มก่อการร้าย กลุ่มพีเคเคมีเป้าหมายเพื่อต้องการแบ่งเขตเพื่อปกครองตนเอง ซึ่งตุรกีมองว่า หากชาวเคิร์ดรวมตัวกันตั้งเขตปกครองตนเองในอิรักและซีเรีย ก็อาจจะลุกลามเข้าไปยังตุรกีที่มีชาวเคิร์ดอาศัยอยู่มากที่สุด ด้วยเหตุผลที่สหรัฐฯ สนับสนุนกลุ่มวายฟิจีแล้ว ยังมีอีกเหตุผลที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีและสหรัฐฯ เลวร้ายลงและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายของตุรกีต่อสถานการณ์ซีเรียคือ การรัฐประหารในตุรกี ค.ศ. 2016 ที่ตุรกีเชื่อว่า สหรัฐฯ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการรัฐประหารนี้

การก่อรัฐประหารเพื่อโค่นล้มประธานาธิบดี เรเจป ไตยิป เอร์โดอาน โดยกลุ่มทหารในกองทัพตุรกีที่วางแผนรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจขณะที่ประธานาธิบดีอยู่ในช่วงพักร้อน มีการนำกองกำลัง รถถัง เฮลิคอปเตอร์ เข้ายึดสถานที่สำคัญ อย่างเช่น สถานีโทรทัศน์ ท่าอากาศยานในกรุงอังการา และนครอิสตันบูล ต่อมาประธานาธิบดีเรเจป ไตยิป เอร์โดอาน ได้เรียกร้องให้ประชาชนออกมาต่อต้านการรัฐประหาร และฝ่ายรัฐบาลสามารถหยุดการรัฐประหารได้ เหตุการณ์นี้มีผู้บาดเจ็บ 144 คนและเสียชีวิต 141 คน รวมถึงความเสียหายจากอาคารและสิ่งก่อสร้างที่โดนระเบิดอีกจำนวนมาก¹⁹⁸ รัฐบาลตุรกีออกประกาศว่า ฝ่ายกบฏได้รับการสนับสนุนจากนักการศาสนา

¹⁹⁸ ไทยทีวีบูรณะ. (2559). ทหารตุรกีก่อรัฐประหาร-เผด็จการอาจอยู่เบื้องหลังเหตุประธานาธิบดีกลับไปขอโทษยิงเครื่องบินรัสเซียตก. (ออนไลน์).

เฟตุลเลาะห์ กูเลน (Fethullah Gulen) ที่กำลังลี้ภัยอยู่ในสหรัฐฯ นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานของตุรกีให้ข้อมูลว่า สหรัฐฯ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการรัฐประหารครั้งนี้ และสหรัฐฯ ปฏิเสธที่จะส่งตัว เฟตุลเลาะห์ กูเลน ที่กำลังลี้ภัยอยู่ในสหรัฐฯ ให้แก่ทางการตุรกี ซึ่งเหตุการณ์นี้เป็นจุดเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างตุรกีและสหรัฐฯ

หนังสือพิมพ์ฮุริเยต (Hurriyet) ของตุรกีรายงานว่า รัสเซียได้ส่งข้อมูลแผนการรัฐประหารให้แก่หน่วยข่าวกรองของตุรกี 5 ชั่วโมงก่อนการรัฐประหารจะเริ่มขึ้น ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการกองทัพบก และรองผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีการประชุมกันอย่างเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการรัฐประหาร และสั่งห้ามทหารทุกหน่วยเคลื่อนกำลัง สำนักข่าวอัล-จาซีรา (Al-jazeera) รายงานว่า ฝ่ายกบฏรู้ตัวว่า แผนรัฐประหารรั่วไหล จึงเร่งปฏิบัติการให้เร็วขึ้น ปฏิบัติการเริ่มขึ้นในเวลา 21.00 นาฬิกาของวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 หลายฝ่ายมองว่า การรัฐประหารนี้มีสหรัฐฯ และชาติพันธมิตรอย่าง ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง เพื่อเป็นการตอบโต้ตุรกีที่ส่งจดหมายขอโทษรัสเซีย ในกรณีที่ตุรกียิงเครื่องบินทิ้งระเบิดของรัสเซียตก¹⁹⁹ และตุรกียังยอมให้รัสเซียใช้ฐานทัพอากาศอินเคอร์ลิค (Incirlik) ซึ่งเป็นฐานทัพที่สำคัญที่สหรัฐฯ และนาโตใช้ในการทำสงครามในตะวันออกกลาง รวมถึงการที่ตุรกีพยายามฟื้นฟูความสัมพันธ์กับรัสเซีย และล้มเลิกเงื่อนไขที่จะโค่นล้มประธานาธิบดี บาชาร์ อัล-อัสซาด²⁰⁰ จากเหตุการณ์นี้ทำให้ตุรกีหันไปฟื้นฟูความสัมพันธ์กับรัสเซียและอิหร่าน และทำให้ตุรกีต้องปรับนโยบายของตนต่อสถานการณ์ในซีเรียด้วย ถือเป็นกาเปลี่ยนแปลงบทบาทของตุรกีในสงครามซีเรีย

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของตุรกีในสงครามซีเรียช่วงต่อมากล่าวได้ว่า ตุรกีได้เปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากที่เคยสนับสนุนฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรีย และต้องการล้มการปกครองในระบอบอัล-อัสซาด มาสู่การมุ่งปราบปรามฝ่ายต่อต้านรัฐบาลและกลุ่มไอเอส ตุรกีได้โจมตีทางอากาศและภาคพื้นดินในพื้นที่ของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลและของกลุ่มไอเอส ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตุรกีนี้ได้ทำให้ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลที่เคยได้รับการสนับสนุนจากตุรกีเริ่มอ่อนแอลง รวมไปถึงความเข้มแข็งของรัฐบาลซีเรียได้เพิ่มมากขึ้น ความร่วมมือของตุรกี รัสเซีย และอิหร่านในสงครามซีเรีย ได้นำไปสู่การประชุมความร่วมมือเพื่อสร้างสันติภาพในซีเรีย

¹⁹⁹ ประธานาธิบดีเวลาดิมิร์ ปูติน (Vladimir Putin) ของรัสเซีย ในเรื่องเครื่องบิน F-16 ของตุรกียิงเครื่องบินทิ้งระเบิด Su-24 ของรัสเซียตกทางภาคเหนือของซีเรีย ในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 2015 รัสเซียตอบโต้ด้วยการคว่ำบาตรตุรกีครั้งนี้ ห้ามนำเข้าสินค้าจากตุรกี ยกเลิกเครื่องบินเช่าเหมาลำระหว่างสองประเทศ เจ้าของกิจการชาวรัสเซียถูกห้ามไม่ให้จ้างงานคนที่ถือสัญชาติตุรกี รัสเซียจะยกเลิกวีซ่า (Visa) ทองเที่ยวปลอดค่าธรรมเนียมสำหรับชาวตุรกี และประณามการกระทำที่ไม่ถูกต้องของตุรกีเพื่อโค่นล้มตุรกี เป็นต้น

²⁰⁰ Fars news. (2016). Erdogan warned of incoming coup by Russian alert. (online).

จากสถานการณ์ความขัดแย้งที่ดำเนินมาอย่างยาวนานระหว่างฝ่ายรัฐบาลซีเรียกับฝ่ายต่อต้านรัฐบาล นำไปสู่การเกิดข้อตกลงหยุดยิงระหว่างกันทั่วประเทศ ข้อตกลงนี้ซึ่งมีผลบังคับในวันพฤหัสบดีที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 2016 เวลา 24.00 นาฬิกา ได้รับการรับรองจากประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน ของรัสเซีย และประธานาธิบดี เรเจป ไตยิป เอร์โดอาน ของตุรกี โดยคู่ขัดแย้งจะต้องลงนามในข้อตกลง 3 ฉบับ ฉบับที่หนึ่งคือ ข้อตกลงหยุดยิงระหว่างรัฐบาลซีเรียกับฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ฉบับที่สองคือ มาตรการบังคับใช้และตรวจสอบเรื่องการหยุดยิง และฉบับที่สามคือ ข้อตกลงให้เริ่มเปิดการเจรจาสันติภาพ ข้อตกลงหยุดยิงนี้ครอบคลุมกองกำลังฝ่ายรัฐบาลซีเรีย ฝ่ายต่อต้านรัฐบาล และชาติพันธมิตรของทั้งสองฝ่าย แต่ไม่รวมกลุ่มไอเอส และกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสเราะฮ์²⁰¹ การลงนามหยุดยิงนี้ได้นำไปสู่การเจรจาสันติภาพซีเรีย

ในวันที่ 23-24 มกราคม ค.ศ. 2017 ได้มีการประชุมสันติภาพซีเรีย ในกรุงอัสตานา ประเทศคาซัคสถาน ภายใต้การดำเนินงานของรัสเซีย ตุรกี และอิหร่าน เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในซีเรีย ในการประชุมนี้มีคณะตัวแทนจากรัฐบาลซีเรีย ผู้แทนจากฝ่ายต่อต้านรัฐบาล คณะผู้แทนจากตุรกี รัสเซีย และอิหร่าน นาย สตีฟฟัน เด มิสตูรา (Staffan de Mistura) ผู้แทนพิเศษของสหประชาชาติเพื่อซีเรีย และเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำคาซัคสถาน โดยผู้แทนเหล่านี้จะร่วมสร้างกลไกให้ข้อตกลงหยุดยิงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมุ่งสู่การเจรจาขั้นต่อไปเพื่อให้เกิดความสงบที่ถาวร

การเจรจาที่กรุงอัสตานาถือเป็นครั้งแรกที่ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายต่อต้านรัฐบาลร่วมเจรจากันจากข้อตกลงอัสตานา นานาชาติจะร่วมสังเกตการณ์ และสร้างกลไกข้อตกลงหยุดยิงให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ป้องกันการยั่วยุที่อาจทำให้เกิดการละเมิดข้อตกลง รวมถึงทุกฝ่ายจะมุ่งต่อต้านกลุ่มไอเอส โดยถือเป็นการต่อสู้กับกลุ่มก่อการร้าย การประชุมความร่วมมือเพื่อสร้างสันติภาพในซีเรียยังคงมีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดความสงบอย่างถาวรขึ้นในซีเรีย

²⁰¹ BBC. (2016). Syria conflict: Ceasefire agreed, backed by Russia and Turkey. (online).

ภาพประกอบ 19 การประชุมสันติภาพซีเรีย ในกรุงอัสตานา ประเทศคาซัคสถาน วันที่
23-24 มกราคม ค.ศ. 2017
ที่มา : Sputnik news. (2017). Astana Syria Meeting.

การเสียพื้นที่ของกลุ่มไอเอส

การขยายตัวอย่างรวดเร็วและปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยความรุนแรงของกลุ่มไอเอสที่สหรัฐฯ ชื่นบัพฐิชีว่า เป็นกลุ่มก่อการร้าย นำมาซึ่งการใช้สงครามต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อเข้าไปจัดการกับ กลุ่มไอเอส สหรัฐฯ และชาติพันธมิตรได้ร่วมปฏิบัติการโจมตีทางอากาศและภาคพื้นดินเพื่อโจมตีฐานที่มั่นของกลุ่ม รวมถึงความร่วมมือระหว่างรัสเซีย อิหร่าน และตุรกีในการปราบปรามฐานที่มั่นของกลุ่มไอเอสในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในซีเรีย ทำให้กลุ่มไอเอสเริ่มเสียพื้นที่ภายใต้การยึดครองของตน นอกจากนี้การสนับสนุนทางการทหารแก่กองทัพของอิรักและซีเรียจากประเทศภายนอก ทำให้กองทัพของทั้งสองประเทศเข้มแข็งมากขึ้นจนสามารถยึดพื้นที่คืนจากกลุ่มไอเอสได้

กองกำลังความมั่นคงอิรักในสมัยของนายกรัฐมนตรี นูรี อัล-มาลิกี (Nouri al-Maliki, ค.ศ. 2006-2014) ขาดความเป็นหนึ่งเดียวกันเนื่องจากความแตกต่างทางสำนักคิดระหว่างซุนนีและชีอะห์ ทำให้เกิดความแตกแยกในกองทัพ นอกจากนี้ ทหารที่เป็นชาวซุนนีไม่ต้องการต่อสู้กับกลุ่มไอเอสที่มีสำนักคิดเดียวกัน และไม่ต้องการต่อสู้เพื่อรัฐบาลที่เป็นชาวชีอะห์ จึงเกิดทหารหนีทัพเป็นจำนวนมาก ทำให้กลุ่มไอเอสสามารถยึดพื้นที่ในอิรักได้อย่างรวดเร็ว แต่เมื่อนายกรัฐมนตรี ไฮเดอร์ อัล-อะบาดี (Haider al-Abadi) ของอิรักขึ้นดำรงตำแหน่งใน ค.ศ. 2014 มีนโยบายเร่งพัฒนากองทัพให้มีความเข้มแข็งเพื่อมุ่งต่อต้านกลุ่มไอเอส และได้รับความช่วยเหลือในการฝึกทหารและการใช้อาวุธจากสหรัฐฯ และอิหร่าน ทำให้กองกำลังความมั่นคงอิรักมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเริ่ม

ปฏิบัติการยึดพื้นที่คืนจากกลุ่มไอเอส โดยกองกำลังความมั่นคงอิรักสามารถยึดเขื่อนในเมืองโมซูลได้เป็นแห่งแรก จากความช่วยเหลือของกองกำลังเพชเมร์กา (Peshmerga) ของชาวเคิร์ดอิรัก จากปฏิบัติการนี้นำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกองกำลังความมั่นคงอิรักกับกลุ่มอื่นๆ ในการร่วมปราบปรามกลุ่มไอเอส

กองกำลังความมั่นคงอิรักได้ร่วมมือกับกองกำลังชีอะห์หลายๆ กลุ่ม และกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ในอิรัก โดย อยาตุลเลาะห์ อะเลีย อัล-ซิสทานี (Ayatollah Ali al-Sistani) ผู้นำสูงสุดของสำนักคิดชีอะห์ ได้เรียกร้องให้ชาวชีอะห์เข้าร่วมกับกองกำลังชีอะห์กลุ่มต่างๆ เพื่อต่อสู้กับกลุ่มไอเอส ทำให้กองกำลังชีอะห์มีนักรบเพิ่มสูงขึ้นเกือบเท่ากองกำลังความมั่นคงอิรัก นอกจากนี้กองกำลังชีอะห์บางกลุ่มยังอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอิรักด้วย ความร่วมมือดังกล่าวนี้ ประกอบกับการโจมตีทางอากาศจากสหรัฐฯ ทำให้ในวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 2014 สามารถยึดเมืองดูลุ้ยยา (Dhuluiya) ที่อยู่ทางเหนือของกรุงแบกแดดคืนจากกลุ่มไอเอสได้²⁰² และได้ขยายปฏิบัติการเพื่อยึดคืนพื้นที่อีกหลายๆ แห่งในอิรัก

ในค.ศ. 2015 กองกำลังความมั่นคงอิรักที่ได้รับการสนับสนุนการโจมตีทางอากาศจากสหรัฐฯ ได้เข้ายึดพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของเมืองรามาดิ (Ramadi) และจะขยายปฏิบัติการไปทางฝั่งตะวันออกเพื่อยึดเมืองรามาดิทั้งหมด และสามารถยึดเมืองติกริต (Tikrit) และเมืองบาอิจิ (Baiji) คืนได้อีกด้วย กองทัพสหรัฐฯ ประเมินว่า กลุ่มไอเอสเสียดินแดนให้กับกองกำลังความมั่นคงอิรักประมาณร้อยละ 25-30 ของดินแดนภายใต้การยึดครองทั้งหมดในอิรัก²⁰³ กองกำลังความมั่นคงอิรักที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และชนเผ่าต่างๆ ในอิรักได้ร่วมปฏิบัติการเพื่อยึดพื้นที่คืนอีกหลายแห่ง โดยเฉพาะปฏิบัติการในเมืองรูตบา (Rutba) ที่อยู่ทางภาคตะวันตกของกรุงแบกแดด ถือเป็นเมืองที่สำคัญทางเศรษฐกิจของอิรัก และเป็นเมืองที่ให้การสนับสนุนกลุ่มไอเอส²⁰⁴ การยึดเมืองรูตบาคืนมาได้ ทำให้กลุ่มไอเอสเสียพื้นที่ที่มีผู้สนับสนุนของตนไป และส่งผลต่อปฏิบัติการของกลุ่มในอิรัก

ปฏิบัติการของกองกำลังร่วมเพื่อปราบปรามกลุ่มไอเอสได้โจมตีพื้นที่ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง สามารถยึดสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่าง เมืองฮัตรา (Hatra) ที่กลุ่มไอเอสใช้เป็นป้อมปราการทางทะเลทรายคืนจากกลุ่มไอเอสได้²⁰⁵ และได้ขยายปฏิบัติการเพื่อโจมตีเมืองโมซูล ซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่และมีความสำคัญทางการเงินของกลุ่มไอเอส โดยเป็นปฏิบัติการร่วม

²⁰² The Syria Times. (2014). Iraq forces fully retake Dhuluiya town. (online).

²⁰³ BBC. (2015). Islamic State crisis: Iraqi forces retake parts of Ramadi. (online).

²⁰⁴ BBC. (2016). IS conflict: Iraq forces retake remote western town of Rutba. (online).

²⁰⁵ Deutsch Welle. (2017). Iraqi forces retake damaged Hatra heritage site from IS. (online).

ระหว่างกองกำลังความมั่นคงอิรักและกองกำลังเพชเมออร์ก้า ทำให้สามารถยึดเมืองโมซูลคืนได้ การเสียเมืองขนาดใหญ่ในอิรักไปได้ส่งผลต่อการปฏิบัติการของกลุ่ม และดินแดนภายใต้การยึดครองของกลุ่มได้ลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้กลุ่มไอเอสอ่อนแอลงจนกระทั่งเสียที่มั่นสุดท้ายในอิรักอย่าง เมืองอัล-ควิม (al-Qaim) และเมืองราวา (Rawa) ที่มีชายแดนติดกับซีเรีย ทำให้ในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 2017 นายกรัฐมนตรี ไฮเดอร์ อัล-อับาดิ ประกาศชัยชนะเหนือกลุ่มไอเอส และสงครามต่อต้านกลุ่มไอเอสในอิรักได้สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์²⁰⁶

ขณะที่ในซีเรีย สถานการณ์มีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก รัฐบาลซีเรียต้องต่อสู้กับศัตรูหลายฝ่ายทั้งกลุ่มไอเอส และฝ่ายต่อต้านรัฐบาลในหลายๆ พื้นที่ทำให้รัฐบาลเริ่มเป็นฝ่ายเสียเปรียบจนกระทั่ง ค.ศ. 2015 ที่รัสเซียใช้การโจมตีทางอากาศใส่พื้นที่ของฝ่ายต่อต้าน และพื้นที่ของกลุ่มไอเอส ทำให้รัฐบาลซีเรียกลับมาเป็นฝ่ายได้เปรียบอีกครั้ง และมุ่งโจมตีฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะกลุ่มไอเอสที่มีแนวคิดทางศาสนาอย่างสุดโต่ง และมีปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยความรุนแรง การเติบโตอย่างรวดเร็วของกลุ่มทำให้เกิดความร่วมมือเพื่อปราบปรามกลุ่มไอเอส

กองทัพของรัฐบาลภายใต้การสนับสนุนของรัสเซียและอิหร่าน กองกำลังซีอะห์ที่เดินทางเข้าไปยังซีเรีย และกองกำลังประชาธิปไตยซีเรีย หรือเอสดีเอฟ (Syrian Democratic Forces - SDF) ที่เป็นกองกำลังร่วมระหว่างชาวเคิร์ดซีเรียและชาวอาหรับ ภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐฯ และพันธมิตร ฝ่ายต่างๆ เหล่านี้ได้ร่วมปฏิบัติการเพื่อปราบปรามกลุ่มไอเอสในซีเรีย โดยใน ค.ศ. 2015 กลุ่มไอเอสเสียพื้นที่จากการถูกโจมตีประมาณร้อยละ 14 จากพื้นที่ทั้งหมดในซีเรีย โดยเฉพาะพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญบริเวณชายแดนซีเรียและตุรกี อย่างเมือง ทัล อับยาด (Tal Abyad) ที่เป็นจุดเชื่อมต่อไปยังตุรกี การโจมตีทางอากาศและภาคพื้นดินใน ค.ศ. 2015 ทำให้กลุ่มไอเอสต้องถอนตัวออกจากเมืองทัล อับยาด²⁰⁷ และจากปฏิบัติการร่วมของกองทัพซีเรีย กองพลทหารราบ หน่วยพิทักษ์ชายแดน กองกำลังป้องกันประเทศ และกองกำลังป้องกันโกซาร์โต (Gozarto Protection Forces) ซึ่งเป็นกองกำลังทหารรักษาการณ์ในเมืองอัล-ฮาซากาห์ (al-Hasakah) ทำให้กลุ่มไอเอสเสียพื้นที่บางส่วนในเมืองอัล-ฮาซากาห์²⁰⁸

ใน ค.ศ. 2016 กลุ่มไอเอสเสียพื้นที่ขนาดใหญ่ในเมืองอเลปโปที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของซีเรีย จากปฏิบัติการร่วมจากหลายๆ ฝ่าย ทำให้กลุ่มไอเอสเสียพื้นที่ในเมืองโคบานี และเมืองอัล-เบบที่เป็นฐานที่มั่นของกลุ่มไอเอส และยังเป็นเส้นทางหลบหนีของนักรบจากซีเรียเข้าไปยังตุรกีอีกด้วย

²⁰⁶ Chmaytelli, Maher; & Aboulenein, Ahmed. (2017). Iraq declares final victory over Islamic State. (online).

²⁰⁷ Hutt, Rosamond. (2015). How much territory has ISIS lost in 2015?. (online).

²⁰⁸ Aboufadel, Leith. (2015). Syrian Army Pushes Back at Al-Hasakah City. (online).

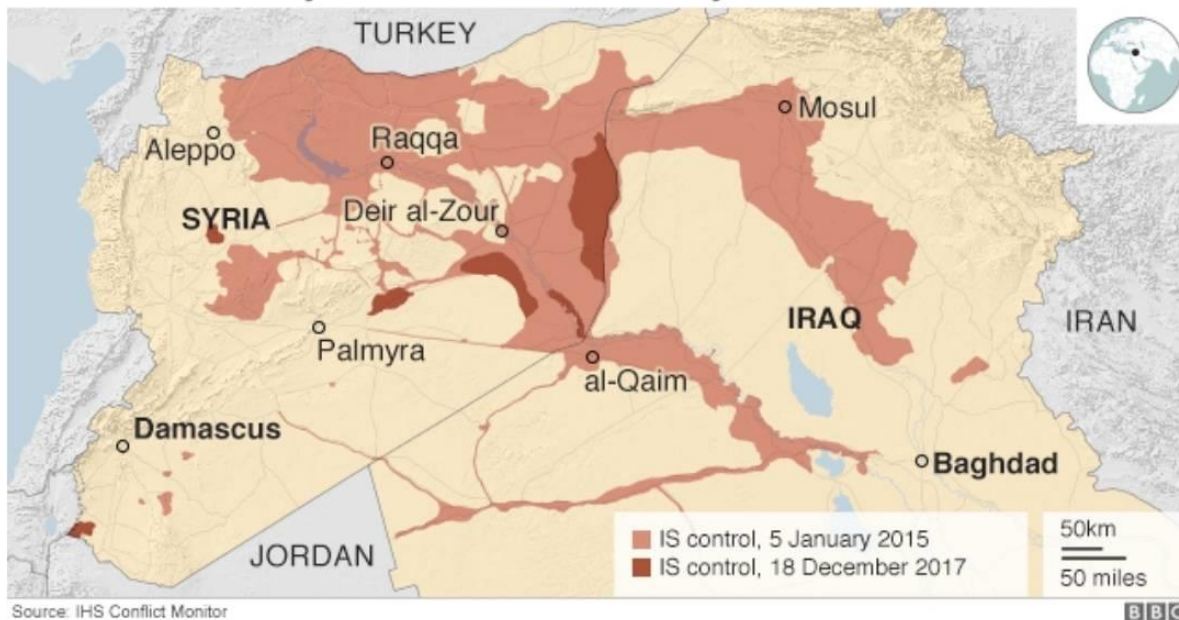
และยังเสียพื้นที่ในเมืองมันบิจ (Manbij) ที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของซีเรีย นอกจากนี้กลุ่มไอเอสได้เสียพื้นที่บางส่วนในเขต ชัดดาดี (Shaddadi) ซึ่งเป็นฐานที่มั่นสุดท้ายในเมืองอัล-ฮาซากาห์²⁰⁹ การเสียพื้นที่ขนาดใหญ่ และยุทธศาสตร์ที่สำคัญของกลุ่มไอเอส ทำให้กลุ่มลดอิทธิพลลง

ใน ค.ศ. 2017 ปฏิบัติการร่วมจากหลายฝ่ายทำให้สามารถยึดเมืองแพลมัยรา (Palmyra) ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ต่อจากนั้นสามารถยึดเมืองอเลปโป และเมืองรักกา (Raqqqa) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐอิสลามได้ นอกจากนี้ยังสามารถยึดเส้นทางระหว่างเมืองฮามาและเมืองรักกา ที่กลุ่มไอเอสใช้เป็นเส้นทางในการลำเลียงน้ำมันและอาวุธ จนกระทั่งในเดือนพฤศจิกายน กลุ่มไอเอสได้เสียเมืองดีร์ เอซ-ซอร์ (Deir ez-Zour) ซึ่งเป็นฐานที่มั่นสุดท้ายของกลุ่มในพื้นที่รัฐอิสลาม

จากปฏิบัติการร่วมในการต่อต้านกลุ่มไอเอสทั้งในอิรักและซีเรียทำให้กลุ่มไอเอสอ่อนแอลง การถูกโจมตีพื้นที่ทางเศรษฐกิจของกลุ่มได้ส่งผลต่อสถานะการเงินของกลุ่ม และการถูกทำลายเส้นทางลำเลียงสินค้า ทำให้กลุ่มประสบกับปัญหาการขนส่งสินค้าระหว่างพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายอาวุธ น้ำมัน และเงินทุนของกลุ่ม สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ปฏิบัติการทางทหารลดลงไปด้วย ประกอบกับการโดนโจมตีพร้อมกันในหลายๆ พื้นที่ทั้งในอิรักและซีเรีย ทำให้พื้นที่ของกลุ่มลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเสียเมืองรักกา และเมืองดีร์ เอซ-ซอร์ ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของรัฐอิสลาม นำไปสู่การล่มสลายของรัฐอิสลาม ที่เป็นรัฐในอุดมคติและเป็นเป้าหมายของกลุ่มไอเอส อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มไอเอสจะเสียรัฐอิสลาม และลดบทบาทในอิรักและซีเรียลงไป แต่กลุ่มไอเอสยังคงมีปฏิบัติการอยู่ในบางพื้นที่

²⁰⁹ ANF News. (2016). SDF Commander: Shaddadi Operation Brings Closer the End of ISIS. (online).

How much territory IS has lost since January 2015

ภาพประกอบ 20 พื้นที่ภายใต้การยึดครองของกลุ่มไอเอสใน ค.ศ. 2015 และค.ศ. 2017
ที่มา : BBC. (2018). Islamic State and the Crisis in Iraq and Syria in Maps.

บทที่ 6

สรุป

การศึกษาเรื่อง พัฒนาการของกลุ่มไอเอส (IS) ในอิรักและซีเรีย ค.ศ. 2006-2017 มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาพัฒนาการของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย ระหว่าง ค.ศ. 2006-2017 และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการและการดำรงอยู่ของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรีย ซึ่งพบว่า พัฒนาการของกลุ่มไอเอส ในอิรักและซีเรียสามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงคือ ช่วงที่หนึ่ง ค.ศ. 2006-2010 ช่วงที่สอง ค.ศ. 2010-2014 และช่วงที่สาม ค.ศ. 2014-2017 ซึ่งแต่ละช่วงของพัฒนาการได้มีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มด้วย

พัฒนาการของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย ระหว่าง ค.ศ. 2006-2017

ใน ค.ศ. 2014 กลุ่มไอเอสประกาศตั้งรัฐอิสลาม พร้อมขยายปฏิบัติการทางทหารและสื่อสังคมไปยัง ภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ทำให้เป็นที่เข้าใจกันว่า กลุ่มไอเอสนั้นเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2014 แต่ที่จริงแล้ว กลุ่มไอเอสได้มีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ช่วงสงครามอิรัก ค.ศ. 2003 อับู มุสอับ อัล-ซอว์กาวี (Abu Musab al-Zarqawi) ผู้ก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธมุสลิมซุนนี ที่ต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มไอเอส ได้เริ่มเข้าไปมีบทบาทในอิรักเพื่อต่อสู้กับสหรัฐฯ และชาติพันธมิตร โดยซอว์กาวีได้รวบรวมนักรบมุญาฮิดีนขึ้นเป็นกลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด อัล-ญิฮาด และรวมกลุ่มติดอาวุธหลายๆ กลุ่มในอิรักขึ้นเป็นเครือข่ายติดอาวุธเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ ปฏิบัติการของกลุ่มญะมาอัต อัล-เตาฮีด อัล-ญิฮาดในอิรักขยายตัวอย่างรวดเร็ว ต่อมาใน ค.ศ. 2004 ได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มตันซิม กอฮิดะ อัล-ญิฮาด ฟิ บิลาด อัล-รอฟีดาน โดยมีเป้าหมายโจมตีกองกำลังความมั่นคงอิรัก และสหรัฐฯ ปฏิบัติการของกลุ่มที่ใช้ความรุนแรงทำให้เกิดการต่อต้านจากชาวอิรัก และซอว์กาวีถูกขึ้นบัญชีเป็นผู้ก่อการร้ายของสหรัฐฯ นำไปสู่การโจมตีจากสหรัฐฯ เพื่อปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายในอิรัก และทำให้ซอว์กาวีเสียชีวิตลง ใน ค.ศ. 2006 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของกลุ่ม ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงเวลาของกลุ่มไอเอสออกเป็น 3 ช่วงตามการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม

ช่วงที่หนึ่งคือ ค.ศ. 2006-2010 หลังจากซอว์กาวีเสียชีวิตลง ผู้นำที่ขึ้นมาใหม่คือ อับู โอมาร์ อัล-บัฆดาดี (Abu Omar al-Baghdadi) ได้พยายามปรับภาพลักษณ์ของกลุ่มให้มีความเป็นอิรักมากขึ้น และรวบรวมกลุ่มติดอาวุธที่มีแนวคิดคล้ายๆ กันขึ้นเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก หรือไอเอสไอ (Islamic State - ISI) โดยมีเป้าหมายเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ และชาติพันธมิตร รวมไปถึงมุสลิมชีอะห์ และซุนนีที่เห็นต่าง ปฏิบัติการของกลุ่มไอเอสไอที่เน้นการโจมตีด้วยระเบิดพลีชีพ ซึ่งสร้างความ

เสียหายจำนวนมาก ทำให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนอิรัก ภายใต้การสนับสนุนทางการเงินจากสหรัฐฯ นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังใช้การโจมตีทางอากาศใส่ฐานที่มั่นของกลุ่ม เป็นผลให้ผู้นำระดับสูงและสมาชิกเสียชีวิต ใน ค.ศ. 2010 ทำให้สถานการณ์ของกลุ่มไอเอสไอค่อนข้างอ่อนแอ

ช่วงที่สองคือ ค.ศ. 2010-2014 จากการโจมตีทางอากาศของสหรัฐฯ ทำให้กลุ่มไอเอสไอสูญเสียผู้นำและสมาชิก รวมไปถึงที่มั่นของกลุ่มในอิรัก ผู้นำที่ขึ้นมาใหม่อย่าง อับู บักร อัล-บัฆดาดี (Abu Bakr al-Baghdadi) มีนโยบายเร่งฟื้นฟูความเข้มแข็งของกลุ่ม โดยช่วยเหลือสมาชิกที่ถูกจับออกจากเรือนจำ และเร่งระดมสมัครให้เข้าร่วมกับกลุ่มไอเอสไอ นอกจากนี้การที่สหรัฐฯ ถอนทหารออกจากอิรักก็เป็นโอกาสให้กลุ่มไอเอสไอสามารถขยายปฏิบัติการทางทหารออกไปยังหลายๆ พื้นที่ในอิรัก และขยายเข้าไปในซีเรียด้วย โดยอาศัยสถานการณ์ความวุ่นวายในซีเรีย เข้าไปตั้งฐานที่มั่นและประกาศเปลี่ยนชื่อกลุ่มไปเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย หรือไอซิส (Islamic State of Iraq and Syria - ISIS) มีเป้าหมายเพื่อโค่นล้มการปกครองของประธานาธิบดี บาชาร์ อัล-อัสซาด (Bashar al-Assad) ขณะเดียวกันกลุ่มไอซิสก็โจมตีฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซีเรียเช่นกัน ปฏิบัติการของกลุ่มไอซิสขยายตัวอย่างรวดเร็วจนสามารถยึดพื้นที่ขนาดใหญ่ทั้งในอิรักและซีเรียได้ จนนำไปสู่การประกาศตั้งรัฐอิสลาม และมี อับู บักร อัล-บัฆดาดี เป็นคอลีฟะห์หรือกาหลิบ มีการนำกฎหมายชารีอะห์มาบังคับใช้อย่างเข้มงวดในพื้นที่รัฐอิสลาม นอกจากนี้ได้ประกาศเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มรัฐอิสลาม หรือไอเอส (Islamic State - IS)

ช่วงที่สามคือ ค.ศ. 2014-2017 จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย รวมไปถึงการขยายปฏิบัติการทางทหาร และอุดมการณ์ของกลุ่มออกไปยังภูมิภาคอื่นๆ ทำให้เกิดความหวาดกลัวและเกิดปฏิบัติการร่วมระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อมุ่งปราบปรามกลุ่มไอเอส ในช่วงเวลานี้ เป็นช่วงที่กลุ่มไอเอสเผชิญกับการโจมตีในหลายๆ พื้นที่ และเริ่มเสียพื้นที่ภายใต้การยึดครอง โดยเฉพาะเมืองร็อกกา (Raqqqa) ที่เป็นเมืองหลวงของรัฐอิสลาม จนในที่สุด ค.ศ. 2017 รัฐอิสลามที่กลุ่มสถาปนาขึ้นได้ล่มสลายลง ทำให้กลุ่มไอเอสลดบทบาทลงในอิรักและซีเรีย

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของกลุ่มไอเอสทั้ง 3 ช่วงนั้นได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มตั้งแต่ การเริ่มก่อตั้งกลุ่มไอเอสไปจนถึงการลดบทบาทของกลุ่มในอิรักและซีเรีย โดยในช่วงแรกนั้น ถือเป็นช่วงเริ่มสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคง จากการรวบรวมสมัครจากกลุ่มติดอาวุธต่างๆ แต่ในช่วงนี้กลุ่มไม่ได้มีความแข็งแกร่งมากนัก เพราะเผชิญการโจมตีจากภายนอก ในช่วงที่สอง ถือเป็นช่วงที่กลุ่มมีความเข้มแข็งมาก สามารถยึดครองพื้นที่ในอิรักและซีเรียได้เป็นจำนวนมาก มีเงินทุนมหาศาล ทำให้เป็นกลุ่มติดอาวุธที่ร้ายแรงที่สุด จนนำไปสู่การประกาศตั้งรัฐอิสลามซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของกลุ่ม จึงอาจกล่าวได้ว่า ช่วงเวลานี้เป็นช่วงรุ่งเรืองของกลุ่ม

ไอเอส และในช่วงที่สาม ถือเป็นช่วงที่กลุ่มเริ่มลดบทบาทลงจากการโดนโจมตีและจากปัญหาภายในของกลุ่ม เป้าหมายสูงสุดของกลุ่มอย่างการตั้งรัฐอิสลามได้ถูกทำลายลง ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวนี้ อิทธิพลของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรียลดลงอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ การเปลี่ยนชื่อกลุ่มในช่วงเวลาต่างๆ ยังแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์และเป้าหมายของกลุ่มที่เพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ใน ค.ศ. 2006 ได้ปรากฏชื่อ กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการในการตั้งรัฐอิสลามในพื้นที่อิรัก ใน ค.ศ. 2013 กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักได้เปลี่ยนชื่อเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย การเปลี่ยนชื่อนี้แสดงให้เห็นว่า เป้าหมายของกลุ่มในการตั้งรัฐอิสลามได้ขยายออกจากอิรักไปยังซีเรีย และ ใน ค.ศ. 2014 กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กลุ่มรัฐอิสลาม ในครั้งนี้ถือเป็นการเปลี่ยนชื่อครั้งสุดท้ายของกลุ่ม แสดงให้เห็นว่า เป้าหมายในการตั้งรัฐอิสลามได้ขยายออกไปอย่างไม่จำกัดขอบเขต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและลดบทบาทของกลุ่มไอเอส

พัฒนาการของกลุ่มไอเอสตั้งแต่การเกิดขึ้นและการลดบทบาทลงในอิรักและซีเรีย ตั้งแต่ ค.ศ. 2006-2017 ล้วนมีปัจจัยแวดล้อมที่สนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

ตั้งแต่ ค.ศ. 2003 ที่สหรัฐฯ ใช้กำลังทางทหารบุกเข้าไปยังอิรัก ได้ทำให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ นำไปสู่การหลั่งไหลของนักรบจากที่ต่างๆ ในตะวันออกกลางเข้าไปยังอิรัก เพื่อต่อต้านการยึดครองของสหรัฐฯ รวมถึงซอร์กาวิที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจาก โอซามะ บิน ลาดิน (Osama bin Laden) ผู้นำกลุ่มอัลกออิดะห์ ได้เดินทางเข้าไปยังอิรักเพื่อร่วมปฏิบัติการต่อต้านสหรัฐฯ ด้วย เป้าหมายของซอร์กาวิในการต่อสู้เพื่อชาวอิรัก ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนชาวอิรัก โดยเฉพาะชาวซุนนี่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับ การเกิดสงครามกลางเมืองในอิรัก ที่เป็นความขัดแย้งทางสำนักคิดระหว่างซุนนี่และชีอะห์ โดยมีสาเหตุมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลชีอะห์ที่กีดกันชาวซุนนี่ จึงนำไปสู่การเกิดสงครามกลางเมืองขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มติดอาวุธของซอร์กาวิได้รับการสนับสนุนจากชาวซุนนี่เป็นจำนวนมาก จากการประกาศจุดยืนในการต่อสู้กับสหรัฐฯ กองกำลังความมั่นคงอิรัก ชาวชีอะห์ และชาวเคิร์ด กลุ่มติดอาวุธของซอร์กาวิถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความสุดโต่งและปฏิบัติการด้วยความรุนแรง นำไปสู่การต่อต้านจากสหรัฐฯ และประชาชนอิรัก ทำให้สหรัฐฯ ใช้การโจมตีทางอากาศใส่ฐานที่มั่นของซอร์กาวิ รวมถึงให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กลุ่มติดอาวุธในอิรักที่เห็นต่างกับซอร์กาวิ ให้โจมตีพื้นที่และเหล่านักรบของซอร์กาวิ การโจมตีครั้งนี้ทำให้ซอร์กาวิเสียชีวิตลง

การเสียชีวิตของซอร์กาวิ ใน ค.ศ. 2006 ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของกลุ่ม ผู้นำที่ขึ้นมาใหม่ ได้รวบรวมกลุ่มต่างๆ ในเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธที่ซอร์กาวิเคยสร้างไว้ขึ้นเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก หรือไอเอสไอ แต่กลุ่มไอเอสไอก็เผชิญปัญหาเดียวกับในสมัยของซอร์กาวิคือ การโจมตีจากสหรัฐฯ กองกำลังความมั่นคงอิรัก และกลุ่มติดอาวุธที่เห็นต่าง ทำให้ ใน ค.ศ. 2010 ผู้นำกลุ่มไอเอสไอเสียชีวิต และสมาชิกบางส่วนถูกจับ การโจมตีครั้งนี้ทำให้กลุ่มไอเอสไอที่อยู่ในช่วงกำลังฟื้นตัวกลับไปอ่อนแออีกครั้ง หลังการเสียชีวิตของผู้นำกลุ่ม ผู้นำที่ขึ้นมาใหม่อย่าง อับู บักร อัล-บัฆดาดี ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของกลุ่ม

อับู บักร อัล-บัฆดาดี ได้วางยุทธศาสตร์ในการเร่งฟื้นฟูกลุ่มคือ การช่วยสมาชิกออกจากเรือนจำ และการระดมทุน ทำให้กลุ่มไอเอสไอมีนักรบที่สามารถปฏิบัติการในหลายๆ พื้นที่พร้อมกันได้ ประกอบกับบุคลิกของ อับู บักร อัล-บัฆดาดี ที่มีความเป็นผู้นำ สามารถชักจูงคนให้เข้าร่วมปฏิบัติการได้ นอกจากนี้ ใน ค.ศ. 2011 สหรัฐฯ ได้ถอนทหารออกจากอิรัก ทำให้กลุ่มไอเอสไอสามารถขยายปฏิบัติการได้มากขึ้น กลุ่มเริ่มมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น จนสามารถควบคุมพื้นที่สำคัญของอิรักไว้ได้ จนกระทั่ง ใน ค.ศ. 2011 ซีเรียเกิดสงครามกลางเมืองที่เป็นผลจากกระแสอาหรับสปริง (Arab Spring) ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายรัฐบาลซีเรีย กับฝ่ายต่อต้านรัฐบาล สถานการณ์ความขัดแย้งได้รุนแรงมากขึ้น เกิดการหลั่งไหลของนักรบมุสลิมเข้าไปยังซีเรียเพื่อร่วมปฏิบัติการโค่นล้มระบอบการปกครองของประธานาธิบดี บาชาร์ อัล-อัสซาด จากความขัดแย้งนี้ทำให้กลุ่มไอเอสไอได้ขยายตัวจากอิรักเข้าไปยังซีเรีย ด้วยความช่วยเหลือจากกลุ่มติดอาวุธในซีเรีย

การเข้าไปยังซีเรียของกลุ่มไอเอสไอ โดยใช้สถานการณ์ความวุ่นวายในซีเรียเป็นช่องว่าง เพื่อตั้งฐานที่มั่นของตน และมีปฏิบัติการทางทหารจนสามารถยึดเมืองสำคัญอย่างเมืองร็อกกาได้ และขยายการยึดครองไปยังเมืองอื่นๆ ของซีเรีย และประกาศเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย หรือไอซิส ใน ค.ศ. 2013 เมื่อฐานกำลังของตนในซีเรียเข้มแข็งแล้ว อับู บักร อัล-บัฆดาดี จึงขยายปฏิบัติการกลับไปยังอิรักเพื่อยึดพื้นที่ทางเหนือไล่ลงมาจนถึงตอนกลางของอิรัก ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีชาวซุนนีอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญอย่าง น้ำมัน เป็นที่ตั้งโรงกลั่นน้ำมันขนาดใหญ่ เป็นพื้นที่ที่มีเขื่อนผลิตไฟฟ้าตั้งอยู่ และเป็นพื้นที่ชายแดนอิรักและซีเรีย ทำให้กลุ่มไอซิสสามารถเคลื่อนย้ายกำลังพลและอาวุธข้ามชายแดนได้อย่างเสรี

การยึดพื้นที่ของกลุ่มไอซิส นอกจากความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์แล้ว ยังเป็นแหล่งสร้างรายได้มหาศาลให้กับกลุ่ม ซึ่งรายได้จำนวนมากนี้ถูกใช้ในปฏิบัติการทางทหาร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อจำนวนปฏิบัติการของกลุ่ม เมื่อกลุ่มไอซิสสามารถยึดพื้นที่ได้เป็นจำนวนมากแล้ว

จึงประกาศตั้งรัฐอิสลาม และเปลี่ยนชื่อเป็น กลุ่มรัฐอิสลาม หรือไอเอส ใน ค.ศ. 2014 การประกาศตั้งรัฐอิสลามของกลุ่มไอเอสได้ดึงดูดนักรบมุสลิมให้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักรบบางส่วนนั้นไฝฝืนถึงยุครุ่งเรืองของศาสนาอิสลามที่ปกครองโดยรัฐอิสลามแบบในอดีต นักรบบางส่วนเข้าร่วมเพราะการโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มถึงสิ่งตอบแทนหากเข้าร่วมกับไอเอส ซึ่งการโฆษณาชวนเชื่อนี้ทำให้กลุ่มระดมนักรบได้มากยิ่งขึ้น

การใช้สื่อถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มสามารถระดมนักรบจากทั่วโลกได้ และยังเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสารของกลุ่มอีกด้วย กลุ่มไอเอสใช้สื่อเพื่อโฆษณาชวนเชื่อถึงสิ่งตอบแทน หากเข้าร่วมกับกลุ่มไอเอส และการมีชีวิตที่ดีขึ้นหากเดินทางเข้าไปยังรัฐอิสลาม โดยชวนเชื่อถึงความสะดวกสบาย และได้รับผลตอบแทนจำนวนมากทั้งที่เป็นเงินสด และทรัพย์สิน กลุ่มไอเอสยังใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการนำเสนอภาพความรุนแรงของปฏิบัติการ รวมถึงเรียกร้องข้อต่อรอง และค่าไถ่ตัวประกันที่กลุ่มไอเอสจับมาอีกด้วย ดังนั้นการใช้สื่อจึงเป็นปัจจัยในการแพร่ขยายอิทธิพลของกลุ่มทั้งในด้านปฏิบัติการทางทหารและอุดมการณ์

การขยายตัวอย่างรวดเร็วและความน่ากลัวของกลุ่มไอเอสนั้น ได้ทำให้เกิดการต่อต้านจากหลายฝ่าย จนนำไปสู่ปฏิบัติการร่วมเพื่อปราบปรามกลุ่มไอเอส ขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าเป็นการแข่งขันของชาติมหาอำนาจในการเข้าไปมีบทบาทในตะวันออกกลาง การเข้าไปของชาติมหาอำนาจโดยร่วมมือกับชาติต่างๆ ในตะวันออกกลาง เพื่อโจมตีกลุ่มไอเอส เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการลดบทบาทของกลุ่มไอเอสในอิรักและซีเรีย นอกจากนี้ การขยายปฏิบัติการอย่างรวดเร็วและพร้อมๆ กันในหลายพื้นที่ของกลุ่มไอเอส ทำให้นักรบของกลุ่มต้องกระจายไปยังที่ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการ ทำให้เมื่อโดนโจมตี กลุ่มไอเอสจึงไม่สามารถรักษาพื้นที่ภายใต้การยึดครองไว้ได้ จึงทำให้กลุ่มไอเอสลดบทบาทลงในที่สุด

ถึงแม้ว่า กลุ่มไอเอสจะลดบทบาทลง และเสียรัฐอิสลามที่เป็นเป้าหมายของกลุ่มไป แต่กลุ่มไอเอสไม่ได้สิ้นสุดลงตามไปด้วย กลุ่มไอเอสยังคงมีปฏิบัติการในบางพื้นที่ เช่น การโจมตีเมืองสวีดา (Sweida) ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2018 เมืองดังกล่าวอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลซีเรีย และตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของซีเรีย โดยกลุ่มไอเอสใช้การระเบิดพลีชีพ และการบุกโจมตีทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 200 คน นอกจากนี้ กลุ่มไอเอสยังมีปฏิบัติการในประเทศต่างๆ อย่างเช่น การโจมตีที่ศรีลังกา ใน ค.ศ. 2019 กลุ่มไอเอสได้อ้างว่าเป็นผู้ก่อเหตุในเทศกาลอีสเตอร์ ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 320 คน

กลุ่มไอเอสได้อ้างว่า การโจมตีในที่ต่างๆ นี้เพื่อตอบโต้ปฏิบัติการร่วมของนานาชาติที่มุ่งปราบปรามกลุ่มไอเอส โดยเฉพาะ การโจมตีพื้นที่ของกลุ่มไอเอสในเมืองฮาจิน (Hajin) ทาง

ภาคตะวันออกของซีเรีย ทำให้กลุ่มไอเอสเสียพื้นที่ยึดครองขนาดใหญ่แห่งสุดท้ายในซีเรีย ซึ่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มไอเอสนี้ทำให้นานาชาติเร่งปราบปรามกลุ่มไอเอสให้หมดไป จนกระทั่ง ใน ค.ศ. 2019 กองกำลังประชาธิปไตยซีเรีย หรือ เอสดีเอฟ (Syrian Democratic Forces - SDF) ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ สามารถโจมตีพื้นที่สุดท้ายของกลุ่มไอเอสบริเวณหมู่บ้านบากูซ (Baghuz) และประกาศชัยชนะในการกวาดล้างกลุ่มไอเอสออกไปจากซีเรียได้สำเร็จ ถึงแม้ว่า กลุ่มไอเอสจะเสียพื้นที่ทั้งหมดในอิรักและซีเรีย แต่กลุ่มไอเอสยังคงมีตัวตนอยู่ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายเพื่อทำสงครามกองโจร และอาจรวมตัวขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธอีกครั้ง

เหตุการณ์ที่สื่อเค้าว่ำทำให้กลุ่มไอเอสกลับมามีตัวตนอีกครั้งคือ การที่ตุรกีโจมตีพื้นที่ของชาวเคิร์ด บริเวณทางเหนือของซีเรีย ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2019 ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ตั้งของค่ายกักกันสมาชิกไอเอสที่ถูกจับเป็นจำนวนมาก การโจมตีของตุรกีอาจทำให้นักรบกลุ่มไอเอสหลุดออกจากค่ายกักกัน และรวมตัวกันเพื่อปฏิบัติการ แต่เส้นทางของกลุ่มไอเอสยังคงไม่แน่นอนเมื่อหน่วยปฏิบัติการพิเศษสหรัฐฯ โจมตีพื้นที่หลบภัยของ อับู บักร อัล-บัฆดาดี ผู้นำกลุ่มไอเอสในหมู่บ้านบาริชา (Barisha) จังหวัดฮาลับของซีเรีย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ. 2019 ปฏิบัติการดังกล่าวนี้ ทำให้ อับู บักร อัล-บัฆดาดีเสียชีวิตจากการจู่โจมระเบิดฆ่าตัวตาย อับู อิบราฮิม อัล-ฮาเชมิ อัล-กูราชิ (Abu Ibrahim al-Hashemi al-Qurayshi) ชาวอิรักที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นผู้นำคนใหม่ของกลุ่มไอเอส อาจพยายามฟื้นฟูความเข้มแข็งของกลุ่มขึ้นอีกครั้ง โดยรวบรวมนักรบกลุ่มไอเอสที่กระจายตัวอยู่ทั่วโลกเพื่อปฏิบัติการทางทหาร ผู้วิจัยจึงคาดว่า หากกลุ่มไอเอสสามารถฟื้นตัวขึ้นได้อีก อาจพัฒนาไปเป็นกลุ่มติดอาวุธที่มีขนาดและเป้าหมายที่ใหญ่กว่าเดิม และมีปฏิบัติการที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต

บรรณานุกรม

- Aboufadel, Leith. (2015). Isis Fails to Enter Al-Hasakah City Despite Numerous Attempts. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.almasdarnews.com/article/isis-fails-to-enter-al-hasakah-city-despite-numerous-attempts/>
- Ackerman, Spencer; & McCarthy, Tom. (2014). Barak Obama Doubles Us Troop Levels for War against Isis in Iraq. Retrieved June 15, 2019, from <https://www.theguardian.com/us-news/2014/nov/07/obama-doubles-us-troop-levels-iraq-isis>
- African Bulletin. (2017). Terrorism: AU Wary About Return of around 6,000 Is Fighters. Retrieved June 12, 2019, from <http://www.african-bulletin.com/wp-content/uploads/2017/12/daech.jpg>
- Al-Mayahi, H. (2016). Terrorism, Sectarianism, Corruption and the Transition to Democracy in the Post-Saddam Hussein Era in Iraq. Retrieved August 18, 2018, from <https://search.proquest.com/docview/1782004973?accountid=44800>
- Alexander, Yonah; & Alexander, Dean C. (2015). The Islamic State : Combating the Caliphate without Borders. Lanham: Lexington Books. Retrieved from <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1066658&site=eds-live&authtype=ip,uid>
- Aljazeera. (2013). Obama Signs Secret Order to Aid Syria Rebels. Retrieved June 23, 2019, from <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/08/20128264510724249.html>
- America First Policies. (2017). Strong National Defense and Foreign Policy. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.americafirstpolicies.org/issues/strong-national-defense-and-foreign-policy/>
- ANF News. (2016). Sdf Commander: Shaddadi Operation Brings Closer the End of Isis. Retrieved June 24, 2019, from <https://anfenglishmobile.com/features/sdf-commander-shaddadi-operation-brings-closer-the-end-of-isis-13981>
- Asaad, Almohammad; & Speckhard, Anne. (2017). Isis Drones: Evolution, Leadership,

- Bases, Operations and Logistics. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.icsve.org/isis-drones-evolution-leadership-bases-operations-and-logistics/>
- Aymenn, Jawad al-Tamimi. (2014). *The Dawn of the Islamic State of Iraq and Ash-Sham*. Retrieved September 10, 2018, from <http://www.aymennjawad.org/14363/the-dawn-of-the-islamic-state-of-iraq-and-ash-sham>
- (2015). *Aspects of Islamic State (Is) Administration in Ninawa Province: Part I*. Retrieved February 12, 2019, from <http://www.aymennjawad.org/15946/aspects-of-islamic-state-is-administration-in>
- (2015). *Aspects of Islamic State (Is) Administration in Ninawa Province: Part II*. Retrieved February 12, 2019, from <http://www.aymennjawad.org/15946/aspects-of-islamic-state-is-administration-in>
- (2015). *Aspects of Islamic State (Is) Administration in Ninawa Province: Part III*. Retrieved February 12, 2019, from <http://www.aymennjawad.org/15961/aspects-of-islamic-state-is-administration-in>
- Bahry, Louay. (2019). **Nūrī Al-Mālīkī** Prime Minister of Iraq. Retrieved August 1, 2019, from <https://www.britannica.com/biography/Nuri-al-Maliki>
- Barfield, Thomas. (2016). *The Islamic State as an Empire of Nostalgia*. *Mizan: Journal for the Study of Muslim Societies and Civilizations*. 1(1). Retrieved February 20, 2019, from https://open.bu.edu/bitstream/handle/2144/26964/07-Mizan-Journal-Vol-1_Issue-1_Barfield_Empire-of-Nostalgia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- BBC. (2014). *Syria: Us Begins Airstrikes on Islamic State Targets*. Retrieved June 10, 2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29321136>
- (2015). *Islamic State Crisis: Iraqi Forces Retake Parts of Ramadi*. Retrieved May 10, 2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-32403199>
- (2015). *Syria Crisis: Where Key Countries Stand*. Retrieved May 15, 2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-23849587>
- (2015). *Syria Crisis: Where Key Countries Stand*. Retrieved May 12, 2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-23849587>

- (2016). **Is Conflict: Iraq Forces Retake Remote Western Town of Rutba.**
Retrieved June 15, 2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36320638>
- (2016). **Syria Conflict: Ceasefire Agreed, Backed by Russia and Turkey.**
Retrieved June 1, 2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-38460127>
- (2016). **Syria War: Who Are Jabhat Fateh Al-Sham?** Retrieved February 5, 2019
from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36924000>
- (2017). **Islamic State and the Crisis in Iraq and Syria in Maps.** Retrieved October
20, 2017, from <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>
- (2017). **Turkey Ends Euphrates Shield Campaign in Syria.** Retrieved June 1,
2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-39439593>
- (2018). **Islamic State and the Crisis in Iraq and Syria in Maps.** Retrieved July 22,
2019, from <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>
- Blake, Matthew. . (2014). **Blood Money: How Isis Is Selling Human Organs Harvested
from Living Hostages and Its Own Dead Soldiers to Fund Terror across the Middle
East.** Retrieved December 10, 2018, from
<https://www.dailymail.co.uk/news/article-2880815/Blood-money-ISIS-selling-human-organs-harvested-living-hostages-dead-soldiers-fund-terror-Middle-East.html>
- Boghardt, Lori Plotkin. (2014). **Saudi Funding of Isis.** Retrieved February 5, 2019, from
<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis>
- Burns, John F. (2006). **U.S. Strike Hits Insurgent at Safehouse.** Retrieved January 15,
2019, from <https://www.nytimes.com/2006/06/08/world/middleeast/08cnd-iraq.html>
- Chambers, Peter. (2012). **Abu Musab Al Zarqawi: The Making and Unmaking of an
American Monster (in Baghdad).** *Alternatives: Global, Local, Political.* 37(1): 30-
51. Retrieved October 15, 2018, from <http://www.jstor.org/stable/23210901>
- China daily. (2016). **Syria Accuse Turkish Airstrikes of Killing 150 in Aleppo.** Retrieved
June 22, 2019, from <http://www.chinadaily.com.cn/world/2016->

[10/21/content_27128271.htm](#)

- Chmaytelli, Maher; & Aboulenein, Ahmed. (2017). **Iraq Declares Final Victory over Islamic State**. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-islamicstate/iraq-declares-final-victory-over-islamic-state-idUSKBN1E30B9>
- Clark, Colin P. (2018). **Isis's New Plans to Get Rich and Wreak Havoc**. Retrieved July 10, 2019, from <https://foreignpolicy.com/2018/10/10/isiss-new-plans-to-get-rich-and-wreak-havoc/>
- Cloud, David S. (2014). **5 Arab Nations Support U.S. In Strikes inside Syria**. Retrieved June 19, 2019, from <https://www.latimes.com/world/middleeast/la-white-house-allies-syria-isis-20140923-story.html>
- CNN. (2019). **Isis Fast Facts**. Retrieved May 12, 2019, from <https://edition.cnn.com/2014/08/08/world/isis-fast-facts/index.html>
- Cockburn, Patrick. (2016). **The Age of Jihad: Islamic State and the Great War for the Middle East**. New York: Verso.
- Comply, Advantage. (2019). **Counter Financing of Terrorism**. Retrieved August 9, 2019, from <https://complyadvantage.com/knowledgebase/anti-terrorist-financing/>
- Cook, Steven A. (2018). **Turkey Is Lying About Fighting Isis**. Retrieved June 22, 2019, from <https://foreignpolicy.com/2018/12/28/turkey-is-lying-about-fighting-isis/>
- Cronin, Audrey Kurth. (2015). **Isis Is Not a Terrorist Group: Why Counterterrorism Won't Stop the Latest Jihadist Threat**. *Foreign Affairs*. 94(2): 87-98. Retrieved October 31, 2017, from <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/isis-not-terrorist-group>
- Department of Defense. (2015). **Central Command Updates Iraq-Syria Target Counts**. Retrieved June 19, 2019, from <https://www.defense.gov/Newsroom/News/Article/Article/604315/>
- Doug, Gross. (2014). **Social Media Battle Augments Iraq Bloodshed**. Retrieved December 10, 2018, from <https://edition.cnn.com/2014/06/17/tech/social-media/iraq-crisis-isis-social-media/index.html>

- Engel, Pamela. (2016). **Isis' Caliphate Is Shrinking, and the Terror Group Is About to Lose One of Its Biggest Cities.** Retrieved June 25, 2019, from <https://www.businessinsider.com/how-much-territory-has-isis-lost-2016-10>
- Fars news. (2016). **Erdogan Warned of Incoming Coup by Russian Alert.** Retrieved June 18, 2019, from <https://en.farsnews.com/newstext.aspx?nn=13950430001452>
- Fishman, Brian. (2006). **After Zarqawi: The Dilemmas and Future of Al Qaeda in Iraq. The Washington Quarterly.** 29(4): 19-32. Retrieved October 15, 2018, from <https://doi.org/10.1162/wash.2006.29.4.19>
- Fox News. (2010). **2 Most Wanted Al Qaeda Leaders in Iraq Killed by U.S., Iraqi Forces.** Retrieved March 19, 2019, from <https://www.foxnews.com/world/2-most-wanted-al-qaeda-leaders-in-iraq-killed-by-u-s-iraqi-forces>
- Friis, Simone Molin. (2017). **'Behead, Burn, Crucify, Crush': Theorizing the Islamic State's Public Displays of Violence. European Journal of International Relations.** 24(2): 243-267. Retrieved May 6, 2019, from <https://doi.org/10.1177/1354066117714416>
- Gerges, Fawaz A. (2017). **Isis a History.** Princeton: Princeton University Press.
- Ghazi, Yasir; & Arango, Tim. (2014). **Iraq Fighters, Qaeda Allies, Claim Falluja as New State.** Retrieved December 5, 2018, from [https://www.nytimes.com/2014/01/04/world/middleeast/fighting-in-falluja-and-ramadi.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FIslamic%20State%20in%20Iraq%20and%20Syria%20\(ISIS\)](https://www.nytimes.com/2014/01/04/world/middleeast/fighting-in-falluja-and-ramadi.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FIslamic%20State%20in%20Iraq%20and%20Syria%20(ISIS))
- Giovanni, Janine Di. (2014). **Who Is Isis Leader Abu Bakr Al-Baghdadi? : Newsweek.** Retrieved from <https://www.newsweek.com/2014/12/19/who-isis-leader-abu-bakr-al-baghdadi-290081.html>
- Global Policy Forum. **Iraq's Humanitarian Crisis.** Retrieved January 15, 2019, from <https://www.globalpolicy.org/about-gpf-mm/introduction.html>
- Global Security. (2012). **Jamaat Al-Tawhid Wa'l-Jihad / Unity and Jihad Group, Tanzim Qa'idat Al-Jihad in Bilad Al-Rafidayn (Organization of Jihad's Base in the Country of the Two Rivers).** Retrieved October 15, 2018, from <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/zarqawi.htm>

- Gordon, Jennifer Thea. (2014). **Isis' Desire to Erase Sykes-Picot Is Rooted in Fiction, Not History**. Retrieved July 5, 2019, from <https://nationalinterest.org/feature/isis%E2%80%99-desire-erase-sykes-picot-rooted-fiction-not-history-11293>
- Gordon, Michael R.; & Schmitt, Eric. (2015). **U.S. Steps up Its Attacks on Isis-Controlled Oil Fields in Syria**. Retrieved July 10, 2019, from <https://www.nytimes.com/2015/11/13/us/politics/us-steps-up-its-attacks-on-isis-controlled-oil-fields-in-syria.html>
- Gulmohamad, Zana Khasraw. (2014). The Rise and Fall of Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) Isis. **Global Security Studies**. 5(2): 1-11. Retrieved October 20, 2017, from <http://globalsecuritystudies.com/Gulmonhamad%20ISIS%20AG.pdf>
- Gutowski, Alexandra. (2016). **Isis Sanctuary Map: October 17, 2016**. Retrieved June 12, 2019, from <https://iswresearch.blogspot.com/search?q=ISIS+Sanctuary+Map+2016>
- Haroro, Ingram. (2015). **Islamic State's Information Operations Strategy**. Retrieved February 10, 2019, from <https://internationalaffairs.org.au/australianoutlook/islamic-states-information-operations-strategy/>
- Heißner, Stefan; et al. (2017). **Caliphate in Decline: An Estimate of Islamic State's Financial Fortunes**. Retrieved July 7, 2019, from <https://icsr.info/wp-content/uploads/2017/02/ICSR-Report-Caliphate-in-Decline-An-Estimate-of-Islamic-States-Financial-Fortunes.pdf>
- Hourani, Albert. (2019). **A History of the Arab Peoples**. Retrieved September 1, 2018, from https://www.npr.org/news/specials/mideast/the_west/mandates_map.html
- Hurriyet daily news. (2017). **Turkey Can Start New Operation If Necessary as Euphrates Shield Ends**. Retrieved June 17, 2019, from <http://www.hurriyetaidailynews.com/turkey-can-start-new-operation-if-necessary-as-euphrates-shield-ends-pm--111401>
- Hutt, Rosamond. (2015). **How Much Territory Has Isis Lost in 2015?** Retrieved June 12, 2019, from <https://www.weforum.org/agenda/2015/12/how-much-territory-has-isis->

[lost-in-2015/](#)

Institute for the Study of War. (2014). **Isis Sanctuary Map: August 14, 2014**. Retrieved June 12, 2019, from <http://www.understandingwar.org/backgrounder/isis-sanctuary-map-august-14-2014>

----- (2014). **Isis Sanctuary Map: June 20, 2014**. Retrieved March 19, 2019, from <http://www.understandingwar.org/backgrounder/isis-sanctuary-map-june-20-2014>

Issacharoff, Avi. (2015). **Iran's Soleimani Visits Syrian Golan as Tehran Bolsters War Effort**. Retrieved June 26, 2019, from <https://www.timesofisrael.com/irans-soleimani-visits-syrian-golan-as-tehran-bolsters-war-effort/>

Kabbani, Shaykh Muhammad Hisham. **What Is a Fatwa?** Retrieved October 15, 2018, from <http://www.islamicsupremecouncil.org/understanding-islam/legal-rulings/44-what-is-a-fatwa.html>

Kerr, Gordon. (2016). **A Short History of the Middle East from Ancient Empires to Islamic State**. St.Ives: Clays.

Kraidy, Marwan M. (2017). **The Projectilic Image: Islamic State's Digital Visual Warfare and Global Networked Affect**. *Media, Culture & Society*. 39(8): 1194-1209. Retrieved May 5, 2019, from <https://doi.org/10.1177/0163443717725575>

Lawrence, John. (2015). **Isis Sanctuary: June 19, 2015**. Retrieved June 12, 2019, from <http://www.understandingwar.org/map/isis-sanctuary-june-19-2015>

Levallois, Agnès. (2017). **The Financing of the Islamic State in Iraq and Syria (Isis)**. Retrieved February 10, 2019, from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/603835/EXPO_IDA\(2017\)603835_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/603835/EXPO_IDA(2017)603835_EN.pdf)

Levitt, Matthew; & Boghardt, Lori Plotkin. (2014). **Funding Isis (Infographic)**. Retrieved February 2, 2019, from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/funding-isis-infographic>

Lewis, Jessica D. (2013). **Aqi's "Soldiers' Harvest" Campaign**. Retrieved January 15, 2019, from <http://www.understandingwar.org/backgrounder/aqis-soldiers-harvest-campaign>

- Lister, Charles. (2016). **Trump's Syria Strategy Would Be a Disaster**. Retrieved June 12, 2019, from <https://foreignpolicy.com/2016/11/17/trumps-syria-strategy-would-be-a-disaster/>
- Lynch, Dennis. (2014). **Susan Rice: Us Is Providing Arms to Moderate Syrian Rebels**. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.ibtimes.com/susan-rice-us-providing-arms-moderate-syrian-rebels-1595805>
- Macgregor, Douglas. (2017). **Toward an 'America First' Foreign Policy**. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.washingtontimes.com/news/2017/jul/30/america-first-should-apply-to-foreign-policy/>
- Magvid, Mohammed Abdel. (2018). **How Influential Is Al-Nusra Front in Syria?** Retrieved January 15, 2019, from <http://www.egypttoday.com/Article/2/45208/How-influential-is-Al-Nusra-Front-in-Syria>
- McCoy, Terrence. (2014). **Isis Just Stole \$425 Million, Iraqi Governor Says, and Became the 'World's Richest Terrorist Group'**. Retrieved January 15, 2019, from https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2014/06/12/isis-just-stole-425-million-and-became-the-worlds-richest-terrorist-group/?utm_term=.a215e4d99315
- Michael, Martin; & Hussein, Solomon. (2017). **Islamic State: Understanding the Nature of the Beast and Its Funding**. Retrieved March 8, 2019, from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2347798916681319>
- Mirarab, M. H. (1992). **The Determinants of Persian Gulf Conflict in the 20th Century**. University of New Brunswick. Retrieved August 18, 2018, from <https://search.proquest.com/docview/304004661?accountid=44800>
- Miste, Qehreman. (2016). **Syrian Democratic Forces Announce Liberation of Last Isis Bastion in Hasakah**. Retrieved June 30, 2019, from <http://aranews.net/files/2016/02/syrian-democratic-forces-announce-liberation-of-main-isis-bastion-in-hasakah/>
- Moubayed, Sami. (2006). **Abu Al-Ghadia to Build on Al-Zarqawi's Legacy in Iraq**. Retrieved January 15, 2019, from <https://jamestown.org/brief/abu-al-ghadia-to->

[build-on-al-zarqawis-legacy-in-iraq/](#)

Nordland, Rod; & Schmitt, Eric. (2016). **U.S. Drones Record Isis Fighters Fleeing Manbij in Northern Syria**. Retrieved June 11, 2019, from

<https://www.nytimes.com/2016/08/14/world/middleeast/us-drones-record-isis-fighters-fleeing-manbij-in-northern-syria.html>

O'Connell, Thomas. (2006). **Abu Musab Al-Zarqawi**. Retrieved March 19, 2019, from

http://content.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,2019341_2017103_2017102,00.html

Osborne, Samuel. (2016). **President Erdogan: Turkey Intervened in Syria to End the Rule of the Cruel Assad**. Retrieved June 15, 2019, from

<https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/president-erdogan-turkey-syria-assad-intervention-comments-kurds-isis-a7446956.html>

Oxford Dictionary. (2019). **Takfir**. Retrieved February 10, 2019 from

<http://www.oxfordislamicstudies.com/opr/t125/e2319>

Parliament of Australia. (2019). **Tanzim Qa'idat Al-Jihad Fi Bilad Al-Rafidayn**. Retrieved February 10, 2019, from

https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/House_of_Representatives_Committees?url=pjcaad/al_zarqawi/al_zarqawi.pdf

Patten, David A. (2015). **Policy Brief: Defeating Isis, Rolling Back Iran**. *Middle East Quarterly*. 22(4). Retrieved December 10, 2018, from

<https://www.meforum.org/5479/defeating-isis-rolling-back-iran>

Paul, Katie. (2017). **Saudi King Salman Launches Investment Drive with Asia Tour**.

Retrieved June 2, 2019, from <https://www.reuters.com/article/us-saudi-asia/saudi-king-salman-launches-investment-drive-with-asia-tour-idUSKBN1631P0>

Rago, Joseph. (2014). **Inside the War against Islamic State**. Retrieved June 2, 2019,

from <https://www.wsj.com/articles/joe-rago-inside-the-war-against-islamic-state-1419636790>

Rubin, Alissa J; Arango, Tim; & Cooper, Helence. (2014). **U.S. Jets and Drones Attack Militants in Iraq, Hoping to Stop Advance**. Retrieved June 29, 2019, from

<https://www.nytimes.com/2014/08/09/world/middleeast/iraq.html>

- Rudiger, Lohlker. (2012). **Islamic State Is-Caliphate and Modernity**. Retrieved December 10, 2018, from https://www.academia.edu/36969226/Islamic_State_IS-Caliphate_and_Modernity
- Samuels, Lennox. (2008). **Al Qaeda in Iraq Ramps up Its Racketeering**. Retrieved January 15, 2019, from <https://www.newsweek.com/al-qaeda-iraq-ramps-its-racketeering-89733>
- Sands, Timothy. (2016). Strategies for Combatting Islamic State. **Social Sciences**. 5(3). Retrieved July 5, 2019, from <https://www.mdpi.com/2076-0760/5/3/39>
- Schulberg, Jessica. (2014). **Five Arab Countries Are Supporting Obama's Strikes in Syria. What's Their Strategy?** Retrieved June 19, 2019, from <https://newrepublic.com/article/119552/five-arab-countries-support-obamas-airstrikes-syria-heres-why>
- Sputnik news. (2017). **Astana Syria Meeting**. Retrieved from <https://sputniknews.com/politics/201702071050412574-astana-syria-meeting-february/>
- Stanford University. (2017). **The Islamic State**. Retrieved June 12, 2019, from <https://stanford.app.box.com/s/9egwupnkf0u35ia2gxz60mpffobm6pvv>
- Stormark, Kjetil. (2014). **The Quest for the Caliph(Ate)**. Retrieved October 10, 2018, from <https://www.hate-speech.org/the-quest-for-the-caliphate/>
- Suadad, Al-Salhy; & Arango, Tim. (2014). **Sunni Militants Drive Iraqi Army out of Mosul**. Retrieved December 5, 2018 from [https://www.nytimes.com/2014/06/11/world/middleeast/militants-in-mosul.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FIslamic%20State%20in%20Iraq%20and%20Syria%20\(ISIS\)](https://www.nytimes.com/2014/06/11/world/middleeast/militants-in-mosul.html?rref=collection%2Ftimestopic%2FIslamic%20State%20in%20Iraq%20and%20Syria%20(ISIS))
- Synovitz, Ron. (2009). **Tension Runs Deep between Iraqi Government and Awakening Councils**. Retrieved October 10, 2018, from https://www.rferl.org/a/Tension_Runs_Deep_Between_Iraqi_Government_and_Awakening_Councils/1604222.html

- Tamplin, Harley. (2016). **It's Been 15 Years since George W. Bush Declared 'War on Terror'**. Retrieved April 10, 2018, from <http://metro.co.uk/2016/09/20/its-been-15-years-since-george-w-bush-declared-war-on-terror-6138441/>
- Terrorism Research & Analysis Consortium. **Ansar Al-Islam (Ai)**. Retrieved January 15, 2019, from <https://www.trackingterrorism.org/group/ansar-al-islam-ai>
- (2018). **Tanzim Qaidat Al-Jihad Fi Bilad Al-Rafidayn (Qjbr) (Al Qaeda in the Land of Two Rivers / Jama'at Al-Tawhid Wal-Jihad (Twj)** Retrieved January 15, 2019, from <https://www.trackingterrorism.org/group/tanzim-qaidat-al-jihad-fi-bilad-al-rafidayn-qjbr-al-qaeda-land-two-rivers-jamaat-al-tawhid-wal>
- The combating terrorism center at west point. (2014). **The Group That Calls Itself a State: Understanding the Evolution and Challenges of the Islamic State**. Retrieved July 10, 2019, from <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2014/12/CTC-The-Group-That-Calls-Itself-A-State-December20141.pdf>
- The New York Times. (2014). **Turkeys Votes to Allow Operations against Isis**. Retrieved December 10, 2018, from <https://www.nytimes.com/2014/10/03/world/europe/turkey-votes-to-allow-operations-against-isis.html>
- The Syria Times. (2014). **Iraq Forces Fully Retake Dhuluiya Town**. Retrieved June 19, 2019, from <http://syriatimes.sy/index.php/news/regional/16006-iraq-forces-fully-retake-dhuluiya-town>
- The Telegraph. (2015). **Islamic State Launches English-Language Radio News Bulletins**. Retrieved December 10, 2018, from <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/11519977/Islamic-State-launches-English-language-radio-news-bulletins.html>
- The U.S. Department of State. (2004). **Foreign Terrorist Organization: Designation of Jama'at Al-Tawhid Wa'al-Jihad and Aliases**. Retrieved October 15, 2018, from <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2004/37130.htm>
- The White house. (2017). **President Trump's Speech to the Arab Islamic American Summit**. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.whitehouse.gov/briefings->

[statements/president-trumps-speech-arab-islamic-american-summit/](#)

Tomlinson, Lucas. (2014). **Welcome to Islamic State Tv: Us Officials Battle to Counter Slick Isis Media Arm.** Retrieved December 10, 2018, from

<https://www.foxnews.com/politics/welcome-to-islamic-state-tv-us-officials-battle-to-counter-slick-isis-media-arm>

Tran, Mark. (2007). **Al-Qaida Linked to Baghdad Hotel Bombing.** Retrieved October 10, 2018, from <https://www.theguardian.com/world/2007/jun/26/iraq.marktran>

Tran, Mark; & Weaver, Matthew. (2014). **Isis Announces Islamic Caliphate in Area Straddling Iraq and Syria.** Retrieved June 3, 2019, from

<https://www.theguardian.com/world/2014/jun/30/isis-announces-islamic-caliphate-iraq-syria>

U.S. central command. (2019). **Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve (Cjtf - Oir).** Retrieved June 12, 2019, from <https://www.centcom.mil/OPERATIONS-AND-EXERCISES/OPERATION-INHERENT-RESOLVE/>

U.S. Department of the Treasury. (2005). **Treasury Designates Individual Financially Fueling Iraqi Insurgency, Al Qaida.** Retrieved September 20, 2018, from

<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/js2206.aspx>

United Against Nuclear Iran. (2018). **Alliance against America: Al Qaeda and Iran.** Retrieved January 15, 2019, from

<https://www.unitedagainstnucleariran.com/node/3295>

----- (2019). **The Assad Regime: Iran's Proxy in the Syrian Civil War.** Retrieved June 20, 2019, from <https://www.unitedagainstnucleariran.com/report/syria>

United Nations Security Council. (2010). **Ansar Al-Islam.** Retrieved January 15, 2019, from

https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entry/ansar-al-islam

----- (2015). **Aqsa Mahmood.** Retrieved June 30, 2019, from

https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/individual/aqsa-mahmood

- United States Department of State. (2018). **Country Reports on Terrorism 2017 - Foreign Terrorist Organizations: Islamic State of Iraq and Syria (Isis)**. Retrieved April 19, 2019, from <https://www.refworld.org/docid/5bcf1f41a.html>
- Washington Post. (2013). **Full Transcript: President Obama's Sept. 10 Speech on Syria**. Retrieved June 10, 2019, from https://www.washingtonpost.com/politics/running-transcript-president-obamas-sept-10-speech-on-syria/2013/09/10/a8826aa6-1a2e-11e3-8685-5021e0c41964_story.html
- Wehrey, Frederic; et al. (2010). **The Iraq War and the Future of Terrorism Lessons Learned and New Strategic Trends**. California: RAND Corporation. Retrieved September 20, 2018, from <http://www.jstor.org/stable/10.7249/mg892af.12>
- Welle, Deutsch. (2017). **Iraqi Forces Retake Damaged Hatra Heritage Site from Is**. Retrieved June 12, 2019, from <https://www.dw.com/en/iraqi-forces-retake-damaged-hatra-heritage-site-from-is/a-38601736>
- Wesley, Morgan. (2017). **Top Commander Says Isis Leader Most Likely Still Alive**. Retrieved March 19, 2019, from <https://www.politico.com/story/2017/08/31/abu-bakr-al-baghdadi-likely-alive-242210>
- Wood, Graeme. (2015). **What Isis Really Wants**. Retrieved December 10, 2018, from <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2015/03/what-isis-really-wants/384980/>
- Worldatlas. (2015). **Where Is Al Bab, Syria?** Retrieved July 25, 2019, from <https://www.worldatlas.com/as/sy/hl/where-is-al-bab.html>
- Yordanova, Kalina. (2016). **Troubled Journeys: Some Motivations of Young Muslim Men to Join the Islamic State**. *American journal of psychoanalysis*. 76(3): 240-254. Retrieved December 5, 2018, from <http://europepmc.org/abstract/MED/28638132>
- Zachary, Laub. (2016). **The Islamic State**. Retrieved June 11, 2017, from https://www.acaps.org/sites/acaps/files/key-documents/files/islamic_state_isis_-_council_on_foreign_relations.pdf
- Zelin, Aaron. (2014). **The Islamic State of Iraq and Syria Has a Consumer Protection Office a Guide to How the Militant Group Overrunning Iraq Wins Hearts and**

Minds. Retrieved September 20, 2018, from

<https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/06/the-isis-guide-to-building-an-islamic-state/372769/>

กฤติกร วงศ์สว่างพานิช. (2559). **Thou Shall Fear : เจ้าจงตื่นกลัว การก่อการร้าย ความรุนแรง และการครอบงำ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

โคชาฟี มาโดฮา. (2554). **มารู้จักกลุ่ม Muslim Brotherhood ในอียิปต์**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/1507>

จรัญ มะลูลีม. (2545). **โลกมุสลิม จาก 9,11 กันยายน 2001 ถึง วิกฤติอิรัก-สหรัฐฯ**. **เอเชียปริทัศน์**. 23(2): 24-50.

----- (2547). **อิรักหลังสงคราม**. กรุงเทพฯ : ภาครดารสาร.

----- (2555). **อิสลามการเมืองในการเมืองตะวันออกกลาง : ความสำคัญของปัญหาในการศึกษาอิสลามการเมืองในการเมืองตะวันออกกลาง**. กรุงเทพฯ : ศยาม.

----- (2557). **รัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย**. **จรรยาบรรณมั่นคงศึกษา**. 149: 1-44. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562, จาก

<https://drive.google.com/file/d/0B1rsVOBWscMpa0gwVWVQdGI2eFE/view>

----- (2557). **รัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย the Islamic State of Iraq and Syria**. สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.geozigzag.com/pdf/149.pdf>

----- (2559). **Islamophobia: เรียนรู้ ลบเลือนความหวาดระแวง**. กรุงเทพฯ: มติชน.

----- (2560). **ทรมานกับมุสลิม**. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2562, จาก

https://www.matichonweekly.com/column/article_37301

จรัญ มะลูลีม; และ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. (2534). **บทนำแห่งตะวันออกกลาง**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตราภรณ์ จิตรธร. (2557). **Isis กับการเปลี่ยนแปลงในตะวันออกกลาง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์. (2561). **ภูมิภาคตะวันออกกลางในการเมืองโลก : ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดลยา เทียนทอง. (2550). **ปฐมบทการก่อการร้าย รากเหง้า ความเป็นไป และพลวัต = Terrorism : Origin and Its Dynamics**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดาณูภา ไชยพรธรรม. (2554). **ประวัติศาสตร์อียิปต์ : จากยุคก่อนราชวงศ์จนถึงปัจจุบัน = History of Egypt**. กรุงเทพฯ : แพรธรรมสำนักพิมพ์.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรม. (2557). **เหตุการณ์โลกปัจจุบัน = Contemporary World Affair**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ไทยทริบูน. (2559). **ทหารตุรกีก่อรัฐประหาร-เผยสหรัฐอาจอยู่เบื้องหลังเหตุประธานาธิบดีกลับไปขอโทษยิงเครื่องบินรัสเซียตก**. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2562, จาก http://www.thaitribune.org/contents/detail/310?content_id=21540&rand=1468652584
- นันทนา กปิลกาญจน์. (2541). **ประวัติศาสตร์ตะวันออกกลางในโลกปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- (2554). **การปฏิวัติดอกไม้ในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- เบนนิส ฟิลลิส. (2546). **วิกฤตการณ์อเมริกา-อิรัก: สาเหตุและผลกระทบแห่งสงคราม**. ใน **สงครามอเมริกา - อิรัก**. หน้า 57-90. กรุงเทพฯ : มูลนิธิวิถีทรรศน์.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2558). **เจาะข้อมูลอุตสาหกรรมน้ำมัน "ไอเอส"**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2560, จาก https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1445595886
- ประทุมพร วัชรเสถียร. (2546). **อิรัก : วิกฤตถาวร?** กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- ประภัสสร เทพชาติ. (2550). **การก่อการร้ายสากล = Terrorist**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- (2551). **5 ปีสงครามอิรัก (ตอนที่ 1)**. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.drprapat.com/5-ปีสงครามอิรัก-ตอนที่-1/>
- ปรีชา ศรีวาลย์. (2549). **กรณีพิพาทตะวันออกกลาง = the Middle East Conflicts**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ไพลิน กิตติเสวีชัย. (2556). **ตะวันออกกลางในโลกสมัยใหม่ = Middle East in the Modern World** : เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มานิชญ์ อารีย์. (2560). **Drone Strikes ความรุนแรงในโลกมุสลิมและกฎหมายระหว่างประเทศ = Drone Strikes: Violence in Muslim World and International Law**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2561). **โดนัลด์ ทรัมป์ กับ โลกมุสลิม : จากนโยบายสู่การปฏิบัติและผลลัพธ์ =**

Donald Trump and Muslim World: From Policy to Practice and Consequences.

กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

----- (2561). **ไฟสงคราม ความขัดแย้ง และเกมการเมือง บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในตะวันออกกลาง**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2561, จาก

<https://thematter.co/pulse/relations-in-middle-east/50246>

มุสลิมไทยโพสต์. (2556). **ที่มาของ กลุ่ม อิกวาน (ภราดรภาพมุสลิม) - กลุ่มฟื้นฟูอิสลาม ขบวนการอัล-อิกวานอัล-มุสลิมูน**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561, จาก

<http://islamhouse.muslimthaipost.com/article/19384>

โมฮัมหมัด เบเฮสตี. (2557). **ข้อเท็จจริงของแนวคิด “ดักฟีรี” (Isis) คืออะไร?** สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562, เมื่อ <https://www.abnewstoday.com/1983>

ไมเคิล ไวสส์; และ ฮัสซาน ฮัสซาน. (2559). **Isis : เจาะลึกกองกำลังรัฐอิสลาม**. แปลโดย ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์. กรุงเทพฯ: มติชน.

ยอดชาย วิถีพานิช. (2558). **ไอเอส กลุ่มก่อการร้ายที่โลกต้องจับตามอง**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2560, จาก [http://library2.parliament.go.th/ebook/content-](http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-104.pdf)

[issue/2558/hi2558-104.pdf](http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-104.pdf)

รูสตั้ม หวันสุ. (2560). **กลุ่มภราดรภาพมุสลิมกับการเมือง**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/11010>

วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล. (2559). **ใครคือตาลิบัน และทำไมอัฟกานิสถานถึงมีสงคราม ตอน 1**. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2561, จาก <https://thematter.co/thinkers/taliban-and-afghanistan/13225>

----- (2559). **ใครคือตาลิบัน และทำไมอัฟกานิสถานถึงมีสงคราม ตอน 2**. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2561, จาก <https://thematter.co/thinkers/taliban-and-afghanistan-2/13268>

วันเฉลิม จันทรากุล. (2546). **ความเกลียดชังไม่เคยชนะ = Hate Can Not Win**. กรุงเทพฯ : นาบอนอิงค์.

วีระศักดิ์ นาทะสิริ. (2558). **สงครามในซีเรีย ยุทธการเอาคืนและบทบาทของรัสเซียในซีเรีย**. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2562, จาก

<https://mgronline.com/daily/detail/9580000138789>

ศราวดี อารีย์. (2550). **การก่อการร้าย : มุมมองของโลกอิสลาม = Terrorism in Islamic World's Perspectives**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- (2550). ปัญหาการเมืองในเลบานอน: จากอดีตถึงปัจจุบัน (1). สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer.php?question_id=602
- (2561). ตะวันออกกลางในยุคอาณานิคมและการก่อเกิดรัฐสมัยใหม่ (3) : รูปแบบและระบบการปกครองภายใต้อาณัติ. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2561, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/11714>
- (2561). ตะวันออกกลางยุคอาณานิคมและการก่อเกิดรัฐสมัยใหม่ (5) : ซีเรียในอาณัติฝรั่งเศส. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2561, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/11720>
- (2561). ตะวันออกกลางยุคอาณานิคมและการก่อตั้งรัฐสมัยใหม่ (2) : ที่มาของระบบดินแดนใต้อาณัติ. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2561, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/11712>
- (2561). ตะวันออกกลางหลังอาหรับสปริง : อิสลามการเมือง มหาอำนาจประชาธิปไตย และการก่อการร้าย. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2562). 26 กรกฎาคม 1956: อียิปต์ยึด “คลองสุเอซ” คืนจาก “อังกฤษ-ฝรั่งเศส”. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2561, จาก https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_1233
- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายสากล. (2561). กองกำลังรัฐอิสลาม (Islamic State) กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2562, จาก <http://ctoc.rtarf.mi.th/ISSEA.htm>
- สามารถ ทองเฟื้อ. (2562). อิสลามกับการเมือง = Islam and Politics. ปัตตานี: ปาตานี ฟอรัม.
- สุชนิตย์. (2545). เพลิงแค้นตะวันออกกลาง บ่อเกิดก่อการร้าย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า 2000.
- สุทิน สนองผัน. (2546). ไฟสงครามในตะวันออกกลาง. จอมบึง. 6: 38-42.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2545). สงครามอัฟกานิสถาน. กรุงเทพฯ : วิถีวรรณ.
- (2554). การก่อการร้ายร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (โครงการหนังสือชุดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศศึกษา).
- (2557). กลุ่มรัฐอิสลาม: ความท้าทายใหม่-สงครามใหม่. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม

2562, จาก

http://thaitribune.org/contents/detail/183?content_id=6104&rand=1507721052

----- (2557). **รัฐอิสลาม: สงครามอิรักครั้งที่ 3**. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2562, จาก

https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://tu101.org/wp-content/uploads/2016/02/3-02.pdf&hl=en_US

อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์. (2557). **การแตกตัวของรัฐชาติ: ความเจ็บป่วยหรือความไม่เที่ยงแท้**.

สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2562, จาก <https://prachatai.com/journal/2014/08/54949>

อัปศุระอะฮมาน มูเก็ม. (2558). **ชัยยิด ญูฎบ กับกองหน้าที่จำเป็นต้องจัดระบบ**. สืบค้นเมื่อ

24 พฤษภาคม 2561, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/7017>

อาทิตย์ ทองอินทร์. (2560). **ขบวนการรัฐอิสลาม**. นนทบุรี: สถาบันคลังปัญญาด้านยุทธศาสตร์
ชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต.

อิสลามิก ซาแนล. (2553). **สารคดีการปฏิวัติอิสลาม ตอนที่ 1**. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม พ.ศ.

2562 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=vYd8ifGwwGY>

อุษมาน ซุฟอัม. (2550). **กิจวัตรตามแบบสุนนะฮ์**. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2562, จาก

<http://www.islammore.com/view/1836>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวเมทินี บุศบกอ่อน
วัน เดือน ปี เกิด	3 ธันวาคม 2535
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2554 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จาก โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ พ.ศ. 2558 รัฐศาสตรบัณฑิต สาขา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2562 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ประวัติศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	99/50 ไอริส พาร์ค ถ.จัดสรรเปรมฤทัย สำโรงใต้ พระประแดง สมุทรปราการ 10130

